

පහන් කණුව බම් දේශනා

3 - වෙළුම

කටුකුරැහේදේ සදානානපද ගිසමු

පහන් කණුව බම් දේශනා

තෙවන වේදම

කටුකුරැන්දේ ඝරුණානන්ද හිසඹු

පොත්ලේඛන අධ්‍යයන සේනාසභා
'පහන් කණුව'
කන්දේගොඩ, දේවාලේගම

ප්‍රකාශනය
බම්දේශන මුද්‍රණාගාරය
මහනුවර පොළොන්නරුව
2001

ධම්මදානයයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය	-	1999 පෙබරවාරි
දෙවන මුද්‍රණය	-	2000 ජනවාරි
තෙවන මුද්‍රණය	-	2001 අප්‍රේල්
සිවුවන මුද්‍රණය	-	2002 ඔක්තෝබර්

පොත ලබාගත හැකි ස්ථාන

1. පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව' කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2. ජී. ටී. බණ්ඩාර මහතා
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.
3. ඩී.ටී. වේරගල මහතා
422, වැලිපාර, තලවතුගොඩ
(දු.ක. 01-867221)
4. 'පියමෙත් සිල් සෙවන'
විලේකුඹුර, මිහිරිගල
5. මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
2, බුලර්ස් පටුමග,
කොළඹ 07.

මුද්‍රණය

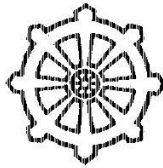
කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැහිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල,
නුගේගොඩ.

දුරකතනය: 074-302312

**'සබ්බපාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සවිතත පරිශොදපනං
එතං බුද්ධානසාසනං'**

බුද්ධවග්ග, ධම්මපද

**හැම පවිත්
කුසල් වෙතටම
සිත පිරිසිදු
සස්න මෙයමැයි හැම**

**වැළැකුම
එළැඹුම
කැරැම
බුදුන්ගෙම**

පටුන

	පිටු
හැඳින්වීම	v
ප්‍රකාශක නිවේදනය	viii
අමා ගඟ	ix
ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය	xi
11. 'පථව්‍යා එකරණය'	3
12. 'අථ පාපානි කමොනි'	27
13. 'මනො පුබ්බධගමා ධර්මො'	51
14. 'සුසුඛං චත ජීවාම'	77
15. 'යො ච වසසසතං ජීවෙ, ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරයේ අනුග්‍රාහක මණ්ඩලය	101

හැඳින්වීම

දහම් දත හැමදන්ම	පරදයි
දහමිරස හැම රසම	පරදයි
දම් ඇලුම හැම ඇලුම්	පරදයි
නිවන් සුව හැමදුක්ම	පරදයි

අනුකතර ධර්මරාජයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජයට අරමුණු වූයේ දෙවි මිනිසුන්ගේ විකෘත සන්තානයයි. අනාදිමක් කාලයක් තුළ මෝහයෙන් මුළාවී සසර දුක් ගින්නෙන් දැවෙමින් සිටින ලෝ සතුන්ගේ සිත් සතන් දහම් අමා දහරින් සිසිල් කර අමා මහ නිවනින් නිවා සුවපත් කිරීම ඒ මහා කාරුණිකයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජය පරමාර්ථය විය. දුක් ගිනි වඩන දිග්විජය වෙනුවට දුක් ගිනි නිවන ධර්මවිජයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ.

ධර්මදානය අත් හැම දානයකටම වඩා උතුම් වන්නේ සිතකට වැටෙන දහම් පදයකින් පුණී ජීවිත පරිවර්තනයක් පවා සිදුවිය හැකි බැවිනි. බාහිර වස්තු දානයෙන් සැලසෙන තාවකාලික සහනය මෙන් නොව, එය සනාතන සැනසුමකට මඟ හෙළිකරයි. මොහාතකට දිවගට දැනී-නොදැනී යන ආමිස රසය මෙන් නොව, නිරාමිස දහම් රසය අසහනය දුරුකොට සිත් සනහන ගැඹුරු අඵ රසයකි. සසර වඩන ගේහසිත ඇලුම් මෙන් නොව, ලොවුතුරු දහමට ඇති ඇල්ම සසර ගමන කෙටිකරයි. තණහා පිපාසය සන්තිඳුවන අමා මහ නිවන සියලු සසර දුක් නිවාරණය කරයි.

'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළෙන්* අප දියක් කළ ධර්මදාන වැඩ පිළිවෙළෙහි දෙවැනි අදියර වශයෙන් මේ 'පහත් කණුව ධම් දේශනා' පොත් පෙළ එළි දැකී. මිහිරිගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි යෝගාවචර සහපිරිස හමුවේ අප විසින් දේශනා කරන්නට යෙදුන දෙසුම් 33 ක් රැගත් යටකී පොත් පෙළට වඩා සරල අන්දමින්. ජන ජීවිතයේ එදිනෙදා ගැටළුවලට එල්ල කොට දෙසන ලද බැවින් මෙම ධර්මදේශනා මාලාව බොහෝ දෙනෙකුට වැඩදායක වනු ඇතැයි සිතමු. සසරදුක් ලියලවන විවිධ විෂම දෘෂ්ටි මතවාදයන්ගෙන් ගැටළිගත් පොත් පත් සහරා 'සහරාවක' අතරමංව සිටින

* වෙළුම් 11කින් යුත් මේ පොත් පෙළෙහි වෙළුම් 9 ක් මේ වන විට නිකුත් වී ඇත.

වත්මන් පාඨක සමාජයට මේ තුළින් ලොවුතුරු මහට යම් 'තරු සලකුණක්' හෝ ලැබෙතොත් අප දැරූ උත්සාහය සඵල වූ ලෙස සලකමු.

'ආනුපුබ්බි කථා' නම් වූ අනුපිළිවෙළ කථාමාඨීයක් අනුගමනය කරමින් දහම් දෙසු බුදු පියාණෝ එවැනිම 'අනුපිළිවෙළ කථාවක්' ධර්මදේශකයින්ට අනුදැන වදාළහ. දාන කථාව, සීල කථාව, සඟ්ග කථාව, කාමයන්ගේ ආදීනව හා නෙකඛමමයෙහි ආනිසංස ඒ අනුපිළිවෙළ කථාවට අයත්වේ. ඒ සියල්ල තුළින් සකස් වූ, මෘදු වූ, පුබුදු වූ, පහත් වූ සිතට වතුරාඨීයතා දේශනාව මැනවින් විෂය වේ. දේශනා විලාස වශයෙන් සලකන කල, බුද්ධ දේශනාවෙහි ඉස්මතුව පෙනෙන ආදර්ශීවත් අංග සතරක්ද ඇත. එනම්, උපමා, නිදර්ශන, ආදියෙන් ධර්ම කරුණු සන්දර්ශනය කිරීම ('සන්දර්ශන') සිත් කාවචිත අත්දැමින් එක්තු ගන්වාලීම (සමාදපෙති) ඒවා ප්‍රතිපත්තියට නැංවීමෙහිලා උත්සාහවත් කිරීම (සමුක්කෙපෙති) සහ අසන්නන්ගේ සිත්සතන් ප්‍රසාදයට පත්කිරීමයි (සමපහංසෙති).

ධර්මපදයෙන් තෝරාගත් ගාථා මාතෘකා කොටගෙන පැවැත්වෙන මෙම දෙසුම් පෙළෙහිදීද හැකිතාක් දුරට ඉහත සඳහන් මූලධර්ම අනුගමනය කිරීමට තැත් දැරුවේමු. බුද්ධෝත්පාද කාලයක ලැබිය හැකි අග්‍රඵලය වන අර්භත් ඵලයෙන්ම දේශනාවක් කුළුගැන්වීමට උනන්දු වීමු. වෙනත් සුලභ ලෞකික පරමාථී තුළ අසන්නන් සිරකොට නොතබා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ අප්‍රමාද පදය සිහිගන්වමින් සංසාර විමුක්තිය දෙසටම ඔවුන් යොමු කරවීම අපගේ පරම අධ්‍යාශය විය. 'පහන් කණුවෙන්' විහිදෙන මෙම ධර්මාලෝකයෙන් ලෝකයාට නිවන් මහ හෙළි පෙහෙළි වේවා!

මෙම 'පහන් කණුව' ධර්මදේශනා' පොත් පෙළද, 'නිවනේ නිවීම' දෙසුම් පෙළ එළිදැක්වීම උදෙසා කොළඹ හැවිලොක් පාරේ 'රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්හි' පිත්වත් ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් මහාභාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවේ පිහිටුවන ලද 'ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරය' මගින් මුද්‍රණය කරවීමට මහාභාරකාර තැත්පත් යු. මාපා මහතා තීරණය කිරීම අපට මහත් ධෛර්යක් විය. අම්ලවූ ධර්මය මිල කිරීමකින් නොපිරිහෙලා පාඨකයින් අතට පත්කිරීමේ අප ප්‍රතිපත්තියට දිරිදෙන ඒ පිත්වත් මහතා දෙපොළටත්, මේ සත්කෘතායට සහාය දීමට මේතාක් ඉදිරිපත්වූ පරිත්‍යාගශීලී හැම පිත්වතුන්ටත්. පටිගත කළ 'පහන් කණුව' දෙසුම් පිටපත් කරදීමේ කායභීයට සහාය වන පිත්වත් ඒ.එස්.වයි. අබේවර්ධන මහතාට සහ අනුලා හිදගොඩ, එම්. නාගභවත්ත, ජයන්ති රණවීර යන මහත්මීන්ටත්, දෙන දේ පිරිසිදුව දීමට ශෝභන ලෙස මුද්‍රණ කටයුතු නිම කරන, සීමාසහිත කරුණාරත්න සහ පුත්‍ර සමාගමේ

අධ්‍යක්ෂක මහතුන්ට හා කාඩී මණ්ඩලයටත් අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව
හිමිවේ. ඒ හැම දෙනාටම මෙම ධර්මානුමය කුශලය පරම ශාන්ත
නිවාණවබෝධය පිණිසම හේතුවාසනා වේවායි පතමු.

චීරං තිට්ඨතු ලොකසමීං - සමමාසමුද්ධි සාසනං'

මෙයට
සසුන් ලැදී,
කටුකුරැන්දේ කුසානනද භික්ෂු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර
දේවාලේගම
(2542) 1999 පෙබරවාරි 12

ප්‍රකාශන නිවේදනය

අති පුජ්‍ය ඥාණනන්ද ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ "නිවනේ නිවීම" දේශන මුද්‍රණය කොට, ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන බැතිමත් බෞද්ධ සැදැහැවතුන් අතට පත්කිරීමේ මූලික අදහස අපතුළ ඇතිවීමත්, එම මුද්‍රණය සඳහා වැයවන මුදල උපයා ගැනීම ප්‍රශ්ණයක් විය. මෙය විසඳීම පිණිස, අප කිහිපදෙනෙක් යෝජනා කොට සිටියේ ඒ සඳහා වැයවන මුදල වියදම පමණක් අයකර ගැනීම පිණිස පොතක් සඳහා කිසියම් අනුපාතික විකුණුම් මිලක් නියම කිරීමයි. අපගේ මෙම යෝජනාව ගරු ඥාණනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ එකහෙළා ප්‍රතික්ෂේප කළහ. "ධර්මය මිළ කරන්න බැහැ. එය අවශ්‍ය අයහට නොමිලයේ ලබාගැනීමට හැකි විය යුතුයි...." යනුවෙන් උන්වහන්සේ මෙම වටිනා දහම් පොත "විකිණීම" කෙරෙහි අප අධෛර්යවත් කළහ.

එබැවින්, උන්වහන්සේ අදහස් කළ පරිදි "නිවනේ නිවීම" දේශනා මාලාව මුද්‍රණය කොට නොමිලයේ බෙදාදීමේ ක්‍රියා පිළිවෙළෙහි ආරම්භයක් වශයෙන් ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් මහාභාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවේ 'ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය' නමින් අරමුදලක් ආරම්භ කරනු ලැබීය. "නිවනේ නිවීම" පළමුවන වෙළුම සඳහා මුද්‍රණ වියදම තනිවම ඒ මහතා විසින් දරණ ලදී. එතැන් පටන්, මේ වන විට මුද්‍රණයෙන් එළිදක්වා ඇති 2, 3, 4, 5, 6, 7 කාණ්ඩ මුද්‍රණය කිරීම සඳහා බලාපොරොත්තුවුවාටත් වඩා ලත් අනුග්‍රහය ධර්ම ප්‍රාතිභාර්යයක් ලෙස සැලකිය හැකිය.

එසේ ආරම්භ කරන ලද "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාර අරමුදල" මගින්ම "පහත් කණුව ධම් දේශනා" මාලාව ද මුද්‍රණය කොට නොමිලයේ බෙදා දෙමින් සිදු කෙරෙන ශාසනික මෙහෙවරට අපහට නිල වශයෙන් හෝ දායකවීමට හැකිවීම ඉමහත් කුසලයකි.

මෙම උතුම් ධර්මදාන ක්‍රියාවලියට දායකවීමට කැමති හවතුන්හට තම පුණ්‍යාධාර "ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාර තැන" නමින් වෙස්පත් හෝ මුදල් ඇණවුම් (මුදල් ඇණවුම් නම් ධාරීන්ටත් වතුරග්‍රය උප තැපැල් කාර්යාලයෙන් මාරුකරගත හැකි පරිදි) මගින් ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාර අරමුදලට බැර කිරීම පිණිස පහත සඳහන් ලිපිනයට* එවිය හැකි බැව් කරුණාවෙන් දන්වා සිටිනු කැමැත්තෙමි.

සු.මාපා

ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාර තැන

* ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා
ස්ථාපක
ධම්ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය,
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර, කොළඹ 5.

මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
නැ.පෙ. 548,
2, බුලර්ස් පවුමගෙ. කොළඹ 07.
1999 පෙබරවාරි 12

ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළ කරනු ලබන "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළෙහි සයවැනි වෙළුම දක්වා මුද්‍රණය කිරීමේ සම්බන්ධීකරණය මෑතක් වනතුරු කරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ මහාභාරකාර තනතුර දැරූ යූ. මාපා මහතා විසිනි. ඉතා ගැඹුරු ධර්ම කරුණු සහිත එම වටිනා දහම් පොත් පෙළ එළි දැක්වීමට හැකිවූයේ ඒ මහතාගේ අප්‍රතිහත ධේර්යය නිසාමය.

මෙම පොත් පෙළෙහි හත්වැනි වෙළුම මුද්‍රණයට සකස් වෙමින් තිබෙන අවස්ථාවේදී මාපා මහතාට ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ තානාපති ලෙස මියන්මාර් (බුරුමය) දේශයට යෑමට සිදුවිය. ථෙරවාදී බුදු දහම නිර්මලව පවතින එවැනි දේශයකට පත් වී යෑම හුදෙක් ඒ මහතාගේ ශාසනික සේවයේ තවත් පියවරක් ලෙස දකිමු.

මාපා මහතා විසින් එසේ නික්ම යාමට පෙර, "නිවනේ නිවීම" සෙසු කාණ්ඩ මුද්‍රණය කිරීමේ කටයුතු කිසිදු බාධාවකින් තොරව කරගෙන යාම පිණිස, අති පුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ මෙම දේශනවල අගය දන්නා අප කීපදෙනෙක් මහාභාරකාර කාර්යාලය වෙත කැඳවා, ඒ පිළිබඳව වැඩ පිළිවෙලක් සකස් කරන ලදී. එම ක්‍රියා පිළිවෙල අනුව "නිවනේ නිවීම" දේශනා මාලාව සහ ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළකරනු ලබන "පහත් කණුව ධම් දේශනා" ග්‍රන්ථ එපරිද්දෙන්ම ඉදිරියේදී පළකෙරෙනු ඇත.

මෙම උතුම් ශාසනික සේවය ඉටු කිරීමට මාහට එම භාරයේ ස්ථාපක වශයෙන් මෙතැන් සිට වගකීම පැවරී තිබේ. එම මහඟු කාර්යය ඉෂට කරගැනීම පිණිස ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන සියලුම බැතිමත් දායක දායිකාවන්ගේ අනුග්‍රහය අපි බලාපොරොත්තු වෙමු.

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරයට එවනු ලබන ආධාර ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාරකුන නමින් පහත සඳහන් ලිපිනයට එවිය හැක.

ජී.ටී. බණ්ඩාර,

ස්ථාපක,
ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

1999 ඔක්තෝබර් 25 වැනි දින.
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.

අමා ගහ

මහවැලි ගහ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසකි. පිපාසයට පැත්බිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිතා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කළු වගුළහ.

දහම් අමා ගහ "උතුරට" හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙලක් මෙයට කෙටිසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා "එදා-වෙල" සඳහා වත් විය පැහැදුම් කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අම්ල දහම් අමා දිය දහරින් සඳහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අරටු මිසදිටු හැර, සැදැහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මහට නැම් ගත්හ. ලොවී - ලොවුතුරු මල් පල නෙලා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැතියෙන් නත් අයුරින් සොම්නස පළකළහ.

"ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දාන වැඩපිළිවෙල සඳහා අපගෙන් වැයවුනේ පිරිසිදු ධම්දාන සංකල්පය පමණි. අමාගහ "උතුරට" හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදැහැවත්හුමය. "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී "පහත් කණුව ධම්දේශනා" පොත් පෙළෙහි "බර පැන" දැරීමටත්, දෙස් - විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත - පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. "දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ" අදහසින් අම්ල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම "නැවත මුද්‍රණ" පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගහ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

"පොත් අලෙවිය" පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන "දහම් පඬුර" තුළින් ධම්දාන සංකල්පයෙහි අගය වටහා ගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නෑ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අත් දහම් ලැදියනටද දී ධම් දානයට සහභාගී වූහ. ඉහුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් "ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරයට" උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ, ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා දහම් පොත්

මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගහ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිදී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති"

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හිසතු

පොත්ගල්ගල ආරංඝණ සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම
2000 ජුනි 05 (2544 පොසොන්)

11 වන දේශනය

11 වන දේශනය

තමෝ තසස සතචනෝ අරහතෝ සමමා සමබුද්ධසස

පඨව්‍යා එකරජේජන

සගගසස ගමනෙත ධා

සබ්බලොකාධිපථෙවන

සොනාසහනිඵලං ධරං

- ලොක විහත, ධම්මපද

ශ්‍රද්ධාවන්ත පින්වතුනි,

මේ පින්වතුන් අද මේ වස් පුර පසළොස්වක් පෝය දවසේ, අයහපත් කාලගුණය මධ්‍යයේ නමුත් මේ පැමිණීමට සිටින්නේ බුදු පියාණන් වහන්සේගේ යම් කිසි ධර්ම පදයකට - ධර්ම කොට්ඨාසයකට - ඇහුම්කන් දීමටයි. බෞද්ධ පින්වතුන් බණ අසන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නේ එයින් තමන්ගේ ජීවිතයට යම්කිසි ආලෝකයක් ලබා ගැනීමටයි. ජීවිතය හැඩගස්වා ගැනීමටයි. මේ අපි ලබාගන්න මනුෂ්‍ය ජීවිතය බොහොම දුලීභ එකක් හැටියට බුදු පියාණන් වහන්සේ හඳුන්වල දීමට හිසෙනව. මනුෂ්‍ය ජීවිතය දුලීභයි. ඒ වගේම ඒක වටිනා ජීවිතයක්. නමුත් මේ මනුෂ්‍යත්වයේ වටිනාකම ඉබේම ලැබෙන්නේ නෑ. ජීවිතයක වටිනාකම හෝ නොවටිනා කම මේ අපි ගත කරන ජීවිත රටාව අනුවයි කියන්න වෙන්නේ. නිශ්චය වෙන්නේ. අවුරුදු 100ක් කෙනෙක් ජීවත් වූනත්, ඒ කැනැත්තා ජීවිතය ගත කළේ නොවටිනා දේ සමඟ නම්, නිස්සාර දේ සමඟ නම්, ඒ ජීවිතය එහෙම පිටින්ම නිෂ්චල නිසරු ජීවිතයක්.

ඒක නිසා නියම වටිනාකම්, නියම සාරධර්ම-ජීවිතයක ඇති නියම වටිනාකම-කේරුම් අරඟෙන ජීවත් වීමයි බෞද්ධ පින්වතාගේ යුතුකම. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයේ වටිනා දේ හැටියට සලකන්නේ මිල මුදල්, රන්, රිදී, මුතු මැණික් ආදියයි. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ලෝකයට ඊට වඩා ඉතාමත් වටිනා උතුම් දේවල් හඳුන්වා දුන්නා ධර්මයෙන්. අන්න ඒ ධර්මානුකූලව හඳුන්වාදීම ඒ වටිනාකම් කේරුම් අරඟෙන ජීවත් වීමට-ඒ අනුව ජීවිතය හැඩගස්වා ගැනීමට-නොද වටිනා දවසක් තමයි පෝය දවස. එකකොට බෞද්ධ පින්වතුන්, බුද්ධ කාලයේ පවා ඒ බෞද්ධ මහෝපාසක වරුන්, තම තමන්ගේ දු දරුවන්ට ජීවිතයේ නියම වටිනා දේ කේරුම් කරදීමට, වටහාදීමට, මේ පෝය දවස යොදා ගන්නා බව අපට ධර්ම කථා වලින් හෙළි වෙනවා. දැන් විශේෂයෙන්ම මේ අවස්ථාවේ අපි

මාතෘකාව හැටියට තබා ගන්න ඒ ගාථා ධර්මය දෙනො කරන්ට හේතු වූ කාලීන ප්‍රවෘත්තියක් නිදහ කාලාවත් ඒකට සමාන දෙයක්.

මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා අනාචාරිණික මහ සිටාණන් ගැන. මේ ආසනයේ, බුදුපියාණන් වහන්සේ වැඩ වාසය කළ කාලයේ හිටිය බෞද්ධ මහෝපාසකවරුන් අතර අග්‍රගණ්‍ය - මුල් තැන තබන්ට තරම් වටිනා - කෙනෙක් තමයි අනාචාරිණික මහ සිටාණන්. කෝටි ගණනක් ධනයෙන් පමණක් නොවෙයි ධර්ම දානයෙන් පොහොසත්, ඒ වගේම උතුම් ලෝකෝත්තර තත්ත්වයක් හැටියට සැලකෙන ඒ සෝවාන් ඵලයක් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තු මහෝපාසකයෙක්. ඒ අනේපිඬු සිටාණන්ගේ නිවස එහෙම පිටින්ම දැන සාලාවක්. ඒ කියන්නේ, නිතරම වගේ බුදු පියාණන් වහන්සේටත් මහාසංඝයා වහන්සේලාටත්, එහෙම නැත්නම් සංඝයා වහන්සේලා සිය ගණනකට නිතිපතාම දනමානාදියෙන් උපසාධාන කරපු සිටු මැදුරක් හැටියට ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

මේ අනේපිඬු සිටාණන් පමණක් නොවෙයි, ඒ සිටු පවුලේ සිටු දුවරු - මහා පුහදා, මුල පුහදා, පුමනා කියන ඒ සිටු දුවරු පවා ලෝකෝත්තර තත්ත්ව ලබාගෙන හිටියා. ඒ වැඩිහිටි දුවරුන් දෙන්නා සෝවාන් ඵලයට පත්වූ අය හැටියට දැක්වෙනවා - බාල දු පුමනාව සකෘදගාමී තත්ත්වයට - ඒ විදියට ලෝකෝත්තර තත්ත්ව පවා ලබාගෙන බුද්ධෝපසාධාන සංඝෝපසාධාන ආදී කටයුතු වල නිරත වූනා. නමුත් මේ සිටාණන්ගේ එක පුත්‍රයෙක් හිටියා 'කාල' කියලා නම ඇති. මේ කාල නමැති සිටු පුත්‍රයා කිසි දවසක මේ බුද්ධෝපසාධාන කටයුතු වලට, සංඝෝපසාධාන කටයුතු වලට සහභාගී වූනේ නෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්මටවත්, උපසාධාන කිරීමටවත්, බණ ඇසීමටවත් කිසිම ලැදියාවක් නෑ.

'කාල' මේ විදියට කාලය ගතකළොත් කාලකණ්ණියෙක් වේය කියන හැඟීමෙන් අනේපිඬු සිටාණන් එක උපායක් කල්පනා කලා, මේ දරුවට තුණුරුවන් හඳුන්වා දෙන්ට ඕනෙයි කියලා. එක පෙරේ දවසක අනාචාරිණික සිටාණන් මේ පුතාට කතා කරලා කියනවා "පුතේ නුඹ විහාරයට ගිහිල්ලා සිල් සමාදන් වෙලා, බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් ධර්ම අහලා පාවොත් මම නුඹට මසුරන් පියක් දෙනවා - කහවනු පියක් දෙනවා, කියලා ඔය විදියට ප්‍රකාශ කලා. එකකොට මේ දරුවා 'දෙනවමද තාත්තේ? දෙනවමද තාත්තේ? දෙනවමද තාත්තේ?' කියලා තුන් සැරයක් පොරොන්දු කරවගෙන - ගිවිසවාගෙන - තමයි ඔන්න ඊළඟට ඒ ජේතවනාරාමයට ගිහිල්ලා සිල් සමාදන් වූනේ. නමුත් බණ අහන්න එහෙම ඕන කමක් නෑ. පැත්තකට වෙලා බුදියගෙන පස්සෙන්දා උදේ සිටුමැදුරට පැමිණියා. පැමිණියාම

සිටින්නන් සේවකයන්ට විධාන කළා "මේ මගේ පුතා සිල්සමාදන් වෙලා ආවා, කැම බිම් හොඳට දෙන්න" කියලා. නමුත් මේ දරුවා, අර සමහර කුඩා දරුවන් පවසන ආකාරයටම "මට අර පොරොන්දු වුන මුදල දෙන තුරු මම ආහාර ගන්නේ නෑ" කියලා ප්‍රකාශ කළ නිසා සිටින්නන්ට ඒ මුදල පළමුවෙන්ම දෙන්න සිද්ධ වුනා. ඒ මසුරන් මල්ල අතින් අරගෙනයි- ඒක එක අතකින් අරගෙනයි- මේ දරුවා ආහාර පවා ගත්තේ.

ඊළඟට නැවත පෝය දවසක් ආවාම අනේපිටු සිටින්නන් කල්පනා කරලා-මේ උපායට කවි කොටසක් එකතු කිරීමි වගයෙන් කියනවා: "පුතේ, විහාරයට ගිහිල්ලා, සිල් සමාදන් වෙලා, බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් බණ අහලා බණපදයක් ඉගෙන ගෙන ආවොත් මම නුඹට මසුරන් දහක් දෙනවා". මේ දරුවන් එකකොට මේ මුදලට කියෙන ආසාව නිසා විහාරයට ගිහිල්ලා සිල් සමාදන් වෙලා, බුදු පියාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනා කරන තැන ඉස්සරහටම ගිහිල්ලා ඉඳගෙන බණ පදයක් විතරක් කොහොම හරි ඉගෙන ගෙන දුටලා ගිහිල්ලා අර මුදල ලබාගන්න අදහසින් බණ අහන්න සුදානම් වුනා.

බුදු පියාණන් වහන්සේට මේ දරුවාගේ හිත පෙනුනා. ඒ වගේම ඒ විදියේ ජීවිතයක් ගත කළාට මොකද, මේ දරුවා තුළ යම්කිසි පුණ්‍ය ශක්තියක් තිබෙන බවත් බුදුපියාණන්ට පෙනෙන්නට ඇති. කොයි හැටි හෝ වේවා, බුදුපියාණන් වහන්සේත් එක්කරා උපක්‍රමයක් යෙදවීමට-සමත් ප්‍රයෝගයක්-උපායක් යෙදවීම. මොකක්ද? මේ දරුවට බණ පදය අල්ලගන්න බැරවෙන විදියට බණ කියන්න පටන් ගත්තා. මේ දරුවා බලාපොරොත්තු වෙන්නේ කොහොම හරි බණ පදයක් ඉගෙන ගෙන ගිහිල්ලා පියාගෙන් ඒ මුදල ලබා ගන්නයි. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනා කරනවා. මේ ළමයට එක බණ පදයක් වත් අල්ල ගන්න බෑ. කොහොම හරි ඒක ලිස්සලා යනවා. ඔන්න ඔය විදියට බණ කියන්න පටන් ගත්තා. බොහොම මින කමින් ඇහුන්කන් දෙන්නේ. මොකද? අර මුදලට තිබෙන ආසාව නිසා, හැබැයි එක බණ පදයක් වත් අල්ල ගන්න බෑ. පළමුවෙනි බණපදය බැරි වුනා. ඊළඟ එක, ඊළඟ එක, ඔහොම ගිහිල්ලා අන්තිමට බණ කියලා ඉටර වෙන කමිම අහගෙන ඉන්න සිද්ධ වුනා. නමුත් මේ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්ම දේශනාව කොයි තරම් සුදුමද කියතොත් මේ දරුවා ඒක අවසාන වෙනකොට සෝවාන් කියලා කියන ඒ උතුම් ලෝකෝත්තර තත්ත්වය ලබාගෙන, ආර්ය තත්ත්වය ලබාගෙන.

නමුත් මේ කාරණය වෙන කවුරුවත් දන්නේ නෑ. මේ ළමයන් ඉතින් පසුදවසේ බුදු පියාණන් වහන්සේත් සංඝයා වහන්සේලාත් ඒ අනේපිටු

සිටාණන්ගේ සිටුමැදුරට දනොට වඩන අවස්ථාවේදී පිටිපස්සෙන් බොහොම සන්සුන්ව ගමන් කළා. ගෙදරට ගියාම අනෙපිටු මහසිටාණන් බුදු පියාණන් වහන්සේටත් සංඝයා වහන්සේලාටත් දනය පුජා කරලා, මේ ළමයාටත් පැත්තක ආසනයක ආහාර දෙන්න පුද්‍යනම් වුනා. මේ ළමයා බොහොම සන්සුන්ව ඉන්නවා දැකලා සිටාණන් පුදුම වුනා. වෙනද අර විදියට මුදල් දෙනකන්, කහවතු දෙනකන් මම ආහාර ගන්නේ නෑ කියලා කිව්ව දරුවා දැන් බොහොම සන්සුන්ව මේ ආහාර ගන්නවා. මේ ළමයන් කල්පනා කළා පියාණන් මට මේ මුදල් පිළිබඳ කථාව බුදු පියාණන් වහන්සේ ඉදිරියේ නොකියනවා නම් හොදයි කියලා. ඒ කරමට ලැජ්ජයි. මුදලක් ගැන ලෝභයෙන් ධර්මය ඇසුව එක ගැන පවා ලැජ්ජ හිනිලා, මේ දරුවට. නමුත් සිටාණන් මේ කාරණය ගැන දන්නේ නෑ. ඒක නිසා ඊළඟට මේ මුදල ගෙනල්ල දෙන්න පුද්‍යනම් වුනා. දරුව ඒක ප්‍රතික්ෂේප කළා. ඒක එපාය කිව්වා. ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කරනවා: "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මගේ පුතාගේ අද මේ ස්වරූපය- හැටි - බොහොම වෙනස්. ඉස්පෙල්ල දවසෙ නම් මෙන්න මේ විදියට පොරොන්දු වෙලා මුදල දෙන තුරු ආහාර ගන්නේ නෑ. අද ඇවිටිලි කරලත් මුදල ගන්න කැමති වුනේ නෑ" කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ ප්‍රකාශ කළා, "සිටාණෙනි, අද ඔබේ පුතාට මේ මුදල් වලට වඩා-වෙන එකක් තබා මේ මුළු මහ පොළොවේ වක්‍රවර්තී රාජ්‍යයටත් වඩා, දිව්‍යලෝක ගමනටත් වඩා, මුළු ලෝකේ අධිපතිකමටත් වඩා වටිනා දෙයක් ලැබීලා තිබෙනවා. ඒකයි ඔය මුදල ගැන උනන්දු වෙන්නේ නැත්තේ කියලා. එහෙම ප්‍රකාශ කරමින් අපි අර කලින් සඳහන් කළ ගාථා ධර්මය වදාළා.

පඨව්‍යා එකරජේජන
 සගගස්ස ගමනෙනවා
 සබ්බ ලොකාධීපවේචන
 සොනාපනති එලං වරං

'පඨව්‍යා එකරජේජන'-මේ මහ පොළොවට වක්‍රවර්තී රජකෙනෙක්ව රාජ්‍යය කිරීමටත් වඩා, 'සගගස්ස ගමනෙනවා'-දිව්‍යලෝකයට යාමටත් වඩා, 'සබ්බ ලොකාධීපවේචන'- මුළු ලෝකයේ අධිපතිකමටත් වඩා, 'සොනාපනති එලං වරං'-සෝවාන් ඵලය උතුමිය, ඒ ලෝකෝත්තර තත්ත්වය උතුමිය, කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේදී ප්‍රකාශ කළා.

ඉතින් මේ අනුව අපට හිතාගන්න පුළුවන්, මේ අනෙපිටු සිටාණන්ගේ උත්සාහය නිසා දරුවා අර කරම් ලෝකයේ ඉතාම උසස් කත්තියක් හැටියට සලකන ඒ සෝවාන් තත්ත්වය ලබා ගන්න. මේ සෝවාන් ඵලය

කියන එක, මේ තත්වය, හිතේ ඇති වන විශාල වෙනසක්. ආර්ථික තත්වය ලැබුව කියලා කියනවා. මේ තත්වය ලැබීමෙන් කෙනෙක් ලබන නිදහස කොයිතරම්ද කියනොත්, නැවත මේ සංසාරයේ අපායට යන්නේ නෑ. අපායට යන තරම් හිත පහත් තත්වයට වැටෙන්නේ නෑ. ඒකයි සෝවාන් වීමෙන් ලබන විශේෂම ශක්තිය. ඉතින් සංසාරයේ තවත් උපදිනවා නම් උපදින්නේ හත් සැරයයි. මේ විදියට සෝවාන් ඵලය ලබාගන්න නම්- සෝවාන් ඵලය ලබා ගන්නවා කියලා කියන්නේ චතුරාර්ථි සත්‍යය හරියටම ගැඹුරින් අවබෝධ කර ගැනීමයි. ඒ වගේම මේ ලෝකයේ අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියලා කියන ඒ ත්‍රිලක්ෂණය-ලකුණු තුන-ගැඹුරින් වටහා ගැනීමයි. ඒ වටහා ගැනීම තුළින් හිත ඇතුළේ වන වෙනස කොයි තරම්ද කියනොත් නැවත ඒ නැතැත්තා කවදාවත් අපායේ උපදින්නේ නෑ. ඒ වගේම සංසාරයේ තව හත් සැරයයි උපදින්නේ. එහෙම ඉපදුනාට පස්සේ කොහොම හරි කොයි ආකාරයකින් නමුත්, රහත් වෙලා පිරිනිවන් පානවා. ඔන්න ඔය තරම් සුදුම විදියේ වෙනසක් කෙනෙකුගේ හිතේ ඇති වෙනවා සෝවාන් තත්වයෙන්. එතකොට අර කාල කියන දරුවගේ අර තරම් විශාල පරිවර්තනයක්, වෙනසක් සිද්ධ වුනා මේ ධර්මය පැහිම නිසා එද.

සෝවාන් ඵලය ගැන බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා කියෙන්නේ- මේතේ අගය-දැන් මෙතන ප්‍රකාශ වුන හැටියට, අර චක්‍රවර්ති රජකම කියන එක ලෝකයා බලාපොරොත්තුවෙන ලොකු දෙයක්. නමුත් මේ හැම එකකටම වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයි කියලා කියන්නේ මක් නිසාද? චක්‍රවර්ති රජ කියලා මහ පොළවට රජකම් කලත් තමන් කරපු පටිකම් නිසා පපායට යන්න ඉඩ කියෙනවා. නමුත් සෝවාන් සුද්ගලයා කවදාවත් අපායට යන්නේ නෑ. අන්න ඒ නිසා තමයි මේ සෝවාන් ඵලය අතින් හැම එකටම වඩා උසස්ය කියලා ප්‍රකාශ කළේ. මේ සෝවාන් ඵලයේ ඇති වටිනාකම බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහොම අවස්ථාවල දක්වලා කියෙනවා. එක් අවස්ථාවක නිය පිටට පස් ටීකක් අරගෙන සංඝයා වහන්සෙලාගෙන් අහනවා "මහණෙනි, මේ නිය පිට කිබෙන පස්ද වැඩි මේ මහපොළවේ කිබෙන පස්ද? කියලා. එතකොට සංඝයා වහන්සේලා ප්‍රකාශ කරනවා "ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේගේ නිය පිට කිබෙන පස් බොහොම ටීකයි. මහ පොළවේ පස් තමයි වැඩි කියලා. අන්න ඒ උපමාව අනුව බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. "එසේම මහණෙනි සෝවාන් සුද්ගලයා මේ සංසාරයේ තමන් නිදහස්වුන දුක් ප්‍රමාණය අන්න අර මහ පොළවේ පස් වගේ. තව ඉතුරු වෙලා කියෙන දුක් ප්‍රමාණය, ගෙවන්න කියෙන දුක් ප්‍රමාණය, මේ නිය පිට කිබෙන පස් වගේ ඉතාම ටීකයි. ඉතාම ස්වල්පයයි." ඒ තරම් විශාල නිදහසක් සෝවාන් වුන

සුද්ධලයා ලබනවා. මේ සෝවාන් ඵලය කියලා කියන්නේ ලෝකෝත්තර තත්ත්වවලින් පළමුවෙනි එක. සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියන මාභීඵල හතරක් කියෙනවා, මේ බුද්ධ ශාසනයේ. ඒවා තුළින් තමයි නිවන ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරන්නේ. අවසානයේදී අරහත් තත්ත්වයෙන් තමයි අමාමභ නිවනින් සම්පූර්ණයෙන්ම සැනසිලා මේ සසර දුක් කෙළවර කරන්නේ. එතකොට සෝවාන් ඵලය පවා මේ කරමි උතුම් දෙයක් කියලයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ.

දැන් එතකොට මේ පින්වතුන්ට හිතෙන්න පුළුවන්, මේ පොඩි ළමයා කොහොමද මේ කරමි ලොකු දෙයක් ලබාගත්තේ? මේ කරමි උතුම් ලෝකෝත්තර තත්ත්වයක් ලබා ගත්තේ කොහොමද? කියලා මේක කෙනෙකුට සුදුම් හිතෙනවා. අර විදියට සංඝ උපසථාන කරන්නේ නැතුව, බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්වූයේ නැතුව හිටපු ළමයා බුදු පියාණන්වහන්සේගේ එක ධර්ම දේශනාවක් අහලා මේ කරමි ලොකු ජයග්‍රහණයක්-ලොකු තත්ත්වයක් -ලබාගත්තේ කොහොමද? මේක අපිට විකක් ගැඹුරින් හිතන්න හොඳ අවස්ථාවක්. සාමාන්‍යයෙන් මේ වගේ ලොකු තත්ත්ව ලබා ගත්තේ-මේ උපාසක මහත්කයලා එහෙම දන්නවා-බොහෝම භාවනා කරලා තමයි කෙනෙක් මග තත්ත්වය ලබාගන්නේ. මේ ළමයා එතකොට කොහොමද ලබාගත්තේ? භාවනාවක් නැතුවද? කියලා කෙනෙක් ප්‍රශ්න කරනට පුළුවන්. නමුත්, පින්වතුනි, භාවනාවක් නැතුව නිවනක් හම්බවෙන්නේ නෑ. දැන් මෙතන මේ ළමයා තුළ කිබුන භාවනාව මොකක්ද කියලා අපි විකක් විමසලා බලමු.

මේ කථාවේ සවිස්තරව නැතත් අපිට හිතාගන්න පුළුවන් මේකෙ කිබෙන යම් යම් ඉහි ආශ්‍රයෙන්, මේ ළමයාගේ හිත තුළ කිබුන භාවනාව මොකක්ද කියලා. මේ ලෝකයේ ඇති හැම දෙයකම මේ ජීවිතය පිළිබඳව බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ලකුණු තුනක් කියෙනවා. මේ හැම දෙයක්ම අනිත්‍යයි. මේ හැම දෙයක්ම අවසාන වශයෙන් බලනකොට දුකයි. ඒ වගේම මේ හැම දෙයක්ම මමය, මාගේය කියලා ගන්න බෑ. මේක අනාතමයි කියලා ඒ විදියේ මහා ගැඹුරු ධර්මයක් මෙතන කියෙන්නේ. ඒක තමයි 'ත්‍රිලක්‍ෂණය' කියලා කියෙන්නේ. මුළු මහත් ලෝකයේම කියන ලකුණු තුන. මේ ලකුණු තුන සාමාන්‍ය අවබෝධයට වැටහෙන්නේ නෑ. සාමාන්‍ය ලෝකයාට වැටහෙන්නේ නෑ. ගැඹුරු-විදේශීය වශයෙන් ගැඹුරට ගිය-ඥානයටයි මේක වැටහෙන්නේ. එතකොට මේ වැටහීම කොහොමද අර ළමයා ලබාගත්තේ? සාමාන්‍යයෙන් භාවනා කම්පථානයක් කියලා කියන භාවනා මාතෘකාවක් අනුව භාවනා කරලා එහෙම තමයි මේක ලැබෙන්නේ. දැන් මේ කාලයේ භාවනා මාතෘකාව මොකක්ද? කම්පථන

මොකක්ද? කියල අපි ටිකක් හිතල බලමු. කාලයේ කමටහන වුනේ, අනෙපිටු පිටාණන් කියනු "පුනේ හිඟිල්ල බණ පදයක් ඉගෙන ගෙන ආවොත් මම මසුරන් දාහක් දෙනවා" කියල කියනු වචනයයි.

එකකොට මේ ළමයා විහාරයට යන්න ඇත්තේ මේ මසුරන් මල්ල හිතෙන් අරගෙන. මම කොහොම හරි බණ පදයක් අහලා මේ මසුරන් ටික ලබාගන්නවා කියන අදහසින්. ඒකෙන් හිතේ එක්තරා තැන්පත් කමක් ඇතිව බණ අහන්න සුදානම් වුනා. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ කමටහන හරියට සුද්ද කරලා-පිළිවෙලක් කරලා-නිවනට ළංකරලා දුන්නේ කොහොමද? බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ කාරණය දැනගෙන අර බණ පදයක්වත් අල්ල ගන්න බැරි විදියට ධර්මය දේශනා කරන්න පටන් ගත්තා. එකකොට මේ දරුවා මේ පළවෙනි බණ පදය අල්ල ගන්න බලනවා. ඒ ළමයට පේන්න ඇත්තේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන හැම බණ පදයක්ම මසුරන් මල්ලක් හැටියටයි. දැන් මේ කෙනෙකුට වුනත් සමහර වෙලාවට කමන් බොහොම කැමති දෙයක් හිතෙන් පේනවා වගේ පේනව නේ. යම් කිසිදේකට හුඟක් ආසාව තියෙනවා නම්, ඒකයි හිතට වැටහෙන්නේ. ඒ වගේ දැන් මේ මසුරන් මල්ලට කිබෙන ආසාව නිසා, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපිට ඉඳගෙන බණ අහනකොට මේ ළමයට හැම බණ පදයක්ම පේන්නේ මසුරන් මල්ලක් හැටියට. ඉතින් ඒ පළවෙනි මසුරන් මල්ල අල්ල ගන්න උත්සාහ කරනවා. ඒ එක්කම ඒක කොහොම හරි ලිප්පලා යනවා. ඊළඟ එක අල්ලනවා. 'ආ, ඒක බැරිවුනා', ඊළඟ එක අල්ලනවා. ඔහොම ඔහොම හිතාගෙන මේ ළමයා බණ පදයෙන් පදයට බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන ධර්මයට ඇහුම්කන් දෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ ඒ ළමයට හිතෙන්න ඇති ටික දුරක් යනකොට, මේ එක එක මසුරන් මල්ල ලිප්පලා යනකොට "මේ එකක් වත් අල්ල ගන්න බෑ නේ. මේ ඔක්කොම යනවා, මෙතන ඔක්කොම අනිකායි. එකක්වත් අල්ල ගන්න බෑ. එනවා-යනවා. 'බණපදයක් අල්ල ගන්න සුදානම් වෙන එක ඒතරයි මෙතන තියෙන්නේ' "

එකකොට, දැන් මේ පින්වතුන්ට ඉඳහිටලා ඔය දකින්න ලැබෙනවා මළ ගෙවල් ඉස්සරහ පාලේ එහෙම, සමහර විට සුදුරෙදිවල ගහලා තියෙනවා 'සබ්බ සංඛාරා අනිච්චා' කියලා. ඔහොම බණ පදයක් ලියලා තියෙනවා. මොකක්ද මේකෙ අදහස? 'සබ්බ සංඛාරා අනිච්චා'- 'හැම සංස්කාරම අනිකායි', 'අනිච්චා වක සංඛාරා', 'සංස්කාර කියන ජාතිය ඒකාන්තයෙන්ම අනිකායි', මොනවද මේ සංස්කාර කියලා කියන්නේ? අපට කේරෙන වචනයෙන් ගත්තොත්, සුදානම් වීම, අර ඇදීම, එහෙම නැත්නම් සකස්වීම. දැන් 'සුදානම් වීම' ගැන අපි හිතමු. කෙනෙක්

මැරුණට පස්සෙ එතන ඒ 'අනිච්චා වත සංඛාරා' කියන එක අපට තේරෙන විදියට කල්පනා කරලා ගත්තොත්, මේ මනුෂ්‍යයා ජීවත් වෙන කාක් කළේ මොකක්ද? හැම වැඩක්ම කළේ සුදුනම්ඵ්ඵි ගොඩක් හැටියට. මේ කැනැන්තා මුළු ජීවිතය කියලා කළේ සුදුනම්ඵ්ඵි අර ඇදීම් ගොඩක්. පින් පඩි කියලා දෙයක් කලා නම්, තමන්ගේ කයින්, වචනයෙන්, සිතීන් යම් යම් දේවල් කලා නම්, ඒ හැම එකක්ම-එක අතකින් බලනකොට-සුදුනම්ඵ්ඵි, අර ඇදීම්, රාශියක්. ජීවිතේ ගැන කල්පනා කරලා බලනකොට දැන් උදේ ඉඳලා රෑ වෙනකල් කරන කටයුතු හැම එකක්ම බැලූවම හැම එකක්ම සුදුනම් ඵ්ඵි ගොඩක් විතරයි. ගමනක් යන්න සුදුනම් වෙනවා වගේ. වෙන එකක් කියා, මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කියන හුස්ම ගැනීම පවා, මේ ඔක්කොම සුදුනම්ඵ්ඵි ගොඩක්. එතකොට අර මරණයට පත් වූන මනුෂ්‍යයා මුළු ජීවිතයටම කළ-නොවරදවා කළ-එකම වැඩේ තමයි හුස්ම ගැනීම. මේ හුස්ම ගැනීමත් කෙළවර වූනාම ඔන්න මේ කැනැන්තා ජීවත්වීමට කළ සුදුනම් ඵ්ඵි, අර ඇදීම් ඔක්කොම එතනින් කෙළවර වෙනවා. ඒවා අනිත්‍යයි. නිත්‍ය තත්ත්වයක් නෑ. හැම එකක් පිළිබඳවම එහෙමයි.

ඉතින් මේ ළමයා පිළිබඳව කල්පනා කරලා බලනවා නම්, මේ ළමයා අර බණ පදයක් අල්ල ගන්නයි බලාපොරොත්තු වූනේ. පස්සෙ බලන කොට මෙතන කියෙන්නේ බණ පදය අල්ල ගන්න සුදුනම් ඵ්ඵි පමණයි. සුදුනම් වෙනවා, ඒක හරියන්නේ නෑ. ඊළඟ එක බලනවා. එතනත් සුදුනමක්. ඔය විදියට මේ ළමයට තේරෙන්න ඇති. මෙන්න මේක තමයි සංස්කාර කියලා කියන්නේ. මෙතන කියෙන්නේ මේ සුදුනම් ඵ්ඵි ගොඩක් විතරයි. මේ හැම එකක්ම අනිත්‍යයි. මේ සුදුනම් ඵ්ඵි, සකස්වීම්, මේ ඔක්කොම අනිත්‍යයි. මොකද එක බණ පදයක් වත් අල්ල ගන්න බෑ. ඒක ලිස්සලා යනවා. මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ යෙදුව එක්තරා උපායක් නිසයි. මෙයින් එතකොට කමාගේ හිත දිනා බලනවා මේ ළමයා. මේ හිත ඇතුළේ මොකක්ද වෙන්නේ? හිත ඇතුළේ බොහොම වේගයෙන් මසුරන් මලු පහළ වෙනවා. මසුරන් මලු වගේ සිතුවිලි. ඒ විදියට මසුරන් මල්ල එනවා, යනවා. ඇතිවෙනවා-නැතිවෙනවා. අනිත්‍යතාව කියන එක ගැඹුරින් කල්පනා කරලා බලනකොට මෙතන කියෙන්නේ ඇතිවීමයි, නැතිවීමයි. එනවා-යනවා. මෙන්න මේ තත්ත්වය දකින කොට මේ ළමයට තේරෙන්න ඇති, මේවා සංස්කාර-මේ හැම එකක්ම සුදුනම් ඵ්ඵි, අර ඇදීම් ගොඩක් විතරයි. එනවා, යනවා, එනවා, යනවා. ඉතින් ඊළඟට මේ විදියට එන-යන ස්වභාවය ඇති සංස්කාර අල්ල ගන්න දරණ උත්සාහය තමයි අර බණ පදය අල්ලගන්න දරණ උත්සාහය.

ඊක වෙලාවක් යනකොට මේ ළමයට මේකෙ වෙහෙසක් දැනෙන්න ඇති. මේ කරන උත්සාහය නිෂ්චල වෙනවා. එකක්වත් හරියන්නේ නෑ. එකකොට ඔන්න ඊක වෙලාවක් යනකොට මේක එපා වෙන කරමට, මේ මසුරන් මල්ල පිළිබඳ අදහස නැති වෙන කරමට, මේක මහ කරදරයක් හැටියට පෙනුණා. හැම බණ පදයක්ම ‘අල්ලගන්න’ බලනවා, හැබැයි ‘අහුවෙන්නේ’ නෑ. ඉතින් ඔහොම ඔහොම යනකොට, මේ ළමයට තේරෙන්න ඇති අර බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ දෙවැනි ලක්ෂණය : මේ හැම එකක්ම දුකක්. මේ සංස්කාර හැම එකක්ම අනිත්‍යයි. යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකයි. ‘යදනිට්ටං තං දුකං’-යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. ඔන්න ඊළඟට තවත් එකක් බුදුපියාණන් ප්‍රකාශ කළා. ‘යං දුකං තදනතතා’-යමක් දුක් පහගත නම් ඒක මමය, මගේය කියලා ගන්න බෑ, ඒ ඊකත් සමහර විට මේ ළමයට තේරෙන්න ඇති. දැන් අර කහවතු මලු-මසුරන් මලු-වගේ හිත් පහළ වෙලා ඒවා ලිස්සලා යනවා. එකක්වත් රැඳෙන්නේ නෑ. ඒ එකක්වත් තොරදන බව, ඒ එකක්වත් හරියක් අරවුවක් නැති බව තමයි අනාත්ම කියලා කියන්නේ. මමය මගේය කියලා ගන්න -‘අල්ල ගන්න’- දෙයක් නෑ. අරවුවක් නෑ. ඔක්කොම සිතුවිලි පහළ වෙනවා, ගසාගෙන යනවා. මේ සිතුවිලිවල සම්භාවය ගැඹුරින් කල්පනා වෙනවා ඊළඟට මේ ළමයට. මේ මෙනත කියෙන්නෙ එහෙම පිටින්ම සිතුවිලි ගොඩක්. පහළ වෙනවා-නැතිවෙලා යනවා. අරවුවක් නෑ. මමය, මගේය කියලා අල්ලගන්න දෙයක් මෙනත නෑ, අහුවෙන්න දෙයක් නෑ.

ඉතින් බුදුපියාණන්වහන්සේ මේ ‘සංස්කාර’ කියලා විචනයට දීලා කියෙන උපමාව බොහොම පුදුම උපමාවක්. මේක අපට පහසුවෙන් තේරුම් ගන්න පුළුවන්. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා කියෙනවා: ‘සංඛාරා කදලුපමා’ කියලා. මේ සංස්කාර කියලා කියන දේ හරියට කෙහෙල් කඳක් වගේ, කියලා. කෙහෙල් කඳ කියන එක මේ පිංචකුන් කවුරුන් දන්නවා. දැන් බුදු පියාණන් වහන්සේ හොඳ කථාන්තරයක් වගේ ඒක පෙන්වනවා. ඔන්න යම් කිසි කෙනෙක් ඉන්නවා කවදාවක් කෙහෙල් ගහක් දැකලා නෑ. ඒ හැනැත්තා කැල්කට ගියාම කෙහෙල් ගහක් දකිනවා පළමුවෙනි වරට. ඒක බැලුවාම බොහොම කෙලින් මේ කෙහෙල් කඳ. හිතා ගන්නවා මේකෙ අරවුවක් කියෙනවා කියලා. මේක උඩින්ම යටින්ම කපලා කරගහගෙන එනවා ගෙදරට, මොකද, අල්මාරියක් හරි පුවුවක් හරි හදාගන්න පුළුවන්තේ මේකේ අරවුවෙන් කියලා. මෙහෙම අරගෙන ඇවිල්ලා මේ කෙහෙල් කඳ-මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ කථාව දෙන්නේ අපි නොමෙයි, අපි මේක තව ඊකක් තේරු කරන්නයි

අනිකුත් විස්තර දෙන්නේ, නමුත් උපමාව බුදුපියාණන් වහන්සේ දෙන්නේ -මේ කෙනාපු කෙහෙල් කඳේ ඉස්සෙල්ලාම පතුරක් ගලවනවා, බලාපොරොත්තු වෙනවා අරවුවක් කියෙයි කියලා. ඊළඟට බලනකොට තවත් පතුරක් කියෙනවා. තවත් පතුරක් කියෙනවා. එකින් එක පතුරු ගලවනවා. අන්තිමට කෙහෙල් බඩේට ඇවිල්ලා. එකතක් තිබෙන්නේ පතුරු ගොඩක්. ඒ විදියට බලන කොට කෙහෙල් ගසේ කොහෙත්ම අරවුවක් නැති බව අර තැනැත්තා තමන්ම වටහා ගන්නවා පළමුවෙනි වරට.

මන්න මය විදියේ උපමාවක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දෙන්නේ මය සංස්කාර කියන වචනයට. අපි දැන් මේක හේරුම් කරගන්න පුළුවන් ආකාරයට සිංහල වචනයක් මේ විදියට කිව්වා- 'සුදුනම් ඒමක්', 'අර ඇදීමක්', 'සකස් ඒමක්' කියන එක. එකකොට මේ මුළු ජීවිතය තුළම කරන දේවල් ගැන කල්පනා කරලා බලන කොට, හැම එකකම මන්න මය විදියේ ස්වභාවයක් කියෙනවා, එකක් තව එකක් සඳහා, එකක් තව එකක් සඳහා, ඒ එක-එකක් බලාගෙන යනකොට එකකවත් අරවුවක් නෑ. ඒ මක්කොම අනිත්‍යයි. ඒ අනිත්‍ය ස්වභාවය නිසාම-දැන් මය කුඩා දරුවකුගේ ජීවිතයේ ප්‍රාථමික, බලාපොරොත්තු තිබෙනවා. ඒ බලාපොරොත්තු ඉෂට වුනා හෝ නොවුනා හෝ තව ටික දවසකින් කරුණයෙක් වෙනවා. කරුණයාගෙන් යම් යම් බලාපොරොත්තු-ඒවා ඉෂට වෙන්නක් කලින්, ඒවා එක්කො ටිකාග වෙලා හිඟිල්ලා ඊළඟට දන්නෙම නැතුව මහලු වියස එනවා. මහලු කෙනාගෙන් යම් යම් බලාපොරොත්තු කියෙනවා. ඒවා ඉෂට කර ගන්නක් කලින්, සමහර විට, මරණයට පත් වෙනවා. මය විදියට මුළු ජීවිතයෙම කියෙන්නේ සුදුනම් ඒම, අර ඇදීම ගොඩක්.

මන්න මය විදියට මෙතන හරයක් නැති බව, අරවුවක් නැති බව, තමන්ගේ වශයෙහි-තමන්ගේ යටතෙහි-පවත්වා ගන්න බැරි බව, අර කාල කියන දරුවාටත් හේරෙන්න ඇති. අර තමන්ගේ කම්පනානෙ-භාවනා මාකාකාව-මස්සේ. මොකක්ද භාවනාව? මේ මසුරන් මල්ල. මසුරන් මල්ල කුමිත්ම මේ දරුවට හේරෙන්න ඇති "දැන් ඉතින් මේ වගේම තමයි අනිත් දේවලක් " කියලා. මේ ශාසනයේ අවුරුදු හතේ දරුවන් රහත් වුනා කියලා කියෙනවා. පොතක් පතක් කියවල වත් වෙන ලොකු පණ්ඩිත කමක් උපාධියක් ඇතිව නොවෙයි. මොකක්ද සිද්ධ වෙන්නේ. අර හිත ඇතුළේ වෙන වෙනස. මේ දරුවා කල්පනා කරලා බලනවා. පුණ්‍ය ගත්තියක් තිබෙනව නම් අර පොඩි සිද්ධියක් ආශ්‍රයෙන් ගැඹුරු ධර්මයක් අවබෝධ කරනවා. මේ කාලටත් සිද්ධ වෙන්න ඇත්තේ එහෙම එකක්. මේ මසුරන් මල්ල පිළිබඳ භාවනාව කුමිත්, බුදු පියාණන් වහන්සේ බණ

දේශනා කරන ඒ ක්‍රමය, ඒ ආකාරය නිසා, මේ දරුවාට ටිකෙන් ටික අර මසුරන් මල්ල කුමුත් හාවනාවට අදාළවෙන කාරණා මතු වෙන්නට ඇති.

මේ ධර්මයේ හාවනානුයෝගීන් පිළිබඳව කියවෙන කාරණයක් කමයි, මේ සංඝකාර කියන දේවල් මෙතෙහි කරන්නට ඕන, අනිකා, දුඛ, අනාත්ම, චගයෙන්. මේ සංඝකාර පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරන කොට-දැන් මේ හැම එකකටම අපි නොයෙකුත් නම් දීලා තිබුනට මොකද, හාවනානුයෝගියා ඒවා හැන කල්පනා කරන්නේ නාමරූප ධර්ම හැටියට. නාම රූප කියලා කිව්වම අපට හිතාගන්න පුළුවන් මෙතන තියෙන්නේ නම්ගොඩක් සහ රූප ගොඩක් විතරයි. අසුවල් අසුවල් දේ කියලා අපි ලෝකයේ නම් තබාගෙන තිබුනට මොකද, මේවා ඇතුළතින් බලනකොට, හිතට වැටහෙන ආකාරයට අනුව බලනකොට, මෙතන තියෙන ධර්ම බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ විදියටයි දක්වලා තියෙන්නේ. මෙතන තිබෙන්නේ-වේදනාවක් තියෙනවා -'වේදනා' කියලා දෙයක් තියෙනවා-සංඥාවක් තිබෙනවා. වේතනාවක් තිබෙනවා, ජපභීයක් තිබෙනවා, මනසිකාර කියලා කියන මෙතෙහි කිරීමක් තිබෙනවා. වේදනා, සංඥා, වේතනා, ජපස, මනසිකාර, මෙන්න මේ ධර්ම පහයි නාම ධර්ම හැටියට හඳුන්වලා තියෙන්නේ. දැන් ලෝකයේ අපි යම් යම් දේවල්වලට 'මේසය', 'සුදුව' කියලා එහෙම නම් දාලා තියෙනවා. දැන් අර මසුරන් කියලා කියනවා. නමුත් මෙතන මේ මසුරන් තෙවෙයි ඇත්ත වශයෙන්ම හිතට වැටහෙන්නේ මෙව්වරයි, හැඹුරින් කල්පනා කරලා බලනකොට, අර දරුවටත් කේරෙන්න ඇති මෙතන මේ ලෝකයේ නමක් දාලා තිබුණෙට මේවා රත්තරන් කියලා කිව්වට මොකද, මෙතන තිබෙන්නේ, මේ හිත ඇතුළේ මෙන්න මෙව්වරයි. යම් කිසි වේදනාවක් තිබෙනවා. මේක ලබාගන්න තියෙන බලාපොරොත්තුව නිසා සෑප වේදනාවක් තියෙනවා. ඒ අනුව හිඟිව්ව යම්කිසි හැදීහීමක් තියෙනවා. රත්තරන් කියන ජාතිය, මසුරන් කියන ජාතිය, බොහොම වටිනා දෙයක් කියලා. ඒවා ලබාගන්න වේතනාවක්-බලාපොරොත්තුවක්-තියෙනවා-ඒ හිතුවිල්ල. අර බණ පදය ඇහෙන කොට හිතේ යම්කිසි හැටීමක්, ජපභීයක්, තිබෙනවා. ඒ ජපභීයට අනුව මෙතෙහි කිරීමක්-හිත ඒ පැත්තට යොමු වීමක් තිබෙනවා. හිත ඇතුළේ සිද්ධ වෙන්නේ ඔය ටික විතරයි. එකකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙහෙම බණ කියන අතරේ අර දරුවට වැටහෙනවා, කියන බණ පදයක් පාසා, "මගේ හිතේ වෙන්නේ නම් මෙව්වරයි. ලැබෙන මසුරමක් නෑ. මෙතන වටින දෙයක්, අමුතු දෙයක් නෑ. මෙව්වරයි තියෙන්නේ" කියන හැඟීම එනවා. ඒක කමයි නාම ධර්ම පිළිබඳ අවබෝධය.

ඊළඟට රූපධර්ම කියලා කියන්නේ, මෙන්න මේ දැන් ලෝකෙ තිබෙන කාක් දේවල් නොයෙකුත් පාට ගාලා ලස්සන කරල, හැඩරුව ඇතිව

කිඛුනට මොකද, මේ හැම එකක්ම සකස් වෙලා තිබෙන්නේත්, හැදිලා තිබෙන්නේත් මෙන්ම මේ සයවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ කියලා ධර්මයේ හඳුන්වන ධාතු හතරෙන්. සයවි කියලා කියන්නේ මේ මහ පොළවේ කියෙන තද ගතිය ඇති ගස් ගල් ආදියේ තිබෙන ඒ මූල ධාතුවයි. ඒ වගේම ආපෝ කියලා කියන්නේ-දැන් මේ අවස්ථාවේ වහිනවා-මේ ආපෝ ධාතුව. මහ මුහුද, ජලාශ වල තිබෙන වතුර ආශ්‍රයෙන් අපි ආපෝ ධාතුව හඳුනා ගන්නවා. ඒ වගේම තේජෝ ධාතුව-උණුසුම් බව, වායෝ ධාතුව - හුළඟ, මිය විදියට මෙන්ම මේ මහ පොළවෙන්, ජලයෙන් හින්නෙන් හුළඟෙන් සකස් වෙච්ච දේවල් තමයි මේ අපේ ශරීර කුඩුවත් මේ අතිකුත් දේවලුත්. මෙන්ම මෙච්චරයි මේකේ කියෙන්නේ, කහවතු රත්තරන් කියලා කිව්වත්, මේක රත් කරලා ගන්නත්, රත්-රත් වුනත්, අමු-රත් වුනත්, මේ හැම එකක්ම කියෙන්නේ මිය කියනු ධාතු හතර විතරයි. හැම දෙයක් පිළිබඳවම මිය විදියට කල්පනා කරනකොට මෙතන කියෙන්නේ වේදනා ගොඩක්, සංඥා ගොඩක්, චේතනා ගොඩක්-පිතු විලි බලාපොරොත්තු ගොඩක්, ස්පර්ශයක් මනසින් මෙනෙහි කිරීමක් කියලා ඒ විදියට හඳුනා ගන්නවා. ඊළඟට අතික් හැම දෙයක්ම ලෝකයේ කියන-වටිනා, නොවටිනා, ඒ කහන්දර මොකවත් නෑ-හැම දෙයක් කුලම කියෙන්නේ මේ ධාතු හතරයි කියන මිය වැටහීම කුලින් තමයි කෙනෙකුට මේ ධර්මයේ ගැඹුරු තත්ව ලබාගන්නට පුළුවන් වෙන්නේ. ඒකට කියෙන්නේ, නාම රූප ධර්මයන් හැටියට මෙනෙහි වෙනවා. සමහර විට කාලටත් අර විදියට අර මසුරන් මල්ල පිළිබඳ ඒ උණුසුම් බලාපොරොත්තු නැතිවෙලා, "මේක මේ නිෂ්පල වැඩක්. ඊළඟට බලනකොට මම මොකක්ද මේ කරන්නේ. මම මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ගේ බණ පදයට ඇහුම් කන් දෙන අතරේ මේවා ගැන මේ මසුරන් මලු ගැන හිත හිතා ඉන්නවා". ඔන්න ඊළඟට ටික ටික මේ කාලට අර මසුරන් පිළිබඳ ආසාව නැති වුනා. මේවා ගැන කලකිරීමක් ඇති වුනා. ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ලෝකෝත්තර තත්ව ලබාගන්න උපකාර වෙනවා සසර ගැන කලකිරීම-සංසාරය ගැන කලකිරීම. මේ උතුම් තත්ව ලබාගන්න සමහරුන් ගැන කියවෙනවා ධර්මයේ-මිය පටාචාරා, කියාගෝතමී ආදීන් ගැන එහෙම-තමන්ගේ ජීවිතයේ යම් කිසි භයානක විදියේ විපත්තියක් සිදුවුනාම, ඔන්න කල්පනාකරනවා, මේ ලෝකයේ තත්වය මේකයි කියලා. අන්න ඒ වගේ දැන් මෙතන කාලටත් මේ කාරණය නිසා තේරුණො මේවා නිෂ්පල වැඩ, මේ අනිත්‍යතාව, දුක් සවිභාවය, අනාත්ම සවිභාවය වැටහිලා මසුරන් මල්ල පිළිබඳ ආසාව අහඹුරියා.

ඒ ආසාව අහඹුරියා කොට ඔන්න ධර්මය-බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන බණපදය-අනුචේතන පටන් ගන්නා. පින්වතුනි, මේ බුදුපියාණන්

වහන්සේගේ ධර්මයේ කියෙනවා මහා ප්‍රාතිහාර්යයක්, මහ පුද්ගම කාරණයක්, මොකක්ද? මේ ධර්මය අල්ලන්න අල්ලන්න අනභරුණත්වය, අනභරිත්ත අනභරිත්ත, අහු වෙනවා. දැන් මේ දරුවා බැලුවේ ධර්මය අල්ල ගන්න, බණ පදයක් අල්ලගෙන ගෙදර ගිහිල්ලා ඒ මසුරන් ටික ලබාගන්නයි බලාපොරොත්තු වූනේ. නමුත් බණ පදය 'අල්ලගන්න' උක්සාහ කාරකකොට ධර්මය අනභරුණත්වය. දැන් මේක අනභරිත්ත අනභරිත්ත-මසුරන් පිළිබඳ ආසාව අනභරිත්ත අනභරිත්ත-මන්න බණපදය අහුවෙන්න පටන් ගත්තා. එකකොට මෙයින් අපට හිතාගන්න පුළුවන් මේ මුළු මහත් ධර්මයම තේරුම් ගන්න උපකාර වෙන්නේ අනභරිමයි. ඔය දන් දීම සිල් රැකීම ආදී හැම දේකින්ම කරන්නේ අක්හරිමයි. අනභරිත්ත අනභරිත්ත මන්න ධර්මය අහුවෙනවා. ඔය විදියේ තත්ත්වයක් තිබෙන්නේ. කාලටත් මේක තේරුණා. මන්න මහොම හිත ඇතුළේ වූන ලොකු විපර්යාසයකින් වෙන්ට මින කාලට අර විදියේ උකුම් ලෝකෝත්තර තත්ත්වයක්-සෝවාන් තත්ත්වයක් ලබා ගන්න පුළුවන් වූනේ. අතිත සංසාරයේ භාවනා කරපු කෙනෙක් වෙන්ට පුළුවන්. යම් කිසි අහේකුටක් නිසා මේ ජීවිතයේ මුල් කාලයේදී අර විදියට ජීවත් වූනත් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ඒ උපාය මාර්ගයෙන් මේ දරුවා කුල අර විදිනා ඥාන මතුවෙලා උකුම් සෝවාන් ඵලය ලබාගන්න බව අපට හිතාගන්න පුළුවන්.

දැන් මේ කථානාකරය ආශ්‍රයෙන් බොහොම විටිනා කාරණා කීපයක් මතුකරගන්න ඉඩ තියෙනවා. පළමුවෙන්ම අර අනේපිඬු සිටාණන් යෙදු උපක්‍රමය ගැන හිතලා බලනකොට ඒක මේ කාලයේ මව් පියවරුන්ටත් හොඳ ආදර්ශයක්. අර විදියට සෝය දවසක තමන්ගේ දරුවා කුණුරුවන්ට ළං කිරීමට එක්තරා උපායක් යෙදුවා. ඇත්ත වශයෙන්ම තමන්ගේ දරුවන්ට දයාදය හැටියට දෙන්න තියෙන්නේ සද්ධා දයාදයයි, ධර්ම දයාදයයි. අන්න ඒ විදියට අනාච පිණ්ඩක සිටාණන් දරුවාට මුදල් පරදුවට කියලා-මුදල් පිළිබඳ පොරොන්දුවක් දීලා හරි කුණුරුවන්ට ළංකරන්නට උක්සාහයක් යෙදුවා. ඒකත් හොඳ ආදර්ශයක්.

ඒ වගේම තමයි අපට අපේ ජීවිතවලට ගන්ට පුළුවන් ආදර්ශයකුත් මෙතන තියෙනවා. මොකක්ද? දැන් අර අපට ඉදිරිපත්වෙන ජීවන ගැටළු කුමක්ම පුළුවන් අපට නිවන මතු කර ගන්න. මේ ළමයට කිබුන ගැටළුව තමයි අර බණපදයක් කොහොම හරි අල්ලගෙන ගිහිල්ලා මසුරන් ටික ලබාගන්න එක. ඒ ගැටළුව කුමක් අර දරුවා නිවන මතුකරගන්නා. ඒක කරගන්න නම් යම් කිසි පරිවර්තනයක් සිද්ද වෙන්ට මින හිත ඇතුළේ. ජීවන ගැටළු කියන ජාතිය හැමෝටම-හැමකෙනාටම-තිබෙනවා. නොයෙකුත්

විපක්ඛිවලට, ආපදවලට, මුහුණ දෙනවා. නමුත් ඒවා ආශ්‍රයෙන් අර උතුම් කන්හි වලබාගත් මේ ලෝකයා දන්නේ නෑ. අන්න ඒ සඳහා සිදුවෙන්න මින යම්කිසි විශේෂ පරිච්ඡිදනයක්. පළමුවෙන්ම, අපි ලෝකය දිහා බලන ආකාරය පිළිබඳව වෙනසක් සිද්ධ වෙන්න මින. ඒකට ආකල්පය කියලා කියනවා. ඒ බලන ආකාරය බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙනවා. සාමාන්‍ය ලෝකයා ලෝකය දිහා බලන ආකාරය කොහොමද? 'අනිට්ට නිට්ට සක්කා'-අනිත්‍යයේ නිත්‍ය හැටියට සලකන සංඛ්‍යාවයක්, අනිත්‍යයේ නිත්‍ය හැටියට හඳුනාගැනීමක්, ලෝකයේ තිබෙනවා. ඒ විශේෂ, 'දුකෙබ් හුබ්සක්කා'-දුක් සහිත දේ සැපය කියලා හිතන-එහෙම වටහා ගැනීමක්, එහෙම හැඟීමක්, ලෝකයා තුළ තිබෙනවා. 'අසුභ හුභසක්කා'-ඒ කියන්නේ ලස්සන හැටියට ගත හැකි-එහෙම නැත්නම් හොඳ හැටියට, පිරිසිදු හැටියට, ගත හැකි දෙයක් නැතත් ඒවා හොඳ හැටියට පෙනෙනවා. ඒවිශේෂ, 'අනාත්මනි අත්තසක්කා'-ආත්මය, මමය, මගේය කියලා ගත නොහැකි දේ පවා "මමය, මගේය" කියලා ගන්නවා. මන්න මය විදියේ වැරදි වැටහීම හතරක් ලෝකයේ තිබෙනවා කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. ඒවාට කියන්නේ 'විපලොස ධම්' කියලා, විපරිත අදහස්. විපරිත අදහස් කියලා කියන්නේ හරියට උඩු යටිකුරු කරලා ගත්තහම වගේ එහෙම පිටින්ම වැරදි අදහස්. එකකොට ඒ වෙනුවට බෞද්ධයන් විසින් කළ යුත්තේ හැම අවස්ථාවකම, අර හරි ආකල්පය ඇතිකර ගන්න උත්සාහවත් වීමයි. කොහොමද ඒ හරි ආකාරය? අනිත්‍යයේ අනිත්‍ය හැටියට මෙතෙහි කරන්න පුරුදු වෙන්න මින. දුක් සහිත දේ දුක් හැටියට මෙතෙහි කරන්න පුරුදු වෙන්න මින. අසුභ දේ අසුභ හැටියට මෙතෙහි කරන්න පුරුදු වෙන්න මින. අනාත්ම දේ-මමය මගේය කියලා ගත නොහැකි දේ - මගේ නොවන බව හිතන විදියට ඒ හිත පුරුදු කර ගන්න මින.

දැන්, ඒකම තමයි අර ළමයා තුළ සිද්ද වුනේ. බණ අහන අතරේ ඉස්සෙල්ලා හිතා ගත්තා, මේක මේ නිත්‍ය දෙයක්, සැප දෙයක්, මය විදියට හිතාගෙනයි මේ මුහුරන් මල්ල පිළිබඳ ලොකු ආසාවකින්, ප්‍රාථමිකවකින්, බණ අහන්නට පටන් ගත්තේ. නමුත් පසුවලා, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ උපාය මාර්ග නිසා, විකේන් ටික අර අවබෝධය ආවා. මේකන ගන්න දෙයක් නෑ. මේක අනිත්‍යයි, දුක් සහිත දෙයක්, මේකන සුභ දෙයක් නෑ. මේකෙ මමය මගේය කියලා ගන්න දෙයක් නෑ, කියලා අන්න අර ලෝකය දිහා බලන ආකාරය පිළිබඳ වෙනසක් සිද්ද වුනා. ඊළඟට ඒ විශේෂ දෙයක් තමයි-අපේ මේ ජීවිත ගැටළු තුළින් ධර්මය මතුකර ගැනීමට නම්-මෙතෙහි කිරීම කියලා එකක් තිබෙනවා. අපි මේ

හැම දෙයක්ම පිළිබඳව හිත යොදලා, ඒ ගැන අවබෝධයක් ලබාගන්නට උත්සාහ කරනවා-මෙතෙහි කීරීම. මේ මෙතෙහි කීරීමක් ලෝකයේ වැරදි ආකාරයටයි බොහෝවිට කෙරෙන්නේ. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒක හඳුන්වන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය කියලා. අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියන එක අපි සාමාන්‍ය කේරෙන සිංහල වචනයෙන් ගත්තොත්, අනිසි මෙතෙහි කීරීම, 'අනිසි'-එහෙම නැත්නම් 'නොනිසි'-නියම ආකාරයෙන් නොවන විදියට මෙතෙහි කරනවා. ඒකට නිදහ්නය කමයි, දැන් මෙතන අර ළමයා බුදු පියාණන් වහන්සේ බණ දේශනා කරනකොට ආස්පෙල්ලා බණ පදයක් මෙතෙහි කරන්ට පටන් ගත්තේ මසුරන් මල්ල හිතේ කියාගෙන. හිතයට-හිතේ පිටිපස්සෙන්-කියෙන්නෙ මසුරන් මල්ල පිළිබඳ අදහස. මේ විදියට මසුරන් මල්ල ලබාගැනීමේ අදහසින් බණපදය මෙතෙහි කරනකොට හරියට බණපදය අනුචේන්තෙ නෑ. ඒක කමයි වැරදි මෙතෙහි කීරීම. ලෝකයේ බොහෝදෙනෙක් ඒ ඒ දේවල් මෙතෙහි කරනකොට වැරදි ආකාරයටයි මෙතෙහි කරන්නේ. නමුත් නිසි ආකාර මෙතෙහි කීරීම කමයි යෝනිසෝ මනසිකාර කියලා කියන්නේ. මේ හැම එකක්ම ඇතුළතින්ම පැන නගින දේවල් කියලා හිතාගෙන, මෙතන කියෙන්නේ වින්දන-විච්චි ගොඩක්, හැඳිනීම් ගොඩක්, බලාපොරොත්තු ගොඩක්, ගැටීම් ගොඩක්, මෙතෙහි කීරීම් ගොඩක් කියලා-ඒ විදියට-මෙතන කියෙන්නේ පයවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියලා කියන මේ ධාතු හතර විතරයි. ඔය විදියට මේවායේ යථා තත්වය, ඇත්ත ඇති හැටියට මෙතෙහි කීරීම. ඒක කමයි දියුණු කරගන්ට ඕනෙ. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දියුණු කරගත්තු මේ මෙතෙහි කීරීම උපකාර වෙනවා අර නිවන් දැකීමට. අපේ වැරදි මෙතෙහි කීරීම අත්හැරලා හරි ආකාරයට මෙතෙහි කරන්න පුරුදු වෙන්න ඕන.

ඒ වගේම කවත් එකක් කිබෙනවා-මේ මෙතෙහි කීරීමටම සම්බන්ධ දෙයක්. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා යම් යම් දේවල් පිළිබඳව මෙතෙහි කරන අවස්ථාවේ ඒවා දැඩිව අල්ල ගන්න උත්සාහ කරනවා. ඒකට කියනවා පරාමිඝීනය කියලා. බුද්ධ කාලයෙන් හිටියා සමහර අය-ගවයන් හැටියට, පිටත්වීමෙන්, ඒ විදියට සිල් රැකීමෙන්, නිවන් දකින්නට පුළුවන්. එහෙම නැතිනම් සසරින් මිදෙන්නට පුළුවන් කියලා විශ්වාස කළ කට්ඨිකයන් හිටියා. ඒකට කියනවා පරාමිඝීනය කියලා. නමුත් මේ ධර්මයේ නියම ආකාරයෙන්ම යම් යම් දේවල්වලට හිත යොදන ආකාරය දක්වලා කියෙන්නේ සම්මිඝීනය කියලා. දැන් භාවනාවේදී ඒ මෙතෙහි කීරීම කරන්නේ හිතෙන්-අර 'පකගුම' වගේ 'හිතගුම' විතරයි. මේකටත් අපි තේරුම් කරගන්න අර කෙසෙල් කඳ පිළිබඳ උපමාවට යමු. අර කලින් කියනු පුද්ගලයා-පළවෙනි වරට කෙසෙල් කඳ දැකනු පුද්ගලයා-කෙසෙල් ගහ

කරගතගෙන, ඒක බදුගෙන ගියා. ඒක බදුගෙන ගියේ 'මේකේ අරවුටක් කියෙනවා' කියලා හිතාගෙන. මෙන්න මේ විදියට බදුගැනීම, අල්ල ගැනීම, කමයි පරාමිතිය කියලා කියන්නේ. ඒ විදියට කරලා කඩදවත් නිවන් දකින්නට බෑ. මේ දුකින් නිදහස් වෙන්නට බෑ. ඒ වෙනුවට කරන්න කියෙන්නේ මොකක්ද? අන්න අර කෙහෙල් කඳ එක පතුරක් ගැලවුණ්ට පස්සේ ඊළඟට සියුම්ව අත ගාලා බලනකොටයි ඊළඟ පතුරක් කිබෙන බව අනුවෙන්නේ. එක පාරටම අල්ල ගන්නම මේක පතුරු ගොඩක් බව වැටහෙන්නේ නෑ. එක පතුරක් අල්ලලා ඊළඟට හෙමිහිට අතගාලා බලනවා. ඔන්න ඒ පතුර ඉවර වෙනකොට කඩ පතුරක්, ඒක යට කඩ පතුරක්. ඔන්න මය විදියට සියුම්ව අත ගාලා බලනවා. මේක සමමිතියක්. මේ අතගැම නොවෙයි, ඇත්ත වශයෙන්ම භාවනානුයෝගියා කරන්නේ හිත ගැම, හිතෙන් සපයී කරනවා. රන් රිදී මුතු මැණික්, ගස් ගල්, ඇඳ පුටු, මේස ආදී දේවල් මේ හැම එකක්ම පිළිබඳවම පළමුවෙන්ම වැටහීම එන්නේ අර ලෝකයේ ඒවාට දුඃ නම් ආකාරය අනුව, ඒවාට දීඃ වටිනාකම් අනුව, 'බොහොම වටින දෙයක්, හැම ගෙදරකම කිසිය යුතු දෙයක්'. මේ විදියට ආශාව, ලෝභය වැඩෙන හැටියටයි කෙනෙක් හිතීන් අල්ලගන්නේ. නමුත් හෙමිහිට කල්පනා කරලා බලන කොට, මෙතන මොකක්ද කියෙන්නේ? මෙතන මේ හිස් දෙයක්, බොල් දෙයක් කියලයි වැටහීම එන්නේ. හිත ඇතුළෙන් ඇතිකරගන්න දෙයක් පමණයි, හිතෙන් බදුගන්න දෙයක් පමණයි කියන අවබෝධය එනවා, අන්තිමට. අර කෙහෙල් කඳ හෙමිහිට අතගාලා බලනකොට පතුරෙන් පතුර ගිහිල්ලා අන්තිමට අරවුටක් නැති බව තේරෙනවා වගේ. මෙතන කියෙන්නේ සිතුවිලි ගොඩක් විතරයි. සිතුවිලි ගොඩක්. මමය, මාගේය කියලා ගන්න දෙයක් නෑ. සිහිවිලි රාශියක් ඇතිවෙනවා නැතිවෙනවා.

අන්න ඒ විදියට හිතනකොට කමයි, කල්පනා කරන කොට කමයි, අර ධර්මය ගැඹුරින්ම අවබෝධ වෙන්නේ. චතුරාසී සත්‍යය කියලා ඒ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශකරලා තියෙනවා-මුළු මහත් සංසාරික පැවැත්ම, රූප, වේදනා, සංකෘත, සංඛාර, විකෘත, කියලා කියන මේ පසුච්ඡායකයම අනිත්‍යයි, දුඛයි, අනාත්මයි, මේ හැම එකක්ම දුක් සහගතයි. මේක නමයි ලෝකයේ දුක පිළිබඳ සත්‍යය. මේ දුක ඇති වෙන්නේ ලෝකයාට මේ පිළිබඳව ඇති කණ්ඞාව නිසයි. අර දරුවාට අර මසුරන් මල්ල පිළිබඳ කණ්ඞාව නිසයි මේ කරම් දුකක් ඇති වුනේ අර බණ පදය අහන්න ගිහිල්ලා. අන්න එකකොට ඒ දුක පිළිබඳ අවබෝධය ඇතිවුනා. ඒ දුක යට කියෙන්නේ කණ්ඞාවයි. මේ කණ්ඞාව නැතිවුනු අවසරාව, සංසිදුනු අවසරාව කමයි නිවන කියලා කියන්නේ. අර දරුවට මසුරන් මල්ල

පිළිබඳ පාසාව අත්හැරලා ඊළඟට ධරීය වැටහෙන්න පටන් ගන්න කොට ඔන්න නිවන අවබෝධ වූහා. ඒකට උපකාර වන ටික කමයි 'ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීය කියලා කියන්නේ. සමමා දිට්ඨි, සමමා සංකප්ප, සමමා වාචා, සමමා කම්මන්ත, සමමා ආජීව, සමමා වායාම, සමමා සති, සමමා සමාධි කියලා කියන මේ හරිදැක්ම, හරිදැක්ම අනුව ගිය හරි සිතුම් පැතුම්, හරි සිතුම් පැතුම් අනුව ගිය හරි ක්‍රියා මාගී, හරි ක්‍රියා මාගී අනුව ගිය හරි දිවි පැවැත්ම, හරි දිවි පැවැත්ම අනුව ගිය හරි වීථි කිරීම-වැයම් කිරීම-සික පිරිසිදු කිරීමට දරණ වැයම, ඒක කුලින් ඇති වන හරි සිහි කිරීම,-සතිය කියලා කියන- ඒ කුලින් ඇතිවන සමාසක් සමාධිය, හරි සිතේ එකඟ බව-කැන්පක් බව. ඔන්න මය විදියට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීය කියලා කියන්නේ අර හතරවන සත්‍යය. මේ වතුරාඨි සත්‍යය අවබෝධයෙන් කමයි, ලොකු හෝ වේවා, කුඩා හෝ වේවා, අවුරුදු හතක දරුවෙක් හෝ වේවා, අවුරුදු හැට හැක්කුවක කෙනෙක් හෝ වේවා, ඕනෑම කෙනෙක් මාගීඵල ලබන්නේ, ඔන්න මය විදියේ ගැඹුරු ධරී ගැඹුරින් වටහා ගැනීමෙන්. මේ වචනාවලින් කියන එකක් නෙවෙයි මෙතන ඇතුළතින්ම වටහා ගන්න ධරීයක්. ඒ අනුව කල්පනා කරලා බලනකොට මේ ධරීයෙන් ජීවිතයට ගත හැකි ප්‍රයෝජන ගැන, ඒවා හරියට තේරුම් ගන්නා නම් යමෙකුට තමාගේ ජීවන ගැටළු කුලින්ම එදිනෙදා ජීවිතයේදීම ඒවා හැම එකක්ම භාවනා මනසිකාරයට නගලා තමාගේ නිවනට උපකාරවන ගුණධරී රාශියක්-භාවනාමය කුලල ධරී රාශියක්-විත්ත සහනාතයට ඇතුළත් කරගන්ට පුළුවන් වෙනවා. එකකොට මේ කාල නැමති කුඩා දරුවා පිළිබඳ ධරී කථාවෙන් ආදර්ශීය හැටියට ගන්න කියෙන්නේ මේකයි.

මේ ලෝකයේ කොතෙකුත් දේ කළ හැටියට පෙනුනට මොකද මේවා සුදු කරගන්න පුළුවන්, මේ ධරීයේ, අර වැරදි අවබෝධය අත්හැරලා, අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියලා කියන වැරදි මෙනෙහි කිරීම් අත හැරලා හරි අවබෝධය පැත්තට-යෝනිසෝ මනසිකාරය කියලා කියන හරි මෙනෙහි කිරීම්වලට පුරුදු වෙනවා නම්. වැරදි විදියට ලෝකය දිහා බලන ඒ පාකල්පය අත්හැරලා, හරි ආකාරයට ලෝකය දිහා බලන්න පුරුදු වෙනව නම් ආත්ත ඒ තැනැත්තාට පුළුවන් මේ ජීවිතයේ දී සමහර විට තම තමන්ගේ වැඩ කටයුතු මධ්‍යයේම, ඒවා කුලින්ම කමටහන් මතුකරගෙන ඒ මාගීඵල අවබෝධය ලබා ගන්න. බුද්ධ කාලයේත් නොයෙකුත් මය කථානතරවල සඳහන් වෙනවා, තෙර තෙරණියන්, සංඝයා වහන්සේලා සමහර අය පහතක් නිවෙනවා දැකලා-නිදාගන්න හිඟිල්ලා පහතක දැල්ල අඬු කරලා නිවන්න හදන කොටම රහත් වූහා. තවත් සමහර කෙනෙක් ලැවි හිත්තක් දැකලා, සමහර කෙනෙක් වතුරේ පාවෙලා යන පෙණ

පිඩක් දැකලා, ඔය නොයෙකුත් දේවල් දැකලා ඒවා තුළින් නිවන් අවබෝධය කළයි කියලා කියන්නේ, ඔන්න ඔය විදියට. මේ හැම එකක් තුළින්ම ලෝකය ගැන ගැඹුරු වැටහීමක් ඇති කර ගන්නවා. ලෝකයේ කියෙන එක නිදහිතයක් ආශ්‍රය කරගෙන, ඒ විදියටම තමයි අතින් දේවල් කියලා ක්‍රමයෙන් හිතාගන්න පුළුවන් ශක්තිය ඇතිවුනාම, අන්න ඒ තැනැත්තාට පුළුවන් අර ලෝකෝත්තර මානීඵල අවබෝධය ලබාගන්න. මේ කාලයේත්, බුද්ධ කාලයේ කිබුන වගේම, සමහර විට ඊටත් වඩා, නොයෙකුත් විදියේ දුක් ගැහැට, විපත්ති ආපද, මේ ලෝකයේ, සමාජයේ, අසන්නට ලැබෙනවා. ඒවා තුළින් පුළුවන් නිවන් මතුකර ගන්න.

ඒ වගේම දැන් මේ කාල ගැන ප්‍රකාශ කළ මසුරන් මල්ල-ඒ මසුරන් මල්ල වගේ මේ කාලයේත් මේ පාර තොටේ කොතෙකුත් අසන්නට ලැබෙනවා 'ජයමලු' ගැන, 'වාසනාමලු' ගැන. මේ ජයමලු, වාසනා මලු බලාපොරොත්තුවෙන් ටිකටි පත් ගන්න අය දහස් ගණන්, ලක්ෂ ගණන් ඇති. ඒ හැමෝටම මේ ජයමලු, වාසනාමලු ඇදෙන්නේ නෑ. ඒවා නොලැබුණත් කමක් නෑ. ඒවා තුළින් අර කාල නමැති දරුවා කළා වගේ -ඒවා තුළින් ධර්මයට ළංවෙන්න උත්සාහ කරන්නට ඕන. මොකද්ද මෙතන කියෙන්නේ? මේ ජය මල්ල, වාසනා මල්ල ලැබුණො හෝ නොලැබුණො හෝ මේ ජීවිතයේ සවිභාවය මේකයි. මේ හැම දෙයක්ම අනිත්‍යයි. අනිත්‍ය වූ දේවල් ඔස්සේ මේ කරන උත්සාහ හැම එකක්ම දුක් සහගතයි. මේ විදියට නම් ලෝකයේ සත්‍යය තිබෙන්නේ, මෙතන 'මමය, මගේය' කියලා ගන්න දෙයක් නෑ. හරයක්, අරවූවක් නෑ. මේ හැම එකක්ම මරණය අවස්ථාවේදී අත්හැරලා දන්න සිද්ධ වෙනවා. මමය, මගේය කියලා ගත්තු ඒ සියළු වස්තු සම්භාර, නෑ හිතවතුන්, හැම එකක්ම අත්හැරලා යන්න වෙනවා. අන්තිමට අර කොටියක් දනවා 'අනිච්චා චත සංඛාරා' එහෙම නැත්නම් 'සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා' කියලා. ඥාතීන් එකතුවෙලා ඒවා දනාකොට අර තැනැත්තා මිය ගිහිල්ලා ඉවරයි. ඒ ලෝකෝත්තර තත්ත්ව පිළිබඳව උත්සාහයක් කරන්න කාලයක් නෑ. ඔක්කොම-මුළු මහත් ජීවිතයම- අර ඇදීම් සමූහයක්, සුදුනම් වීම් සමූහයක් කියලා අපි කීව්වා. හරියට අර ගමනක් යන්න සුදුනම් වෙන සමහරු සමහර වෙලාවට හීනයක් එහෙම දකිනවා. හරියට ලොකු ගමනක් යන්න-වන්දනා ගමනක් හරි විනෝද ගමනක් හරි යන්න සුදුනම් වෙනවා වගේ. සුදුනම් වෙන නමුත් මොකක්දෝ අඩුවක් කියෙනවා. ආයින් දුවලා ගිහිල්ලා ඒකක් සම්පූර්ණ කර ගන්නවා-ඇඳුම් පැළඳුම් පිළිබඳව. එහෙම කර කර ඉන්න අතරේ හදිසියේම ඔන්න ඇහැරෙනවා ගමන යන්නවත් ලැබෙන්නේ නෑ. ඒ වගේ දෙයක් තමයි මුළු මහත් ජීවිතයේම කරන්නේ. කුඩා දරුවා ඉඳලා මහල්ලා

දක්වාම, මුළු මහත් ජීවිතයම, අර ඇදීම්, සුදුනම් වීම් සමූහයක්. නමුත් මෙතෙක් ඇති දුක් සවිභාවය තේරෙන්නේ නෑ. හරියට අර කෙසෙල් කඳු කරගතගෙන ගිය පුද්ගලයා වගේ, එතන තියෙන පතුරු ගොඩ පේන්නේ නෑ. ඒ පතුරු ගොඩ පේන්න තමයි අර භාවනා කරන්නේ. හිත තුන්පත් වෙන්න, තුන්පත් වෙන්න, පේනවා මෙතන තියෙන්නේ හිත තුළින් එන මෙන්න මේ වේදනා, සංඥා, චේතනා, ස්පර්ශ, මනසිකාර කියන මේ ධර්ම විකාරයි. පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, කියලා කියන මේ ලෝකේ බාහිර දේන් අපේ ශරීරත් මේ හැම එකක්මත් සකස්වෙලා තියන ධාතු හතර පමණයි මෙතන තියෙන්නේ. මීට වඩා එහා දෙයක් නෑ. අනන්ත කාලයක් සංසාරේ 'මේවා ඔස්සෙයි අපි මේ දුටලා තියෙන්නේ. මෙතන තියෙන්නේ දිවිල්ලක් පමණයි, තණහාව පමණයි, පිපාසයක් පමණයි කියන අවබෝධය කෙනෙකුට ඇති වෙනවා.

අන්න ඒ අවබෝධය ගැඹුරින් ඇතිවුන අවස්ථාවේදී තමයි අර බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට චක්‍රවර්තී රාජ්‍යයටත් වඩා, දිව්‍යලෝක ගමනටත් වඩා, මුළු ලෝකයේ අධිපති කමටත් වඩා උතුම් වූ ඒ සෝවාන් තත්ත්වය ලබාගත්ට පුළුවන් වන්නේ. ඒ තත්ත්වය ලබාගන්නා නම් තව හත් සැරයයි නැවත උත්පත්තියක් ලබන්නේ. තමන් ආපු ආරී අභට්ඨික මාඪිය තව දුරටත් දියුණු කරගෙන, තව දුරටත් ගැඹුරට භාවනා කරගෙන ගියා නම්, ඒ නැනැන්හාට පුළුවන් වෙනවා සකදගාමී කියලා කියන දෙවන මාඪි එලය ලබාගෙන නැවත එක් වරක් පමණක් මේ ලෝකෙට ඒම විතරක් ඉතුරු කරලා අනිකුත් සංසාර දුකින් මීදෙන්න. ඊටත් එහාට භාවනාව ගැඹුරට දියුණු කරගෙන ගියොත්, ඒ තමන් කරකැවූ ධර්ම චක්‍රය නැවත වරක් කරකැවීමෙන් අනාගාමී තත්ත්වයට පැමිණිලා, නැවත මේ ලෝකෙට එන්නේ නැතිව බ්‍රහම ලෝකෙදීම නිවන් දැකින්ට පුළුවන් වෙනවා. ඊටත් එහාට තව උත්සාහ කරලා, ගැඹුරින් භාවනා කරලා, කෙනෙකුට පුළුවන් වෙනවා මේ කෙලෙස් සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිකරලා ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ආදී මුළු මහත් සංසාර දුඛයෙන් අත් මිදී උතුම් වූ අමා මහ නිවනින් සැනසීමට.

එතකොට මේ කාල නැමති සිටු පුත්‍රයාගේ කථාව ආශ්‍රයෙන් අපිට මේ නිවන් මාඪියේ හිත පිහිටුවා ගැනීමට පුළුවන් වූනා. බුදු පියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ එක බණපදයක පවා ඉතා ගැඹුරට ගියොත් එතන නිවන තිබෙනවා කියලා අපිට බය නැතුව කියන්න පුළුවන්. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ මේ ධර්ම සාගරයේ එක බිඳක් ගත්තොත්, ඒ හැම එකකම විමුක්ති රසය තිබෙන්නේ, නිවන් රසය තිබෙන්නේ. හරියට අර මහා සාගරයේ කොකනාකින් දිය බිංදුවක් ගත්තත් ලුණු රස තිබෙන්නා වාගේ,

මේ ධර්ම සාගරයේ යම් කිසි එක පුළුබ්බ ඛණපදයක් ගත්තත් ඒ කුමක් අපට නිවන දක්වාම හිත යොමුකරන්ට පුළුවන්. සංසාරයේ භාවනා අරමුණු දියුණු කළ කෙනෙකුට ධර්ම ශ්‍රවණය කරන අවස්ථාවේ පවා නිවන් දකින්නට පුළුවන් වෙනවා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා මාඝීඵල අවබෝධය භාවනා ආසනයේදී පමණක් නොවෙයි, පස් කැනකදීම ලබාගන්න පුළුවන් බව, ඒකට කියනවා 'විමුක්තායනන' කියලා. විමුක්තිය කියලා කියන්නේ නිදහස. සංසාරයෙන් නිදහස. ආයතන කියලා කියන්නේ යම් කිසි මධ්‍යස්ථානයක් වගේ ඒ නිදහස ලබන්නට පුළුවන් කැනක්. එහෙම කැන් පහක් දක්වලා තිබෙනවා. මොනවද ඒ කැන් පහ? කෙනෙකුට පුළුවන් දහම් අසන විට. දැන් මේ කාල නමැති දරුවා ඒ නිවන ප්‍රකාශ කළේ දහම් අසන විටයි. දහම් අසන විට හොඳට ඒකට හිත යොමු කරගෙන, ගැඹුරින් මෙනෙහි කරන අවස්ථාව ආවාම අන්න අර ලෝකෝත්තර කත්තිය ලබා ගන්න පුළුවන්. තවත් කෙනෙකුට පුළුවන් දහම් දෙසන විට. ධර්ම දේශනා කරන කොටත්, ඒ ධර්මයේ හිත පවත්වන අවස්ථාවේදී කමන්ටම- හරියට අර අමුක්තත් එන දවසේ ගෙදරවල් වල ආහාර පුදනම් කරනම අමුක්තන්ට පමණක් නොවෙයි ගෙදර අයටත් පුළුවන් ඒ ආහාර අනුභව කරන්න-අන්න ඒ වගේ ධර්මය දේශනා කරන අවස්ථාවේ සමහර සංඝයා වහන්සේලා අවබෝධය ලබාගත්තු බව දක්වලා තිබෙනවා. ඒවගේම ධර්මය මෙනෙහි කරන විට-පැත්තකට වෙලා ධර්මයේ ගැඹුරු කාරණයක් මෙනෙහි කරන කොට හදිසියේම හරි අවබෝධයක්- ගැඹුරු අවබෝධයක්-ඇවිල්ලා පර විදියේ මාඝී ඵල අවබෝධයකින් නිවන් ප්‍රකාශ කරන්ට පුළුවන්. තවත් සමහරෙකුට ධර්මය සජ්ජධායනා කරන විට-ධර්මය සජ්ජධායනා කරන කොට හොඳට හිත යොදාගෙන, එතකොටත් අර හිත හැන්පත් වෙලා සමාධිමත් වෙලා, ගැඹුරින් ඒ පිළිබඳව අවබෝධයක් ඇවිල්ලා, සෝවාන් ආදී ඒ කත්තට ලබාගන්නට පුළුවන්. රහස් වෙන්නටත් පුළුවන්. ඊළඟට අවසාන වශයෙන් දක්වලා තිබෙන්නේ යම් කිසි සමාධි නිමිත්තක්-ඒක කමයි ලෝකයේ සාමාන්‍යයෙන් භාවනාව හැටියට සලකන්නේ- යම් කිසි සමාධි නිමිත්තක් මුල් කරගෙන ක්‍රමානුකූලව භාවනා වඩලත් පුළුවන්. ඔය විදියට එදිනෙදා ජීවිතයේදී බණ ඇසීම්, බණ දෙසීම්, දහම් මෙනෙහි කිරීම් ආදී කටයුතුවල යෙදෙනව නම් ඒ මාඝීඵල අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙනවා. අන්න ඒ අනුව අපි එදිනෙදා ජීවිතයටත්, තම කමන්ගේ ජීවිත වලටත් මේ ධර්මයෙන් ගතහැකි ප්‍රයෝජන මේ කථානාමය ආශ්‍රයෙන් ගන්ට උත්සාහවත් වෙන්න මින.

අද එකකොට මේ පින්වත් පිරිස ටික දෙනා නමුත් ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් මේ අවස්ථාවේ ටිකල කුසල් රාශියක් පිද්ධ කරගන්නා. ධර්ම ශ්‍රවණය කියන

එක සාමාන්‍ය චාරිත්‍රයක් පමණක් නොවෙයි, නිවනට හිත යොදගෙන ඒ ධම් ය අසනව නම් ඒක නිවනට උපනිත්‍රය වෙනවා. අපි මේ මනුෂ්‍යාත්මභාවයක් ලැබුවේ, ධම් යට ලැදියාවක්, නැඹුරුවක් ඇති වුනේ, දීඝි කාලයක් පුරුදු හැටියට මේවා දියුණු කළ නිසයි. එතකොට සසරට පවා කෙනෙකුට මේ බණ ඇසීම උපකාර වෙනවා. ඒ ඒ අවස්ථාවලදී යම් කෙනෙක් උත්සාහවත් වෙනවා නම්, බණ පදයක් කුමක් අර කාල නමැති දරුවා වගේ උතුම් මාභීඵල අවබෝධය ලබාගන්න පුළුවන්. එතකොට, මේ අවස්ථාවේ මේ පින්වතුන් සිල් සමාදන් වෙලා ධම් ශ්‍රවණය කලා. කුසල් වේකනා රාශියක් ඇති කර ගන්නා. පින් රාශියක් සිදු කර ගන්නා- මේ ධම් ශ්‍රවණමය කුසල්, මේ පින්, මේ කුසල් උපනිත්‍රය වීමෙන් අපට මේ ජීවිතයේදීම සෝවාන් පාදී මාභීඵල සිලිවෙලින් උතුම් අමා මහ නිවන් පුව සාක්‍ෂ්‍යයක් කර ගැනීමට හැකිවේවා කියලා ප්‍රාථමා කර ගන්න.

ඒ වගේම මේ රැස් කර ගන්න පුණ්‍ය සම්භාරය භාසනාරක්‍ෂක දෙව් දේවකාවුන් ඇතුළු මේ සථානයට අධිශාසිත යම් දිව්‍ය භූත ආදී සත්ත්ව කොට්ඨාස ඇතොත් ඒ හැම දෙනෙක්ම අනුමෝදන් වී අපරාමර සංඛ්‍යාත උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙන්නා කියලා අනුමෝදන් කරන්න.

ඒ විදියටම තම තමන්ගේ බන්ධු මිත්‍ර ආදී මිය පරලොව ගිය යම් පිරිසක් ඇතොත් ඒ අයත්, අවිච්ඡේ පටන් අකනිට්ඨාට දක්වා වූ මේ ලෝක ධාතුවේ යම්කාක් සත්ත්වයින් නිවන් බලාපොරොත්තුවෙනව නම්, පින් බලාපොරොත්තුව වෙනවා නම්, ඒ හැම කෙනෙක්ම මේ උතුම් කුශලය අනුමෝදන් වී ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණාදී සියළු සංසාර දුකින් අත්මිදී අපරාමර සංඛ්‍යාත උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙන්නා කියලා ප්‍රාථමා කරන්න. එහෙම ප්‍රාථමා කරගෙන දැන් මේ අවස්ථාවේ මේ විදියට භාවා කියල පින් දෙන්න.

'එතකොටකා ට අමෙහයි.....'

12 වන දේශන

12 වන දේශනය

'නමෝ තසං භගටතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසං'

- අට පාසානි නමමානි - කරං බාලො න බුජ්ඣධනී
- සෙහි නමෙමහි දුමෙමධො - අගභි දඬෙසාව තසසනීනී
- දංඝඬ වගභ, ධම්මපද.

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

කම් විපාකවල බැරැරුම්කම කේරුම් නොගැනීමෙන්, හරියට ඒ පිළිබඳ අවබෝධයක් නැතිකමින්, මේ සංසාරයේ සත්ත්වයින් විපතට පත්වෙන හැටි, දැවීමට හැවීමට පත්වෙන හැටි, බුදු පියාණන්වහන්සේ බොහොම අවසවාල සාධක සහිතව දක්වා වදළා. මේ ශාසනයේ අදාන පුද්ගලයාට යෙදෙන වචනය 'බාලයා' කියන එකයි. සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ බාලයා කියලා කියන්නේ කුඩා දරුවාටයි. කුඩා දරුවෙක් නමුත් නොදන්නා කමින් හිනි දැල්ල පල්ලන්න හියොත් දැවෙන්න කැවෙන්න සිදුවෙනවා. ඒකට මොකද හේතුව, හින්තේ ස්වභාවය දවන එකයි. ඒ වගේම කම් නියාමකාව කියලා නීතියක් තිබෙනවා. ලෝක සාධාරණ නීතියක්. බුදුවරුන්ට රහතන්වහන්සේලාට පවා සාධාරණ වූ එක්කරා නීතියක් තියෙනවා ස්වභාව ධර්මයේම, කම් නියාමකාව කියලා. ඒ කම් නියාමකාව අනුව කවුරුහර පාප කම්යක් කළොත්, නොදන්නාකමින් කළා උනත්, කම් විපාක ගැන විශ්වාසයක් නැතිව ඇදහිල්ලක් නැතිව කළා උනත්, ඒකට බරපතල විපාක විඳින්නට සිදුවෙනවා. මේ අපි මාතෘකාකළ ගාථා ධර්මයට අදාළ නිදන කථාවක් කම් විපාකවල භයානකත්වය හෙළිකරන කථාන්තරයක්.

බුදු පියාණන්වහන්සේ වේඵවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරන කාලයේදී එක දවසක්ද මහමුගලන් රහතන්වහන්සේ ලක්ඛණ ස්වාමීන් වහන්සේත් එක්ක ගිජ්ඣකුට පච්ඡනයෙන් බසින අතරේ මුගලන් මහරහතන් වහන්සේ දිවැසින් දුටුවා-විසිපස් යොදුනක් විහර දිග පිඹුරකුගේ ස්වරූපය ඇති ප්‍රේතයෙක්. අජගර කියලා ප්‍රේතයෙක්. ඒ ප්‍රේතයාගේ හිසින් හිනි දැල් නැගිලා ගර්ථයේ කොන දක්වා යනවා. ඊළඟට ගර්ථයේ කෙළවරින් හිනිදැල් නැගිලා හිස දක්වා යනවා. ගර්ථයේ දෙපැත්තෙන් හිනි දැල් පැන නැගිලා මැදින් බසිනවා. මේ විඳියේ දඬිනියක් දුටුව මුගලන් මහරහතන් වහන්සේ මද සිනහවක් පහළ කලා. මේ සිනහව දැකලා අර ලක්ඛණ ස්වාමීන් වහන්සේ අහනවා " මොකද සිනහවුනේ ස්වාමීන් වහන්සේ" කියලා. එතකොට මුගලන් මහරහතන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා,

"ඒ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු මම දැන් දෙන්නේ නෑ. බුදු පියාණන්වහන්සේ ඉදිරියේ ඒ ප්‍රශ්නය අසන්න"යි කියලා.

ඒ වගේම පසු අවස්ථාවක මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේත් ලක්ඛණ ස්වාමීන් වහන්සේත් ඒ බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇතුළු සහ පිරිස ධම් සභා මණ්ඩපයේ වැඩ සිටින අවස්ථාවක බුදු පියාණන් වහන්සේ ඉදිරියේ ලක්ඛණ ස්වාමීන් වහන්සේ අර ප්‍රශ්නය දැනුවා මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේගෙන්, මොකද අර හිතාවුනේ කියලා. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා - මම මෙන්න මෙහෙම දැනියක් දුටුවා. මේ කරම් විශාල ප්‍රේත ශරීරයක් මේ විදියට ගිනිදැල් යනවා. මෙහෙම දැකලා මම කවදවත් මේ වගේ නම් සත්ත්වයෙක් දුටුවේ නෑ, කියලා ඒකේ අදහස ස්වභාවය නිසා මට සිතාහවක් පහළ උනා කියලා. එතකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා "මහණෙනි මගේ ශ්‍රාවකයින් ඇස් ඇතිව, ඥානය ඇතිව, වාසය කරනවා. මමත් මය දැනියක් දුටුවා බෝධි මූලයේදීම. බුද්ධත්වය ලැබූ අවස්ථාවේදීම මම දුටුවා. නමුත් මම ඒක ප්‍රකාශ කළේ නෑන්නේ මේ දැනියේ ආශ්වයඝ්ඵිත් භාවය නිසා සාමාන්‍ය ජනයා මේ ගැන විශ්වාස නොකර මා ගැන සැක කරලා පටි පුරවාගනිය කියලා. අකුසල් ඇතිකර ගනිය කියලා. ඒ නිසා ප්‍රකාශ කළේ නෑ. දැන් මේ මුගලන් නම් මේ කාරණයට මට සාක්ෂිතූටියට සිටින නිසා මම දැන් මෙය ප්‍රකාශ කරනවා. මේ ගැන ප්‍රකාශ කරනවා" කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ වදලා.

ඒ අවස්ථාවේ සංඝයා වහන්සේලා ඇසුවා "ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ ප්‍රේතයා අතීතයේ කළ පාප කමය කුමක්ද?" කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ අතීත ප්‍රවාහතිය ගෙන හැර දැක්වුවා. කාශ්‍යප බුදු රජාණන්වහන්සේගෙ කාලයේදී සුමංගල කියලා ඉතාමත් ධනවත් සිටුවරයෙක්, ඒ කාශ්‍යප බුදු රජාණන් වහන්සේට ගන්ධකුටියක්-ඒ කියන්නේ විහාරයක් වැඩ වාසය කරන තැනක්-සකස් කිරීමට රන් ගඩොල් බිම අතුරුවල විශාල ප්‍රදේශයක කුටියක් තැනව්වා, විශාල වියදමක් කරලා. ඊළඟට ඒ වගේම ඒ විහාර පූජාව පිළිබඳවත් විශාල වියදමක් කළා. මේ විදියට අර අපේ බුදු රජාණන් වහන්සේට අනෙපිඬු සිටාණන් ජේතවනාරාමය තැනව්වා වගේ මේ වගේ විහාරයක් තනවලා එක දවසක්ද මේ සිටාණන් බුදු පියාණන් වහන්සේ දැකීමට උදැසන යන අතරේ නගරයේ දොරටුව අසළ ශාලාවක නිදහන්න එක්තරා මිනිහෙක් දැක්කා. ඒ මිනිහා සොරෙක්. ඒ සොරා නිදහෙන හිටියට මොකද රු කිස්සේ ඇවිදලා මඩ කවරාගෙන තිබුණා පාවල. ඒක දැකලා මේ සිටාණන් ඒ තමන් සමඟ සිටි අයට

කිවිච්ච "මේ මනුස්සයා නම් රු කිස්සේ ඇවිදලා මේ දැන් දවල් නිදාගන්න කෙනෙක් වෙන්න මින" කියලා. නිකමට වගේ ඒ සිටුවරයා ප්‍රකාශ කලා. මේක ඇහුනා අර හොරාට. හොරා ඒ හිස සිට වසාගෙන සිටියේ කහපාට වස්ත්‍රයකින්. කහපාට වස්ත්‍රයකින් හිස වසාගෙනයි නිදගෙන හිටියේ. ඒ වස්ත්‍රය ඉවත් කරලා බලල අර සිටාණන් ඇඳිනගෙන "හොඳයි මම නුමට කරන දේ දන්නවා" කියලා තද වෛරයක් ක්‍රෝධයක් ඇති කර ගත්තා.

ඊළඟට ඒ වචනයට පලිගැනීම් වශයෙන් මේ හොරා මොකද කළේ? අර සිටාණන්ගේ පැසුණු කෙක සත්වරක්ම ගිනි තැබුවා. ඒ වගේම ඒ සිටාණන්ගේ ගවභාලේ සිටින ගොනුන්ගේ පා කැපුවා. ඊළඟට ඒ වගේම සිටාණන්ගේ මැදුරට සත්වරක්ම ගිනි තැබුවා. එහෙම කරලත් අර කෝපය නිවාගන්න බැරුව මේ මනුස්සයා ඊළඟට සිටාණන්ගේ අතවැසියෙක් එක්ක යාඵවෙලා අහනවා මේ සිටාණන්ට ඉතාමත්ම ප්‍රිය මොකක්ද කියලා. ඒ මෙහෙකරුවා කිව්වා සිටාණන් අර බුදු පියාණන් වහන්සේට තැනු විහාරය - ගන්ධකුටිය - තරම් ප්‍රිය කරන දෙයක් නැත කියලා. එතකොට මේ සොරා සිතාගත්තා "හොඳයි මම මේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගඳ කිලියට ගිනි කියලා මගේ කෝපය නිවා ගන්නවා" කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ - ඒ කාශ්‍යප බුදු රජාණන් වහන්සේ - පිඬුසිඟා වැඩිය අතරේ ඒ කුටිය අසළ කිඬුණු පැන් භාජන ඔක්කොම බිඳලා දමලා කුටියට ගිනි තැබුවා. සිටාණන්ට අසන්නට ලැබුණා කුටිය ගිනි ගන්නවා කියලා. සිටාණන් එතනට එතකොට කුටිය ගිනි අරගෙන ඉවරයි. සිටාණන් ඒ ගැන කිසිම දොම්නසක් කණගාටුවක් ඇතිකර ගත්තේ නෑ. ඒ වෙනුවට බොහොම සද්දෙන් අත්පොළසන් ගැසුවා. ළඟසිටි දය පැසුවා "ඇයි ස්වාමීනි, තමන් මේ තරම් විශාල විසදුමක් කරලා තැනු කුටිය ගිනිගත්තහම මේ වගේ අත්පොළසන් ගහන්නේ" කියලා. එතකොට සිටාණන් ප්‍රකාශ කරනවා "මම මගේ ධනය නිදන කළේ ගින්නෙන් සොර සතුරන්ගෙන් ජලයෙන් එහෙම විනාශවෙන්නේ නැති විදියේ නැතක. ඒ කියන්නේ බුද්ධ ශාසනයක. ඒක නැතිලනේ නෑ. දැන් මට තවත් අවස්ථාවක් ලැබිලා තියෙනවා, ඒ වගේම ඒ ප්‍රමාණයේම ධනයක් අර වගේ නිධන් කරන්න - පුණ්‍ය නිධානයක් කරන්න. අන්න ඒ නිසා, ඒ සතුට නිසා, මම අත්පොළසන් ගැසුවා" කියලා.

එහෙම ප්‍රකාශ කරලා ඒ කිවිච්ච වගේම අර සිටාණන් නැවතත් අර වගේම විශාල විසදුමක් කරලා, රන් ගඩොල් එහෙම අතුරලා, බුදු පියාණන් වහන්සේට, ඒ කාශ්‍යප බුදු රජාණන් වහන්සේට, විහාරයක් තැනව්වා. එහෙම තනවලා ඒ වගේම විශාල විසදුමක් කරලා විහාරය

පුළු කිරීමේ උත්සවය වශයෙන් හත් දිනක්ම කාලොප මුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතුළු විසි දහසක් සංඝයා වහන්සේලාට දානය පිළිගැන්වූවා. මේ අතර මේ සොරා කල්පනා කරනවා. "මම මෙව්වර කරලත් මේ සිටාණන් පසුබස්සන්න පුලුවන් උනේ නෑ. දැන් ඉතින් වෙන කරන්න දෙයක් නෑ. මේ සිටාණන් මරන්නම මින" කියලා ඉනේ පිහියක් සහවාගෙන අර විහාරයේ ගැවසුනා හත් දින කුලුම සිටාණන් මරන්නට හිතාගෙන. නමුත් අවසරාවක් ලැබුනො නෑ ඊට. ඊළඟට හත්වෙනි දවසෙ මේ සිටාණන් මුදු පියාණන් වහන්සේ ඇතුළු ඒ සංඝයා වහන්සේලාට දානය පුළු කරලා අනුමෝදනාවට ආරාධනා කරන අවසරාවේදි ප්‍රකාශ කරනවා "භාගාවතුන් වහන්ස, යම් කිසි මනුෂ්‍යයෙක් මා කෙරෙහි ද්වේෂයක් ඇතිකරගෙන මේ විදියට මගේ කුඹුර - මගේ කෙත - සත්වරක් හිනි තැබුවා. ඒ වගේම සත්වරක් ගව ගාලේ ගවයින්ගේ පා කැසුවා. සත් වරක්ම මගේ ගෙට හිනි තැබුවා. මා හිතන්නේ මේ මුදු පියාණන් වහන්සේගේ ගඳ කිලියට හිනි තැබුවෙක් මේ මනුෂ්‍යයා වෙන්ට ඇතැයි කියලා. නමුත් මම මේ මනුෂ්‍යයාට මේ පින් කමේ පළමුවෙනි පින් කොටස දෙනවා", කියලා ඒ විදියට සිටාණන් ප්‍රකාශ කළා.

මේක අහලා අර සොරාට ලොකු සංවේගයක් ඇති උනා. "අපොයි මේ වගේ කෙනෙකුට හේද මම, මේ වගේ සමාව දෙන, මේ වගේ පුදුම කෙනෙකුට හේද මම මෙහෙම විපක්ෂියක් කළේ? දැන් මම සමාව ඉල්ලුවෙ එහෙම තැත්නම් මගේ හිස මත තෙණයක් උනත් වැටෙන්න පුළුවන්" කියලා විගහට දුවලා ගිහිල්ලා සිටාණන්ගේ පා ළඟ වැද වැට්ලා "මට සමාවෙන්න ස්වාමීනි" කියලා කීවා. එතකොට සිටාණන් ඇසුවා "ඇයි මොකද මේ?" කියලා. එතකොට සොරා කීවා "මම ඔබ කුමාට මේ වගේ විනාශ කීපයක් කළා. හානි කීපයක් කළා" කියලා. සිටාණනුත් ඒ කාරණා අහලා ඊළඟට ඇසුවා "මොකද මේ තරම් දෙයක් කරන්න හේතුව?. මම කවදවක් ඔබ දැකලා නෑ. ඇයි මෙහෙම මා කෙරෙහි කරහක් ඇතිකරගත්තේ" කියලා. සොරා එතකොට මතක්කරලා දුන්නා අර අහවල් දවසේ අර ශාලාවේ මම නිදගන්න අතරේ මෙන්න මෙහෙම විවනයක් කීවා. මට ඒකට කද කෝපයක් ඇති උනා කියලා. ඒ අවසරාවේ අර සිටාණන් සොරාගෙන් සමාව ඉල්ලුවා. "සමාවෙන්න මම එහෙම එකක් කීම ගැන" කියලා. හොරාට වඩාත් සංවේගය ඇති උනා. ඊළඟට එතකොට සොරා කියනවා "ස්වාමීනි මට සමාව දෙනවා නම් අඹුදරුවන් සහිතව දාසකමට ගන්න" කියලා. එතකොට සිටාණන් කියනවා "මම අර පුළු විවනයක් කීමෙන් අර තරම් ඔබ හානියක් කළා. දැන් ගෙදර නවත්න ගත්තොත් මම කොහොමද කඩාකරන්නේ ඔබ

සමහ? මට ඒ දසකමෙන් අවශ්‍යතාවක් නෑ. දැන් මම සමාව දුන්නා. ඔබ නැගිටලා යන්න" කියලා.

එකකොට ඒ විදියට, මහා පුදුම විදියට අර තොරාට සිටාණන්ගෙන් සමාව ලැබුණා. සිටාණන්ගෙන් සමාව ලැබුණට කමියෙන් සමාව ලැබුණේ නෑ. ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ - අපේ බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා - "ඒ සොරා මරණින් මතු, මරණින් පස්සේ, අවිච්චි නිරයෙහි ඉපදිලා ඉතාම දීඝි කාලයක් දැවෙමින් පැසෙමින් ඉඳලා දැන් ඒ කම්වල ඉතිරි කොටස වශයෙන් කමයි අර විදියෙ පිඹුරකුගේ ස්වරූපය ඇති ප්‍රේකයෙක් වෙලා ඉපදිලා ගිනිදැල් වලින් තැවෙන්නේ" කියලා, එහෙම ඒ කාරණය ප්‍රකාශ කරලා අන්න ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ඔන්න ඔහොම කමයි ඒ මෝඩයින්, මෝඩ මනුෂ්‍යයින්, අඤානයින්, බාලයින්, පාපකම් කරලා ඒවායේ විපාක වශයෙන් හරියට ලැවී ගිනි වලින් දැවෙන්න වගේ දැවෙනවයි කියලා ප්‍රකාශ කරමින් අර අපි කලින් සඳහන් කළ ශාථාව වදලා.

"අට පාපානි කමමානි - කරං බාලො න බුජ්ඣති
සෙහි කමෙමහි දුමෙමධො - අගහි දඩෙසාව තපසං හී"

බාලයා-බාලයා කියල කියන්නේ ධරීයේ අර අපි කලින් කිව්වා වගේ, කුඩා දරුවා කියන අර්ථයෙන් නොවෙයි බාලයාගේ ස්වරූපය දක්වලා තිබෙන්නේ

"දුට්ඨිනතිතථිනසී, දුබ්බාසිතභාසී, දුක්ඛකමමකාරී"

කියලා වේකතාව බොහොම නරකයි. ඒ වගේම වචනන් නරකයි ක්‍රියාවන් නරකයි අන්න එබඳු පුද්ගලයාටයි බාලයා කියලා කියන්නේ. එකකොට එබඳු ඒ බාලයා පාපකම් කරමින් එහි විපාක පක්ෂය දන්නේ නෑ. ඒ විපාක වල බැඳුරුම්කම දන්නේ නෑ. එහෙම ඒ විදියට පාපකම් කරමින් තමාගේම කම්වලින් ගින්නෙන් දැවෙනවා වගේ තැඹිලිට පත්වෙනවා කියන අදහස දක්වමින් ඒ ශාථාව වදලා. ඒක අහල බොහොම දෙනෙක් මාචීපල පවා අවබෝධ කළා කියලා ප්‍රකාශ වෙනවා.

එකකොට මෙන්න මේ කථාන්තරය ආශ්‍රයෙන් අපට මේ කථාන්තරයේ පැති දෙකක්ම තිබෙනවා ආදර්ශයට ගත හැකි දේවල් හැටියට ගන්න, සලකන්න. දැන් මේ කථාවේ අර සොරාගේ ක්‍රියා කළාපය ගැන හිතලා බලනකොට කෙනෙකුට පුදුම හිතෙනවා. ක්‍රෝධයෙන් ද්වේෂයෙන් මේ කරම් දුර යන්න පුළුවන්ද කියලා. අර කරමට කරන ගත පුතු වචනයක් නොවුනත් සාමාන්‍යයෙන් සිටාණන් කිව්ව වචනය අහලා අර කරම්

ද්වේෂයක් ඇතිකරගෙන ඊළඟට මේ සොරා ඒ ද්වේෂ ගින්න නිවාගන්න ගිනි කිව්වා. ගින්නෙන් ගින්න නිවාගන්න උත්සාහ කරන්න වගේ, ඒ සිටාණන්ගේ කෙතට ගිනි කිව්වා. ගෙට ගිනි කිව්වා. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ඒ ගන්ධ කුටියටත් ගිනි කිව්වා. ඒ විදියටයි ද්වේෂය නිවාගන්න ලෝකයා උත්සාහ කරන්නේ. එබඳු නිදර්ශන මේ කාලයෙන් බොහොම කියෙනවා. ගින්න නිවා ගන්න ගිනි නියනවා. ඉතින් ඒ විදියට ගිනි කියලා අන්තිමට එහි විපාකයක් ඒ වගේමයි.

බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා බොහෝවිට කමිටු විපාකයෙන් කමියේ ස්වරූපයම තිබෙනවා කියලා. මේ කමි නියාමකාරී ලෝකයේ බලපවත්වන ධර්මාවක්. බුදු පියාණන් වහන්සේ බොහෝ විට ඒකට නිදර්ශන වශයෙන් දක්වන්නේ ධීප නියාමයයි.

"යාදිසං වපතෙ ධීපං - තාදිසං හරතෙ ඵලං
කළ්‍යාණකාරී කළ්‍යාණං - පාපකාරීච පාපකං" කියලා.

බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාරල තිබෙනවා, යම් ආකාරයකින් ධීපයක් වසුරනවද ඒ ආකාරයෙන්මයි එහි ඵලය ලබා ගන්නේ. ඊළඟට ඒක අනුව කමිය පිළිබඳව විග්‍රහය දක්වන්නේ "කළ්‍යාණකාරී කළ්‍යාණං" හොඳ කමියක් කරනු කෙතාට හොඳ විපාකයක්, පැප විපාකයක් ලැබෙනවා. 'පාපකාරීච පාපකං' පාප කමියක් කළොත් එයින් හරක විපාක ලැබෙනවා. හරියට දැන් අම් ඇටයක් එහෙම නැත්නම් මිදි ආදී ධීපයක් එහෙම පැල කළහම, උක් ධීපයක් එහෙම පැල කළහම, එයින් මිහිරි ඵලයක් ලැබෙනවා. කොහොඹ, කරවිල වැනි දේවල්වලින් අම්හිරි ඵලයක් ලැබෙනවා. ඔය විදියට ධර්මාවක් තිබෙනවා. එකකොට ඒ වගේම අර ගින්නෙන් දැවීම, ගින්න දුන්න අතින් අයට, කමන්ටම ගින්න ලැබුණා. ඔය විදියට බරපතල විපාක විචින්නට සිද්ධ වෙනවා. මේ විදියේ නිදර්ශන කොතෙකුත් ධර්මයේ තිබෙනවා.

දැන් මේ ගිණුකුළු පච්ඡයෙන් බහින අතරේ මුගලන් මහරහතන් වහන්සේ දුටු එක දර්ශනයක්. ඒ වගේ දර්ශන ගණනාවක්ම සඳහන් වෙනවා. දැන් ඔන්න එක තැනක දක්වලා තිබෙනවා, මුගලන් මහරහතන් වහන්සේ ගිණුකුළු පච්චෙන් බහින අතරේ දුටුවා අහසින් යනවා ඇට සැකිල්ලක්. ඇට සැකිල්ලක් පියාඹනවා. ඇට සැකිල්ලක ස්වරූපය ඇති ප්‍රේතයෙක්. ඒ පියාඹන අතරේ උකුස්සන්, කවුඩන්, ගිණුලිහිණියන් අර ඇට සැකිල්ලේ ඉල ඇට අතරට අතිනවා. මේ ඇට සැකිල්ල විලාප කියමින් පියාඹනවා. මේකට හේතුව බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්වුවේ ඒ ප්‍රේතයා මේ රජගහභූවරම් ගව සාකකයෙක්. ගවයින් මැරුව පුද්ගලයෙක්. ඔය විදියට තවත් දක්වනවා

- තවත් ප්‍රේම ශරීරයක් යනවා. අනෙක් යනවා. ඒ ශරීරයේ තිබෙනවා හරියට කඩු වගේ තියුණු ලොම්. ඒ පියාඹන අතරෙම අර කඩු වැනි තියුණු ලොම් උඩ පැන පැන ශරීරයටම වැටීලා ශරීරය සිදුරු කරනවා. ඒ අතරේ අර ප්‍රේමයා විලාප තියනවා. කෑ ගහනවා. ඔන්ත ඔය විදියේ පුදුම අන්දමේ දඬින රාශියක් දක්වනවා ඒ ප්‍රේම ආත්ම පිළිබඳව. ඒ ප්‍රේම ලෝකයෙහි. ඊටත් වඩා භයානකයි අර අවිච්ඡා ආදී නිරය වල තියෙන දුක්. ඒවා කොයිතරම් ද කීවොත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ඒවට දෙන්න උපමාවක් නැත කියලා. බුදු මුඛකීන්වත් ප්‍රකාශ කරන්න බැරි කරම් මහා භයානක දුක් සාගරයක් නිරය කියලා කියන්නේ. නිරය, ප්‍රේම ලෝකය ඊළඟට කිරිසත් ලෝකය - අපිට පෙනෙන කිරිසත් ලෝකය. ඒක පිළිබඳවත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. ඒවා කියලා නිම කරන්න බෑ කිරිසත් ලෝකේ තිබෙන දුක්. ඊළඟට එපමණක් නොවෙයි මේ මනුෂ්‍ය ලෝකෙට පැවිල්ලත් ඒ කම් විපාක විදිනවා. නමුත් කාරණය දන්නේ නෑ, ඒ අතීතයේ කළ කම් බව. ඒවා නොදැන තව තවත් පාපකම් කරනවා. ඔය කරම් භයානක තත්ත්වයක් තියෙන්නේ ලෝකයේ, මේ කම් පිළිබඳව. එතකොට ඒ කම්විපාක ගැන කල්පනා කරලා බලනකොට මේ අපේ ජීවිත හැඩ ගස්සව්‍ය ගැනීමට මෙන්ත මේවායින් ආදර්ශ ගන්න ඕන - මෙබඳු ප්‍රවාත්තිවලින්. සාමාන්‍ය කළු හැටියට පමණක් නොවෙයි. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා මේ කම් කියන ධර්මතාව නියම ආකාරයෙන්ම. අතිකුක් ශාසකාචාර්යන්ට යම් යම් ප්‍රමාණයකට පෙනුනා ඒ කාලයේ හිටපු. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේට ඒ පිළිබඳව ඉතාමත්ම ගැඹුරෙන් වැටහුනා. කම්යක් කම් විපාකයක්. වෙන එකක් තබා මේ කම්ය බලපවත්වන මේ සංසාරයෙන් මිදෙන මාර්ගය පවා බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදළා. බුදුපියාණන් වහන්සේ භාවනා කම් සචානයක් හැටියට දක්වලා තියෙනවා එක්තරා පාඨයක්.

"කම්මසංකොමිති කම්ම දුයාදෙ කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්ම පටිසරණො යං කම්මං කර්මසාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තසස දුයාදො හට්ඨසාමි".

කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ එක්තරා භාවනා කම්සචානයක් හැටියට ඉදිරිපත් කරලා තියෙනවා, මේ කම්ය පිළිබඳ ධර්මතාව, නිතර මෙනෙහි කරන්නෙයි කියලා. "අභි-ණං පට්ඨවෙකභිතබ්බං" නිතර ප්‍රකාශවේණා කරන්න, නිතර මෙනෙහි කරන්නය කියලා ඒක - භාවනා කම්සචානයක් හැටියට. එහි අදහස "මම-කම්ය මා සතුව සිටින්නෙක්මි. කම්ය මගේ දෙයක්. "කම්මසංකොමිති-කම්ම දුයාදෙ" කම්ය මගේ දුයාදයයි. කම්ය මගේ උත්පත්ති සචානයයි. කම්ය මගේ බන්ධුවරයයි. කම්ය මගේ පිළිසරණයි. මට පිහිට වශයෙන් සිටින්නෙත් කම්යයි. හොඳ හෝ නරක හෝ යම්

කමයක් කරමිද එහි දයාද කරුවෙක් වෙමි." මේක කිව්වහම කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන්, මේ කමී දායාදය කියලා කියන කොට, කමීය මගේ කියලා කියන කොට, මට මීන හැටියකට කරන්න පුළුවන් කියලා. නමුත් මේ තුළම කියෙනවා මහා භයානක සංවේග ජනක කරුණයක්. මොකද කමන්ට මීන හැටියකට ක්‍රියා කිරීම නෙවෙයි මෙතන කියන්නේ. කමීගේ කියෙනවා පැති දෙකක්. හොදයි නරකයි කියලා. මේ හොද පැත්තට වැඩිය සංසාරයේ සත්ත්වයා පෙළඹෙන්නේ අවිද්‍යාව නිසා, කෘෂ්ණාව නිසා නරක පැත්තට. ඒක නිසා මහා භයානක වගකීමක් බලගතු වගකීමක් මේ කමීය පිළිබඳව කිබෙන්නේ. කමීය මගේ කියලා කියන්නේ, කමීය මගේ දායාදය කියලා කියන්නේ, මේකේ නරක පැත්තයි අපි වැඩියෙන් හිතන්න කියෙන්නේ. කොයි තරම් සෑහ විපාක මේවායින්-පින් කරලා ලබාගන්න පුළුවන් උනත් ඊට වඩා භයානක අත්දැකීම් සත්ත්වයා පාපයට නැඹුරු වන නිසා සංසාරයේ වැඩිපුර රැස්වෙන්නේ පාප කමීයි. ඔය විදියේ තත්ත්වයක් කියෙන නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ කමීය පිළිබඳව මේ විදියට නිතර මෙතෙහි කිරීම තුළින් කෙනෙකුට මුළු මහත් සංසාරය ගැන කළකිරීම පවා ඇතිකරගන්න පුළුවන් කියලා කියෙන්නේ. මේක මහා භයානක වගකීමක්, කමීය මගේ කියලා කියෙන්නේ. මට මීන හැටියට කරන්න බෑ. අර ධර්මතාවට යටයි. ලෝකයේ බල පවත්වන ධර්මතාවට යටයි.

ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ කමීය පිළිබඳව වඩාත් හැඹුරින් "වේතනාහං හික්ඛවෙ කමමං වදමි, වෙතයිජවා කමමං කරොති කායෙන වාචාය මනසා" කියලා. මේ කමීය කියන එක හඳුනාගන්නෙ කොහොමද? යමෙක් කමීයකට හසුවන්නේ කොහොමද කියන එක කෙනෙකුට ප්‍රශ්නයක් වන්න පුළුවන්. කමීය කියලා සාමාන්‍යයෙන් යොදනවා ක්‍රියාවටත්. නිකමිම කෙරෙන වැඩ වලටත් කමීය කියල සමහරු කියනවා. නමුත් මේ බුද්ධ ශාසනයේ කමීය කියලා වචනය යොදලා කිබෙන්නේ අන්න වේතනාවට. "වේතනාවටම මම කමීය යයි කියමි. "බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. කෙනෙක් කමීයට අසුවෙන්නේ මේ වේතනාව අනුවයි. "වේතනාහං හික්ඛවෙ කමමං වදමි" මහණෙනි මම වේතනාවට කමීය යයි කියමි. මොකද ඒකට හේතුව "වෙතයිජවා කමමං කරොති කායෙන වාචාය මනසා" වේතනාවක් ඇති කරගෙන තමයි කෙනෙක් කයිත් වචනයෙන් පිහිත් මේ කමී පිදුකරන්නේ, කමී රැස්කරන්නේ. එහෙම නැතිව ඉබේ පිදුවන ක්‍රියාවලට වගකීමක් නෑ. මේ වගකීමත්-තමන් වගකීම ගැනීම නිසා. මෙතන කිබෙන්නේ මහ පුදුම විදියේ තත්ත්වයක්. තමන් කමීයට වගකීම ගන්නවා. කොහොමද වගකීම ගන්නේ? අර

අවිද්‍යාවෙන් 'මමය' 'මගේය' කියන හැසීම උඩ. ඒක නිසා තමයි ධරීය ගැඹුරින් සලකලා බලනකොට අවිද්‍යාව නිසයි මේ හැම එකක්ම කරන්නේ. අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ 'මමය' 'මගේය' කියන එක. මමත්වය, ආත්මාථිකාමිත්වය. මමය මගේය. මා එක්ක කරන නිසා මම මරණවා. මට කන්ට මීන නිසා මම සතුන් මරණවා. මට වස්තු නැති නිසා මම අනිත් එක්කෙනාගෙ ඒවා තොරකම් කරගන්නවා. අන්න ඒ විදියට. මට විනෝදෙට අනිත් දේවල් කරනවා. ඔය විදියට මමත්වය මුල් කරගෙන සත්වයා මේ පාපකම් වලට පෙළඹෙනවා. ඒක නිසා අවිද්‍යාව නිසා තමයි අර සංස්කාර කියෙන්නේ. මේ අවිද්‍යාව නිසා සංස්කාර රැස්වෙනවා. මේ සංස්කාරවලම කොටසක් තමයි කමිය කියල කියන්නේ. පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර, ආනෙඤ්ඤාභිසංඛාර කියලා, මේ සංස්කාර කියලා කියන්නේ කමියමයි. ගැඹුරින් කල්පනා කරලා බලනකොට කමියේම ඉතාමත් සිදුම් අංශයක්.

ඒ විදියට මේ අවිද්‍යාව නිසයි රැස්වෙන්නේ කමියත්. තමන් ඒකට වගකියන නිසා-කමියට වගකියනවා නම් එහි විපාකයටත් වගකියන්න මීන. ඒක නිසා තමයි තමන් අකමැති උනත් ඒවාගේ පාප කම්වල හයානක විපාක තමන්ට ලබාගන්ට සිද්ධ වෙන්නේ. ඒ විපාක ගැන දැනගෙන එකකොට එබදු ඒ පාපකම්වලින් වැළකී සිටීමයි ඉවිණැති පුද්ගලයා විසින් කළයුත්තේ. බාලයා කියල අඳොන පුද්ගලයාට යොදනවා. පණ්ඩිතයා කියලා ඥානවත්ත පුද්ගලයාට ධරීයේ යොදනවා. පණ්ඩිත පුද්ගලයා බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිකරගෙන සමාක් දෘෂ්ටිය ඇති කරගෙන, හොඳ නරක වටහාගෙන, පවිජිත් වටහාගෙන, කුසල් අකුසල් වටහාගෙන, ඒ අනුව ජීවත් වෙන්න උත්සාහ කරනවා. එහෙම නැති සාමාන්‍ය පණ්ඩිතයා බුද්ධි වාදයට යට වෙලා 'මේක වෙන්න පුළුවන්ද?' කියලා සැක කරමින් සමහර විට තමන්ගෙ එදිනෙද අවශ්‍යතාවන් පිරිමහගන්න පාපකම්වලට යොමුවෙනවා. එබදු පුද්ගලයකුට, ධරීයේ යෙදෙන්නේ බාලයායි කියලා, මෝචයයි කියලා, අඳොන පුද්ගලයයි කියලා.

අන්න ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ ඊළඟට දක්වනවා කෙනෙකුට මේ කමිය කවදුරටත් තෝරා බේරා ගන්න උපකාර වශයෙන්, මේ කමියට හිඹෙනවා හේතු. හේතු, නිදන, කියලා කියනවා. පාප කම්වලට හේතු වශයෙන් හිඹෙන්නේ ලෝභයයි, ද්වේෂයයි, මෝහයයි. මේවා අමුකුවෙන් හඳුන්වලා දෙන්න මීන නෑ මනුෂ්‍යයින්ට, සංඥා සන්ධිත්ට. සංඥාගත සත්වයින් තමන්ගේ සන්තානය දිනා හැරලා බලනකොට පහසුවෙන් හැඳින ගන්න පුළුවන් ත්‍රිකෝණයක් වගේ කියෙන කල්ලෙ ධරී තුනක්

කමයි මේ. ලෝභයයි, ද්වේෂයයි, මෝහයයි. මෝහය කියලා කියන්නේ අර අපි කලින් කිව්ව වගේ අවිද්‍යාව. අර මමය මගේය කියන හැඟීම. අතික් කෙනාට හෙණ ගැහිලා ගියත් මම ජීවත් වෙන්න ඕන. ආත්මාර්ථ සාම්ප්‍රදාය, මමත්වය අන්න ඒ විදියේ මමය මාගේය කියන තදබල හැඟීම මේ මෝහය. ඒක නිසා කමයි මා කැමති දේට - ඒවා පිළිබඳව ලෝභය. මම විරුද්ධ එහෙම නැතිනම් මට අකමැති දේට, ඒවට ද්වේෂය. ඔය විදියට නුවණින් කල්පනා කරල බලනකොට ලෝභයයි ද්වේෂයයි මෝහයයි නිසා කමයි ලෝකයේ ඇතිතාක් පාපකම් හිද්ධ වෙන්නේ. ඒ අතරට තව තොයෙකුත් ඒ ක්ලේශධර්ම එකතුකර ගන්න පුළුවන්. නමුත් මූලික වශයෙන් ලෝභය ද්වේෂය මෝහය. ඊළඟට දක්වනවා කුසල් - අරවා පකුසල්.

එකකොට කුසල් පක්ෂයට ගන්න පුළුවන් මොනවද? අලෝභ, අදෝස, අමෝහ කියලා දක්වලා තිබෙනවා. ඒ අලෝභ, අදෝස, අමෝහ කියලා කියන්නේ ලෝභයෙන් ඉවත්වෙලා, මොහොතකට හරි, එක මොහොතකට හරි, ලෝභයෙන් සිත මුදුගත්තා නම්, එබඳු අවස්ථාව කුසලයක්. ඒක කුසල සිතක්. මොහොතකට හරි ද්වේෂයෙන් සිත ඉවත් කරගත්තා නම් - දැන් අර සිටාණන්ගෙ ක්‍රියා කළාපයෙන් අපට පෙනවා එකතා ඒ සිටාණන් කුළ අද්වේශ - අදොස - කුසල් මුල් තිබුණා. අර සොරා කුළ අකුසල් මුල්, ඔන්න ඔය විදියට අපට හිතාගන්න පුළුවන්. මෝහයෙන් මමය මගේය කියන හැඟීමෙන් මොහොතකට හරි ඉවත්වෙලා යම් සිතුවිල්ලක් සිතුවා නම්, යම් වචනයක් ප්‍රකාශ කළා නම්, යම් ක්‍රියාවක් කළා නම්, ඒවා ඒ කුසල් පක්ෂයට යන්නේ. ඔය විදියට කල්පනා කරලා බලනකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ කමිය පිළිබඳව ගැඹුරින් විග්‍රහකරල අපට ඉදිරිපත් කරල දීලා තිබෙනවා. එහි විපාක පක්ෂයක් ඊළඟට ඒක හඳුනාගන්න ආකාරයක්. ඊළඟට මේවා පිළිබඳව ක්‍රියාත්මක වීමට උපකාරවෙන තවත් විශේෂ කාරණා කීපයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා.

ශීලය කියලා කියන්නේ මොකක්ද? ඒක ගැන හොඳට නුවණින් කල්පනා කරල බලනකොට මේ ශික්ෂාපද, දැන් විශේෂයෙන්ම ධර්මයේ කියෙන මූලිකම ශික්ෂාපද පහ කමයි පංචශීලය. මේ පංචශීලය කියන එක හරියට දැන් ඔන්න පාරක යනකොට මේ පින්වතුන්ට දකින්නට ලැබෙනවා මාර්ග සංඥා. සමහර තැන්වල 'හෙමින් පදවන්න' කියලා කියෙනවා. 'වංගු සහිතයි' 'පල්ලම් සහිතයි' ඔය විදියට යම්කිසි හැඟවීමක් කරනවා අර රියදුරාට. ඒ රියදුරාට මේ හැඟවීම නැතිනම් මොකද කරන්නේ? අර ඒ වාහනයට යන්න පුළුවන් වේගයෙන් ගිහිල්ලා මහා භයානක ප්‍රපාත වල වැටෙනවා. අන්න ඒවගේ කමයි මේ සංසාර ගමන. මේ සංසාර ගමනෙ යන සන්තියාට මාර්ග සංඥා හැටියට කමයි බුදු

පියාණන් වහන්සේ මේ පංචශීලය ඉදිරිපත් කරලා තිබෙන්නේ. මොකද, අර පාප කම් අතරින් ඉතාමත්ම බරපතල කම්, පහක් හැටියට දැක්වල තියෙනවා. සංසාරයෙ හයානක විපාක ගෙන දෙන දේවල් තමයි ඔය පංච ශීලයට අඩංගු වෙන්නේ. සතුන් මැරීම, හොරකම් කිරීම, කාම මිත්ථාචාරය, බොරු කීම ඊළඟට පුරාමේරය කියන මත්පැන් පානය. මේවා තුළින් සංසාරයේ බලවත් ජීවිතයට, දැවීමට, හැටීමට පත්වෙනවා. ඒක නිසා මේ සංසාර ගමන යන හැම සත්වයින්ටම බුදුපියාණන් වහන්සේ පළමුවෙන් මේ පංචශීලය මතක් කරලා දෙනවා.

දැන් අර වාහනයක් එළවාගෙන ගියොත් ඒ මාගී සංඥා ගැන නොකකා, මොකද වෙන්නේ? ඉස්සෙල්ලම ඒ වාහනය පාරෙන් පිටතට පනිනවා. ඊළඟට කාණුව පල්ලෙන් ගිහිල්ලා ප්‍රපාතෙට වැටිලා පුනුවිපුනුව වෙනවා. අන්න ඒ විදියට ඒ තත්වය අහවන පද සමූහයක් තමයි නිරය පිළිබඳවත් මේ ධර්මයෙ සඳහන් වෙන්නේ. 'අපායං දුගඟ්ඛිං විනිපාතං නිරයං' කියලා පද හතරක් දැක්වෙනවා ධර්මයෙ. අපාය කියලා කියන්නේ නියම මාගීයෙන් ඉවතට පැනීම. දුගඟ්ඛිං කියලා කියන්නේ අර කානුපල්ලෙ යාම වගේ වැරදි මාගීයෙ යාම. විනිපාත කියලා කියන්නේ ප්‍රපාතයකින් ඇදගෙන වැටීම. නිරය කියල කියන්නෙ පොඩි පට්ටම් වෙලා ගන්න දෙයක් නැති තත්වයට පත්වීම. අන්න එබඳු තත්වයකට පත්වෙනවා. අර පාපකම් නිසා, පංචශීලය යම් කෙනෙක් රකින්නෙ නැත්නම්. මේ ශීලය කියලා කියන්නේ ගිහණපද. මේ ගිහණපද තමාම සමාදන් වෙලා රකින්නේ මොකටද? දිනපතා මේක සිහිපත් කිරීම තුළින් මේ පුද්ගලයා කරන්නේ තමන්ගේ සිතට යම් කිසි අවවාදයක් දෙනවා 'අද දවසේ මෙන්න මේ පංචශීලය තුළ හැසිරෙන්න ඕන.' හරියට අර වාහන රියැදුරා මාගී සංඥාව දැක්ක හැටියේ, වේගයෙන් දුවනවානම් ඒ වාහනය, ඒක ටිකක් අඩු කරනවා. වේගය අඩු කරනවා, වංගු සහිත නම්, අන්න ඒ විදියට තමන්ගේ ජීවිත රටාව සකස්කර ගැනීමට උපකාර වන, පාධාරවන, කාරණා හැටියටයි මේ පංචශීලය දක්වලා තිබෙන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙක් මේක මහා කරදරයක් හැටියට හිතනවා. එහෙම හිතන අය හැබැයි අර පාරේදී අර කියෙන මාගී සංඥා ගැන නම් ඒ විදියේ දෙයක් කියන්නේ නෑ. ඒවා නැත්නම් රජයට දොස් කියනවා. "එහෙත්ට දාන්න කිබුනා මේ පල්ලමක් තිබෙනවායි කියලා මාගී සංඥාවක්." නමුත් මේ සංසාර ගමනෙදී ඒ විදියෙ දෙයක් කල්පනා කරන්නෙ නැතිව බුදුරජාණන් වහන්සේලාට, ඒ රහතුන් වහන්සේලාට, සංඝයා වහන්සේලාට, දොස් කියනවා අපට මේවා රකින්නෙයි කියනවායි කියලා. ඒවායින් දැවෙන්න පටන් ගත්තහම, හැවෙන්න පටන් ගත්තහම, ඊළඟට - ඒ අවස්ථාවේදී

තමයි අන්ත තේරෙන්නේ තමන් කළ මෝඩකම. ඒක නිසා තමයි බලයා අඤාන පුද්ගලයා කියලා, කියල කියෙන්නේ.

ඒ විදියට ගැඹුරින් කල්පනා කරලා බලන්ට ඕන මේ තමන්ට ලැබෙන සාධක ආශ්‍රයෙන්. ඒ පංචශීලය වගේම ඊළඟට ඊටම අදාළ දේවල් තමයි -දස අකුසල් වලටම අයිති- දැන් මේ ආජීව අභටමක ශීලයේ විශේෂයෙන් සඳහන් උනා වචනය පිළිබඳව කාරණා. ඒ වචනය පිළිබඳවත් සාමාන්‍යයෙන් බොරුවත් අපි මේ සුළු දෙයක් හැටියට සලකන්නේ. කේලාමී කීමත්. ඒ විදියේ දේවල් සුළු දේවල් හැටියට සලකන්නේ. නමුත් ඒවායෙන් බරපතල විපාක කිබෙනවා. ඒක නිසා තමයි අර බොරුකීම, කේලාමී කීම, පරුෂ වචන කීම, නිෂඵල වචන දෙවීම ඒවායින් වැළකෙන්නට බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ විදියට ශික්ෂාපද පණවලා තියෙන්නේ. මේවා නිසා තමන්ට ලැබීවිට කථා කිරීමේ දායාදය-දුර්ලභ දායාදය-මේක පිරිහෙලා ගන්නවා. ඒ වගේම තමයි මිත්‍යා ආජීවය කියලා කියෙන්නේ. වැරදි ජීවිකා ක්‍රම. මේ කාලයේ කරලියට ඇවිල්ල කිබෙන්නෙ මෙබඳු දේවල් ආර්ථිකය ඔස්සේ - මේ ධාර්මිකය අමතක කරන යුගයක් නිසා. නමුත් එබඳු ඒ මිත්‍යා ආජීවයෙන් විපකට පත්වෙලා-දැන් අර ගව භාතකයෙන් ගැන කිව්වා- එබඳු තව නොයෙකුත් අය. බුද්ධ කාලයේ පමණක් නොවෙයි එබඳු ඒ ප්‍රේම තත්ත්වයෙන් සිටින්නේ. මේ කාලයේ බොහෝදුරට අභිඤාලාභීන් හිඟ නිසා එබඳු කාරණා ප්‍රකාශ කරන්න කෙනෙක් නෑ. හිටියත්, බුදු රජාණන් වහන්සේ පවා මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේගෙන් සාක්ෂි ලැබෙනකං අර කාරණාව ප්‍රකාශ කළේ නෑ. මොකද ප්‍රකාශ කළේ නෑන්නේ? "බුදු රජාණන් වහන්සේ මේ බොරු කියනවා අපි රවට්ටන්න. පොඩි දරුවන් රවට්ටන්න වගේ මේ කථාන්තර හදලා කියනවා" කියලා ඒ විදියට ප්‍රකාශ කරලා ඒ අය අපාය ගාමී වෙයි කියලායි බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ ප්‍රකාශය කළේ නෑන්නේ. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ ඒ කාරණයට සාක්ෂි සථානයේ සිටින වෙලාව එතකල් ඒවා ප්‍රකාශ කළේ නෑ. දැන් මේ කාලයෙන් ඒ වගේ තමයි. මේ කාලෙන් කලාතුරකින් කෙනෙකු මේවා දැක්කත් ඒවා කිව්වත් විශ්වාස කරන්නේ නෑ. නමුත් මේවා විශ්වාස නොකරන මනුෂ්‍යයින්, මේ දහම් පොතේ කිබෙන දේවල් මේ පරණ කතන්කරෙයි කියලා අහකදාන අය, යම් කිසි ආකාරයකින් බටහිර විද්‍යාඥයින් මේවා පිළිබඳව යමක් ප්‍රකාශ කළොත් ඒවා නම් ඉස් මුදුනින් පිළිගන්න පුදුනම්ව සිටිනවා.

ඇත්ත වශයෙන්ම බුද්ධ වචනයට අමුතුවෙන් මුස්කු ගැසීමක් අවශ්‍ය නෑකත් මේ කාලයේ නම් බටහිර විද්‍යාඥයින්ට පවා ඇස් ඇරිලා තියෙනවා, මේ කමිය පිළිබඳව. එබඳු කාරණා හිතරම් මේ පිංචකුන්ට අහන්ට ලැබෙනවා

ඇති, නොයෙකුත් ක්‍රම වලින්. ඇතැම් අයට ජාතිස්මරණදොනය කියලා එකක් ඇතිවෙනවා කුඩා අවධියේදී. ඔය පුතරුන්පත්ති කටින්නර කියලා ලෝකයේ ප්‍රසිද්ධ වෙලා යන්නේ එබඳු දේවල්. මොකද, කුඩා අවධියේදී සමහර කුඩා දරුවන්ට මකස්වෙනවා අතීත ජීවිත. බොහෝ විට පසුගිය ජීවිතයේ හිටපු ආකාරය, මැරුණු ආකාරය, එපමණක් නොවෙයි ඒ කළ කම. ඒවා පිළිබඳව මහ පුදුම තොරතුරු. ඒ වගේම තවත් වර්ගීකරණය මගින්, කෙනෙක් වර්ගීකරණයෙන් නින්දට යවලා, ඒ පයගේ අතීත මතකයන් මතුකරලා, ඒ අය අතීතයේ සිටින්නේ, ඒ අය කළ ක් දැ, ඒවා මතුකර ගන්න ක්‍රම බටහිරින් සොයාගෙන තිබෙනවා. මේවා සමහර විට අර පුංචි දරුවන්ගේ වැඩ වගේ, අර බුදුපියාණන් වහන්සේලා මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේලා ගැන සලකලා බලනකොට. නමුත් මෙබඳු දේවල් පවා මේ කාලයේ කෙනෙකුට විශ්වාසනීයත්වයෙන් විශ්වාස කරන්ට පුළුවන් බව හිතාගන්න හොඳ සාධක. ඒ වගේම මීට ශත වර්ෂයකට පමණ උඩදී ඒ ඇමරිකාවේ-ඇමරිකාව කියලා කියන කොට ඔය ඒ කාලේ බුද්ධ ධර්මය ගැන උනන් කමය, කමයේ ධර්මතාව ගැනවත් මොකක්වත් දන්න නැති කරමි. ඒ කරමි අන්ධකාර යුගයක්. නමුත් එබඳු රටක කතෝලික මහත්මයෙක් හිටියා එහිගා කේසි කියලා. ඒ මහත්මයා එදිනෙද ජීවිතයේ කමය කියන වචනය අහලාවත් නෑ. නමුත් තමන්ම වර්ගීකරණයෙන් වර්ගී නින්දට වැටුනට පස්සේ තමන්ගේ අතීත ජීවිතත් ඒවාට හේතු වූ කමත් තමන් ලඟට එන රෝගීන්ගේ ඒ රෝගවලට හේතු වූ කම විපාකක් කීමට ශක්තියක් පවා ඒ මහතාට ඇතිඋනා. ඒ මහත්මයා ඒ තමන් ලඟට එන රෝගීන් පිළිබඳව ප්‍රකාශ කළ රෝග විස්තර තමන් වෙතම පුස්තකාලයක තැන්පත් කරලා මහාචාර්ය වරු පවා ඒවා පිළිබඳව නොයෙකුත් විදියේ පර්යේෂණ පවත්වමින් ග්‍රන්ථ ලියනවා. ඒවායින් එකක් දෙකක් නිදහිත වශයෙන් සඳහන් කරනවා නම්, එක මනුස්සයෙක් පවා එක්කරා අන්ධවීමට ආසන්න විදියේ ඇස් රෝගයකින්. ඒ අවසානවේදී එහිගා කේසි මහත්මයා ප්‍රකාශකලා ඒකට හේතුව. බෙහෙත්වලින් තව නොයෙකුත් සමාජ ශුභසාධක කටයුතු, පින් කටයුතු, වගේ දේවල් වලින් බොහෝදුරට ලෙඩේ සුව කළත් ඊට එහාට සුවකරන්න බැරිය. මොකද ඒකට හේතුව "මීට වර්ෂ දහස් ගණනකට උඩදී එක්කරා නොදියුණු ගෝත්‍රයක ඔබ ඉපදිලා හිටිය. ඔබට කිබුන රක්ෂාව මොකක්ද ඒ ගෝත්‍රිකයන් විසින් යටත් කර ගන්න සතුරන්ගේ ඇස් අතට කිරීමයි. ඒ ඇස් අතටකිරීමේ රාජකාරිය බොහොම හොඳින් ඉටුකළ නිසා ඔබට මීට එහාට නම් ඇස් හොඳ කරන්ට බැරිය. ඒ අන්ධතාවයෙන් ඔබ මුදා ගන්ට බැරිය" කියලා එහිගා කේසි මහත්මයා ප්‍රකාශ කලා.

අන්ත ඒ අනුව අපට හිතාගන්ට පුළුවන් කම්පිපාක කියන ඒවා ඒ බුද්ධ කාලයේ පමණක් නොවෙයි මේ කාලයේ පවා ලෝකයේ පවතිනවා. ඒවා පෙනෙන අය, ඒවා ගැන කරුණු සහේතුකව ඉදිරිපත් කරන්න පුළුවන් අය, හිඟයි. අන්ත එබඳු තත්වයක් තිබෙන්නේ. ඒක නිසා ඊළඟට කල්පනා කරන්න ඕන මේ කම්යෙන් මිදෙන්නේ කොහොමද අපි? මේ විදියට මේ අකුසල කම්වලින් ඉවත්වෙලා, පාප කම්වලින් ඉවත්වෙලා, හැකිකාක් දුරට ධම් මාථියේ යාමට-දැන් බොහෝවිට මේ පාපකම්වලට කෙනෙක් යොමුවෙන්නේ මේ අර වේතනාව කියන එක බොහොම ශීඝ්‍රයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන නිසයි, විකත සන්තානයේ. දැන් හැම කෙනෙකුටම පුළුවන් කමත්ගේ වේතනාව පිරිසිදුද අපිරිසිදුද කියන එක හිතාගන්ට, හොඳද නරකද කියන එක-කෙනෙකුට වේතනාවක් ඇතිඋනා - ඒක හොඳ එකක්ද නරක එකක්ද කියලා. ඒ නරක එකක් උනත් සමහර කෙනෙක් ඒ නරක වේතනාව නරක බව දැන දැනත් ඒකටම තවදුරටත් රුකුල් දෙමින් ඒකටම අනුව ක්‍රියා කරනවා. වචන පාවිච්චි කරනවා. එබඳු පෙළඹීමකට හේතුව මොකක්ද? සිතේ දියුණුව නැති කමයි. අන්ත ඒක නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ ශීලයෙන් පමණක් නවතින්නේ නැතුව, අර මාථි සංඥා ජික දීමෙන් පමණක් නවතින්නේ නැතිව-බුදු පියාණන් වහන්සේ ඊළඟට දක්වනවා ඊට වඩා ක්‍රමානුකූලවූ ඊට වඩා ආනිසංස සම්පන්නවූ විශිෂ්ට වූ මාථියක් සංසාරයේ මේ මහා භයානක දුක් සවිභාවයෙන් මිදෙන්නට. මේ කම් නියාමනාවෙන්, කම් විපාක වලින්, එහෙම පිටින්ම කම්යෙන්, මිදෙන්නට පුළුවන් ශක්තියක් බුදු පියාණන් වහන්සේ මතුකරලා දෙනවා සත්වයින්නට. ඒකට උපකාර වෙන්නේ සමාධියයි ප්‍රඥාවයි. ශීලයෙන් හිත සකස් කරගෙන ඊළඟට සමාධි වශයෙන් හිත තැත්පත් කර ගන්නවා. සිත එක අරමුණක තබාගන්ට පුළුවන් ශක්තියක් ඇතිකර ගන්නවා. එබඳු පුද්ගලයෙකුට අන්ත අර කලින් කියාපු තැනැත්තාට වඩා අර වේතනාව නරක පැත්තට යනකොට වහාම ඒක නවත්ක ගන්න පුළුවන් ශක්තියක් එනවා සමාධිය නිසා. ඊටත් වඩා ගැඹුරින් මේ කම්වේග වලින් මිදෙන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඇතිවෙන්නේ ප්‍රඥාවෙනුයි. ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන්ම ලෝකයේ යථා සවිභාවය අවබෝධ කරගෙන මමය මගේය කියලා ගන්න දෙයක් නෑ. මෙකත කියෙන්නේ අනාත්ම තත්වයයි. මේ සංසාරයේ මුළු මහත් පැවැත්මම දුකක්. ඒකට හේතුව තෘෂ්ණාවයි. මේ තෘෂ්ණාව නැති කළ තැන නිවනයි. මේකට උපකාර වන මාථිය ආථි අණ්ටාහික මාථියයි කියලා මේ වතුරායභී සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධයයි. ඒක තමයි ප්‍රඥාව කියලා කියන්නේ.

අන්ත ඒ ප්‍රඥාව යම් කෙනෙක් ඇති කර ගන්නා නම් ලෝකෝත්තර වශයෙන්, ඒ පුද්ගලයා පළමුවෙනි තත්වයෙන්, සෝවාන් තත්වයෙන්,

චතුරංගී සත්‍යය අවබෝධ කළා නම්-ඒ කැනැන්තාගේ වේනනාව පිළිබඳ විශේෂ වෙනසක් සිදුවෙනවා. ඒ වෙනස කොයි තරම්ද කියතොත් ඒ කැනැන්තාගෙන් කෙරෙන්නේ නෑ අපායගාමී අකුසල්. දැන් සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකුට එක පුළු මොහොතක ඇතිවන බරපතල පාපී සිතුවිල්ලක් නිසා අපායට ගන්නා උනන් පුලුවන්. ඒ තරම් භයානක විදියයි සිතේ ප්‍රධාන්තිය. මේ සිත කොයි තරම් වේගයෙන් ශීඝ්‍රයෙන් ගමන් කරනවාද කියතොත් ලෝකයේ කිසිම වාහනයකට, කිසිම ගන්තූයකට, සමාන කරන්න බැරි තරම් වේගයකින් මේ සිත ක්‍රියා කරනවා. එබඳු ඒ වේගයකින් ක්‍රියා කරන සිත එක මොහොතකට තරක පැත්තකට යොමු උනොත් බුදු කෙනෙක් පිළිබඳව රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් පිළිබඳව යම් කිසි වැරදි සිතුවිල්ලක්, වැරදි වචනයක්, වැරදි ක්‍රියාවක්, කෙරුනොත් ඒක ඇති කල්ප ගණනක් තිරයේ පැහෙත්ට. අර ඉතාමත් වේගයෙන් යන වාහනයක් දැකලා බොහොම දෙනෙක් බොහොම සතුටු වෙනවා. නමුත් ඒකේ ඊයැදුරට කියෙන්නේ මහා විශාල වගකීමක්. ඒ වාහනය මීන හැටියට නවත්නා ගන්නා පුළුවන් ඒ ගන්නා පුත්‍ර හරියට නැත්නම්, වෙන නොයෙකුත් අඩු පාඩු කම් කියෙනවා නම්, වේගයෙන් යන ආතරේ මහා භයානක තත්ත්වයන්ට පත්වෙනවා. අන්න ඒ වගේ මේ සිත පිළිබඳවත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා අර ශීඝ්‍රගාමී සවභාවය නිසාම සමහර විට තරකට යොමු උනොත් එහි බරපතල විපාක විඳින්නට සිද්ධ වෙන බව. නමුත් අර සෝවාන් පුද්ගලයා සිත නතර කරගන්නා තරමක් දුරට. ඒ සිත නතර කරගන්නා ශක්තිය නිසා, අර සත්‍ය අවබෝධය-ප්‍රඥාව-නිසා, සෝවාන් පුද්ගලයා මුළු මහත් සංසාර පැවැත්ම ජාති භතකට පමණක් සීමා කරලා ඉන් මිදෙනවා. ඒ කියන්නේ තවත් හත් වරයි උපදින්නේ. එපමණක් නොවෙයි ඊළඟට ඒ සිතේ ඇතිවන වෙනස කොයි තරම්ද කියතොත් අර සකකායදිට්ඨි කියලා කියන ආත්ම සංඥාව, ආත්මයක් කිබෙනවාය කියන හැඟීම, ඒ වැරදි සිතුවිල්ල, ඒ කැනැන්තා තුළින් ඉවත් වෙනවා. ඒ සෝවාන් පුද්ගලයා, සෝවාන් තත්ත්වය ලබාගන්නා පුද්ගලයා, සංසාරයේ තවදුරටත් හත් වරක් පමණක් ඉපදීමෙන් ලබන සහනය පමණක් නොවෙයි ඒ කැනැන්තාට අපාය ගාමී පාප කම් කරන්න බෑ. මොකද හේතුව? අර සිතේ ඇති වන වෙනසයි. සිත නවත්වා ගැනීමේ ඒ ශක්තිය තුළින්, ඒ වගේම අර ප්‍රඥාව තුළින්, ඒ කැනැන්තා කරන කම්වල බැඳීම අඩු වෙනවා. ඒ කම් පිළිබඳව ඇති වගකීම අඩුවෙනවා. අපි කලින් කිව්ව කම්යක් කරන්න ගන්න වගකීම-කම්යකට ගන්න වගකීම-අනුවමයි එහි විපාක විඳින්නට වගකීම ගන්න වෙන්නේ. එකකොට අර දැඩිව මමය මගේය කියලා ගත්තු ඒ දෘෂ්ටිය නිසා යම් කෙනෙකුට දිසි කාලයක් අපාය ආදී කැන් වල විපාක විඳින්නට සිද්ධ වෙනවාද, අන්න ඒ තත්ත්වය අඩු වෙනවා අර සෝවාන් පුද්ගලයාට අර අවබෝධය නිසා.

ඊළඟට ඒ වගේම තමයි සකදගාමී අනාගාමී වෙනකොට. සකදගාමී පුද්ගලයා තව එක වරයි මේ ලෝකෙට එන්නේ. අනාගාමී පුද්ගලයා නැවතත් මෙලොවට එන්නේ නෑ. බ්‍රහ්ම ලෝකයේ ඉපදිලා එහිදීම පිරිනිවන් පානවා. රහතන් වහන්සේට මෙයින් පස්සේ නැවතත් උත්පත්තියක් නෑනෑ. නමුත් අර කමියේ බලපෑම කොයිතරම්ද කියනොත් දිට්ඨධම්ම වේදනීය වශයෙන් මෙලොවදී යම් කිසි විපාකයක් විඳින්නට සිද්ධ වෙනවා. අතීත කම්වලින් හෝ මේ කාලයේ මේ ජීවිතයේදී කරන ලද යම් යම් කම් වලින් හෝ අත්ත ඒ දිට්ඨධම්ම වේදනීය කියලා කියන මෙලොවදීම පමණක් විඳින්නට වන විපාක විඳින්නට සිද්ධ වෙනවා. එයින් අපට ජේතවා එක පැත්තකින් කමිය කොයි තරම් බලගතු දෙයක්ද කියලා. බුදු රහතුන් වහන්සේලාටත් ඒවායේ විපාක විඳින්නට සිද්ධ උනා, අතීත කම්වල විපාක හැටියට. කොතෙකුත් අහලා ඇති මූලයන් මහ රහතන් වහන්සේ ඒ තරම් සෘද්ධිමත් ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් නමුත් අර හොරු පන්තියයක් විසින් මේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ ඇට කුඹු කරලා අවසානයේ පිරිනිවන් පාන්නට සිද්ධ උනා. මොකද ඉතාමත්ම ඇත අතීතයේ මව් පියන්ට ඒ වගේම වධ හිංසා කරලා මරලා තියෙන නිසා. අත්ත ඒ අනුව හිතා ගන්ට පුළුවන් මේ කමියේ භයානක කම එක පැත්තකින්. අතින් අකට හිතාගන්ට කිබෙන්නේ ඒ කමියෙන් මිදීමට බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදළ මේ පුදුම මාථියයි. මේ ලෝකයේ කිබෙනවා වක්‍ර දෙකක්, කම් වක්‍රයයි ධම් වක්‍රයයි කියලා. මේ කම්වක්‍රය තමයි ලෝකයේ ඉතාමත්ම භයානක අන්දමින් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ඒකට අනුවෙන කිසිම සත්වයෙකුට බේරීමක් නෑ. ඒ කම් හිතියෙන්. යම් යම් ආකාරයකට කම් කරනවාද ඒ විදියටම භයානක අන්දමට විපාක විඳින්නට සිද්ධ වෙනවා. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වනවා ධම්වක්‍රය. අපි කලින් ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මේ ආයතී අභ්‍යන්තර මාථියේ ගමන් කරලා අකුසල්වලින් ඉවත්වෙලා කුසල් මාථියේ ගමන් කරමින් ඊළඟට කය වචනය ශීලයෙන් සකස් කරගෙන, සිත සමාධිමත් කරගෙන ඊළඟට විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් මේ ලෝකයේ යථා සවිභාවය දැකුවා නම් මේ අනාත්ම තත්ත්වය - අතීත, දූඛ, අනාත්ම, කියන ස්‍රී ලක්ෂණය යම් කෙනෙක් අවබෝධ කරගන්නා නම් පළමුවෙනි මට්ටමේ සෝවාන් කරමින්, -ඒ පුද්ගලයා අර අපාය ගාමී පාපකම් වලින් මිදෙනවා, තව හත් වරයි උපදින්නේ. ඊළඟට ඒ විදියට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් හිහිල්ලා අන්තිමට රහතන් වහන්සේ මේ මුළු මහත් සංසාර පැවැත්මම කෙළවර කරලා ඒ උතුම් නිඛාණ අවබෝධය ලබනවා.

අත්ත ඒ අනුව මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්ට මින. එකකොට මේ කමිය කියන එක මේක මේ අතීතයේ පොත් පත් වල කිබෙන කථාන්තර,

මේවා බොරු දේවල් එහෙම නැතිනම් අතිශයෝක්තියෙන් මවාපාපු දේවල් කියලා, එහෙම හිතන්ට නරකයි. මේවා මහා ආශ්චයීවත්, නමුත් සත්‍යයි. මොකද මේ විශ්වයේ පවතින ධර්මතාවල්, අපිට පේන දේවල්, සමහර විට පොඩි හැටියටයි පෙනෙන්නේ. මේ අහස දිහා බැලුවහම පොඩි කරු පේන්නේ. පොඩි කරු කැට. විද්‍යාඥයින් මේවායේ නියම ප්‍රමාණය කියන කොට අපිට කරු පේනවා. ඒ කරම් මහා පුදුම දේවල් උප අවට තියෙන්නේ. මේ කරුවක ප්‍රමාණය, අහසෙහි පෙනෙන මේ හඳ, හඳේ ප්‍රමාණය පූර්වයාගේ ප්‍රමාණය විද්‍යාඥයින් කියනකොට අපි විශ්වාස කරනවා, ඒ අය විද්‍යාඥයින් නිසා. ඒ වගේ අපිට පූ-වි හැටියට පෙනෙන දේවල් ඇත්ත වශයෙන් කොයිකරම් විශාලද? කාලයත් අවකාශයත් පිළිබඳව ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ කාරණා හිතනකොට කෙනෙකුට ලොකු සංවේගයක් ඇතිවෙනවා. මේ කරම් කාලයක් මේ කරම් විශාල අවකාශයක අපි මේ සත්ත්වයන් හැටියට සංසාරයේ ගමන්කරලා තියෙනවා නේද ? මේ සංසාරයේ මූලක් පේන්නේ නැත කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. චතුරායඝී සත්‍යය නොදැනීමෙන් සත්ත්වයා අවිද්‍යාවෙන් වැහිලා තණ්හාවෙන් බැඳිලා මේ සංසාරයේ ගමන්කරපු කාලය බුදු කෙනෙකුටවත් කියලා නිම කරන්ට බැහැ කියලා. ඒ කරම් කොතක් නැහෙයි, කියලා නිම කරන්ට බැහැ, කියලා. ඒ කරම් මහ පුදුම විදියේ කෙනෙකුට සංවේගය ඇතිවෙන විදියේ සත්ත්වයක් බුදු පියාණන් වහන්සේ මතු කරලා දෙන්නේ. ඒවා ගැන විශ්වාස නොකළත් අර විද්‍යාඥයින් කාරකා විද්‍යාඥයින් කියන දේවල්, අතික් උප කියන දේවල්, ලොකුටට අපි ප්‍රකාශ කරනවා, මේවා මේ මහා පුදුම දේවල් හැටියට. ඊට වඩා පුදුම දේවල් බුදුපියාණන් ප්‍රකාශ කරලා තිබෙන්නේ මේ සංසාරය පිළිබඳව. ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ බාහිර දේවල් ගැන අවබෝධය, ඒ පිළිබඳව හෙළිකරල තියෙන දේවල්, බොහෝවිට ලෝකයා යොදාගන්නා අකුසල් පැත්තට. තව තවත් පංචකාම සම්පත්තියට නැඹුරු වෙලා මේ ලෝකය වගාකර ගැනීමට.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. "හ සියා ලොකට්ඨස්සෝ" කියලා. ලෝක වගාව නෙවෙයි කරන්ට තිබෙන්නේ ලෝකයෙන් මිදීමයි, මේ සංසාරයෙන් මිදීමයි. අන්න ඒ සංසාරයෙන් මිදීමට උපකාර වන චිත්ත නමයි බුදු පියාණන් වහන්සේලා ප්‍රකාශ කරලා තිබෙන්නේ මේ ධර්මය. ඒකට තමයි මේ ධර්ම වක්‍රය කියලා කියන්නේ. මේ කම් වක්‍රයේ බල කිඳින්න පුලුවන් ධර්ම වක්‍රයෙනුයි. ඒක නිසා අපි කල්පනා කරන්ට මින, ඇත්ත වශයෙන්ම අපි තමනමන්ම ප්‍රශ්න කරලා බලන්න මින අනාත්ක කාලයක් මේ සංසාරේ කම් වක්‍රය කරකවමින් යනවද, එහෙම නැත්නම් අපේ චිත්ත සන්තානය කුළ අර බුදු පියාණන්

වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ධර්ම වක්‍රය කරකවන්නා උත්සාහවත් වෙනවද කියලා. ධර්ම වක්‍රය කරකවනවා කියලා කියන්නේ අන්ත අර කමිත් කිව්ව ආකාරයට කමන්ගේ වික්ක සනකානය කැන්සත් කර ගැනීම සඳහා කය වචනය හික්මවා ගැනීම වශයෙන් ඒ ශීලය-පංචශීලය හෝ මේ පෝය අටහිල් හෝ තවත් දශහිල් ආදී වශයෙන් තිබෙන යම්කිසි ශීලයක්-ආරම්භක වශයෙන් කමන් සමාදන්වෙලා එදිනෙදා ඒක හරියාකාර රකින්නා උත්සාහ කිරීමයි. එයින් ඇතිකර ගන්නා, කය වචනය සංසුන්කර ගැනීමෙන් ලැබෙන, ඒ විවේකය තුළින් ඊළඟට සමාධිය-කමන්ගේ සිතේ යම් කිසි කමටහනක්, මෙහි සිහිවිල්ලක් එහෙම නැත්නම් ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාසයට සිත යොදන ආනාසාන සතිය, අභුභ භාවනාව, මරණ සතිය ආදී යම් කිසි භාවනා කම්ප්ටානයක් තුළින් මේ දුටන සිත එක සිතුවිල්ලක රඳවා ගන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. ඒක තුළින් ඇතිකර ගන්නා සමාධිය සිතේ ඇති මුළු මහත් ශක්තිය පිළිබඳව කමන්ට අවබෝධයක් ලබා දෙනවා. මගේ හිතේ මේ තරම් ශක්තියක් තියෙනවා නේද. මම මෙතෙක් කල් මේක තේරුම් ගත්තේ නෑ. මේ ඉතා සුළු කොටසකිනුයි මම වැඩ ගත්තේ කියලා අවබෝධය එනවා යම් කිසි විදියකින් සමාධියක් මතුකර ගන්න පුළුවන් උනානම්.

ඊළඟට එකනිනුත් නවතින්නේ නෑ. මේ සිත කැන්සත් කර ගන්නේ මොකටද? මේ මගේ ජීවිතය පිළිබඳව, ලෝකය පිළිබඳව, යථා තත්වය අවබෝධ කරගැනීමටයි. මේ සංසාරයෙන් මිදීමටයි. ඒකට උපකාර වන මූලික කාරණය බුදු පියාණන් වහන්සේ වතුරායී සත්‍යය නමින් දක්වලා තිබෙනවා. ඒ දෙවිදේවතාටුන් බ්‍රහ්මයින් ඇතුළු මේ සෑම විදිනවා කියලා කියන සත්වයින් ඇතුළු මේ මුළු මහත් සංසාරයම දුකක්. මොකද ඒක දුකක් වන්නේ? මේ හැම දෙයක්ම අනිත්‍යයි. කිසිම දෙයක් නිත්‍ය වශයෙන් තබාගන්නට බෑ. යමක් අනිත්‍යද ඒ නිසාම එය, ඒ පෙරලෙන ස්වභාවය නිසාම, දුක් ගෙන දෙනවා. ඒක දුකක්. ඒ දුක් ස්වභාවයේ ඇති වෙනස්වන දෙය මමය මගේය කියලා කමන්ගේ වශයෙහි තබා ගන්නට බැරි, කමන්ට පාලනය කර ගත නොහැකි තත්වයක් ලෝකයෙහි තිබෙනවා. ඒක නිසා අනිත්‍ය දුඛ අනාත්ම කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදලා ලකුණු තුනක්. ලෝකයේ හැම දෙයකම-නුවණින් කල්පනා කරලා බලනකොට, නුවණින් කල්පනා කරන කෙනෙකුට, මේ ලකුණු දකින්නට පුළුවන්. ඒ ලකුණු දැකීමට පුළුවන් ඇසක් ඇති කර ගන්නට උත්සාහ වත් වෙන්නට ඕන. ඒ ඇසට කියන්නේ 'විදශීනා ඇස' කියලා. විදශීනා කියලා කියන්නේ විනිවිද දැකීම. දැකීම සඳහා ලෝකයේ නොයෙකුත් උපකරණ මේ කාලයේ නිපදවලා තියෙනවා. ඉතාම කුඩා දේවල් ලොකු කරලා

දකින්න පුළුවන් අණු දක්නයන් තිබෙනවා අන්වීක්ෂණ කියලා. අන්වීක්ෂණ යන්න. ඊළඟට දුරදක්න හැටියට කියෙනවා තවත් යන්න. මේ හැම එකක්ම යම් කිසි බාහිර උපකරණ මගින් කරන දේවල්. නමුත් මේ විදේශනාව කියන එක තමන්ගේ චිත්ත සන්තොසය පිරිසිදුකර ගැනීමෙන් අර බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ ආකාරයට මේ ලෝකයේ යථා ස්වභාවය දැකීමයි. අන්ත ඒකට උපකාර වන දේ තමයි ලෝකයේ ඇතිවීම් නැතිවීම් පක්ෂය ගැන නිතර මෙනෙහි කිරීම. හැම කෙනෙකුත්ම තම තමන්ගේ ප්‍රමාණයෙන් කරන්ට පුළුවන්. අපේ මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය, අපේ මේ ශරීරයේ කොටස් ඇති වෙලා නැතිවෙන ආකාරය. මේ ආහාර පාන හැටියට ගන්න දේවල් වලට යන කලදසාව. අපි මේ නොයෙකුත් සාප්පුවලට ගිහිල්ලා ගන්න වටිනා ඇඳුම් පැළඳුම් ආදී දේවල් වලට යන කල දසාව. මේ හැම දේකම-අපගේ මේ කුඩා දරුවන්ට, ඉතාමත්ම හුරුකල් කරන දරුවන්ට යන කල දසාව. ඊළඟට ඒ අය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩිලා මහළු වියට පත් වෙලා හැරුම්වී වළින් ගිහිල්ලා අන්තිමට නැවතත් අර කුඩා දරුවා මසවන්න වගේ මහළු වියට පත් උනහම ඒ ආත්කලා මුත්කලා වෙලා මසවන්නට සිද්ධ වෙනවා.

ඒ විදියේ තත්ත්වයක් ලෝකයේ තිබෙනවා. ඒවා ගැන නිතර මෙනෙහි කරන්ට ඕන. ඒ කුමක් තමන්ට පෙනෙනවා මේ ලෝකයේ යථා ස්වභාවය, මේ සංසාරය පිළිබඳ යම් කිසි කලකිරීමක්-කලකිරීම කියන වචනයට බොහෝ දෙනා කැමති නෑ-නමුත් මේ සංසාරය පිළිබඳ යම් ප්‍රමාණයකට කලකිරීමක් ඇතිවෙනවා නම් ඒ ප්‍රමාණයට අර කියපු විදේශනා ප්‍රඥාව-අර ප්‍රඥාව-දියුණු වෙනවා. සංසාරයෙන් මිදීමට පුළුවන් ශක්තිය තමන් කුළ මුවහත් වෙනවා. අන්ත ඒ විදියට විදේශනාව වඩල අතීතයේත් ඒ උපාසක උපාසිකාවන් තමන්ගේ ජීවිතාව කොයිතරම් දිළිඳු උනත් කොයිතරම් නුගත් උනත්, ධර්මානුකූලව කල්පනා කරමින් තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් ශීල සමාධි ප්‍රඥා වඩලා වෙනකක් තබා ලෝකෝත්තර මාගී තත්ත්වයන් පවා - තම තමන්ගේ නිවෙස් වලදීම-සෝවාන් සකදගාමී අනාගාමී අරහත් කියන ඒ තත්ත්ව පවා ලබාගන්න බව ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

අන්ත ඒක නිසා මේ පින්වතුන් කමිය පිළිබඳව මේ තරම් ඇසුවේ මොකටද මේ කමියෙන් මිදීමටයි. මේ කමියෙන් මිදීමට නම් උපකාර වන්නේ ධර්මය බව මතක තියාගෙන එතකොට අද මේ පෝය දවසේ මේ පින්වත් පිරිස ආජීව අට්ඨමක ශීලය කියන වටිනා ශීලයක් සමාදන් වෙලා මෙනෙක් වෙලා මේ ධර්මයට සිත යොදලා ධර්ම ශ්‍රවණය කලා. ධර්ම

ශ්‍රාවණය කුශලය කියන්නේ අපේ හිත තුළ ඇතිවන යම් කිසි වැඩීමක්. මේ වැඩීම අපි වචන වශයෙන් කියනවා නම් මේක දක්වන්න පුළුවන් ශ්‍රද්ධාවෙන් සිත වැඩුණා. ලොකු ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවයි මේ පින්වතුන් මේ ස්ථානයට පැමිණියේ ධර්මය ඇසීමට. ඊළඟට ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුව මෙතෙක් වේලාවක් මේ නිකම්ම පොළවේ මෙහෙම ඉඳගෙන ඉන්න පුළුවන් යම්කිසි චිර්යයක්-නොහොම හරි මම මේ ධර්මය ශ්‍රාවණය කරන්ට මින කියන අවබෝධය ඇතිව චිර්යයක්-ඇතිකර ගන්නා. ඒකක් සිතෙහි ඇතිවුන හත්තියක්. ශ්‍රද්ධාව, චිර්යය, ඊළඟට ධර්මශ්‍රාවණය කරනකොට වචනයක් පාසා කන්දීමට යම් කිසි සකියක් සිහියක් යෙදුවා. ඊළඟට ඒ සිහිය බොහෝ වේලාවක් යොදනකොට පැයක් පමණ වේලා කෙනෙකුට යම් කිසි ප්‍රමාණයක සමාධියක්, සිතේ එකඟ කමක් ඇතිවෙනවා. ඒ එකඟකම තුළින් තමන් ඇසූ දේවල්, කියවූ දේවල්, නැවත නැවතත් අසන්නට ලැබුනත් ඒවා පිළිබඳව ගැඹුරු වැටහීම් ඇතිවෙනවා. ඒකටයි ප්‍රඥාවකියලා කියන්නේ. ඔය විදියට සද්ධා චිර්ය සති සමාධි පක්‍යඤා කියලා කියන නිවනට උපකාරීවන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම බලධර්ම යම් යම් ප්‍රමාණවලට තම තමන්ගේ චිත්ත සන්තානය වල තැන්පත් කරගන්ට අවස්ථාවක් ලැබුණා කියලා සතුටු වෙන්න මින.

එකකොට අද මේ පින්වත් පිරිස තමන් මේ ධර්මයට යොමුවීම තුළින් ඇතිකරගන්න ඉක්මනින් මේක අනාගතයකට තබන්නේ නැතිව මේ ජීවිතය තුළදීම තවත් මුඛතත් කරගැනීම් වශයෙන් එදිනෙදා ජීවිතයට ළංකර ගන්ට මින ධර්මය. මේ අතිතුන් බාහිර ආර්ථික දේවල් මේවා බටහිර රටවල් වල කොතෙකුත් දියුණු කරගෙන සමෘද්ධිමත් උතාට ඒ අයට කේරිලා කියෙනවා ධර්මයේ වටිනාකම. මනුෂ්‍යයින් මේ කරම් ධනය රැස්කර ගන්නත් ඒ බටහිර රටවල, ඔවුන් පිස්සන් තත්වයට පත්වෙලා. ඔන්ද්‍රව්‍යවලට යොමුවෙලා. තව නොයෙකුත් භයානක විපත්ති වලට පත්වෙලා. දැන් ධර්මය යොයාගෙන එනවා. අපේ රටේ මනුෂ්‍යයින් ඒ වෙනුවට අපේ මේ ධර්මය පැත්තකට දමලා අර කියාපු බටහිරින් එන ඒ තත්ව නොයාගෙන පරිහානි මුඛයට ගමන් කරනවා. අන්න එබඳු යුගයක මේ නුවණැති පින්වතුන් අද දවසේ මේ පැය යෙදුවේ තමන්ගේ චිත්ත සන්තානය ධර්මයෙන් පෝෂණය කරලා සංසාර දුඛයෙන් මිදීමට, උතුම්වූ නිව්‍යණ ධර්මය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගැනීමට තමන් තුළ ඉක්මනින් ඇතිකර ගැනීමටයි කියලා සිතලා සතුටුවෙන්න මින.

දැන් කල්පනාකර ගන්ට මින විශේෂයෙන්ම මේ පින්වතුන්ට මේ ධර්මශ්‍රාවණ ආනිසංසයෙන් අනාගතයේදී නොව මේ ජීවිතයේදීම සීල, සමාධි,

ප්‍රඥා විචලා හැකි තාක් ඉක්මනට සෝවාන් සකදාගාමී අනාගාමී අරහත් කියන මාඪ්ඵල ප්‍රතිවේධයෙන් උතුම් වූ අමා මහා නිවනින් සැනසෙන්නට ශක්තිය බලය ලැබේවා කියලා. ඒ ප්‍රාර්ථනාව තබාගන්නට ඕනෑ. ඒ විශේෂ අපි මේ ධම්දේශනාමය ධම් ශ්‍රවණමය විශයෙන් ඇති කරගත්තු කුශල සම්භාරයයි අපි දැන් ලෝකයාට බෙදා දෙන්නේ. මේ පින්වල විචිතාකම දන්න අය පිටිනවා, අපේ මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා නොදන්නත්. ඒ දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මණ්ඩලය, ශාසනාරක්‍ෂක දිව්‍යබ්‍රහ්ම මණ්ඩලයත් මේ ස්ථානයට අධිගෘහිත යම් තාක් දෙව් දේවතාවුන් පිටින්නම් ඒ හැම දෙනාමත් මේ අප විසින් පැයක් තුළ රැස් කර ගන්නා ලද ධම් දේශනාමය ධම් ශ්‍රවණමය කුශලය අනුමෝදන් වෙන්නවා. අනුමෝදන් වී ඒ පැතු යම් බෝධියකින් උතුම් වූ අමාමහ නිවනින් සැනසෙන්නවා! ඒ විශේෂ අපටත් ශාසනයටත් ආරක්‍ෂාව සලසන්නවා! කියන ප්‍රාර්ථනය ඇති කරගන්නට ඕන. ඒ විශේෂ අවිච්ඡේ සටන් අකතිටාව දක්වා වූ යම්තාක් සත්ත්වයෝ වෙත්ද අපගේ මියගිය දොකින් ඇතුළු, ඒ හැම කෙනෙක්ම අපගේ මේ ධම් දේශනාමය ධම් ශ්‍රවණමය කුශලය අනුමෝදන් වී යම් දුගති තත්ත්වවල ඇතොත් එයින් අත්මිදී සුගතියන්ව වලට පත්වී ධම්මාඪ්චේ යමින් සෝවාන් සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන ඒ මාඪ්ඵල ප්‍රතිවේධයෙන් හෝ එහෙම නැත්නම් තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් මේ අති සෝරවු සංසාරදුකින් අත්මිදී උතුම් අමාමහ නිවනින් සැනසෙන්නවා! එහෙම ප්‍රාථනාව ඇති කරගෙන දැන් ඒ ගාථා කියලා පින් අනුමෝදන් කරන්න.

'එකතාවනා ච අමෙහගි.....'

13 වන දේශනය

13 වන දේශනය

'තමෝ තසා භගවතෝ අරහතෝ සමමා සමබුද්ධසා'

- මනෝ සුඛංගමා ධමමා - මනෝසෙධ්ධා මනෝමයා
 - මහසා වෙ සසගෙනන - සාසනී වා කරොති වා
 - තනෝ තං සුඛමනෙට්ඨි - ඡායාට අතපාසිඨී හි
- යමක වග්ග, ධම්මපද

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

බුදු කෙනෙක් ලෝකයේ පහළ වීමම හිතක ඇති ප්‍රාතිභායඹී ශක්තිය පෙන්වුම් කෙරෙන සිද්ධියක්. හිතක දියුණුවේ, පිරිසිදු බවේ, පහත් බවේ, උපරිම මට්ටම, අපට දකින්නට පුළුවන් වෙන්නේ තර්කානුක සමමා සමබුදු රජාණන් වහන්සේ කෙනෙක් තුළින්. ඒ වගේම, ඒ වගේ බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයේ පහළ වෙලා, ධර්මය දේශනා කරන්නෙත්, අපේ සිත දියුණු කර ගැනීමට, පිරිසිදු කර ගැනීමට, පහත් කර ගැනීමට මග පෙන්වීමටයි. මේ සංසාරයෙන් මිදීම කියලා කියන මේ සංසාර විමුක්තියට, සසර දුකින් මිදීම කියන මේ බරපතල වැඩේට, මේ මහා වැඩ පිළිවෙලට, මූලික වන්නේ අපේ හිතයි. මේ හිත ප්‍රයෝජනයට අරගෙනයි-වෙන විද්‍යාත්මක උපක්‍රම වලින් නොවෙයි-මේ සංසාරයෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මේ අපේ හිත, පටු වෙන්නේ පුළුල් වෙන්නේ, ඒ වගේම පුංචි වෙන්නේ, ලොකු වෙන්නේ, මේ වෙනස්කම් සිද්ධ වෙන්නේ, හිත ගන්න අරමුණ අනුවයි. ඒ බව බුදු පියාණන් වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල විලදී උදහරණ සහිතවම පෙන්වුම් කරලා දීලා තියෙනවා. අපේ හිත පුංචි අරමුණක් ගත්තොත්, සිත පුංචි වෙනවා, ලොකු අරමුණක් ගත්තොත් ලොකු වෙනවා. දැන් අපි මේ මාතෘකා කළ ගාථාවට අදාළ නිදන කර්තව්‍ය වන්නේ අපට මේ හිතේ ක්‍රියා කාරීත්වය පිළිබඳව හොඳ අවබෝධයක් ලබා ගන්න පුළුවන්.

සැවැත්තුවර සිවියා, බොහොම ධනවත්, නමුත් ඉතාමත්ම මසුරු බ්‍රාහ්මණයෙක්, මේ බ්‍රාහ්මණයා කාටවත් කඩදවත් කිසිවක් දුන්නේ නෑ කියන අදහසින්, ඒ අදහස අනුව, සමාජය මේ බමුණට නමක් දුන්නා, පටබැන්දා "අදිනන පුඛක" කියලා. අදිනන පුඛක කියන වචනෙ සිංහල තේරුම "හුදුන් වීරු". කඩදවත් කාටවත් දුන්නේ නෑ කියන එක. "හුදුන් වීරු" කියලා මෙයාට නමක් වැටුනා - මේ බ්‍රාහ්මණයාට. මේ

කාලේ වගේම ඒ කාලේ මිනිස්සු නම් පටබැඳිත්ත බොහොම දක්ෂ නිසා වෙන්න ඇති. ඉතින් මේ බමුණාට හිටියා එකම පුත්‍රයෙක්. බොහොම ප්‍රියමනාපයි. පුතාට බොහොම ආදරෙයි, එකම දරුවා නිසා. නමුත් ඊට වැඩිය ආදරෙයි කමත්ගේ ධනයට. ඒක නිසා මේ පුතාට ඒ සමාජයේ චාරිත්‍රය අනුව කණිහරණ හදන්න සිද්ධඋනාම මේ බමුණා කල්පනා කළා "දැන් රන් කරුවෙක් ගෙන්තෙව්වොත් මේ වැඩේට මගේ ධනය විනාශ වෙනවා. ඒක නිසා මමම කණිහරණය හදන්න මින" ය කියලා. පොඩි රත්තරන් කෑප්පි දෙකක් කලලා මේ දරුවගේ කණේ එල්ලවා. ඉතින් මේ දරුවටත් ඒ විදියටම නමක් පටබැඳුනා සමාජයෙන් මේ කණේ එල්ලපු ආහරණය අනුව "මටට කුණ්ඩලී" කියලා. "මට-කොඩොල්"-මට්ටම් කරපු රත්තරනින් කණිහරණ-කඩුක්කන් කියලා කියන්නේ,- අන්න ඒ වගේ දෙයක් එල්ල නිසා.

ඉතින් මය විදියට, මේ දරුවා ඉතාමත්ම දුකකින් විදියට ජීවිතය ගත කළ නිසාම වෙන්නත් ඇති අවුරුදු දහසය විතර වෙනකොට පාණ්ඩු රෝගයක් හැදුනා. බරපතල පාණ්ඩු රෝගයක්. මව් බැමිණි කිව්වා බමුණාට ගිහිල්ලා වෙදෙක් ගේන්න කියලා. මේ බමුණා කියනවා "පේන්නේ නැද්ද වෙදෙක් ගෙනාවොත් මගේ ධනය විනාශ වෙන හැටි." එහෙම කියලා ඒ වෙනුවට කළේ වෙද්දු ළහට ගිහිල්ලා, වටින් ගොඩින්-වටින් ගොඩින් කචා කාලෙකින්- වෙද්දුන්ගෙන් ඒ බෙහෙත් පිළිවෙලක් දැන ගන්න උත්සාහ කළා. මේ මේ අසුවල් අසුවල් රෝගයට මොනවද දෙන බෙහෙත් කියලා. මේ වෙද මහත්වරු කියන අයක් බොහෝවිට මය වටින් ගොඩින් අහන දේවල් වලට ආවාට ගියාට කියන්නේ බෙහෙත්. ඒ වගේම ආවාට ගියාට වෙද මහත්තුරුත් කිවුවා අන්න අසුවල් අසුවල් ගස්වල පොතු මේ වගේ රෝගයට හොදයි කියලා. මේ බමුණක් ගෙදර ඇවිල්ලා, මේ පොතු හොයාගෙන ඇවිල්ලා, මේවායින් ගොඩ වෙදකමක් කළා. මේ ගොඩ වෙදකම හරි ගිණේ නෑ. මේ දරුවගේ රෝගය අසාධ්‍ය උනා, උත්සන්න උනා, මේක හොද කරන්ට බැරි තත්ත්වෙකට වගේ පත් උනා. කොහොම හරි බැරිම කෑන මේ බ්‍රාහ්මණයා ගිහිල්ලා වෙද මහත්තයෙක් එක්ක ගෙන ආවා. වෙද මහත්තයන් බැලුව හැටියේ තේරුම් ගන්නා, මම මේකට බෙහෙත් කරන්ට ගත්කොත් මගේ නමක් නරක් වෙනවා කියලා. ඒක නිසා "මට වෙන වැඩක් කියෙනවා වෙන වෙදමහත්තයෙක් ගෙන්නන්න" කියලා හෙමිහිට පිට උනා.

එකකොට බමුණා තේරුම් ගත්තා දැන් මේ දරුවා මරණාසන්නයි කියලා. ඊළඟට කල්පනා කරනවා මේ පුතා මැරුණහම මළගෙට එන අය දකියි මගේ ගෙයි ඇතුළේ තියෙන ධනය, කියලා හිතලා මේ මරණාසන්න

දරුවාට පිලේ, ඒ ඉස්කෝස්පුවේ, හාත්පි කෙරෙව්වා. එකකොට මෙන්න මේ කියන දවසෙ බුදු පියාණන්වහන්සේ වෙනද වගේම උදාසන අවයම් කාලේ මහා කරුණා සමාපතතියට සමවැදිලා ලෝකය බලා වදරන කොට මේ මට්ටකුණ්ඩලී ඒ බුදු ඇසට පෙනී ගියා. ඒ මහා කරුණා සමාපතති ඥාණය බුදුකෙනෙකුන්ට පමණක් විශේෂ වූ මහා සුදුම ඥාණයක්. මුලු මහත් සංසාරයේ දියුණු කළ ප්‍රඥාව, මහා කරුණාව, පිහිට කරගෙන බුදු කෙනෙකුට පහළවෙන සුදුම විදියේ සමාපතතියක්. සමාපතතියෙන් නැතිවලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකය බලනකොට පෙනෙන්නේ බොහෝ විට අතීත බුදුවරුන් ළඟ නොයෙකුත් කුසල් කරල ඒවා මෝරල තියෙන අයයි. ඉතින් කොහොම නමුත් මේ දුකකීක විදියට ජීවිතය අවසාන කරන්න සුදුනම් වෙලා ඉන්න මට්ටකුණ්ඩලීන් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ බුදු ඇසට පෙනී ගියා.

ඉතින් බුදු පියාණන් වහන්සේ එද මහා කරුණාවෙන් ඒ බමුණගේ ගෙදර තියෙන විදියට හිකුණු සංඝයා වහන්සේලා පිරිවරාගෙන පිටු පිහා වැටියා. මේ ගෙදර හරියට එනකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්කා මේ දරුවා අර ගේ ඇතුල් දිහාවට හැරිලා නිදාගන්නවා. ඒ කියන්නේ බිත්තිය දිහාවට හැරිලා නිදාගන්නවා. දැකලා බුදු පියාණන් වහන්සේ අවධානය යොමු කරවන්න කළේ, බුද්ධ රජමියක්, එක බුදු රජයක්, ඒ පැත්තට විහිදෙව්වා. එකකොට මේ බිත්තියට ආලෝකය වැටුනහම මේ දරුවා හැරිලා බැලුවා. බලලා බුදු පියාණන් වහන්සේගේ රූප කාය දැකලම විශාල ප්‍රසාදයක් ඉඳිට්ටක් ඇති කරගෙන, "අනේ මගේ මේ මෝඩ පියා නිසා මට මේ වගේ බුදු කෙනෙක් දකින්න, උපස්ථාන කරන්න, බණ අහන්න, දන් දෙන්න, අවස්ථාවක් ලැබුනේ නැහැ" කියලා, ඊළඟට අත් දෙක මිසවන්න උත්සාහ කලා දොහොත් මුදුනේ තබලා වදින්න. නමුත් දුච්ච අවස්ථාව නිසා, ඇහිලි ටීක එකතු උතා විතරයි. ඊළඟට කල්පනා කලා මට දැන් කරන්න තියෙන්නේ හිත පහදවා ගැනීම පමණයි කියලා මුළු හිතීම, සාමාන්‍ය පැක සහිත මොකුත් නැතිව-එහෙම පිටින්න සම්පූර්ණ හිතම යොදලා හිත පහදවා ගන්නා බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි. ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ දිහා බලාගෙන ඉදෙදදීම-බුදු පියාණන් වහන්සේ කල්පනා කලා 'මේ පිණම ඇති මෙයාට' කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ එතනින් වැඩිම කලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ නොපෙනෙන මායිමට-නොපෙනෙන හරියට-වඩිනවත් එක්කම මේ මට්ටකුණ්ඩලී දරුවා කලුරිය කරලා-මරණයට පත්වෙලා-ඒ පැහැදුණු සිහිනම මරණයට පත්වෙලා, තව්කියා දිවාලෝකෙ තිස් යොදුන් රන් විමානාසක ස්වර්ණාභරණ වලින් පැරසුණු දිවා සුත්‍රයෙක්ව උත්පත්තිය ලැබුවා.

එකකොට එහෙම ඉපදිලා ඊළඟට බැලුවා මේ දිව්‍යසම්පත්තිය කොහොමද මට ලැබුණේ කියලා. ඒ වගේ දෙව්වරු හැමකෙනෙක්ම ඒ විදියට ආචර්ජනා කරලා බලනවා. මා මේ තත්වයට ආවේ කොහොමද කියලා. ඔන්න එකකොට පෙනුනා තමන්ගේ සිය බමුණගෙ මේ තත්වය. බමුණා කළේ මේ මළ කඳ දවලා ඉවර වෙලා හැමදාම සොහොනට හිඟිල්ලා අඩනවා. "කෝ මගේ එකම පුතා, කෝ මගේ එකම පුතා" කියලා. බමුණගෙ මේ හැසිරීම දුටුවා. දැකලා මටටකුණ්ඩලී දිව්‍යසුත්‍රයා කල්පනා කළා එයාට පාඩමක් උගන්වන්න ඕන කියලා. මටටකුණ්ඩලී සචරුපයෙන්ම නමුත් සවණීභරණ ආදිය පැළඳි කරුණයෙන් හැටියට ඒ සොහොන ළඟට ඇවිල්ලා අඩන්න පටන් ගත්තා. එකකොට මේ බමුණා මේ දිව්‍යසුත්‍රයා දැකලා-තමන්ගේ දරුවගේ සචරුපය කියෙන නිසාද කොහෙද-යම් කිසි විශේෂ ඇල්මකින් ඇහුවා "මොකද අඩන්නේ" කියලා. එකකොට කියනවා "මට මේ රත්තරන් කරත්ත කුඩුවක් ලැබුනා ඒකට හොඳ රෝද හොයා ගන්න බැරිකම නිසා ඒ දුකින් මම මේ මැරෙන්නයි බලාපොරොත්තුව" කියලා. දිවි නසා ගන්නවා කියලා. එකකොට බමුණා කියනවා "මම ඔබට ඕන නම් රත්තරන් වලින් හරි රිදියෙන් හරි ලෝභයෙන් හරි ඔබට ඕන කියන විදියට මම රෝද හදවලා දෙන්නම්" එහෙම කිව්වහම මේ දිව්‍ය සුත්‍රයා කියනවා "මට වෙන රෝද වලින් වැඩක් නැහැ ඉරයි හදයි කමයි මට ඕන" කියලා. එකකොට බමුණා කියනවා "මය මෝඩ ළමයා මොකද මේ විදියට කමට ලබා ගන්ට බැරි දෙයක් පනන්නේ?" කියලා. එකකොට මේ දිව්‍ය සුත්‍රයා කියනවා "මම නම් මේ දකින්න ලැබෙන ඉරයි හදයි පනන්නේ. ඔබ පනන්නේ මිය ගිය සුත්‍රයා. දකින්න නොලැබෙන කෙනෙක් පනන්නේ. අපි දෙන්නගෙන් වැඩියෙම මෝඩයා කවුද" කියලා පැහැවීම ඔන්න බමුණට නුවණ පැදුනා. ඒ වගේම ශෝකය නිවා ගත්තා. නිවාගෙන මටටකුණ්ඩලී දිව්‍ය සුත්‍රයාට සතුකි කරමින් ප්‍රකාශ කළා මම ශෝකය නිවා ගත්තා කියලා. ඔබ කවුද කියලා ඇහුවා. එකකොට කිව්වා "මම ඔබගේ සුත්‍රයා, අවසාන මොහොතේ මේ විදියට සිත පහදවා ගෙන යම් කිසි කුසල් සිතක විපාක වශයෙන් මම මෙවැනි උත්පත්තියක් ලැබුවා" කියලා. එකකොට බමුණා කියනවා "මම දැක්කේ නෑ ඔබ දන්දෙනවා. සිල් රැකීම ආදී ධර්මය ඇසීම පාදී කිසි සිං කමක් කරනවා. කොහොමද මේ තත්වය ලැබුවේ කියලා." ඔන්න එකකොට මටටකුණ්ඩලී දිව්‍ය සුත්‍රයා ප්‍රකාශ කරනවා "මම බුදු පියාණන් වහන්සේ මෙහෙ වැඩිය අවසරාවේදී සිත පහදවා ගත්තා. ඒ පහන් සිකෙහි, ඒ පැහැදුන සිකෙහි, විපාකයක් වශයෙන් මේ විදියේ තත්වයක් ලැබුවා" කියලා. ඊළඟට බමුණට අවවාද කරනවා "ඔබත් කුණුරුවන් සරණ ගිහිල්ලා පත්සිල්

සමාදන් වෙන්න. බුදු පියාණන්වහන්සේ දැකලා දන්දීමා බණ අහලා ඒ විදියට ඒ කුසල් රැස්කර ගන්න" කියලා අතුරුදහන් උනා, මට්ටකුණ්ඩලී දිවා සුත්‍රයා.

බමුණක් බුදු පියාණන් වහන්සේ දකින්න හිඟිල්ලා දනට ආරාධනා කරලා ඔන්න ඒ ගෙදර දන් පිළියෙල කලා. බුදු පියාණන් වහන්සේත් හිඤ්ඤ සංඝයා වහන්සේලාත් දනට වැඩම කලා. ඒ වගේම මිට්ඨා දෘෂ්ටිකයින් පවා මේ බමුණාගේ ගෙදරට පිරිසක් වශයෙන් රැස් උනා. මේ අවස්ථාවේ බමුණා දනය පිළිගන්වලා දන් වළඳලා අවසානයේදී බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න කරනවා "දන්දීමි පිල්ලක්ම බණ ඇසීමි ආදී කිසිවක් නැතිව ඔබ වහන්සේ කෙරෙහි සිත පහදවා ගැනීමි සමණකීන් කෙනෙකුට දිව්‍යලෝක සම්පත් ලබාගන්න පුළුවන්ද?" කියලා. එකකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා "ඇයි බමුණ, තුමේ පුතාම ඒ කාරණය කීව්වා නේද?" කියලා. මේ විදියට ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේම ඒ කාරණය ප්‍රකාශ කළහම ඒ පිරිස අතර සමහර කෙනෙක් සැක ඇති කර ගත්තා. කොහොමද මේ සිත පහදවා ගැනීමෙන් සමණක් මේ තරම් ලොකු සම්පත්තියක් ලබන්නේ කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඊළඟට අධීෂ්ටානා කලා මට්ටකුණ්ඩලී දිවා සුත්‍රයා විමානයක් සමහම මෙහි ඒවා කියලා. ඒ වගේම ඒ දිවාසුත්‍රයා විමානයක් සහිතවම ඒ ස්ථානයට පැමිණිලා විමානයෙන් බැහැලා බුදු පියාණන් වහන්සේට වැදලා එකක්පසෙක සිටියාම බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ දිවා සුත්‍රයා ලවාම ඒ කළ කමිය පිළිබඳව කාරණා අසලා, ප්‍රශ්නෝක්තර වශයෙන් අසලා, පිරිසගෙ සැක දුරු කලා. ඒ පිරිස එකකොට ලොකු පැහැදීමක් ඇතිකර ගත්තා. බුදු ගුණය කොපිතරම් ආශ්චය්‍යවත්ද? බුදු කෙනෙක් පිළිබඳව හිත පහදවා ගත් සමණින් මේ තරම් සම්පත්තියක් ලබන්න පුළුවන් නේද කියලා ලොකු ප්‍රසාදයක් ශ්‍රද්ධාවක් ඇති කර ගත්තා. ඒ වගේ, බුදු පියාණන් වහන්සේ ඊළඟට ඒ කාරණය පැහැදිලි කිරීමි වශයෙන් අර අපි කලින් සඳහන් කළ ගාථා ධර්මයෙන් ඉතාමත්ම වටිනා ධර්ම පණිවිඩයක් ලෝකයාට දී වදලා මේ සිද්ධිය ආශ්‍රයෙන්.

- ' මනො සුඛංගමා ධම්මා - මනො සෙධ්ධා මනොමයා
- මනසා චෙ පසතෙනන - භාසනී චා තරොති චා
- තනො තං සුඛමනෙට්ඨි - ජායාච අනපායිනී'

ඒ කියන්නේ, "මනො සුඛංගමා ධම්මා-මනො සෙධ්ධා මනොමයා" දැන් ඔය මෙතන ධම්ම කියලා කියන එක සාමාන්‍යයෙන් තෝරනවා වේදනා, සංඥා, වේතනා, වැනි හිතේ පහළ වන ධර්මයන්. ඒ හැම එකටම

මනස පෙරවු වෙනවා, හිත පෙරවු වෙනවා ඒ වගේම මනස ඒවාට
 ලෝභයි. හිත ඒවාට ලෝභයි. හිතෙන්මයි ඒවා සකස් වෙලා තියෙන්නේ,
 නිර්මාණය වෙලා තිබෙන්නේ, මේ කාරණය එහෙම නිසා "මනසා වෙ
 පසනෙනන-භාසනිවා කරොති වා" ඉතාමත්ම පැහැදුණු සිතකින් යම්
 කිසි පැහැදුන සිතකින් යමෙක් යමක් කියයි නම් හෝ කරයි නම් " තතො
 නං සුඛමනෙවිති-ඡංයාව අනපායිනී" එවිට ඒ සුද්ගලයා - ඒ කමය කළ
 සුද්ගලයා - සිටුපස කමන්ගේ ඡංයාව, සෙටනැල්ල, වගේ එහි විපාක,
 සැප විපාක, එතවයි කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කොට
 වදලා. එතකොට මේ භාටාව කුළ කියෙන අර්ථය කොයි තරම් ගැඹුරුද
 කියකොත් ඒ භාටාව අහල මටටකුණ්ඩලී දිවා සුත්‍රයා වගේම අදිනත
 සුඛබ්බ ඛමුණා පවා සෝවාන් ඵලයට පත් උතා කියලා කියනවා. ඒ
 කියන්නේ සමහර විට අතීතයේ මෝරලා තිබුන කුසල් මතු වෙන්න ඇති ඒ
 භාටාව අහලා. එසමණක් නොවෙයි සුවාසු දහසක් ප්‍රාණීන්ට ධර්මාචර්චය
 උතා කියලා කියනවා. එතන ඒ දහස් ගණන් කියලා කියවෙන්නේ
 දෙවියනුත් ඇතුලුව. මේ බණක් අපි දේශනා කරන කොට මේ පෙනෙන
 මනුෂ්‍යයින් පමණක් නොවෙයි නොයෙකුත් දෙව්වරුන් භූත ආදී සත්ත්ව
 කොටස් සසර දුකින් මිදීමට කැමති, කුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති,
 නොයෙකුත් සත්ත්ව කොට්ඨාස ඒවාට කන්දෙනවා. බුදු පියාණන් වහන්සේ
 ධර්මයක් දේශනා කරනකොට විශේෂයෙන්ම ඒ හැම දෙනෙක්ම ඒවාට
 කන්දෙනවා. අන්න ඒක නිසා කමයි ඔය දහස් ගණන් වලින් සදහන්
 වෙන්නේ ඒවගේ ආනිශාස තෙලාගත්තු අය ගැන.

එතකොට මෙන්ම මේ භාටාව ගැන අපි කල්පනා කරලා බලන්ට
 ඕනෑ. ඒ වගේම මේ භාටාවට නිදන වූ කථා වසතුවෙන් ගත හැකි
 ආදර්ශයක් අපේ ජීවිතවලට ලැබර ගන්න ඕනෑ. හැම ධර්ම කථාවකින්ම,
 හැම භාටාවකින්ම, අපේ ජීවිතයට යම් කිසි ආදර්ශයක්, යම් කිසි ධර්ම
 පණිවිඩයක්, එකතු කර ගන්ට ඕනෑ. මේ බණ අහනවා කියන එක ඇයිමි
 මාතූයකින් පින් එකතු වෙන එකක් නොවෙයි. ඒක නිසා දැන් මේ
 කථාන්තරය - අපට හිතාගන්න පුළුවන් - ඉතාමත්ම හොඳ නිදර්ශයක්
 කමයි මේ සිත හැම දේටම ප්‍රධාන වෙන බවට. අර අදිනත සුඛබ්බ ගත
 කළ ජීවිතය දිනා බැලුවහම ඒ කාරණය අපට පැහැදිලි වෙනවා. මේ
 බමුණා කොයි තරම් ධනය තිබුණත් සිතෙන් දුප්පත්. එයින් අපට පෙනෙනවා
 පොහොසත් වීම හෝ දුප්පත්වීම ධනයෙන් පමණක් වෙන දෙයක් නොවෙයි.
 විශාල ධනයක් තිබුණත් යම් කිසි කෙනෙක් මසුරු නම් ඒ තැනැත්තා
 හිතෙන් නිතරම දුප්පත්. 'මේ මදි' එහෙම නැත්නම් " මම තාම දුප්පත්.
 මම තාම නියම විදියට පොහොසත් උනේ නෑ" කියලා, ඒ තැනැත්තාගේ

මඤ්චකම නිසා හිතෙනවා. ඉතින් ඒක නිසා මේ අදිනන සුබබ්‍රහ්ම ඉන්ද්‍රියයන් අර කරම් ධනයක් තිබුනට මොකද හිතෙන් උප්පත්. බොහොම උගී සුද්ගලයෙක්. ඒ වගේම මඤ්ච සිතක නිසා අඤ්ච බව, පටු බව, ඒ බලයා කළ කී දේවලිඤ්ඤා අපට පෙනුනා. මෙයින් අපට පෙනෙනවා, මේ හිතම හැම දේටම ප්‍රධාන බව. ඊළඟට ඒ වගේම තමයි දැන්, ඒ හිතක් අඤ්චවීම, ඊළඟට ඒක ආලෝකමත් වීම, කියන දේවල්. මෙන්න මේක ඉතාමත්ම ගැඹුරින් කල්පනා කළ යුතු දෙයක්. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා, මේ අඤ්ච ධර්ම කියලා කොටසක් තිබෙනවා, ඊළඟට ඒ වගේම ආලෝක ධර්ම, ආලෝකවත් ධර්ම කියලා කොටසකුත් තිබෙනවා,

"කණ්ණං ධම්මං වීජ්‍යභාසං-සුභතං භාවෙට්ඨ සණ්ඨිතො" කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. 'නුවණැත්තා කළු ධර්ම අකහැර සුදු ධර්ම වඩන්නේය.' අඤ්ච ධර්ම, ඒ කියන්නේ ලෝභ, දෝස, මෝහ, මේවා කළු ධර්ම. අලෝභ, අදෝස, අමෝහ කියලා කියන ඒවා සුදු ධර්ම. මේවා ආලෝකවත් ධර්ම. ශුඤ්චධර්ම කියලා කියනවා. මෙන්න මේ විදියට අපට පෙනවා අර බලයා අඤ්ච ධර්ම නිසා හිත අඤ්ච කරගෙනයි තිබුනේ. ඊළඟට අතින් අතට අපි කල්පනා කරලා බලන කොට මේ මට්ටමකදී කුඩා දරුවා අර බලයා කරම් පොහොසත් නෑ. මෑතක අවස්ථාවේ ඉතාම උගීව, අසරණව, කණේ එල්ලපු රත්තරන් කෑලී දෙක විතරයි තිබුනේ. නමුත් අර කරම් අර දිව්‍යාත්මභාවයක් ලැබුවේ කොහොමද? හිතෙන් පොහොසත් උනා. හිත පොහොසත් කර ගත්තා. කොහොමද හිත පොහොසත් කර ගත්තේ? ඒ කාරණය ගැන අපි හොඳට කල්පනා කරලා බලන්නට ඕනෑ. හිත පොහොසත් කර ගත්තේ ලෝකයේ ඇති අතිශයින්ම උතුම් වූ, අභ්‍ර වූ රත්නය, සිතට අරමුණු කර ගත්තා. ලෝකයේ කියෙන සියළුම රත්නයන් අතර බුද්ධ රත්නය ශ්‍රේෂ්ඨයි, අභ්‍රයි, කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේම ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. දැන් ඔය රකන සුත්‍රයේ එහෙමත් සඳහන් වෙනවා.

'යං තිංචි වීජ්‍යං ඉධවා සුචංචා
සභග්ගසු වායං රතනං සණ්ඨිතං
න හො සමං අපථි නථාගතොන්'.....

කියලා. ඔය විදියට සඳහන් වෙනවා. යම් රත්නයක් තිබෙනවා නම් මෑතකත් තිබෙනවා නම් ලෝකයේ - මෙලොව හෝ එහෙම නැත්නම් වෙන ලෝකයක හෝ නැති නම් දිව්‍ය ලෝක වල හෝ - ඒ කිසිම රත්නයක් බුද්ධරත්නය - කථාගතයන් වහන්සේ - කරම් වටින්නේ නෑ.

ඒ වගේම,

' යංකිකද්වී රතනං ලොකෙ
විජ්ජති විවිධා සුදු
රතනං බුද්ධසමං නන්දී
තසමා සොන්දී භට්ඨනා භෝ'

කියලා ආශීර්වාද භාටා එහෙම කීමෙන්ම. යම් කාක් ලෝකයේ විවිධ රත්නයන් කීමෙන්ම නම් ඒ බුද්ධ රතනය හා සමාන රත්නයක් නැත. එසමානත් නොවෙයි බුදු පියාණන් වහන්සේටම ප්‍රකාශ කරන්නට සිද්ධ උනා - ලෝකයා අප්‍රනන්තේ නැති නිසා තථාගතයන් වහන්සේ - ඒ තථාගත සම්මා සම්බුදු කෙනෙක් ලෝකයේ අග්‍රම පුද්ගලයා බව. අගගප්පසාද සුත්‍රයේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා-

'සාවතා හික්ඛට්ඨෙ සත්තා අපදා වා දීපදා වා චතුප්පදා වා ඛණ්ඩපදා වා රුපීනො වා අරුපීනො වා සකදන්දිනො වා අසකදන්දිනො වා නෙට්ඨසකදන්දිනාසකදන්දිනො වා තථාගතො නෙසං අගගං අකඛායතී අරහං සම්මා සම්බුද්ධො. යෙ හික්ඛට්ඨෙ බුද්ධෙ සසත්තා අගගෙ නෙ සසත්තා අගගෙ ඛො සත සසත්තානං අගගො වීජානො හොති'

"මහණෙනි, යම් කාක් අපා, දෙපා, සිව්පා, බ්‍රහ්මපා, රුපී, අරුපී, සකදන්දී, අසකදන්දී, නෙට්ඨසකදන්දී නාසකදන්දී කියලා කියන ඒ සත්තව කොට්ඨාශ වෙන්ද, ඒ සියළුම සත්තවයින් අතර තථාගත අරහත් සම්මා සම්බුදු කෙනෙක් අග්‍රවෙයි. ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි. මහණෙනි යම් කෙනෙක් ඒ අග්‍ර බුදු කෙනෙක් කෙරෙහි සිත පහදවා ගත්තාහුද, ඒ සිත පහදවා ගත්තේ ලෝකයේ අග්‍ර බුදු පුද්ගලයා කෙරෙහියි. ඒ අග්‍ර බුදු කෙනෙකුත් කෙරෙහි-අග්‍ර වස්තුවක් කෙරෙහි සිත පහදවා ගැනීමේ විපාකයක් අග්‍රයි," කියලා ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ අගගප්පසාද සුත්‍රයේ ප්‍රකාශ කොට වදලා. එයින් අපට පෙනෙනවා බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි සිත පහදවා ගැනීම කොයි කරමි ආනිසංස සම්පන්නද කියලා. මේ මොහොතකට සිත පහදවා ගත්ත පමණකින් මෙපමණ සම්පත්තියක් ලබන්නේ කොහොමද කියලා අපි සමහර විට කල්පනා කරනවා. මේ කාලේ විශේෂයෙන්ම. හිතට වඩා බාහිර දේවල් වලට සිත යන කාලයක් මේක. ඒවායේ ලොකුකම, විශාලකම, පුදුම බව. මේවා ගැන ලෝකයා බොහොම කතා කරනවා. මේ නොපෙනෙන හිතේ ඇති ශක්තිය, එක මොහොතක පවා හිතක ඇති කරගන්න පුළුවන් ශක්තිය, ගැන සැක උපදවා ගන්නවා. මෙවිටර දෙයක් කරලා කොහොමද මේ වගේ ලොකු සම්පත්තියක් ලබන්නේ කියලා. නමුත් අපි හිතලා බලන්න

මීන මේ සිතේ ක්‍රියාකාරීත්වය බොහොම ඤාණියයි, බොහොම ශීඝ්‍රයි. මේ ශීඝ්‍රව ක්‍රියා කරන සිත තුළ එක මොහොතක පැතිකර ගන්න පුළුවන්, විශාල ආනිශංස ගෙන දෙන ශක්තියක්. දැන් මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි අර පුළු මොහොතකටයි, එහෙම නැත්නම් පුළු වෙලාවකයි, අර මට්ටකුණ්ඩලී සිත පහදවා ගත්තේ. එපමණක් මීන නෑ. දැන් ඉතාම පුළු මොහොතක්, අපි මේ ඤාණයක් කියන අපූරක් ගහන වෙලාව වගේ පුළු වෙලාවකට හරි, සිතේ යම් කිසි ප්‍රසාදයක්, විවරයක් ඇති උතා නම් ඒ කුමක් හුඟක් විශාල වටිනාකමක් ඇති ආනිශංසයක් නෙලා ගන්න පුළුවන්. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවා - මය මහා ඝනාන්ධකාර රාත්‍රියක් ගැන සිතලා බලමු. දැන් මේ කාලයේ කියෙන්න වගේ මහා වැසි කුණාටු සහිත රාත්‍රියක්, අර පලන්න බැර කරම් අපූරක් කියෙන රාත්‍රියක් ගැන සිතලා බලමු. එබඳු ඒ රාත්‍රියක එක මොහොතකට විදුලි කෙටුවොත්, ඒ විදුලි කොටන වේලාවේ දී, ඉතාම පුළු ඤාණයකින්, ඔන්න අවට කියෙන ඔක්කොම හොඳට පැහැදිලිව පෙනෙනවා. අන්න ඒ වගේ සිතේ විවරයක් ඇතිවෙනවා අර ඒ ගන්න ප්‍රසාද අරමුණ අනුව, සිත පහදවා ගැනීමේ අරමුණ අනුව. අර කරම් අර අපූරු රාත්‍රියක, ඒ විදියට පුළු මොහොතක පහළ වෙන විදුලි එළියෙන් හුඟක් වැඩ ගන්න පුළුවන්. අතීතයේ එහෙම වැඩ ගන්න අය ඉන්නවා. අතීතයේ කපාන්තර කියෙනවා, දැන් මේ කාලයේ වෙසීන්කාරයන් වගේ ඒ කාලේ දුනුවායන් කමන්ගේ දඤ්ඤාමි පෙන්නන්න කලේ (ඒක සඳහන් වෙන්නේ මේ විදියටයි) දැන් මය දුනුවාය කමාගෙ දඤ්ඤාමි පෙන්නල කැසි දිනාගන්න, එහෙම නැතිනම් වාතී පිහිටුවන්න, ලැස්තිවෙලා ඊතලය ලැස්ති කරගෙන ඉන්නවා අපූරු රාත්‍රියක. අර විදුලි කොටන වෙලාව එතකත්. එහා ඇත එල්ලලා කියෙනවා අත්වයෙකුගෙ වල්ගයකින් ගත්තු ඉතාමත් සියුම් කෙත්තක්. ඉතින් දැන් කරන්න කියෙන හපන්කම මොකක්ද? මේ අශ්ව ලෝමය පලන්න මීන අර ඊතලෙන්. මේකට ලැස්තිවෙලා ඉන්නවා. විදුලි කොටනවත් එක්කම විදිනවා. මේක හරියට කලොත් ඔන්න ඒ කැනැන්තා දඤ්ඤාමියෙක්. ඉතින් මේක උපමාවකටත් කියනවා-අර ඤාණයක් තුළයි අර කරම් හපන්කමක් කලේ. දැන් මේ පින්වතුන් අහලත් කියෙනවා කොතෙකුත් අපේ බෙහදට කපීයන් එහෙම ප්‍රකාශ කරනවා

"අපූරෙහි අස් ලොම විදිනට	දුර	දී
විදුලිය පැහැ වැරදුන හොත්	වර	දී
විදුලිය වත් මේ කය ලත්	කැන	දී
සිදු නොකලොත් මතු පහමොක්	වර	දී"

- ලෝවැඩ සහරාව-25

මේ අදුරෙහි අශ්ව ලෝමයක් විදින මොහොතෙහි මේක හරියට කරගත්තොත් අන්ත එකකොට පුළුවන් ඒකේ ආනියංස නෙලා ගන්න. දැන් මේ ක්‍ෂණය ගැන මේ කාලේ බොහෝ දෙනා කථා කරනවා. මේ ජීවිතය තුළ, ක්‍ෂණිකව වැඩ කරන්ට මින කියලා. මේ ජීවිතය තුළ තියෙන ක්‍ෂණ ගැනයි අපි මේ කථා කරන්නේ. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ, ප්‍රකාශ කරනවා, මේ අපේ මුළු මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයම එක ක්‍ෂණයක් කියලා, එක මොහොතක් කියලා. ඒක හේතු සහිතවයි ප්‍රකාශ කරන්නේ. අපට නම් මේක ලොකු කාලයක් හැටියටයි හිතන්නේ. නමුත් මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය, අවුරුදු සියකටත් වඩා අඩු ජීවිත කාලය, ඒ කල්ප ගණන් දිග මුත්ම ආත්ම භාව සමඟ සංසන්දනය කරලා බලනකොට, සසඳලා බලනකොට, මේක එක ක්‍ෂණයක් වගෙයි. මේ මහා දීඝි සංසාරයේ අවුරුදු කීපයක් ගත කරන මේ අපි ලොකුවට හිතන ජීවිතය, ඇත්ත වශයෙන්ම එක ක්‍ෂණයක්. ඒක නිසා බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ මුලු මහත් මනුෂ්‍ය ජීවිතයම, එක ක්‍ෂණයක් හැටියට හඳුන්වනවා. දැන් බුදු පියාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන් පෙන්නුම් කරනවා, මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයේ ලබන මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවය ක්‍ෂණයක් සමඟක් නොවෙයි ක්‍ෂණ සම්පත්තියක්. ඉතාම දුර්ලභ අවස්ථාවක්. දුර්ලභ ක්‍ෂණයක් හැටියට හඳුන්වනවා- ක්‍ෂණ සම්පත්තියක්. බුද්ධෝත්පාද කාලයේ යම් කිසි කෙනෙක් ධර්මය හැසිරෙන්න පුළුවන් විදියේ අවබෝධ ගත්තියක්, දොන ගත්තියක් ඇතිව ධර්ම අසන්න පුළුවන් ප්‍රදේශයක, උත්පත්තිය ලැබුවා නම්, ඒකට කියනවා ක්‍ෂණ සම්පත්තිය කියලා. ඉතාම වටිනා ක්‍ෂණයක්. අන්ත ඒ ක්‍ෂණය තමයි අර කවියා උපමා කරලා තියෙන්නේ. "විදුලිය වන් මේ කය ලත්තූන දී "කියලා කියන්නේ මේ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවය. මේ මනුෂ්‍ය කයම, හරියට අර විදුලිය කෙටීමක් වගේ. විදුලි එලියක් වගේ ඒ කරම් පුළු මොහොතක් මේ ගර්භ පටකින්නේ, මේ ආත්මභාවය පවතින්නේ. අන්ත ඒක නිසා මේ ක්‍ෂණය කියන එක අපි තේරුම් ගන්න මින, බෞද්ධයින් හැටියට මේ මුලු මනුෂ්‍ය ජීවිතයම එක ක්‍ෂණයක් හැටියට.

එහෙම කල්පනා කළොත් මේ කුසල් සිත් ඇති කර ගැනීම, පින් කිරීම, කියන එක අර මට්ටකුණ්ඩලී කලා වගේ අවසාන මොහොත එතැනල් බලා සිටිය යුතු දෙයක් නොවෙයි. මරණාසන්න මොහොතෙදී සමඟක් මේක කරහම පුලුවන් අපිට දිව්‍යලෝකෙ යන්න කියලා ඒ විදියේ වැරදි අදහස් ඇති කරගන්න තරකයි. දැන් සමහර විට මේ කාලේ සමහර අය එහෙම කල්පනා කරනවා. අයථා විධියට ධනය රැස් කරගෙන නොයෙකුත් අපරාධ කරමින් සිටිනවා. අවසාන අවස්ථාවේදී සංඝයාවහන්සේ කෙනෙක් ගෙන්වලා බණ විකක් අහලා දිව්‍යලෝකෙ යන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

ඒක අර මට්ටමකින්දී අතීතයේ බුදුවරුන් ළඟ පාරමී ධර්ම පුරලා දියුණු කෙතෙක් නිසා ඒ විදියට කරන්න පුළුවන් උනාට එපමණකින්ම මේ හැම දෙයක්ම සාර්ථක වෙන්නේ නෑ. ඇත්ත වශයෙන්ම අර මට්ටමකින්දී දිව්‍ය සුත්‍රයා ඒ තරම් තත්වයක් ලැබුවේ යම් කිසි ධර්මකාවක්, ඒ කමය පිළිබඳ යම් කිසි ගැඹුරු කාරණයක්, නිසයි. මොකද කමානුරූපව සත්වයා ඒ ඒ තැන්වල උපදිනවා. නමුත් අර ආසන්න කමය කියලා කියන මරණාසන්න අවසානවේ ඒ එන නිමිත්ත අනුව ඇති කරගන්න කමය බොහොම බල සම්පන්නයි. ඒක නිසා තමයි අර බුදු පියාණන් වහන්සේ මට්ටමකින්දී ඒ ආසන්න සිත පිරිසිදු කර ගන්න, කුසල් කරන්න, අවසානවත් දීමටයි ඒ වැඩම කළේ. නමුත් ඒ හපන්කම හැමෝටම කරන්න බෑ. සමහර විට ජීවිත කාලය තුළ කළ පාපකම් නිසා වෙන නිමිත්තක් ඉදිරිපත් වෙලා නරක තැනක උත්පත්තිය ලබන්න සිද්ධ වෙනවා. අර දුනුවායා අර විදියට අත්ව ලෝමයක් විද්දේ දීඝි කාලයක් ඒ විදියට යම්කිසි උත්සාහයක්, ඒ සඳහා පුහුණුවක් යොදලයි. එක පාරටම කරන්න පුළුවන් දෙයක් නොවෙයි. ඉතින් මෙතන කියන්න කියෙන්නේ අපට - මෙතන හිතා ගන්න කියෙන්නේ - මේ මරණාසන්න අවසානව, නැත්නම් වයෝවෘද්ධ අවසානව, එතකත් සිටිය යුතු නෑ. මුලු මහත් ජීවිතයම එක ක්ෂණයක් හැටියට හිතලා, හැම කිස්සෙම මෙන්න මේ හිත, පහන් සිත, මේ පැහැදුන සිත, පිරිසිදු සිත, ආලෝකවත් සිත, අප තුළ ඇති කරගන්න උත්සාහවත් වෙන්න මිනෑ. මොකද, අර කලු ධර්ම ඉදිරිපත් උනොත් අපි අන්ධකාරයකටයි වැටෙන්නේ. සුදු ධර්ම ඉදිරිපත් කර ගත්තොත් ඔන්න හොඳ කැනක උත්පත්තිය ලබනවා. එපමණක් නොවෙයි ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අපට නිවනට ළං වෙන්න පුළුවන්. නිවන කියලා කියන්නෙ ලෝභයයි, දවේෂයයි, මෝහයයි කියන මේ කලු ධර්ම වලින් හිත මුදුගැහීමයි.

එකකොට මෙයින් අපට හිතා ගන්න පුළුවන් මේ ක්ෂණයක ඇති වටිනාකමක්, ඒ වගේම මේක නිතරම පුරුදු පුහුණු කළ යුතු දෙයක් බවත්. අර දුනුවායා මේ ගැන උත්සාහවත් වෙනවා වගේ බෞද්ධයා කියන කෙනා හැම කිස්සෙම හිත ගැන සෙවිල්ලෙන් සිටින්න මිනෑ. මේ සිතේ පහළ වන ධර්ම- මේවා හිතේ පැහැදීමට හේතු වන දේවල් ද එහෙම නැත්නම් අවුල් වෙන දේවල්ද කියලා. දැන් පැහැදීම කියන වචනය- මෙතන මේ "පසන්න" කියලා කියන්නේ පැහැදීම. මෙතෙන්දී මේ මට්ටමකින්දී දිව්‍ය සුත්‍රයා පිළිබඳව සඳහන් වෙන්නේ ඒ පැහැදුන සිතේ ආනිශංසයක්. පැහැදීම කියන එතේ වටිනාකම තේරුම් ගන්න පුළුවන්, දැන් වැස්සෙන් පස්සේ වතුර ගලාගෙන යනකොට මඩ සහිත ඉකාමත් අප්‍රසන්න විදියට ගලාගෙන යන වතුරක් දැක්කහම අපේ හිතේ තත්වය කොහොමද ?

ඊළඟට හොඳට පැහැදුණු දියක්, පැහැදිලිව දියක්, දිහා බලනකොට අපේ හිත පැහැදෙනවා. අන්න ඒ වගේ බුදු පියාණන් වහන්සේ වගේ ශ්‍රේෂ්ඨ අරමුණක්, අග්‍ර අරමුණක්, අපේ හිතට එකතු කරගන්නම, අපේ හිතට ළං කර ගන්නහම, අපේ හිත පැහැදෙනවා. ඒක නිසා ශ්‍රද්ධාවක් එක්කම යන වචනයක් "පසාද" කියන එක. "සද්ධො පසනෙනා" කියලා කියනවා. ශ්‍රද්ධාවක් එක්කම පැහැදීම යනවා. කුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඉකාමත්ම වැදගත් දෙයක් බව අපට මෙයින් පෙනෙනවා. කුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව නැති හිත විවිකිවඟව, දෙහිසියාව, සැකය - මේවා නිසා අපුරු වෙලයි කියෙන්නේ. හරියට අර කැළඹුණු දියක් වගේ. බොරවුන දියක් වගේ, ඒ පයගේ සිත්. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි යම් කෙනෙක් ශ්‍රද්ධාවක් ඇති කරගන්නා නම් ඒ එක්කම සිතේ ලොකු පැහැදීමක් ඇතිවෙනවා. මේක මේ පින්වතුන්ට එදිනෙදා ජීවිතයේ පවා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා.

ඒ මටටකුණේඩලී දිවා පුත්‍රයා බුදු පියාණන් වහන්සේගේ රූප කාය, ශරීරය, දැකලයි ඒ හිත පහදවා ගන්නේ. දැන් අපට ඒ බුද්ධකාය දක්වන්න ලැබුනො නැත්ත අපට ධර්මකාය දක්වන්න පුළුවන්. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ගුණ ශරීරය අපට දක්වන්න පුළුවන්. ඒක නිසා මෙතනින් මේ, අපට විශේෂයෙන්ම හිතාගන්න කියෙන්නෙ 'බුද්ධානුසස්සි භාවනාවේ' වටිනාකමයි. බුදු ගුණ මෙතෙහි කිරීම. බුදුගුණ කුමක් අපට බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන්න පුළුවන්. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ නවගුණ පාඨය මෙතෙහි කරලා ඒ අරහං ආදී ඒ ගුණයන් ගැන හිත යොදවලා කමත්ගෙ හිතට ගැලපෙන යම් කිසි ගුණයක් මතුකරගෙන "අරහං අරහං අරහං " කියලා එහෙම නැත්නම් 'බුද්ධො' 'සමමා පමබුද්ධො' ආදී යම් කිසි පදයක් නිකර භාවනාව වගේ හිතට මතුකරගන්න පුරුදු කර ගන්නොත්, ඒ කුමක් ලොකු ප්‍රසාදයක්, එදිනෙදා ජීවිතයේ කටයුතු වලට ආලෝකයක්, ලබාගන්න පුළුවන්. දැන් අර ගාථාවේ ප්‍රකාශ ලතා, පසන්න සිතකින්, ප්‍රසාද වූ සිතකින් "භාසතිවා කරොති වා" යම් කිසි කෙනෙක් යම් කිසි වචනයක් ප්‍රකාශ කරනවා නම්, එහෙම නැති නම් ක්‍රියාවක් කරනවා නම්, ඒ නැනැත්තාගේ හෙවනැල්ල වගේ එහි සෑප විපාක පසු පස එනවා කියලා. අපි පාවිච්චි කරන වචනයට, කරන ක්‍රියාවට, ආලෝකය ලබලා දෙන්නේ අපේ මේ හිතයි. මේ හිත පැහැදෙනකොට හිතේ ලොකු ආලෝකයක් ඇතිවෙනවා. අර සතාන්ධකාර රාත්‍රියක විදුලි එලියක් වගේ.

ඒක නිසා කුණුරුවන් කෙරෙහි ප්‍රසාදය නිකර හිතට මතු කරගන්න නම් බුද්ධානුසස්සි භාවනාව වශයෙන් බුදු ගුණ මෙතෙහි කරන්න පුරුදු වෙන්න ඕන. වාහනයක ගමන් කරන අතර, නගරයක සිටින අතර, දැන්නම් කොයි වෙලාවේදී කියලා නෑ මරණය-මරණාසන්න වෙලාවේදී

කියල හිතාගන්න මින දැන් හැම වෙලාවම. දැන් මේ කාලේ ගැන විශේෂයෙන් හිතනකොට සමහර කෙනෙක් මරණාසන්න අවසාවාහි කියලා හිතන්නේ අච්චරුදු අසුවක් අනුවක් විතර වෙලා. ඒ අර දු දරුවන් වට වෙලා ඉන්න අවසාවාහි, මේ මරණාසන්න අවසාවාහි හැටියට, කල්පනා කරන්නේ. දැන් අපි පාඨට බහින්න මිනෙ මරණාසන්න අවසාවාටෙයි කියලා. ඒ තරම් තත්ත්වයක් තිබෙන්නේ. අන්න ඒක නිසා සික ගැන වඩාත් සැලකිලිමත්ව සිටින්න මින. නරක වෙලාවක, ඒ හිත නරක් උනු වෙලාවක, හිත අච්චරු උන වෙලාවක, බොර උනු වෙලාවක, කල්ලිය කළොත්- මරණයට පත් උනොත් හදිසියේ- හිතිල්ලා උපදින්නේ කොහැනද? අච්චරු කැනක. එක්කෝ නිරයේ, එක්කෝ ජ්‍යෙෂ්ඨ ලෝකයේ, යක්ෂ ලෝකයේ. අපි කිව්ව නේ අර කලු ධර්ම සුදු ධර්ම කියලා කොටස් දෙකක් තිබෙනවා කියලා. මේ සිතෙත් තිබෙනවා පක්ෂ දෙකක්. ඉතින් ලෝකයේ තිබෙන පක්ෂ කෙසේ වෙතත් මේ සිතේ තිබෙන පක්ෂ ගැන අපි උනන්දු වෙන්න මින. මොකද අපේ සිතයි අපි අරගෙන යන්නේ යන කැනකට. ඒක නිසා මේ සිතේ තිබෙන කලු පක්ෂය තමයි ලෝහ, දේස, මෝහ. මේ කලු පක්ෂයේ ලොකුවට පෙනෙන තුන්දෙනයි ඔය. ඔය තුන්දෙනා ලෝහය, ද්වේශය, මෝහය. තව ඒවාට අතුරු ධර්ම රාශියක් තියෙනව. ඊළඟට පර තිවනට උපකාර වන සුදු ධර්ම, තමයි අලෝහ, අදෝස, අමෝහ. මෙකන බැලූ බැල්මට දෙයක් නෑ වගේ, අලෝහ කියලා කියනකොට. මොකක්ද මේ අලෝහ කියලා කියන්නේ? ඒක සමහර විට හිතා ගන්න අමාරුයි. මේ අලෝහ කියලා කියන්නේ ලෝහයෙන් වෙන්වීම. ලෝහයෙන් - වෙන්වීම ඒක දෙයක්ද, මොකක්ද මේක කියලා සමහර විට, සුදු දෙයක් හැටියට හිතන්න පුලුවන්. මේක සුදු දෙයක් නෙවෙයි. මේකට කියනවා විරහි වෛකසිකය කියලා. වෙන්වීම, පිළිබඳ සිහිවිල්ල.

මේ වෙන්වීම පිළිබඳ සිහිවිල්ල බොහොම ශක්ති සම්පන්න දෙයක්. දැන් මේකට ප්‍රධාන වශයෙන් උපකාරී වන දෙයක් තමයි සීලය. සීල සමාදානය. සිල් සමාදාන් වෙනවා. දැන් මේ අවස්ථාවේ මේ පින්වතුන් ඔය සතුන් මැරීමෙන් වෙන් වීමට, 'වේරමණී-ඇත්ත වශයෙන්ම සිල් සමාදාන් වීමේදී 'වේරමණී' කියන වචනය හොඳට හිතට වදින විදියට කියන්න මින. 'පාණාතිපාකා වේරමණී සිකධාපදං සමාදියාමි', ප්‍රාණඝාතයෙන් පරපණ නැසීමෙන්, සතුන් මැරීමෙන් වෙන්වීම පිළිබඳ ශික්ෂාපදය මම සමාදාන් වෙනවා. පිළි අරගෙන මේක ක්‍රියාත්මක කරනවා කියලා තමන්ටම වෙන එක්කරා පොරොන්දුවක් මේක. සංඝයාවහන්සේලා ඉදිරියේ මේක ප්‍රකාශ කළාට මොකද, මේක ඇත්ත වශයෙන්ම තමන්ටම වෙන පොරොන්දුවක්. එහෙම නැත්නම් තමන්ගේ හිතට දනවා මම මෙන්න මේ විදියට අද දවස ගත කරනවා. ඒ ප්‍රතිපත්තිය උඩ. එතකොට එහෙම හිතාගන්න කෙනාට

ඊළඟට මත්ත අපි හිතමු, යම් කිසි අවස්ථාවක් එළඹෙනවා, එක්කෝ ආහාර සඳහා, විනෝදය සඳහා, එහෙම නැත්නම් කරන මරන පිරිමසා ගැනීම සඳහා, කෙනෙක් මරන්න, සකෙක් මරන්න හිතෙනවා. අන්න ඒ සිතිවිල්ල එනවත් එක්කම ඒක එනා පැත්තට කල්ලු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ මෙන්න මේ අදෝස කියන එකෙන්. මෙහිම මතුකර ගන්නවා කරුණෙහි, දයාව, අවිහිංසාව, මතුකරගෙන ඒ වගේම තමන් සමාදන් වූ ශිලය සිහිපත් කරලා එයින් වෙන් වෙනවා. මේ නිදර්ශනයක් හැටියට ගන්නහම. මත්ත මහොම ඒ අවස්ථාව ඉතාම වටිනා අවස්ථාවක්. හිත වෙන් කරගන්න පුළුවන් ශක්තිය. ඒක තමයි විරහි වෛතසිකය කියලා කියන්නේ. සමප්‍රාපත විරහි කියලා කියනවා. ඒ කියන්නේ පාප කෘතිය කරන්ට අවස්ථාව ආවා. නමුත් කරන්නේ නෑ. අත අකුලා ගන්නවා. දැන් හොරකමක් කරන්න - හොඳට වටිනා දෙයක්, වෙන කෙනෙකුගේ දෙයක් බවත් දන්නවා. ඒක තියෙනවා ඉදිරිපිට. කවුරුවත් නෑ. වට පිට බලන එක විතරයි කරන්න තියෙන්නේ. ඊළඟට හිමිහිට අත ඒ පැත්තට දිගු කරන එකයි. නමුත් අර හිත කියනවා ඒ අවස්ථාවේ 'ඒක කරන්න එපා' කියලා. එහෙම හිතෙන්නේ මොකද? අන්න අර පිලය සමාදන් වීම නිසා. "අදින්නාදනා චේරමණී සිකබාපදං සමාදියාමි." මත්ත මය අනුව පෙනෙනවා පසට මේ සිල් සමාදන් වීම කියන එක සුලු පටු දෙයක් නෙවෙයි. ඒක නිකන් මේ වාර්තූ මාත්‍රයක් හැටියට - දැන් හැම රැස්වීමකම උත්සවයක් බෞද්ධ බව පෙන්වන්න සිල් සමාදන්වීම කියලා එකක් කියනවා. නමුත් මේකේ ගැඹුර ගැන කල්පනා කරලා බලනකොට කොයි කරම් බලසම්පන්න වැදගත් දෙයක්ද? අපේ ජීවිතයේ පළවෙනි පියවර. එතකොට මෙන්න මේ විධියට - ඒකට කියනවා 'තදභග වගයෙන්' - හිත ඇත් කරගන්නවා කෙලෙස්වලින්. ඒ ඒ මොහොතට කුසල් සිතක් දලා, අකුසල් සිත ඇත් කර ගන්නවා. තමා ලඟ කුසල් සිතක් එකතු වෙන්නත් මීන මේකට. මෙහිම දියුණු කර ගන්ට මීන දවේෂයෙන් ඉවත් වීමට. ලෝභයෙන් ඉවත් වීමට පරිකාශය - දනය, පරිකාශගිලිපවය, පරිකාශ ගුණය, දියුණු කරගන්ට මීනෑ. මෝහයෙන් ඉවත් වීමට අවබෝධය, නුවණ, කල්පනා කිරීම, නුවණින් කල්පනා කිරීම, මෙනෙහි කිරීම කියන මෙන්න මේවා, යමක තත්වය හරහැටි තේරුම් ගන්න නුවණින් මෙනෙහි කිරීම, කියන මේවා උපකාර කරගන්න මීන. ඒක නිසා මේ අලෝභ, අදෝස, අමෝහ කිව්ව හැටියේම එක පාරට මේකෙ දෙයක් නෑ වගේ තේරෙනවා. නමුත් විග්‍රහ කරලා කල්පනා කරලා බලනවා නම් අර පිටතින් එන, ආගන්තුක වගයෙන් එන, සතුරු හැටියට එන, අකුසල් ධර්ම ඒවා මැඩලා, ඒවා පස්සට එල්ලගන්න පුළුවන් ශක්තියක්, මෙතන කියන්නේ. විරහි කියලා කියන්නේ.

මේක එක පාරට කරන්න පුළුවන් හපන් කමක් නෙවෙයි. ඒක නිසා නිරන්තරයෙන්ම අපි අර සික භාවනා වශයෙන් දියුණු කර ගත්ට ඕනෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේත් භාවනාව ගැන ප්‍රකාශ කරන තැන වචන තුනක් සඳහන් කරනවා. "ආසෙවති, භාවෙති, බ්‍රහ්මචිකරොති" කියලා. යම් කිසි කුසල් අරමුණක් නිතර ඇහුරු කරනවා. දැන් අපි හිතමු බුද්ධානුසංසකිය නම් "අරහං අරහං අරහං", එහෙම නැත්නම් 'බුද්ධො' කියලා යම් කිසි වචනයක් නිතර ආශ්‍රය කරනවා කමන්ගෙ යාළුවා වගේ, නිතර මතුකරගෙන ඒකත් එක්ක ජීවත් වෙනවා - ආසෙවති. භාවෙති කියන්නේ ඒක වචනවා. දෙතුන් වරක් කියනකොට අර පළමුවෙනි වර කිව්වට වැඩිය හිතේ ලොකු ගැන්කියක් එනවා. දහ වරක්, දහස් වරක්, ලක්ෂ කෝටි වරක්, ඒ 'බුද්ධ' කියන වචනය කියන කොට අර තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව වඩ වඩාත් දියුණු වෙනවා. මේක නිකමිම මන්ත්‍රයක් නෙවෙයි. හදවතට දැනෙන ආකාරයෙන් කියන එකක්. එහෙම නැතිව දැන්කාලේ වගේ පටිගත කරලා කීප වරක් පටිගත කළ දේ ඒ විටියට අසන්න සැලැස්වීම, ඒක සමහර විට නැවත නැවත මතුකර ගැනීමක් හැටියට කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන්. ඒක නෙවෙයි මෙතන නියෙන්නේ. මේක මන්ත්‍රයක් හැටියට නිකමි කීම නෙවෙයි. හදවතත් ඒ එක්කම ක්‍රියාත්මක වෙන්ට ඕන. හදවතේ ප්‍රසාදයක් ඇති වෙන්න ඕන. ඒ විදියටම තමයි අනිකුත් ඒවා මෙහි වචනව නම් 'සුවසත් වෙන්වා' කියන වචනයත්, ඔය විදියට තමන් යොදගන්නා භාවනා අරමුණු අනුව ඒක නිතර ඇහුරු කරන්නට ඕන. ඒකෙන් සික වැඩි දියුණු කර ගත්ට උත්සාහවත් වෙන්ට ඕන -භාවනා.

ඊළගට නියෙනවා වචනයක් 'බ්‍රහ්මචිකමම' කියලා - 'බ්‍රහ්මචිකරොති' බ්‍රහ්ම වශයෙන් කරනවා. ඒ කියන්නේ දවසක් දෙකක් පැයක් හමාරක් නෙවෙයි. බ්‍රහ්ම වශයෙන්ම. තමන්ම උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. තමන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතයේ කොයි තරම් වැඩ කටයුතු කිලිණක් මේ තමන්ගේ හිතේ වටිනාකම යම් කිසි කෙනෙක් කේරුම් ගත්ත නම්- අපි මේ කය ගැන මේ තරම් වෙහෙසෙනවා. මේ ශරීරය පෝෂණය කරන්න, ශරීරය නාවන්න හෝදන්න, මේක සරසන්න, මේ හැම එකක්ම. මේ 'දමාලා යන නරක කුණු කය'. මේකට කොයි තරම් අපි සාක්ෂි කරනවද? නමුත් දවසේ ඉතාම සුළු වේලාවක් වත් හිතේ වටිනාකම ගැන හිතන්නේ නෑ. මේ හිත තමයි උපකාර වෙන්නේ මේ සංසාරයෙන් මිදීමටත් ඒ වගේම යම්කිසි සුගති තත්ත්වයක්, ඇති කර ගැනීමටත්. එහෙම කල්පනා කරනවා නම් කෙනෙක් අන්න භාවනාව ගැන උනන්දු වෙනවා. අර ආසෙවති, භාවෙති, බ්‍රහ්මචිකරොති, කියාපු ආකාරයට යම්කිසි කුසල් අරමුණක් නිතර හිතට මතුකරගෙන ඒකත් එක්ක ජීවත් වෙන්ට ඕනෑ. ඒක අපහසු දෙයක් අමාරු

දෙයක් හැටියට මුලදී වැටහුණත්, පුරුදු උනහම තමන්ට ඒක නිරායාසයෙන්ම වගේ නිරුක්සාහයෙන් කරන්න පුළුවන්- ඉබේම වගේ. දැන් අර කණ්ණාඩි කුට්ටමක් පළමුවෙනි වරට දැක්කහම මහ කරදරයක්. නමුත් ටික දවසක් යනකොට මේක බොහොම පහසුවෙන්, ඒ කණ්ණාඩියක් එක්කම වැඩ කටයුතු කරන්න පුළුවන්. කව ටික දවසක් ගියහම මේ කණ්ණාඩිය ඇහේ කියාගෙන 'කෝ කණ්ණාඩිය' කියලා බලනවා. මොකද මේ ? ඒ තරමට අර කණ්ණාඩිය තමන්ගේ ශරීරයේ කොටසක් බවට පත් උනා.

අන්න ඒ වගේ දෙයක් තමයි මේ භාවනා අරමුණක්. එතකොට අර බුද්ධානුයාසකිය වඩිපු තැනැත්තාට අනතුරක් එන වෙලාවට - දැන් මේ කාලේ මය සමහර විට 'බුදු අම්මේ' කියලා කියන්නේ. ඒ අතීත චාරිත්‍රය අනුව අපේ සමාජයට බුදු කියන වචනය, එකතු වෙලා තියෙනවා. නමුත් ඒක ඒ විදියට වේදනාවක් ආවාම ඉබේ කියවිල්ලක් නෙවෙයි. මුලු හිතෙන්ම - අර මට්ටකුණ්ඩලී අර තත්ත්වය ලැබුවේ මුලු හිතෙන්ම හිත පහදවා ගැනීමෙන්. මේක නිකම් චාරිත්‍රයක් හැටියට හරි, මනත්‍රයක් හැටියට හරි, කීමෙන් නෙවෙයි. අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරන්න මින. මේ හැම කතාවකින්ම තමන්ට ගන්ට පුළුවන් උපරිම ප්‍රයෝජනය කල්පනා කරලා ඒක තමන් නෙලාගන්න, උත්සාහවත් වෙන්න මින. දැන් මේ ගාථාවේ කියාපු කාරණා අනුව අපට ජේනවා අපි පාවිච්චි කරන වචනය, කරන ක්‍රියාව, මේ හැම එකකටම අපේ හිතම ප්‍රධාන වෙන බව. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ ඇති විශේෂත්වය ඒකයි. මේ කාලයේ මය නොයෙකුත් විද්‍යාත්මක වින්තන ක්‍රම තිබෙනවා. මිථ්‍යාදෘෂ්ටි අනුවයි ඒවා සකස් වෙලා තිබෙන්නේ බොහෝ විට. මොකද, මේ භෞතික දේටයි, බාහිර දේටයි, මුල් තැන දෙන්නේ. හොඳට පෙනෙන නිසා, හොඳට වඳී සමපත්තිය ඇතිව තිබෙන නිසා, අපි ඒවාට රැඳවෙනවා. නමුත් බුදු පියාණන්වහන්සේ සත්‍යතාව පෙන්වුම් කරල දීල තිබෙනවා. මේ දීළි සංසාරයේ අපේ මේ ගමන, මේකට ප්‍රධාන වෙන්නේ, පෙරටු වෙන්නේ - මේ අපේ කම්මලට හොඳ හෝ නරක හෝ වීමට උපකාර වෙන්නේ - මේ අපට පහළ වෙන හිතයි.

" මනෝ සුබබංගමා ධම්මා-මනෝ සෙට්ඨා මනෝමයා "

එපමණක්ම නොවෙයි අර සිතින්ම නිර්මාණය වෙලා තියෙන එක. දැන් මේ කථාන්තරය අනුව ඉතාමත් හොඳින්ම පැහැදිලි වෙනවා. හිතෙන්ම නිර්මාණය උනා අර මට්ට කුණ්ඩලීගේ ඒ දිවා ශරීරය. ඒක මනුෂ්‍යායිත්ව පෙනුණා. මේ අර අවසාන අවස්ථාවේ බමුණගේ පුතා මේ විදියට බුදු

පියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි සිත පහදවා ගැනීම මාත්‍රයකින්, මේ විදියට මේ රන් අබරණ සහිත දිව්‍ය ආත්ම භාවයක් ලැබුවා නේද කියලා, ඒ අවස්ථාවේ සිටි සත්ත්වයින්ට පෙනී ගියා. ඒක නිසා තමයි අර විදියටම ඒ ශ්‍රද්ධාව කුලීන්ම අතිකුත් ඒ අවශ්‍ය ධර්ම හිතේ එක් රැස්වෙලා මාභී ඵල අවබෝධය ලබා ගත්තේ. අන්ත ඒක නිසා අපි මේ සුලු හැටියට හිතන මේ කථා ප්‍රවාක්ෂියක් කුල ඉතාමත්ම වටිනා ගැඹුරු ධර්ම අඩංගු වෙලා තිබෙනවා.

එකකොට ඒ එක් එක් මොහොතකට සිතේ විචරයක් ඇති කර ගැනීම. ශීලාදී ගුණ ධර්ම රැකීම කුලීන් කෙරෙන්නේ ඒකයි. තදංග වශයෙන්, මේ සිත පිරිසිදු කර ගැනීම. එහෙම නැතිනම් පහන් කර ගැනීම. සිත දියුණු කර ගැනීම පිලිබඳ උත්සාහයේ අවස්ථා තුනක් තියෙනවා. ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා තදංග, විකඛමහන, සමුච්ඡේද කියලා. දැන් ශීලයෙන් කරන්නේ ශීලයක්-ඒ ශික්ෂා පද - රැකීමේදී ඒ ඒ මොහොතට කුසල් සිතක් ඉදිරිපත් කරලා අර අකුසලය පන්නලා අරිනවා. ඊළඟට ඊට වැඩිය ටිකක් හහඬුරු වූන විදියේ ඊටත් වඩා දියුණු අවස්ථාවක් තමයි සමාධිය කියලා කියන එක. ඒකක් මෙන්ම මේ විදියට දැන් භාවනාව දියුණු කරනවා නම් බුද්ධානුසාසකීය ආදියෙන්, දුටුන හිත, ඒ ඒ දේවල් වලට අරමුණු වලට දුටුන හිත, අර විදියට පාලනය කරගන්නා නම් යම් කිසි හොඳ කම්පථානයක් කුලීන්, "සුවපත් වෙන්න" කියන වචනයෙන් එහෙම නැත්නම් 'බුද්ධෝ' 'අරහෝ' ආදී යම්කිසි භාවනා කමටහනක් කුලීන්- වික කලක් යනකොට හිත තැන්පත් වෙනවා. තැන්පත් වීම, ඒකට කියනවා සමාධිය කියලා. හිත අඳුරු කරන ධර්ම නිවරණ ධර්ම කියලා ධර්මයේ සඳහන් කරනවා. කාම සිතුවිලි, ද්වේෂ සිතිවිලි, නිදීමක- අලස ගති, ඊළඟට තව නොයෙකුත් කුකුස් නොසන්සුන් ගති සැක මේ හැම එකක්ම යටපත්වෙලා, අර බොර යටපත් වෙලා විලක වතුර පැදෙනවා වගේ හිත පැහැදුනු අවස්ථාවක් එනවා. ඒක සමාධිය කියලා කියනවා. ඒකක් මේ භාවනා කම්පථානයක් කුලීන් කෙනෙකුට අත් දකින්න පුළුවන් අවස්ථාවක්. ඒක අර්ථ වඩා සිතේ පහන් බව ඇති උන ඉතාම විශේෂ අවස්ථාවක්.

ඊළඟට අවසාන වශයෙන් ඊටත් වඩා ගැඹුරට යන අවස්ථාව තමයි සමුච්ඡේද කියලා කියන්නේ. හිතේ තිබෙනවා සංසාරයේ දිගට අරගෙන ආපු ඒ අනුසාස ධර්ම කියන බරපතල කෙලෙස්. ඒවා යටපත්වෙලා තිබෙනවා. ඒවා විසලවන්න, ඒවා නැතිකරන්න නම් ප්‍රඥාව වඩන්න ඕන. අනිත්‍ය, දුඛ, අනාත්ම, වශයෙන් මේ මුලු ශරීරය, මේ ජීවිතය ගැන කල්පනා කරලා විදහිනා වඩලා, යම් කිසි අවස්ථාවක සිත ආලෝකවත් වෙනවා.

ප්‍රඥාවෙන් ආලෝකවත් වෙනවා. ඒකට උපකාර වෙන ධර්ම කමයි අර සනිපට්ඨාන සුත්‍රයේ කියන ආකාරයට සති සමිප්පකය, සතිය දියුණු කර ගැනීම, යෝනිසෝමනාසිකාරය නුවණින් මෙනෙහි කිරීම - අන්න ඒ විදියට මෙනෙහි කරලා ඊළඟට ඒ ප්‍රඥාව වැඩෙන ආකාරයට භාවනාව දියුණු කරා නම්, අනිකා, දුඛ, අනාත්ම ක්‍රී ලක්ෂණය වැඩුවා නම්, ඒ කැනැන්තාට අර මාභී එල අවබෝධ අවසානවේදී විදහිනා ප්‍රඥාව කුමින් අර සංසාරයේ අප දිගට ගෙනයන ඒ අකුසල් වල, එහෙම නැත්නම් ඒ ක්ලේශ ධර්මවල, යට තට්ටුවක් විනාශ කරන්න පුලුවන් ශක්තියක් හිතෙන්ම ඇති කර ගන්න පුලුවන් වෙනවා.

එකකොට ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියලා කියන්නේ, මේක තමා බුද්ධ ශාසනය. මේකයි අපට අයිති. බුද්ධ ශාසනය කියන එක , දැන් බොහෝ දෙනා නොයෙකුත් ආකාරයට විග්‍රහ කරනවා. නමුත් බුද්ධ ශාසනය කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කමන්ගේ විත්ත සන්තානය කුල වගා කර ගැනීමයි. ඒකට උපකාර වෙන දේ කමයි, පළමුවෙන්ම අවශ්‍ය කරණය කමයි, මේ අපේ සිතේ ඇති වටිනාකම, මේ හැම දේකටම සිත පෙරවුවෙන බව, සිතම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙන බව, සිතෙන්ම මේවා නිඛාණය වන බව, අපි තේරුම් ගැනීම. ඒ අර දිව්‍ය ආත්ම භාව ගැන ආකාමන්ම ප්‍රකටයි ඒවා හිතෙන්ම නිර්මාණය වන හැටි. වෙනෙකක් තබා, අපි එදිනෙදා කල්පනා නොකරට, අපි හිතමු ඔය දැන් කළයක් වගේ දෙයක් හදන කුඹලා, කුඹල් කරුවා, ඒ කළය පිළිබඳ යම් කිසි විනයක් සැලැස්මක් ඇතිවයි ඒ අනුව අර මැටි පිඬ අරගෙන කළයක් මවන්නේ. ඒ වගේම මේ ඉදිරිපිට කියෙන හැම දෙයක්ම යම් කිසි කෙනෙක් නිෂ්පාදනය කලා නම්, ඒ නිෂ්පාදනය කිරීම පිළිබඳව පළමුවෙන්ම ඇති වන සංඥාව ඇති වෙන්නේ හිතේ. යම් කිසි සැලැස්මක් ඇතිවෙනවා. ගොඩනැගිල්ලක් හදන්න හියත් එහෙමයි. එකකොට මේ සැලැස්ම ඇති උනේ කොතනද? හිතේ. ඒක පස්සේ, අර පයවි, ආපෝ, තේපේ, වායෝ, කියලා කියන මේ සතර මහා භූත ධර්මයන් උපකාර කරගෙන රූපයක් හැටියට මතු උනාට පස්සේ ඔන්න ඊළඟට ඒකට රැවටෙනවා. මනුෂ්‍යයින් හිතනවා මේක කමයි ලොකු දේ කියලා. නමුත් මේකට යටින් තිබෙන මේ සැලැස්ම ගැන බොහෝදෙනා කල්පනා කරන්නේ නෑ. බුද්ධියාණන් වහන්සේ කළේ අන්න ඒ ටික මතක් කරලා දීමයි ලෝකයාට. ඒ කුමින් කමයි කෙනෙකුට මේ සංසාරයෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වන්නේ. අන්න ඒක නිසා නුවණින් කල්පනා කරන්ට ඕනෑ. මේක කමයි සමමා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ. මිච්ඡාදිට්ඨිය කියලා කියන්නේ අර නුසුදුසු දේට, එහෙම නැත්නම් අතියම් දේට, වැරදි දේට, මුල් කැන දීමයි. සමමා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ, හරි දැක්ම, කියලා

කියන්නේ, බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මේ සංසාර දුකින් මිදීමට උපකාර වන ධර්ම මතුකර ගැනීමයි.

එකකොට මේ ගාථා ධර්ම අනුව අපි කල්පනා කරන්නේ මින. තම තමන්ගේ ජීවිත ගැන කල්පනා කරන්නේ මින-ඒ වගේ සීමාවක් නැතිව. මම මගේ ජීවිතය කොහොමද ගෙවියන්නේ. ලෝකයා කියන හැටියටද, සමාජය යන ආකාරයටද, එහෙම නැත්නම් බුදු පියාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන ආකාරයටද කියලා. එහෙම කල්පනා කරලා තමන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතයට අවශ්‍ය යම් කිසි සැලැස්මක් සම්පාදනය කරන්න මින. මේ සැලැස්ම තුළ ශීලයට නැතත් කිබෙන්ට මින, සමාධියට නැතත් කිබෙන්ට මින, ප්‍රඥාවට නැතත් කියෙන්ට මින. තැනක් කියලා කියන්නේ ඒවායේ වටීනා තම තේරුම් අරගෙන ඒවා මතුකර ගන්න පුළුවන් විදියට තමන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතය ගතකරන්නේ මින. දැන් මේ අවසරාවේ සමාදන් උනා ආජීව අධ්‍යයන ශීලය. ඒක තුළින් මේ පින්වතුන්ට පුළුවන් තදංග වශයෙන් හිත මුද්‍රාගන්න. විදුලිය එළියෙන් අස්ව ලෝම විදින්නා වාගේ, ඒ පුළු පුළු අවස්ථාවල, ඉදිරිපත් වෙන අකුසල්, පවක් කරන්නට හිත එන අවසරාවල, මන්න තමන්ගේ ශීලය ඉදිරිපත් කරගෙන ඒක පත්තලා අරිනවා. ඊළඟට යම් කිසි කෙනෙක් සමාධි ශක්තිය දියුණු කරගත්තා නම් ඊටත් වඩා දීඪ කාලයක් තමන්ගේ හිතේ පැහැදීම, ප්‍රසන්න බව, ආලෝකය, තමන්ට අත් දකින්නට පුලුවන්. ඊළඟට මාඪී එල අවබෝධයෙන්- සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාඪී එල අවබෝධයෙන් -යම් කිසි කෙනෙක් ප්‍රඥව දියුණු කරගෙන විදඪිනා දොන දියුණු කරගෙන ඒ සංසාර විමුක්තිය ලැබුවා නම් අන්න ලෝකයේ කියෙන ඒ ඉතාමත්ම වටීනා තත්ත්වය, තමන්ගේ හිතේ ඉතාමත්ම පිරිසිදු තත්ත්වය- අත්දකින්නට තමන්ට පුළුවන් වෙනවා.

අන්න ඒක නිසා මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්නේ මින මේ සම්බුද්ධ ශාසනයෙන් වැඩගන්නට, අපිට ලැබීලා කියෙන මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයෙන් වැඩ ගන්න. මේක මේ ඉතාමත්ම දුර්ලභ දෙයක්. දෙවියන් පවා සමහර විට කියනවා මේ මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවය, මේ මනුෂ්‍ය ලෝකය, තමයි නිවන් දකින්න හොඳම තැන කියලා. පුළු කෙටි කාලයක් නමුත් මේ කාලය තුළ හරියට වැඩගත්තොත් මේ මනුෂ්‍ය හිත ඉතාමත්ම උසස් තත්ත්වයකට පත්කරන්නට පුලුවන්. බුදුවරු මනුෂ්‍ය ලෝකයේම උත්පත්තිය ලබන්නේ ඒකයි. ඒ කියන්නේ බුදුකෙනෙක් මනුෂ්‍ය ලෝකයේම පහළ වෙන්නේ ඒ නිසයි. අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරලා තමන්ට ලැබුණු අවස්ථාවෙන් ප්‍රයෝජනය ගන්න, මේ හැම ධර්ම කථාවකින්ම තමන්ගේ ජීවිතයට යම් කිසි ආදර්ශයක් ලබාගන්නට මින. පිනේ ඇතිවන ඒ කෙලෙස්,

ක්ලේශ ධර්ම, මේවා කලු හැටියට කල්පනා කරලා මේවා පන්නා හැරීමට කමන්ගේ හිතේ අර 'සුක්ක ධර්ම' කියන ඒ කුලෙ ධර්ම වැඩි දියුණු කරගන්න මින. පරිකාශනසිලිපතිය, ඊළඟට මෙමුත්තිය - ඊළඟට ප්‍රඥාව, ධර්මාවබෝධය. දැන් මේ අවසානවේ ධර්ම ශ්‍රවණය කිරීම කුමකුත් හිත පහදවා ගන්න පුළුවන් වෙනවා. මොකද මේ ධර්මය කුමක් අපි බුදු පියාණන් වහන්සේ දකිනවා. ධර්මය අහනකොට කමන්ගේ හිතේ කියෙන සැක කුකුස් ඉවත් වෙනවා, දෙහිටියාවල් ඉවත්වෙනවා. හිතේ පහන් බවක් ඇති වෙනවා. පිතේ පහන් බව ඉතාමත්ම අවශ්‍ය දෙයක්. ඒක කුමක් නමා ලෝකේ යථා තත්ත්වය පෙනෙන්නේ. හිත අඳුරු වෙනකොට, මෝහයෙන් අඳුරු වෙනකොට, යථා තත්ත්වය පෙනෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා කමන්ගේ වචන වැරදි වෙනවා. වචනක් ක්‍රියාවක් හැම එකක්ම අකුසල් පැත්තට, පව් පැත්තට, නැඹුරු වෙලා යනවා. අන්න ඒක නිසා මේ සංසාරය සාමාන්‍යයෙන් කෙලෙස් වලට බරව, අඳුරට බරව, යන ගමනක්. මේකෙන් ඉවත් වීමට නම් විශාල ශක්තියක් ඇති කරගන්න මින.

ඇත්ත වශයෙන්ම කුසල අකුසල කියන වචන දෙකේ අර්ථය ගැන සලකල බැලුවහම කුසල කියලා කියන්නේ දක්ෂ්මයි. අකුසල කියලා කියන්නේ අදක්ෂ්මයි. මේ සංසාර ගමනේ අපායට බරව යාම අදක්ෂ්මයි. සුගතිවලට බරව යාම දක්ෂ්මයි. ඊළඟට මේ සංසාරයේ දිගටම යන්ට සිදුවීම අදක්ෂ්මයි. සසර දුක ඉක්මණින් කෙළවර කර ගැනීම දක්ෂ්මයි. එහෙම කල්පනාකරලා බලනකොට අපි ඔය ලෝකීය ලෝකෝත්තර කුසල කියලා කියන්නේ - මේ කුසල කියලා කියන්නේ දක්ෂ්මයි. මේ දක්ෂ්ම වීම අර දුකුටියා වගේ එක පාරට කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. මේක දීඞ් කාලයක් වචන්න මින. අන්න ඒ නිසා මේ අද ඉඳලම හැම මොහොතකම උත්සාහවත් වෙන්න මින - කාලය නැතෙයි කියලා හිතන්නේ නැතිව. එදිනෙදා ජීවිතයේ කාලය නැතෙයි කියලා කියනවා. නමුත් අපගේ යචන කාලයක් කියෙනවා මේ හැම දෙනාටම. ඒක හොඳට අලුත ගන්න පුළුවන් - සමහර විට ධර්ම දේශනා වලදී එහෙම අහන්න නොලැබෙන නමුත් සමාජයේ නිකර අහන්ට ලැබෙන වචනයක් කියෙනවා 'රස්කියාදු වෙනවා' කියලා. මේ රස්කියාදු වෙනවා කියලා කියන්නේ හිතේ මලකඩ බැඳෙන වෙලාවක්, හිත අඳුරු වෙන වෙලාවක්. මේ රස්කියාදු වෙන වෙලාවල් දැන් එදිනෙදා ජීවිතයේ ඔය බොහෝ විට නගර වල එහෙම අහන්න ලැබෙනවා, "මම අහවල් කාර්යාලයට ගිහිල්ලා එනන රස්කියාදු උනා." මහ කොටේ රස්කියාදු වෙනවා. මෙන්න මේ අවස්ථාව ඉතාමත්ම හොඳ අවසානවක් කමන්ගේ පුරුදු කම්පටානය මතුකරගෙන- අපි හිතමු අර බුද්ධරත්නය, මේ සාක්ෂුවේ කියෙන මුඛිකක් අරගෙන බල

බලා සතුටු වෙන්න වාගේ එබඳු අවස්ථාවල අර බුද්ධිරත්නය, මෙකන ප්‍රකාශ කළ ඒ ලෝකයෙ කියෙන අඟුම් රත්නය, එලියට අරගෙන අතින් අයට නොපෙනෙන ආකාරයට, ඒ අය කවුරුත් උදුරා ගන්නවය කියලා නෙවෙයි, ඒ අයට මේවා ප්‍රයෝජනයකුත් නෑ සමහර විට - නමුත් අර බුද්ධ රත්නය මතුකරගෙන - "බුද්ධො බුද්ධො බුද්ධො" එහෙම නැතිනම් "අරහං අරහං අරහං". අන්න එකකොට එයා අර රත්තියාදු වෙන වේලාවෙන් ප්‍රයෝජනයක් අර ගන්නා වෙනවා. එහෙම නැත්නම් "සුවසත් වෙත්වා" කියන තමන් ගත්තු යම් කිසි කම්සටානයක්. එහෙමත් නැතිනම් තමන්ගේ ආශ්වාස-ප්‍රශ්වාසය ගර්භයක් එක්ක කියෙන, ඒකට තමයි ආනාපාන සතිය කියලා කියන්නේ. මන්න ඔය රත්තියාදු වෙන, අපගේ යන වේලාවල් ප්‍රයෝජනයට ගත්තොත් ඒ කැනැන්කා දන්නෙම නැතිව හාවනානුයෝගියෙක් වෙනවා. යෝගාවචරයෙක් වෙනවා. අත්තිමට දන්නෙම නැතිව වගේ-අපි 'දන්නෙම නැතිව' කියලා කියන්නේ ඒක ඒකරම් පුදුම විදියයි මේ සිතේ පැවැත්ම- සමහර විට බලාපොරොත්තු නැති අවස්ථාවල මේ සිත මෝරලා කියෙනවා නම් දන්නෙම නැතිව වගේ හරියට මාභීඵල අවබෝධය පවා ලබනවා.

අතිකයේ ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ ධරීය දේශනා කරන අවස්ථාවේ බණක් අහන කොටම කෙනෙක් රහත් උනා සෝවාන් උනා කියලා කියන ඒ කියමන සමහර විට මේ කාලේ බුද්ධි වාදයක් ගත්තු උගතුන් වැරදි ආකාරයට හේරුම් ගන්නවා. අපටත් පුඤ්චනි ඒ විදියට කරන්න කියලා. අර සංඝාරයේ දීඪි කාලයක් බුදුවරුන් වෙත එහෙම නැතිනම් ගාසනාවල ඒ ගුණධරී පුරුදු පුහුණු කරලා ඉහල මට්ටමට දියුණු කරලා යන්නම් පොඩ්ඩක් විකරක් මින වෙලා තිබුණු හිත් වලටයි ඒ විදියට ඉක්මණින් ඒ මාභීඵල අවබෝධය ලබාගන්න පුළුවන් උනේ. එසමණකින් හැම කෙනෙක්ම එහෙමය කියල හිතන්න නරකයි. නමුත් අපි ඒකෙන් පාඩම ගන්න කියෙන්නේ එබඳු ඒ පුඤ්ච වෙලාවක එහෙම තත්ත්වයක් කෙනෙකුට ලබාගන්න මින නම් ඒක දීඪිකාලයක් පුරුදු කරන්න මින. පුහුණු කරන්න මින. ඒකට අවස්ථාව තමකමන්ගේ ජීවිත තුළින් මතුකර ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න මින.

එකකොට මේ පින්වතුන් අද දින මේ වටිනා පොහොය දවසක මේ විදියට ආච්ච අට්ඨමක ශීලය කියන වටිනා ශීලයක් සමාදන් උනා. ඒක චාරිත්‍ර ධරීයක් හැටියට නෙවෙයි නම් එක එකක් ගැන කල්පනා කරලා මෙකන කියෙන්නේ කය වචනය පාලනය පිළිබඳ යම් කිසි ප්‍රතිපත්ති මාලාවක්- මේ ශීලය කියලා කියන්නේ. ඒක රැක ගැනීමට නම්, සිත උපකාර වෙන්න මින. සිත උපකාර කරගන්නේ අන්න අර විරහි වෛතසික

කියලා කියාපු අර වෙන්වීමේ සිත. මේ කියාපු කාරණා වලින් වෙන්වීමේ සිත මතුකර ගත්ට මීන. මේ මේ දේවල් කරන්න එපා කියන කීම වඩා පහසුයි. අන්න ඒක නිසයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ගිලාදීගුණ ධර්ම වල වේරමණි කියලා වචනයක් යොදලා තියෙන්නේ. මේකෙ දෙයක් නෑ කියලා සමහර විට උගතුන් කල්පනා කරනවා. මේකෙ කමයි දෙයක් තිබෙන්නේ. ඉතින් ඒක නිසා මේ ආර්ථ අධර්මක ශීලය - මේ ශීලය තුළිනුත් ඒ සමාදන් වෙන අවස්ථාවේ හොඳට හිත යොදවලා කරනවා නම් ඒ අවස්ථාවක් හිතේ ලොකු විවරයක් ඇතිවන අවස්ථාවක්. "මම මේ මේ දේ කළා. මෙයින් පස්සේ මම ඒවා කරන්නේ නෑ" කියලා හිතේ අධිෂ්ඨානයක් දගන්නවා. ඒක ලොකු දෙයක්. ඒ උදෑසන ඒ අධිෂ්ඨානය ගන්නා නම්, ඒක එද මුළු දවසේ රකින්න පුළුවන් උනා නම්, ඒ කැනැන්කාට හිතේ ප්‍රසාදයක්, පැහැදීමක්, සතුටක්, පැතිවෙනවා හැන්දෑවේ. අන්න ඒ විදියට ශීලය. ඊළඟට ඒ වහේම එදිනෙදා ජීවිතයේ යම් කිසි භාවනා කම්ප්ථානයක් පුරුදු කරගන්නා නම්, ඒ අර කියාපු රත්තියාදු වෙව්ව වෙලාවල් වල එහෙම, අමාරුයි, වෙලාවක් නැතෙයි කියලා කියන්නේ නැතිව, ලැබෙන ලැබෙන ආකාරයකට විවේක අවස්ථාවල් වල, විනෝද වෙලා සතුටු වෙන්න පුළුවන් අවස්ථාවල් වල, අර භාවනා කම්ප්ථානය මතුකරගෙන සිත දියුණු කර ගන්නා නම්, අන්න එකකොට ඒ කැනැන්කා දන්නෙම නැතිව සමාධියෙකුත් වැඩෙනවා. යම් කිසි අවස්ථාවක හිත ධර්මානයටත් වැටෙන්න පුළුවන්. හුඟක්ම මහන්සි වෙලා වැඩ කටයුතු කරලා අර කම්ප්ථානය මෙතෙහි කරගෙන භාන්සි උනහම ඇදේදීම සමහර විට ධර්මානය ලැබෙන්න පුළුවන්.

අන්න එකකොට ඔය විදියට කරල කමයි අතීතයේ හිඟ පින්වතුන් අර තකුල මාතා, නකුල පිතා, චිත්ත ගහපති, පනාඨ පින්වික ආදීන් ඒ විදියේ ලොකු තත්ව ලබාගත්තේ. මේවායේ යෙදෙනවා-අර අනිකුත් ඒ මල මුදල් පිළිබඳ කාරණා වල නිරත වෙලා ඒවායේ ගැලීලා ජීවත් උනු ජීවිත නොවෙයි ඒ බුද්ධ කාලේ බොද්ධ හිඟ පින්වතුන් උපාසක උපාසිකාවන් අතර තිබුනේ. ධර්මයට නැඹුරුවෙලා, ධර්මයට කොහොම හරි කාලය පොයාගෙන, ඒ විදියට සමාධියක් දියුණු කර ගන්න පුළුවන්. ඊළඟට ඊට වඩා වටිනා දේ කමයි අන්තිමට ඒ සමාධියක් උපකාර කරගෙන ලෝකයේ යථා තත්වය, අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම බව තේරුම් ගැනීම, එදිනෙදා ජීවිතයේ මේ සිදුවන සිදුවීම් තුළින්ම. ඇත්ත වශයෙන් ලෝකයේ සිදුවන සෑම සිදුවීමක්ම දන්න පුළුවන් අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන කාරණා තුන තුළට. මේක ලකුණු තුනක්. මේ ලකුණු තුන හැම තැනම දකින්න පුළුවන්. බැලූ බැලූ කැන. නමුත් ඒකට හරියාකාර මෙතෙහි කිරීම තිබෙන්න

මින. යෝනියෝ මනසිකාර කියලා කියන හරි දැක්ම තිබෙන්නට මින. හරි දැක්ම කියෙන පුද්ගලයාට මේ ලෝකේ ගලන පැළ, දොළ, ගංහා, මේ ගස්වලින් වැටෙන ගෙඩි, මල්පල, මේ හැම දෙයක් තුළින්ම විදැසීනාව දියුණු කරගන්න පුළුවන්. අනිකා, දුඛ, අනාත්ම, ත්‍රි ලක්ෂණය දකින්න පුළුවන්. අන්න ඒ විදියට එදිනෙදා ජීවිතයේ කමන්ගේ සිත හසුරුවාගන්න පුලුවන් ආකාරය ගැන හොඳට කල්පනා කරන්නට මින. මේක බෑ කියල කල් දන්න නැතිව, වයෝවෘද්ධ උන අවස්ථාවේ, මරණාසන්න අවස්ථාවේ, පමණක් සිත පහදවා ගෙන අපිත් මට්ටකුණ්ඩලී වගේ දිව්‍යලෝකේ යන්න මින කියලා හිතා ගත්තොත් ඔන්න මේ ධර්මකථාව වැරදි විදියට තේරුම් ගත්ත වෙනවා. විපරීත විදියට තේරුම් ගත්ත වෙනවා. එහෙම නෙවෙයි හිතන්න කියෙන්නේ. දැන් මේ ලෝකේ කථාවක් කියෙනවා අවිචරට මෙවිචර නම් මෙවිචරට කොවිචරද කියලා. අන්න ඒ විදියට මේ කරම් මේ සුලු මොහොතෙ මේ කරම් දෙයක් කර ගන්න පුළුවන් නම් හිතෙන්, මේක හොඳට දියුණු කරගත්තම මොනවා කරන්න බැරිද කියලා අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරන්නට මින.

එහෙම කල්පනා කරගෙන අද දින ශීල සමාදානයෙන්, ඊළඟට මේ ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් තුණුරුවන් කෙරෙහි සිත පහදවා ගැනීමෙන්, කමන් මේ ගාථාවෙන් ප්‍රකාශ කළ ධර්ම මාභීයෙහි ගමන් කරන්නට ආරම්භයක් කළා. ඒ තුළින් ජනිත වූ මේ කුශල සම්භාරය, යම් කිසි අවස්ථාවක අර සද්ධා විරය, සහි, සමාධි, පක්ඛා කියන නිවනට උපකාරී වන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බල ධර්ම, කමන්ගේ විකත සන්තානය තුළ වගා දියුණු කර ගැනීමෙන්, මේ ජීවිතයේදීම හැසිනම් ඒ සෝවාන් සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත්, කියන මාභීඵල අවබෝධයෙන්, මේ උතුම් වූ නිව්‍යණ ධර්මය සාක්ෂාත් කරගෙන සියලු ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ආදී සංසාර දුකින් අත්මිදී අමා මහ නිවනින් සැනසීමට හැකියාව ලැබේවා, ශක්තිය ලැබේවා, බලය ලැබේවා, කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්නට මින.

ඒ වගේම යම්තාක් ශාසනාරක්ෂක සමාසක් දෘෂ්ටික දිව්‍ය බ්‍රහම සමුහයක් සිටිනවා නම්, ඒ වගේම මේ පුජනීය ස්ථානයට අධිගෘහිත දෙව් දෙවතාදී යම් ආත්ම භාවයන් සිටිනවා නම් පිං කැමති නිවන් කැමති, ඒ හැම කෙනෙක්මත් මේ අපේ ධර්ම දේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුශලය අනුමෝදන් වෙන්නට, අනුමෝදන් වී ඒ හැම කෙනෙක්ම ප්‍රාථමික බෝධියකින් උතුම් වූ අමා මහ නිවන් සාක්ෂාත් කරන්නට කියලා ප්‍රාර්ථනා කරන්න. නැති මිය පරලොව ගියාටු යම් තාක් ඥාතීහු වෙත් නම් එපමණක් නොවෙයි, අවිච්ඡේ පටන් අකනිටාව දක්වාටු යම් තාක් පින් කැමති නිවන් කැමති

සත්ත්වයෝ වෙත්ද ඒ හැම දෙනෙක්ම අපගේ ධම් දේශනාමය ධම්ප්‍රවණමය
කුශලය අනුමෝදන් වී ඒ තම තමන්ගේ දුගති තත්ත්වලින් මිදී ධම්මාදීයේ
යමින් හැකි තාක් ඉක්මණින් උතුම් වූ අමා මහ නිවහිත් සැනසෙන්නට
කියලා දැන් මේ විදියට භාවා කියලා පින් පමුණුවන්න.

"එතකාවකා ට අමෙහඟි....."

14 වන දේශනය

14 වන දේශනය

'නමො තසං හඟධනො අරහතො සමමා සමබුද්ධසං'

සුසුඛං වන ජීවාම-වෙරිනෙසු අවෙරිනො
 වෙරිනෙසු මනුසෙසසු-චිහරාම අවෙරිනො
 සුසුඛං වන ජීවාම-භතුරෙසු අනාතුරා
 භතුරෙසු මනුසෙසසු - චිහරාම අනාතුරා
 සුසුඛං වන ජීවාම-උසසුකෙසු අනුසසුකා
 උසසුකෙසු මනුසෙසසු-චිහරාම අනුසසුකා

-සුඛ වග්ග, ධම්මපද

සැදැහැවිත් හිත්වතුනි,

සැපයට කැමති බව මුළුමනක් ලෝකයේ සියලුම සත්ත්වයින්ට පොදු ධර්මතාවක්. මුළු ලෝකයම යෙදී සිටින්නේ සැපය සොයාගෙන යන ගමනකයි. නමුත් මේ සැප සොයාගෙන යන ගමන බොහෝවිට කෙළවර වන්නේ දුකෙන්. ඒකට හේතුව සාමාන්‍ය ලෝකයා, අවිද්‍යාවෙන් වැසුණු ඇස් ඇති, කණ්හාවෙන් බැඳුණු ඒ ලෝකයා, සැපය සොයන්නේ අනියම් මාඨියෙන්. නියම සැපකක් ඊට මාඨියක් හරියට දන්නේ නැති නිසයි ඒ සත්ත්වයට වැටීලා තිබෙන්නේ. සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් පෙරුම් පුරලා අප තිලෝතුරු බුදු පියාණන් වහන්සේ අද වැනි වෙසක් පෝය දවසක සම්බෝධිය ලබාගත්තේ ඒ සැප සොයාගෙන දුවන ලෝක සත්ත්වයාට නියම සැපකට මාඨියක් නියම සැපකක් හඳුන්වා දීමටයි. බුදු පියාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ මහා ප්‍රඥාවත් මහා කරුණාවත් උපකාර කරගෙන බොහෝම අවසරාවල් වල ඉදිරිපත් වෙලා ලෝක සත්ත්වයාට ඒ අනියම් මාඨියෙන් සැප සෙවිලිල ඉවත් කරලා නියම සැපක හඳුන්වා දෙන්නට ධර්ම දේශනා කලා. දැන් මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථා තුනක් ඊට අදාළ කථාවෙනුත් අපට පෙනෙනුම් කෙරෙන්නේ අර බුදු පියාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ අනුක්කර පුරිසදමම සාරථී ගුණය උපකාර කරගෙන මහා කරුණාවෙන් උපායමාඨී යොදමින්, මහා ප්‍රඥාවෙන් ධර්මයේ සත්‍ය තත්ත්වය සැහැදිලි කරමින්, ලෝකයාට ශාන්තිය උදාකළ ආකාරයයි.

ශාක්‍ය වංශයට අයිති කපිලවස්තු නගරයටත් කෝලිය වංශයට අයිති කෝලිය නගරයටත් අතරින් රෝහිණි කියලා ගංඟාවක් ගලා බසිනවා. ඒ ගංඟාවේ බැමීමක් බැඳලා ඒ ජලය ප්‍රයෝජනයට අරගෙන මේ නගර දෙකේම - මේ රාජධානි දෙකේම - ගොවියන් ගොවිතැන් කරනවා. එක

නියං කාලයක මේ දෙපිරිසටම වැටහුණා වතුර හිඟවේගෙන ගිහිල්ලා 'අපි දෙතොල්ලටම මේ කටයුත්ත කරන්න බෑ එක ගොල්ලකට විතරයි මේ වතුර සැහෙන්නේ' කියලා. ඊළඟට මේ දෙපක්ෂය එකතුවෙලා තම තමන්ට වතුර අයිති කරගන්න වාද විවාද කරන්න පටන් ගත්තා. බහිත්බස් වෙලා, කල කෝලහල කරගෙන, කුලමල කියාගෙන, අන්තිමට මේ කලබලය ඒ දෙපක්ෂයේ රාජ වංශයටත් ඒ රජ හෙදරවල් වලටත් ආරංචි උනා. අන්තිමට මහා යුද්ධයක් ඇතිවන තැනට කාරණා යෙදුණා. ඒ දෙපිරිසේම රජවරු සටන් පාඨ කියමින් යුද්ධය සඳහා පිටත් වෙලා ගියා. හරියටම එද අළුසම් කාලයේ බුදු පියාණන් වහන්සේ මහා කරුණා සමාපත්තියෙන් ලෝකය බලා වදාරනකොට පෙනුණා ඒ තමන්ගේ දොහි රාජවංශ දෙක තමන් වහන්සේ එතනට වැඩම කළේ නැතිනම් ඔවුනොවුන් විනාශ කරගෙන මහා ලේ වැහිරීමක් වෙන බව. දැකලා බුදු පියාණන් වහන්සේ තනිවම අහසින් වැඩම කරලා ඒ රෝහිණි ගඟ මැද අහසෙහි සලහ පිහිටුවාගෙන - පර්යච්ඡයෙන් - වැඩ හුන්නා.

බුදු පියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩිය හැටියේ ඒක දැකලා අර ගාඛා කෝලිය දෙවංශයේම රජවරු ආයුධ බිම් හෙළලා බුදු පියාණන් වහන්සේට වන්දනා කලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඇහුවා "මහ රජවරුනි මොකද මේ කලහයට හේතුව?" කියලා. ඒ රජවරුන්ට එකහෙළා ප්‍රකාශ කරන්ට බැරි උනා, මොකක්ද මේ යුද්ධයට මූලික හේතුව, කියලා. මොකද, අර ඔවුනොවුන් කුලමල කියාගන්නට පස්සේ එයින් ඇතිවුන ද්වේෂය නිසයි ඇත්ත වශයෙන්ම යුද්ධයට මේ විදියට ඇදිලා ආවේ. මේක යට කිබෙන හේතුව ඒ රජවරු වත් දන්නේ නෑ. ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කලා. අපි නම් දන්නේ නෑ සමහර විට සේනාපති නම් දන්නවා ඇතෙයි කියලා. ඊළඟට සේනාපති ගෙන්නලා ඇහුවා, ඒත් දන්නේ නෑ කිව්වා. සමහර විට යුවරජ දන්නවා ඇතෙයි කිව්වා. ඔය විදියට ප්‍රශ්න කරලා බලනකොට අන්තිමට අර ගොවියන් එකතුවෙලා ආරම්භ කරපු වාද විවාද නිසා මේ යුද්ධයකට කරුණු සැලසුනයි කියන එක එළිදරව් වුණා. එතකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ දෙපක්ෂයෙන් අහනවා "මහරජවරුනි මේ වතුර කොයි තරම් වටිනාවද" කියලා. "වතුර නම් ස්වාමීනි විකයි වටින්නේ. ඒක අල්ප මාත්‍ර වටින දෙයක් වතුර කියන එක." "මේ කණ්ඩු රජවරු කොච්චර වටිනාවද?" "ඒක නම් වටිනාකම කියන්න බෑ අනර්ඝයි." "එහෙනම් මහරජවරුනි, ඇයි මේ එතරම් නොවටනා දෙයක් සඳහා වටිනා මනුෂ්‍ය ජීවිත විනාශ කරන්නේ" කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කරනම් ඒ රජවරුන්ට ඊට දෙන්න පිළිතුරක් නැතිවුණා. ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කලා අර අපි

මාතෘකා කළ ගාථා වලින්. නුඹලා හැම දෙනෙක්ම වෙරයෙන්, කෙලෙස් වලින්, තවත් පංචකාමයන් සෙවීමේ ආදියෙන්, සිත් ඉතාමත්ම නොසන්සුන් කන්තවයකට පත්කරගෙනයි ඉන්නේ කියන ඒ අදහස දක්වමින් එබඳු ඒ ලෝකයා අතර මම මෙන්න මේ විදියට නියම සැපකක් විදිනවා කියලා ප්‍රකාශ කරමිනුයි අර ගාථා වදාළේ.

' සුසුබං වත ජීවාම - වෙරිනෙසු අවෙරිනො
වෙරිනෙසු මනුසොසසු - විහරාම අවෙරිනො.'

"සුසුබං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො"-වෙරිවු මනුෂ්‍යයින් අතර, වෙරිවු ලෝක සත්ත්වයා අතර, අපි-අපි කියලා කියන්නේ බුදු පියාණන් වහන්සේන් ඒ කෙලෙස් සංසිදුවා ගත්තු උත්තමයන් වහන්සේලාත්-අවෙරිව වාසය කරමු. "සුසුබංවත ජීවාම" ඉතාමත්ම සැපසේ, 'සුබං' කියලා කියන්නේ සැපය. 'සුසුබං' කියලා කියන්නේ ඉතාමත් සැපය. ඉතාමත්ම ඉහලම මට්ටමේ සැපයක් විදිමින් අපි වෙරිවු ලෝකයා අතර අවෙරිව වාසය කරමු. "වෙරිනෙසු මනුසොසසු-විහරාම අවෙරිනො" වෙරි වු සත්ත්වයින් අතර අපි අවෙරිව වාසය කරන්නෙමු. ඒ විදියටම, "සුසුබං වත ජීවාම-අතුරෙසු අනාතුරා"-කෙලෙස් වලින් ආතුර වු, ලෙඩ වු, සත්ත්වයින් අතර අපි ඉතාමත්ම සැපසේ අනාතුරව-ඒ කෙලෙස් ආතුර බවක් නැතිව-වාසය කරන්නෙමු. "ආතුරෙසු මනුසොසසු - විහරාම අනාතුරා" එබඳු වු කෙලෙස් ආතුර සත්ත්වයින් අතර අපි අනාතුරව වාසය කරමු. ඒ විදියටම "සුසුබං වත ජීවාම-උසුසුකෙසු අනුසුසුකා" පංචකාම සම්පත්තියක් සෙවීමේ නිකරම උත්සුකව, ඒ සඳහා වෙහෙසෙන, නොසන්සුන් සත්ත්වයින් අතර අපි සැපසේ වාසය කරනවා, එබඳු ඒ සෙවිලි නැතිව, කියලා අන්න ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ තමන් ලබාගත්තු නිව්වාණ සුබය පදනම් කරගෙන අර විදියට ගාථා තුනක් වදාලා. ඒක අහලා බොහෝ දෙනෙක් සෝවාන් එලයට පැමිණියා. ඒ වගේම අර යුද්ධය එකතින්ම අවසන් උනා.

දැන් එතකොට අපට මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ දුන්න මේ ගාන්ත සැනසුම් පණිවිඩය ගැන අපි හිත යොදලා බලමු. විශේෂයෙන්ම මේ සිද්ධිය ආශ්‍රයෙන් අපට හිතාගන්න පුළුවන් ලෝකයේ ක්‍රෝධය කෝපය ද්වේෂය ආදිය පැන නගින ආකාරය. යම් තාක් ලෝකයේ යුද්ධ ඇතිවෙනවා නම්, ඒ හැම එකකම ආරම්භය මිනිස් සිතයි. මිනිස් සිතක බීජ වශයෙන් ඇතිවන ද්වේෂයක් මෝරා යනවා ටිකින් ටික. මේක වෙරයක් වෙලා, අන්තිමට බද්ධ වෙරයක් බවට පත් උනාට පස්සේ ඒ ක්ලේශය තමන් දවමින්, තව ලෝකයාත් දවමින්, දීඝි කාලයක් විනාශය කරා සත්ත්වයා යොමු කරනවා. ඒ වගේම මේ පින්වතුන් අහලා කියෙනවා දැන් දෙව්දක්

කෙරුන් වහන්සේ පිළිබඳ ඒ අතීත කථාන්තර. ඒ දේවදත්ත ඒ අතීතයේ බෝධි සත්ත්වයන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇතිකර ගන්නා ද්වේෂය කොයි තරම් කල්ප ගණනක් ඉදිරියට ගියාද? අන්න ඒ වගේ ඒ වෙර් බවේ ඇති ආදීනව අපි පළමුවෙන්ම කල්පනා කරන්ට ඕන. විශේෂයෙන්ම මේ යුගය මේ රටේ, ඒ වගේම ලෝකයේත්, හැම තැනම මේ ද්වේෂ ගින්න පැතිරෙන, ක්‍රෝධ ගින්න පැතිරෙන, යුගයක්. එකකොට මේ ලෝකයා සැපය හැටියට පළකන්නේ පටන් කරලා ජය ලබා ගැනීමයි. ජය පානය කරනවා කියලා එකක් තියෙනවා. බොහෝ දෙනා පටන් කරලා ඒ තමන්ට ඇතිවුන නොසන්සුන් කම් හඳුනා ගන්නේ නැතිව සංසුන් කමක්, සැනසීමක්, බලාපොරොත්තු වෙන්නේ ඒ පිරුද්ධ වාදියා මැඩලා, එක්කෝ මරණයට පත්කරලා, ඊට පස්සේ ජය පානය කිරීමෙන්. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ වදරලා තිබෙනවා -

'ජයං වෙරං සසට්ඨි - දුකඛං සෙති පරාජනො
 උපසහොතා සුඛං සෙති - භිතවා ජය පරාජයං'

යම් කිසි කෙනෙක් ජයග්‍රහණයක් ලැබුවොත් එයින් ඇති වෙන්නේ කවදුරටත් වෙරයමයි. උපශාන්ත සුද්ගලයා ජය පරාජය දෙකම අතහැරලා සැපයේ වාසය කරනවා කියලා. ඒ වගේම වෙරයෙන් වෙරය නොසන්සිදෙන බවත් බුද්ධ වචනයයි. අන්න එකකොට අපට තේරෙනවා මේ වෙරය කියන සිහිපිල්ල කොයිතරම් විනාශයක් ලෝකය පුරා ඇති කරනවද කියලා. ආරම්භයේදීම මේකට නියම ආකාරයට බෙහෙත් වැටුණේ නැත්නම් මේක හරියට විෂඬිජයක් වගෙයි. දැන් විෂඬිජ පැතිරෙන තැනක යම් කිසි එන්නත් කිරීමක්, ප්‍රතිශක්ති කරණයක්, ආදියක් අවශ්‍ය වෙනවා. ප්‍රතිශක්තිකරණයක් නැති තැන විෂඬිජ භයානක අන්දමින් වැටීලා කෙනෙක් රෝගීබවට පත්වෙනවා. ඒ වගේම තමයි මේ ද්වේෂය කියන එක. ඇතැම් කෙනෙකු කුළ මේවාට නිසි මෙහි භාවනාදිය නැති උනාම වරිතාංග බවට පත් වෙනවා. හැම කිස්සෙම තොරිස්සුම් ගතිය. ද්වේෂය, ක්‍රෝධය, ඉහවහා යන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. එබඳු සුද්ගලයා ධර්මය හඳුන්වන්නේ "අරුකුපමො සුගගලො" කියලා. 'අරුක' කියලා කියන්නේ කුචාලය. කුචාලයක් ඇති කෙනෙක් පිරිසක් මැදට ගියාම හැම කිස්සෙම ඒ පිරිස ටීකක් එහෙ මෙහෙ ගැටෙන කොට මේ තැනැත්තාට කරහ යනවා. තමන්ගේ කුචාලය ඉද්දෙන නිසා. අන්න ඒ වගේ කුචාල කාරයෙකුට උපමා කරලා තියෙනවා, දැඩි ද්වේෂයක් ඇති සුද්ගලයා. හැම කිස්සෙම ගැටෙන ස්වභාවයක් ඇති වෙනවා අර ද්වේෂය නිසා. හැම තැනම ගැටෙනවා. සුද්ගලයින් සමහක්, සමහර දේ සමහක් නිකර ගැටෙන ස්වභාවය. ඒ හැම

ගැටෙන වාරයක් පාසා මේ කැනැන්කාගේ සිත තුළ ඇතිවන පරිවර්තනය මොකක්ද? අර ද්වේෂය කියන භයානක ක්ලේශධර්මය ඒ ඒ අවස්ථාවේ සිද්ධවෙනවා පමණක් නොවෙයි දීඝි කාලයක් සංසාරයේ ඒ කම්මානුරූපව යක්ෂ ප්‍රේත ආදී, එහෙම නැතිනම් නිරය ආදී, කැන්වලට යවමින් ඒ කැනැන්කාට දීඝි කාලයක් උක් ගෙනදෙනවා. ඒ වගේම ඒ සිතිවිල්ල වැඩුනට පස්සේ ඒක වචනයෙන් පිටවෙනවා පරුෂ වචන වශයෙන්. ඊළඟට එතනින් කෙළවර වන්නේ නෑ. බිහින් බස් වීම් ආදියෙන් පස්සේ ඊළඟට ක්‍රියාත්මක වෙලා ප්‍රාණඝාතය ආදී ඒ භයානක අකුසල් වලටත් කෙනෙක් යොමු වෙනවා. ඔන්න ඔය විදියේ ද්වේෂයේ කියෙන ආදීනව පක්ෂය කලින්ම කෙනෙකුත් කල්පනා කරලා බැලිය යුතුව තිබෙනවා.

ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන්ම බද්ධ වේරය - 'ආසාන' කියලා කියනවා ඒකට, ආසාන බැඳගන්නවා කියලා-එබඳු ඒ බද්ධ වේරයක් සංසිඳවා ගැනීමට ක්‍රම පහක් ප්‍රකාශ කරල තිබෙනවා. එකක් මේ අමුතුවෙන් කියන්න දෙයක් නෑ, මෙහිසමයි. මෙහි හාවනාව වැඩීම. දෙවනුව කියලා කියෙන්නේ කරුණාව. ඇතැම් අවස්ථාවල කරුණාවක් උපකාරී වෙනවා ඒ තමන්ගේ විරුද්ධ වාදියාගෙ දුච්චතාවන් කේරුම් ගැනීමට. ඒක සංසාරික දුච්චතාවක් හැටියට සලකලා, ලෙඩක් හැටියට සලකල, වේරයක් ඇතිකරගත්තු පුද්ගලයා එහෙම නැතිනම් ද්වේෂයක් ඇති කරගත්තු පුද්ගලයා දෙස බලන්නට කියෙන්නේ ඒ කැනැන්කා ලෙඩක් හැටියට. තුවාල කරයෙක් හැටියට. අන්න ඒ තුළින් කරුණාව මතු කරගන්න පුළුවන්. එකකොට ඒ කරුණාව මාර්ගය කරගෙනත්, මාධ්‍ය කරගෙනත්, කෙනෙකුට පුළුවන් තමන්ට ඇතිවෙව්ව බද්ධ වේරයක්, එහෙම නැතිනම් දැඩි ද්වේෂයක්, සංසිඳවා ගන්ට. ඒ වගේම තවත් සම්භර අවස්ථාවලවල උපේක්ෂාව. උපේක්ෂාව කියලා කියන්නේ මැදහත් බැලීම. ඒ කැනැන්කාගේ ශරීරයත් මගේ ශරීරයත් හැදිලා තිබෙන්නේ මේ පයට්, ආපෝ, කේපෝ, වායෝ කියන ධාතුවලින්. මේ කැනැන්කාගේ අප්‍රච්ඡ කැන කෙරෙහි ද මා ද්වේෂය පවත්වන්නේ කියලා. ඒ විදියට යම් කිසි ආකාරයකින් උපේක්ෂාවක් ඇති කරගන්න උත්සාහවත් වෙනවා. අන්න ඒ උපේක්ෂාවක් ඒ ද්වේෂය සංසිඳවා ගැනීමට උපකාර වෙන දෙයක් හැටියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. ඒ වගේම 'අසති අමනසිකාර' කියලා කියන නොමෙතෙහි කිරීම. ද්වේෂය වැඩෙන්නේ නැවත නැවතත් ඒක හිතට මතු වීම නිසා. ඒ මතුවෙන ස්වභාවය ඉවත් කිරීමට එය නොමෙතෙහි කරන්න උත්සාහ කරන්ට ඕන. නොමෙතෙහි කිරීමට හිත පමුණුවන්ට ඕන. තමන්ට කළ වරදට ඒ පිලිබඳ පලිගැනීමේ චේතනාව තිබෙන නිසයි ඒක නැවත නැවත මතුවන්නේ. ඒ වෙනුවට ඒක

අමතක කිරීමට උත්සාහ කරන්න මින. ඒ වගේම තවත් ක්‍රමයක් දක්වල කිබෙනවා. මේ හැම සත්වයින්ම කමය දායාද කරගෙන සිටින අය බව ධර්මානුකූලව කල්පනා කරනවා. ඒ කියන්නේ ධර්මයට හිතනවා මේ කමානුරූපව ඒ ඒ තැනැත්තා කරන දේවල් වලට ඒවායේ එලවිපාක විදිනවා කියලා. දැන් බොහෝ දෙනෙකුට ද්වේෂය ඇති වෙන්නේ-සාධාරණ කෝපය කියලා දෙයක් ඇති වෙන්නේ-අනිත් අයට යම් කිසි 'පාඩමක් ඉගැන්වීමටයි.' "ඒ අයට පාඩමක් උගන්වන්න මින" කියලා ඒ විදියට හිතාගෙන. නමුත් කමා කුල කිබෙන ද්වේෂය තමාට පේන්නේ නෑ. ඒක වංචක ධර්මයක් වශයෙන් යට වෙනවා. අන්න ඒක නිසා හිතන්න කියෙන්නෙ මේක මේ ලෝකේ ධර්මයාවක්. කමානුරූපව කෙනෙක් වැරදි කළොත් ඒකට විදින්න වෙනවා. අපි ඒකට උපකරණ වීම සුදුසු නෑ. එසේ උපකරණ උනොත් ඒ අයට දඬුවම් කිරීම වශයෙන්, අපට එහි ප්‍රතිඵලයක් විදින්නට සිද්ධ වෙනවා. ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ ක්‍රම පහක් දක්වලා කියෙනවා, ඒ බද්ධ වෛරය සංසිදවා ගැනීමට.

මේක එදිනෙදා ජීවිතයේ තම තමන්ට අත් දකින්න පුළුවන්, ප්‍රයෝජනයට ගන්න පුළුවන්. ඒ වගේම මේ ශාසනයේ මෙහි කාරුණික ආදී ගුණ වලින් ඉතාමත්ම පුකට ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් තමයි අග්‍ර ශ්‍රාවක සැරියුක් මහා ස්වාමීන් වහන්සේ. උන්වහන්සේ එක අවස්ථාවක සංඝයා වහන්සේලාට ක්‍රම පහක් දක්වා වදාළා, මේ 'ආසාක' කියලා කියන බද්ධ වෛරය සංසිදවා ගැනීමට. ඉතාමත්ම සුදුම විදියේ උපමා උන්වහන්සේ දක්වන්නේ. උන්වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා, දැන් ඔන්න යම්කිසි කෙනෙකුට ද්වේෂයක් එහෙම නැත්නම් වෛරයක් ඇති උනා තව කෙනෙක් පිළිබඳව. ඒ තැනැත්තාගේ කායික හැසිරීම් අපිරිසිදුයි. ඒ කියන්නේ කායික හැසිරීම් ඉතාමත්ම නරකයි. නමුත් වාචසික හැසිරීම් ඉතාමත්ම ප්‍රියමනාපයි. හොඳයි. එහෙම නැත්නම් වාචසික හැසිරීම් වල දෝෂයක් නෑ. අන්න එබඳු සුද්ගලයා ගැන කෙනෙකුට වෛරය ඇති උනාම පිළිපැදිය යුතු පාකාරය ඒ සැරියුක් ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා උපමාවකින්. දැන් ඔය පංඤ්කුල සිවිරු පරිහරණය කරන සංඝයා වහන්සේලා මාභීයේ, විදියේ, යන පනරේ යම්කිසි රෙදිකඩක් හමු උනාම වම්පයින් එක කොනක් පාගාගෙන දකුණු පයින් අර හොඳ රෙදිකැල්ල පැදල ඉරලා ඒ ටික අරගෙන පිටත් වෙලා යන්නා වාගේ ඒ අවස්ථාවේ අර සුද්ගලයාගේ නරක කායික හැසිරීම් මෙතෙහි නොකළ යුතුයි. කායික හැසිරීම් ගැන හිතන්නේ තැනිව හොඳ පැත්ත විකරක් හිතනවා. වාචසික හැසිරීම් හොඳයි කියන එක ඉදිරිපත් කරගෙන තමන්ගේ ද්වේෂය සංසිදවා ගන්නවා. මෙතන මේ උපමාවක් දෙන්නෙ. ඒක ඉතින් අර සංඝයා වහන්සේලාට

සමෂයක් පොදු එකක් හැටියට නොවෙයි තම තමනුත් ඒ උපමාව ආශ්‍රයෙන් තේරුම් ගන්න ඕන. මේ කියන්නේ යම් කිසි පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා හොඳ පැත්තකුත් කියෙනවා නරක පැත්තකුත් කියෙනවා. එහෙම නැතිනම් අපි කියමු මේ නරක පැත්ත තමයි කායික හැසිරීම. හොඳ පැත්ත තමයි වචනයේ හැසිරීම. ඉතින් තමන්ගේ ද්වේෂය වඩාගන්න ඕන නම්, වෛරය වඩා ගන්න ඕන නම්, අර නරක පැත්තයි අපි හිතන්න පෙළඹෙන්නේ. සමහර විට තත්තක් තරම් ධර්මා ගුණ ඇති කෙනෙකුගේ ඒ ගුණය මතත්ත පුළුවන් කෙත්තක් තරම් පොඩ් දෝශයකින්. එබඳු ස්වභාවයක් සමාජයේ තිබෙනවා. එක්තරා අස්ථාන රූපියක්, එක්තරා අස්ථාන ප්‍රීතියක්, ගුත්ති විඳිනවා අර ද්වේෂ සිතුවිල්ලෙන්. ඒක තමන්ට තේරෙන්නේ නෑ. තමන් දැවෙනවා. ඒක වෙන්නේ අර නොමෙහෙහි කළයුතු දේ මෙහෙහි කිරීම නිසා. එකකොට සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ අර උපමාව හිතට අරගෙන - පංශුකුල සිව්ඊ දරන ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙකුට අරවිඳියේ කිලිටි රෙදි කඩක් හමුඋනාම ඒක අතහැරලා යනවක් නොවෙයි. එයින් ගත යුතු වික විකරක් ගන්නවා. අන්න ඒ වගේ අර පුද්ගලයාගේ හොඳ පැත්ත සිහිපත් කරලා තමන්ගේ හිත මෙක්‍රියට නැඹුරු කරගන්නවා. කරුණාවට නැඹුරු කරගන්නවා. අර තමන්ගේ හයානක විපාක දෙන ඒ බද්ධ වෛරය සංසිඳවා ගන්නවා.

ඒ වගේම ඊළඟට දෙන උපමාව. ඒකෙ කියෙන්නේ, යම්කිසි කෙනෙක් ඉන්නවා ඒ කැනැත්තාගේ කායික හැසිරීම් පිරිසිදුයි. වාචසික හැසිරීම් අපිරිසිදුයි. ඒ කියන්නේ කයින් කරන වැඩ හොඳයි. නමුත් වචනයෙන් කරන දේවල් නරකයි. අන්න එබඳු පුද්ගලයා පිළිබඳව ඇති වන බද්ධ වෛරය සංසිඳවා ගැනීමට සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ දෙන උපමාව මොකක්ද, ඔන්න යම්කිසි කෙනෙක් මහා නියං කාලයක, ත්‍රිෂම කාලයක, දැඩි පිපාසයකින් එනවා වතුර හොයාගෙන. විලක් කියෙනවා. ඒ විලේ වතුර දිය සෙවෙල් වලින් වැහිලා. එකකොට වතුර බොන්න ඕන නිසා කොහොම හරි අර දිය සෙවෙල් අත් දෙකෙන් ඉවත්කරලා තමන්ට ඕන හැටියට වතුර බීලා පිටත් වෙලා යනවා. අන්න ඒ වගේ එකන අර දිය සෙවෙල්වලට උපමාකරලා කියෙන්නේ අර කැනැත්තාගේ අර වචනයේ ඇති අඩු පාඩුකම්. ඒවා මෙහෙහි කරන්නේ නැතිව හොඳ ටීක විකරක් ගන්නය කියන එකයි ඒකෙන් දක්වන්නේ. අන්න ඒ විදියට ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ විවිධත්වය අනුව සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ තමන්ගේ හිත හික්මවා ගන්න ක්‍රමයක්, නියම මෙහෙහි කිරීමේ ක්‍රමයක් එකන දක්වලා කියෙනවා.

ඊළඟට තුන්වෙනුව දක්වනවා, ඔන්න යම් කිසි කෙනෙක් සිටින්න පුළුවන් ඒ කැනැත්තාගේ කායික හැසිරීමක් ඉතාම නරකයි. වාචසික

හැසිරීමක් ඉතාම නරකයි. නමුත් ඉදහිටලා, විටින් විට, සිතේ සිරිසිදු පැහැදුණු ස්වභාවයක් මතු වෙනවා, කලාතුරකින් වගේ. අන්ත එබඳු පුද්ගලයා පිළිබඳව ඇතිවෙව්ව වෛරය සංසිද්ධා ගන්න පැරිසුන් ස්වාමීන් වහන්සේ දෙන උපමාව මහා පුදුමයි. ඔන්ත යම්කිසි නියං කාලයක ඉතාමත් පිපාසිතව කෙතෙක් වතුර සොයාගෙන යනවා. යන අතරේ වෙන කොහෙවත් වතුර නෑ. හරකෙක් අතිය තියපු නෑනක වතුර ටීකක් තියෙනවා. මේක දැක්කම මේ හැනැත්තා කල්පනා කරන්නේ නෑ "දැන් මම පනිවිටුවක් ගෙනාලො මේ වතුර ටීක බොන්න මීන" කියලා වත් "මේකට අත් දෙක දාලා බොන්න මීන" කියලා වත්. මොකද, එකකොට වතුර කැලනෙන්නවා. ඒක කරන්න බැරි දෙයක්. ඒක නිසා ඒ අවස්ථානුකූලව ඒ හැනැත්තා මොකද කරන්නේ, හරකෙක් වගේ බිම හතර ගානෙන් වැටීලා දිව ගාල අර වතුර ටීක බොනවා. මොකද, නියං කාලේ පිපාසේ නිසා. ඔය උපමාව ආශ්‍රයෙන් පැරිසුන් ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නේ මොකක්ද, අර පුද්ගලයාගේ කොයිතරම් තරක පැත්ත තිබුණත්, - කායික හැසිරීම් වල ගන්න දෙයක් නෑ. වාචසික හැසිරීම් ගන්න දෙයක් නෑ. නමුත් ඉදහිටලා යන්නම් අර මහා සනාතධාකාර රාත්‍රියක පොසි විදුලි කෙටිල්ලක් වගේ හිතේ පොසි විවරයක් එනවා - ඒ ටීක ඇති කෙතෙකුට මෙහි වඩන්න, කරුණාව ඇති කරගන්න. ඒකයි පැරිසුන් ස්වාමීන් වහන්සේ දෙන පාඩම. අර නුපුදුපු පැත්ත අමතක කරලා "අනේ මේ මෙව්වර මෙහෙම උනත් ටීකක් තියෙනවා නේද මේ හැනැත්තාගේ ගන්න" කියලා ඒක මෙහෙති කරලා තමන්ගේ ද්වේෂය සංසිද්ධා ගන්නවා. මේ ඔක්කොම තමන් වෙනුවෙන් කරන්නේ. තමන්ගේ හිතේ අර ද්වේෂ හින්න වැඩුණොත් තමන්ට සාංසාරික වශයෙනුත් බරපතල විපාක විඳින්න සිද්ධ වෙනවා. එපමණක් නොවෙයි මේ පිටිතයේ පවා ඒක වැඩිලා හිඟිල්ලා අන්තිමට කල කෝලහල මිනී මැරුම් ආදිය දක්වාම යන නිසා. ඔන්ත එකකොට ඒ කුන්වෙහි උපමාව.

ඊළඟට පැරිසුන් ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා ඔන්ත කෙතෙක් ඉන්න පුළුවන් අර කායික හැසිරීම්- ඒත් බොහොම නරකයි. ගන්න දෙයක් නෑ. වාචසික හැසිරීම්- ඒත් ගන්න දෙයක් නෑ. ඊළඟට කියනවා ඒ හැනැත්තාට ඉදහිටලාවත්, විදුලි කොටනවා වගේ වත්, හිතේ හොඳක් මතු වෙන්නේ නෑ. එහෙම නැතිනම් ප්‍රසාද ස්වභාවයක් මතු වෙන්නේ නෑ. කොටින්ම කියනවා නම් "ගන්නම දෙයක් නැති" කරම් කෙතෙක්. නමුත් එබඳු පුද්ගලයා පිළිබඳව පවා ගතයුතු ආකල්පය ඊළඟට දක්වනවා. ඔන්ත යම්කිසි කෙතෙක් දකිනවා ඉතාමත්ම දුගී රෝගී අසරණ පුද්ගලයෙක් කාන්තාර මාගීයක යනවා. ඒ හැනැත්තාට ගෙනියන්න ආහාරයක් නෑ.

බොන්න වතුරක් නෑ. මාතිය පෙන්නන කෙනෙක් නෑ. ආහාර නෑ. බේන් නෑ. අන්න ඒ කත්තියෙන් ඉතාම දුකබික අසරණ අන්දමින් ඒ කැනැන්කා ගමන් මාතියේ යනවා. ඒක දකින යම් කිසි කුඩණැති පුද්ගලයෙක් කල්පනා කරන්නෙ කොහොමද? "අපේ මේ අසරණ මනුෂ්‍යයාට කවුරුහරි පිහිට වෙන්න කෙනෙක් ඉන්නවා නම් මාතිය දක්වන්න. කවුරුහරි ආහාර ටිකක් දෙනවා නම්, බෙහෙත් ටිකක් දෙනවා නම්, මේ කැනැන්කා විනායෙට පත් නොවී කොහොම හරි ජීවිතය රැකෙන ආකාරයට" කියලා කරුණා සිහිවිල්ලක් මතුකර ගන්නවා. දැන් සාමාන්‍යයෙන් ඒ වගේ කෙනෙක් දකිනකොට කරුණාව ඇතිවෙන අයට එහෙම සිහිවිලි ඇති වෙනවා. අන්න ඒ උපමාව ආශ්‍රයෙන් අපට හිතන්න කියෙන්නේ අර ඒ කමන්ට යම් කිසි වරදක් කළ පුද්ගලයාගේ ගත යුතු කොහෙත්ම දෙයක් නැත්නම් ඒත් ඒ පුද්ගලයාට කරුණාව දැක්විය යුතු බවයි. මේ හැම උපමාවක්ම අපි දක්වන්නේ, කමන්ගේ හිත ඒ උපමාවට යොදලා ඒ ආශ්‍රයෙන් කමන්ගේ ජීවිතයට ගතයුතු ටික ගැනීමටයි. ඒ හතරවෙනි පුද්ගලයා පිළිබඳව.

ඊළඟට පස්වෙනුව දක්වනවා, දැන් සමහර විට සමාජයේ මෙහෙම දේවලක් සිදුවෙනවා. කෙනෙකුගෙ කායික හැසිරීම් ඉතාම හොඳයි. වාචනික හැසිරීම් ඉතාම හොඳයි. කියන්න කිසිම වරදක් නෑ වගේ, නමුත් මොකක් නමුත් සේතුවක් නිසා ද්වේෂයක් ඇතිවෙනවා, පෞද්ගලික කාරණයක් නිසා හෝ. අන්න එබඳු ද්වේෂයක් ඇති උනාම ඒක නම් සංසිඳවා ගන්න බොහොම පහසුයි. ඒකටත් සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ උපමාවක් දෙනවා. ඒත් අර නිසං කාලේ කෙනෙක් පිපාහිතව වතුර හොයාගෙන යන අතරේ හමුවෙනවා හොඳට පිරුණු විලක්, පොකුණක්, හොඳ හෙවන ඇති, පිරිසිදු ජලය ඇති, සෙවණ ඇති ගස් වටේට තිබෙනවා. අන්න ඒ කැනැන්කා කිසිම කරදරයක් නැතිව මින හැටියට වතුර බීලා නාලා, ඒ ගහක් යට සංඝුන්ව සැපයේ ඉන්නවා වගේ අර කැනැන්කාගේ හොඳ පක්ෂය ගැන මෙනෙහි කරලා මේ කැනැන්කා නිසා මට මේ විදියට ද්වේෂයක් ඇති උනත් මේ කරම් හොඳ ගුණ ඇති කෙනෙක් කියලා හිතලා ඒ ගුණය නාලා-ඒ ගුණ ගහේ නාලා-කමන්ගේ ද්වේෂ හින්න සංසිඳවා ගත යුතු බව සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරනවා.

මන්න මය විදියට අපිට දැන් කල්පනා කරන්න කියෙන්නේ. මේක කුමක් අපට පෙනෙන්නේ මොකක්ද? අපේ ජීවිතය යන මාතිය, අපි කරන ක්‍රියාවල් හැම එකකටම යටින් තිබෙන්නේ අපි යමක් පිළිබඳව ගන්න ආකල්පයයි. යමක් පිළිබඳව අපි දරණ ආකල්පයයි. 'ආකල්පය' කියලා කියන්නෙ අපි යමක් දිහා බලන ආකාරයයි. ඒක අපිට වෙනස් කර

ගන්න පුළුවන්. ඒක ස්ථිර දෙයක් නොවෙයි. අපිට පුළුවන් ඒක වෙනස් කරගන්න. ඒක වෙනස් කිරීම කළ යුත්තේ ධර්මානුකූලව බව බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා - දැන්, නුවණින් මෙතෙහි කිරීම අනුවණින් මෙතෙහි කිරීම - එහෙම නැතිනම් නිසියාකාර මෙතෙහි කිරීමක් අනිසි මෙතෙහි කිරීමක් - කියලා දෙකක් ධර්මයෙහි තිබෙනවා. අනිසි මෙතෙහි කිරීම කියන එක ධර්මයේ දක්වන්නේ අයෝනිසෝ මනාසිකාර කියලා. කෙලෙස් සියල්ලම ඇති වෙන්නේ, ඒවාට අදාළ දේවල්, අර අනිසි විදියේ මෙතෙහි කිරීමෙන්. එකකොට ඒවායින් ඕදීමට නම් නිසියාකාර මෙතෙහි කරන්න පුරුදු වෙන්න ඕන. දැන් සැරියුක් ස්වාමීන් වහන්සේ මෙතන මේ උපමා මගින් දක්වලා තිබෙන්නෙක් අන්න නිසි ආකාර මෙතෙහි කිරීම. බුදු පියාණන් වහන්සේ කොටින්ම අවසර දීලා තිබෙනවා යම් ආකාරයකින් අකුසල් යට යනවා නම් කුසල් මතු වෙනවා නම් අන්න ඒ ආකාරයෙන් මෙතෙහි කළ යුතුයි. මොනම උපමාවක් හෝ උපකාර කරගෙන, මොනම ක්‍රමයක් හෝ උපයෝගී කරගෙන, අකුසල් - අකුසල් කියලා කියන්නේ ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය - ඒවාට අදාළ දේවල්, ඒවා යටපත් වෙන ආකාරයටයි මෙතෙහි කරන්නට ඕන. ඒවා නැති වෙන ආකාරයටයි. ඒවා වැඩෙන ආකාරයට නෙවෙයි. ඉතින් ඒකට නම තමන්ටම අයිතියි යම් කිසි උපමාවක්, එහෙම නැතිනම් යම්කිසි මානසික චිත්‍රයක්, හොඳ හිතවිල්ලක් මුල් කරගෙන හිත හසුරුවා ගන්න. අන්න ඒ විදියට ක්‍රමානුකූලව වැඩීමෙන් තමයි ආකල්පය කියලා දෙයක් ඇතිවෙන්නේ. දැන් අපි හිතමු කොහෙත්ම මෙහි භාවනාවක්, මෙහි කියන එක දන්නෙවත් නැති කෙනෙක් ලෝකය දිහා බලන දෘෂ්ටි කෝණය, එහෙම නැත්නම් ලෝකය දිහා බලන ආකාරය, කොයි වගේද කියනොත් ඒ තැනැත්තා හැම තැනම ගැටෙනවා. මුලු ජීවිතයම අවුලක් කර ගන්නවා. තමනුත් විනාශ වෙලා අතින් අයත් විනාශ කරනවා.

එහෙම නැතිව යම්කිසි කෙනෙක් විකෙන් වික හරි පටන් ගන්නවා නම්, තමන්ගේ හිතට දානවා නම්, අපි අර මේ දේශනාව ආරම්භ කරන අවස්ථාවේදී ප්‍රකාශ කළ වාක්‍යය-ඒ කියන්නේ සැපයට කැමති බව මුලු මහත් ලෝකයා කුලම තියෙන ධර්මාවක්. එකකොට මෙහි කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ ලෝකයේ තියෙන සැප කැමති බව කියන අදහස තමන්ගේ හිතට ජීවී කර ගැනීමයි. මේ සිත හැම තිස්සෙම විසිරෙන්නේ, එක අරමුණක නොපිහිටන්නේ, මේ ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ කියන ඒ කෙලෙස් මතු වීම තුළිනුයි. එකකොට මේකට ලෝකයාට පොදු යම් කිසි ධර්මාවක් අපේ හිතට දුන්නොත්, හැම දෙනාම සැපයට කැමතියි කියලා, ඒක කුල පුළුවන් අපේ හිත තැන්පත් කරගන්න. ඉතින් ඒක 'සුවපත්

වේවා' හරි, 'සුවසත් වෙත්වා' හරි, එක විවනයක් තුළට නැගීමෙන්, ඒක නිහර සිතට මතුකර ගැනීමෙන්, නිහර නිහර සිතට මතුකර ගැනීමෙන්, අන්ත කමන්තෙ ආකල්පයක් වෙනස් වෙනවා. ඒ වගේම සමාධිය ආදී ඒ අනිකුත් ඉංශධම් රාශියක් ඒ නිසා වැඩෙනවා.

ඒවායේ ආනිසංසත් බුදු පියාණන් වහන්සේ කොතොකුත් දක්වලා තියෙනවා. මේ පින්වතුන් අහලත් ඇති, 'මේත්තානිසංස' සුත්තයේ එහෙම එදිනෙදා අත් දකින ආනිසංස මෙහි බාවනාවෙන් - ඒ මෙහි බාවනාව තුළින් කොතොකුගේ සිත විමුක්ත උනොත්. සිත විමුක්ත වෙනවා කියලා කියන්නේ මොකක්ද? දැන් 'බද්ධ වෙරය' කියලා කියනකොට එතනම කියෙනවා බැදීම - බන්ධනය, සිත බැඳෙනවා. යම්කිසි පටිඝ නිමිත්තක්, එහෙම නැත්නම් කමන්ත කරන ලද වැරද්දක් නිසා පළිගැනීමේ වේතනාව උඩ, ඒ සිත හැම තිස්සේම රැ දවල් දෙකේම ගැටෙමින් පවතින්නේ. ඒක බන්ධනයක් වගේ. ඒක බරපතල බන්ධනයක් - දවේෂ බන්ධනයක්. ඒක කමයි සංසාරයේ සමහරු දිගින් දිගට එකිනෙකාගෙන් පළිගනිමින් යන්නේ. එතකොට ඒ වෙනුවට ඉදිරිපත් කර ගන්නවා සිතේ විමුක්තිය. ඒකට කියනවා 'මෙතතා වෙතොවිමුක්තිය' කියලා. මෙහි බාවනාව හොඳට සිතට පිරිණ වෙන අන්දමින්, මුලු මහත් ලෝකයා වෙත පැතිරුණු ඒ පිරිසිදු මෙහි සිත ඇති තත්වය වේතෝ විමුක්තිය හැටියට දක්වනවා - මෙහිවෙතොවිමුක්ති. එබඳු ඒ වේතෝ විමුක්ති තත්වයට - මෙහි වේතෝ විමුක්ති තත්වයට පත්වුණු සිතක - ඇතිවෙන සැනසීම එයින් එදිනෙදා ජීවිතයේ පවා ලැබෙන ආනිසංස බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා, එකොළහක් හැටියට. ඉතාමත්ම සැප නින්දක්, එදිනෙදා ජීවිතයේ සැප නින්දක් ලබන්ත පුලුවනි. ඊළඟට ප්‍රබෝධවත්ව නැගීටින්න පුලුවන්. නරක හීන පෙනෙන්නේ නෑ. ඊළඟට මනුෂ්‍යයින්ට ප්‍රිය වෙනවා. අමනුෂ්‍යයින්ට ප්‍රිය වෙනවා. දෙවියන්ගේ ආරක්ෂාව පවා සැලසෙනවා. ඒ වගේම කමන්ත පැමිණිය හැකි යම් යම් උපද්‍රව වලින් - වස වීස ආයුධ ආදියෙන් පැමිණිය හැකි උපද්‍රව - බොහෝවිට අර මෙහි සිතේ බලයෙන්ම වැළකී යනවා. ඒ වගේම ඉක්මණින්ම සිත තැන්පත් වෙනවා. සමාධීමත් වෙනවා. මුහුණේ වණිය, එහෙම නැත්නම් ගෝභාව, වැඩිවෙනවා. ඒ වගේම මිය පරලොව යන අවසරාවේ හොඳ සිතියෙන් කාලක්‍රියා කරන්ත පුලුවන් වෙනවා. යම්කිසි මාභීඵල ආදියක් ලබලා නැත්නම්, නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගත්තේ නැත්නම්, යටත් පිරිසෙයින්, අවම වශයෙන්, බ්‍රහම ලෝකවල උත්පත්තිය ලබනවා කියලා මිය විදියට අර මෙහි බාවනාව හොඳට වේතෝ විමුක්ති තත්වයටම දියුණු කරගත්තු පුද්ගලයාට ලැබෙන ආනිසංස රාශියක් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා.

අන්ත ඒක නිසා දැන් මෙබඳු මේ උතුම් වෙසක් පොහොස දිනක අපි අධීක්ෂණ කරගන්නා මින - අපේ ජීවිතය යහමහට ගෙන යාමට වැඩි දෙයක්ම අවශ්‍ය නෑ. ඉතාම සුළු වෙනසයි කරන්ට මින. දැන් දන්නවා විශාල යන්ත්‍රයක් පවා, සමහර විට නකරවෙල තිබෙන යන්ත්‍රයක් ක්‍රියාත්මක කරන්න, පොඩි ඇණයක් විතරයි මින කරන්නෙ. එතෙම නැතිනම් යම්කිසි අඩුපාඩුවක් හරිගස්සගන්න. අන්ත ඒ වගේ ලොකු දෙයක් නෙවෙයි මෙතන මේ කමන්ගෙ ආකල්පය වෙනස් කරගන්න උපකාර වෙන්නෙ. සමහර විට එක වචනයයි. 'සුවපත් වේවා' කියන අදහස, ඒ වචනය, භාවනාමය වශයෙන් කමන්ගේ සිතට දාගන්නවා. භාවනාව කියලා කියන්නේ ගුප්ත දෙයක් නොවෙයි. යම් කිසි කුසල් සිතක්, කුසල් අරමුණක් නැවත නැවත සිතට ඇතිකර ගැනීමෙන් ඇති කරගන්න විශේෂ ශක්තියක්. ඒ ශක්තියට කියනවා 'ආසේවන' කියලා. ඒ කියන්නේ නැවත නැවත ඇසුරුකිරීම කුමක් කෙනෙකුගේ සිතේ විශාල ශක්තියක් ඇති කරගන්න සුළුවන්. ඒක නිසා කමයි භාවනාව ගැන කියනකොට ආසේවිතා, භාවිතා, බහුලීකතා- අසේවනය කරනව නිසර ඇසුරු කරනවා, ඒ වගේම වචනවා, ඊළඟට බහුල වශයෙන් කරනවා. මෙමු සිහිවිල්ල නිසර ඇසුරු කිරීම කියලා කියන්නේ නිසර නිසර හිතට තඟාගන්නවා ඒක.

ඒ විදියට ඒ සිතුවිල්ල තුළ තිබෙනවා සිත විමුක්ත කරවන ස්වභාවයක්. මොකද, සිත පටුවෙලා කොටු වෙලයි තිබෙන්නේ. ආත්මාපථකාමීන්වය නමැති ඒ වැට කඩුල්ල තුළ ලෝක සන්තියාගේ සිත් පටුවෙල කොටුවෙලයි තිබෙන්නෙ. ඒ ආත්මාපථකාමීන්වයෙන් මිදිලා කමයි කෙනෙකුට සුළුවන් වෙන්නේ අනිත් අය සැපවත් වෙත්වා කියන ඒ සිහිවිල්ල පවත්වන්න. ඒ සැපවත් කිරීම බොහෝවිට ආරම්භවන්නේ කමන්ගෙ අවට සිටින අයගෙන්, කමන්ගේ ඥාතීන්ගෙන් මව් පිය දු දරුවන් ආදීන්ගෙන්. නමුත් එකනින් නවත්වන්න නරකයි. ඊළඟට අසල්වාසීන් ඊළඟට මැදිහත් අය අවසානයේ සතුරන් පවා ඒ හැම දෙනාම. නියම ආකාරයෙන්ම සතුරන් ජය ගන්නවා කියලා කියන්නේ අර කියාපු විදියට සුද්ධ ආදියෙන් නෙවෙයි. සතුරා ජයගැනීම අර ද්වේෂ සිහිවිල්ල සංසිද්ධා ගැනීමෙන් කරන දෙයක්. හිත ඇතුළෙයි සතුරා ඉන්නේ, බාහිරව සිටින සතුරා නොවෙයි. ඒ සුද්ගලයාම කමයි. නමුත් අර කරහලනාට පස්සේ එයා සතුරා වෙනවා. සතුරාක් මිතුරාක් අතර වෙනස තිබෙන්නේ වෙන එකක් නෙවෙයි. කමන් ඒ හැනැත්තා කෙරෙහි ඇති ආකල්පයයි. ඒක නිසා ඒ ආකල්පය වෙනස් උන හැටියෙ අන්ත ඒ සතුරා මිතුරා වෙනවා. ඒක නිසා කමයි අර බෙදෙම පසිවරු ප්‍රකාශ කරලා තිබෙන්නේ - ඒත් උපමාවක් හැටියට - මේ පොළවේ තිබෙන හාක් කටු - දැන් අපිට පොළවේ ඇවිදින්න මින නම් - මේ

මක්කොම කටු ඉවත් කරලා ඉවරවෙලා ඇවිදින්න පටන් ගන්න හිතුවොත් ඒක කඩදාවත් කෙරෙන්නේ නෑ. ඒ වෙනුවට තමන් පාවහන් දාගත්කහම අර කටුවලින් තමන්ට හානියක් වෙන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ ලෝකයේ ඉන්න කරම් සතුරන් මරලා ඉවරවෙලා මම හොඳට සැප සේ නිදා ගන්නවා කියලා හිතුවොත්, ඒක කඩදාවත් කරලා ඉවර කරන්න බෑ. ලෝකයේ සතුරන් මරලා තමන්ට කැමති අය විතරක් ඉතුරුකර ගන්න එක කඩදාවත් සාර්ථක වෙන දෙයක් නොවෙයි. ඒ වෙනුවට කරන්න කියෙන්නේ තමන් අර පාවහන් දා ගැනීමේ උපමාව වගේ එකත දක්වන්නේ තමන්ගෙ හිත. තමන්ගෙ හිතේ හිටින සතුරා මැරූ කල- තමන්ගේ හිතෙයි මේ සතුරා ඉපදිලා තිබෙන්නේ-ඒ සතුරා මැරුවොත් අර මක්කොම සතුරන් මැරුව වගේ වෙනවා. අන්න ඒ විදියට ඒ බෞද්ධ දාර්ශනිකයන් එහෙම දක්වලා තිබෙනවා නොයෙකුත් න්‍යායයන් උපන්‍යාසයන්. ඒ ආශ්‍රයෙන් තම තමන්ගේ සිත් සකත් භාවනාමය වශයෙන් දියුණු කරගැනීම තුළින් තමයි ඒ දානිශංස දැක්වන්න පුළුවන් වන්නේ.

එතකොට ඒ ද්වේෂය පිළිබඳව එහෙමයි. අනෙකුත් කෙලෙස් පිළිබඳවත් අර යෝනියෝ මනසිකාර, අයෝනියෝ මනසිකාර, කියන ඒ ධර්මාව අනුව අපි නිතර කල්පනා කරල බලන්න මින. මේ සංසාරයේ දීපී කාලයක් අපව ගෙන යන්නේ මේ ලෝභ ද්වේෂ මෝහ කියන ඒ ක්ලේශ ධර්ම තුනයි. දැන් ලෝභය තමයි අර බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ එකත ආතුර වශයෙන්. ලෝකයා නිතරම ලෙහින් සිටින්නේ. කෙලෙස් ආතුර-කෙලෙස් ආතුර භාවයක්, ඒ කෙලෙස් ආතුර භාවයෙන් මිදීමට නම් අර කණිහාව, ආශාව, ලෝභය කියන ක්ලේශ ධර්ම සංසිද්ධා ගැනීමට සිදුවෙනවා. ඒ වගේම, ලෝකයා උත්සුක බවකින්, නිතරම නොසන්සුන් ස්වභාවයකින් සිටින්නේ. ඒ ඉමක් කොනක් නැති සෙවිල්ල නිසා, පාවකාම සම්පත්තිය, ඒවා පිළිබඳව ඇති දැඩි හිසුබව නිසා දැන් ලෝකයේ කොහෙකුත් ඔය විවිධ විලාසිතාවන්, මෝස්තර, එහෙම නැත්නම් සුබෝපභෝගී දේවල් සොයමින් ලෝකයා දුවන දිවිල්ල නිසා කෙටි කරම් විනාශයක් එහෙම නැත්නම් දුක් රාශියක් එකතු කර ගන්නවාද කියලා අපිට පෙනෙනවා. සමහර විට ණය තුරුස් වෙලා, නොයෙකුත් දුක් රාශියක් රැස්කර ගන්නේ නියම සැනසීම, සැනසීම් සුවය, පිළිබඳ අවබෝධයක් නැති නිසයි. අන්න ඒක නිසා බුද්ධ වචනය අනුව අපි හැම තිස්සේම කල්පනා කරන්න මින විශේෂයෙන්ම මෙහිදීයන්. මේ සුභය ද්වේෂයෙන් මුළු මහත් ලෝකයම විනාශවන සුභයක්. ඒක නිසා එදිනෙදා ජීවිතයේ තමන්ගෙ 'වැඩපොල' හැටියට සලකන්න මිනෙ යම්කිසි භාවනා කම් ස්ථානයක්. එදිනෙදා ජීවිතය ගෙනයාම සඳහා නොයෙකුත් විදිසේ

සමාන්ත කරනවා, වැඩ කටයුතු කරනවා. නමුත් මේ හැම එකක්ම තමන්ගේ ශරීරය පවත්වා ගැනීමට - හැප විඳිනවා කියලා හිතන ඒ ශරීරය පවත්වා ගැනීමට පමණයි - උපකාර වෙන්නේ. මුළුමනක් සංසාරයේ අපව ගෙන යන්නේ මේ හිතයි. ශරීර කුඩුව අපි මෙහෙය අකහැරලා යනවා. නමුත් හිතේ ඇති කර ගන්න ඒ කෙලෙස්වලට, ඒ කරනලද කම්වලට ණය ගෙවීම් වශයෙන් තමයි දිළි කාලයක් සංසාරයේ සත්ත්වයා ගමන් කරන්නේ.

අන්න ඒක නිසා මීට වඩා විශේෂ සැලකිල්ලක් යෙදිය යුතුව තිබෙනවා- මේ කය ගැන සැලකිල්ලට වඩා- මේ අපේ හිත ගැන. මේ හිත ඉතාමත්ම පහසුවෙන්ම කිලිටි වෙන්න පුළුවන්. ලෝකයේ තිබෙන නා නා විට අරමුණු ගලාගෙන ඇවිල්ල, එක්කො දවේෂයෙන් එහෙම නැතිනම් රාගයෙන් එහෙම නැත්නම් මෝහයෙන් හිත කැලඹෙන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. මේක වැළක්වීමට නම් හිත සමාධිමත් කරන්න යම්කිසි උපක්‍රමයක් යෙදිය යුතුව තිබෙනවා. දැන් කෙනෙක් 'සුවසත්වේවා' කියන ඒ සිහිවිල්ල උදාසන නැතිවිට වෙලාවේම සිතට දමාගෙන ඊළඟට විනාඩි කීපයක් හෝ අධිශ්‍යාන කරගෙන ඒ සිහිවිල්ල තුළ හිත පවත්වලා පුරුදු වුනා නම්, ඒ තැනැත්තාට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් පුළුවන් වෙනව බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට සකර ඉරියව්වේම, අනිකුත් කටයුතු කරන අතරේ පවා, ඒ සිහිවිල්ල විටින් විට මතුකරගන්න. ඒ වගේම තමා ඉදිරියට එන හැම කෙනෙකුටම ඒ අර මෙහි සිහිවිල්ල - මෙහි සිහිවිලි ධාරාව- නිකුත් කරන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඒ තැනැත්තාට ඇති වෙනවා. ඒ විදියේ මෙහි වේහෝ විමුක්තිය ඇති උන පුද්ගලයා තමයි අර බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට ආනිසංස රාශියක් අත් දකින්නෙ මෙහිදීය.

ඊළඟට ඒ වගේම උපකාර වෙන දෙයක් තමයි කරුණාව. මෙහි සාමාන්‍යයෙන් අර තමා හා සමාන වගේ සිටින සත්ත්වයින් පිළිබඳව. කරුණාව බොහෝවිට දුකට පත්උන අයටයි. දුකට පත්වෙනවා කියලා කියන්නෙ සමහර විට ඒක තමන් ඉදිරියේ නොකො නොබී ඉන්න අය, එහෙම නැත්නම් තුවාලයක් කරගත්තු කෙනෙක්, දැකලා අපිට සමහර විට කරුණාවක් ඇති වෙනවා. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ මහා කරුණාව වගේ අපිට හිතන්න කියෙන්නේ මේ සංසාරයේ සිටින හැම සත්ත්වයින්ම කරුණාවට අරමුණු විය යුතු බවයි. සසර දුකට වැටීල සිටින හැම සත්ත්වයෙක්ම කරුණාවට අරමුණු කරගන්න පුළුවන්. එහෙම හිතලා තමයි අර දවේෂ සිහිවිල්ල ඉවත් කර ගත්ට කරුණාව අපි උපකාර කර ගන්නෙ.

ඒ වගේම එදිනෙදා ජීවිතයේ අර බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට සුවසේ විසීමට - "සුසුඛං" කියලා කියන ආකාරයට සුවසේ විසීමට - උපකාර වෙනවා මුදිතාව කියලා කියන ගුණය. මේක බ්‍රහම විහාර වගයෙන් දක්වනවා. බොහෝවිට සමාජයේ කිබෙනවා ඊර්ෂ්‍යාව. කමාට වඩා ඉහලින් කෙනෙක් පෙනී සිටිනවා නම්, වඩා සුබෝපගෝගී දේවල් පාවිච්චි කරනවා නම්, ඒ තැනැත්තා කෙරෙහි ඊර්ෂ්‍යාව. එතනත් කියෙන්නෙ තොර්ස්සුම් ගතිය, නුරුස්සන බව. ඒ වෙනුවට මුළු මහත් ලෝකයාම සැපකට කැමතියි. හැම දෙනෙක්ම. ඒ අය සැපවත් වීම කමා සැපවත් වීම හැටියට හිතාගන්නට ඕන. ඒකයි මේ මුදිතාව කියලා කියන්නේ. කමාට උන දෙයක්. දැන් මේ මවිපියවරු කමන්ගේ දරුවන් හොඳින් හැදෙන වැඩෙන කොට සතුටු වෙනවා. නමුත් ඒ මවිපියන්ම කමන්ගේ අසල්වාසීන් යම් කිසි දියුණුවක් ලබනකොට ඒ පිළිබඳව ඊර්ෂ්‍යාවක් ඇතිකර ගන්නවා. අන්ත එතනින් පේනවා එකකොට අර හිතේ කිබෙන යම් කිසි අඩුපාඩුවක්, පටුබවක්, නිසයි ඒක එහෙම වෙන්නේ. ඒ වෙනුවට හිතන්න කියෙන්නේ කම කමන්ගේ දු දරුවන් ගැන හිතන්නා වගේම මුළු මහත් ලෝකයාම සැපයට කැමතියි. හැම දෙනෙක්ම සුවසත් වීම මා සුවසත් උනා වගෙයි කියලා හිතාගෙන ඒ විදියට මුදිතා ගුණය. මුදිතා ගුණය සමාජයේ ඉතාමත්ම දුර්ලභ ගුණයක්. වැඩිපුරම ඊර්ෂ්‍යාව ආදිය පැතිරෙන්නෙත් ඒ නිසයි.

ඊළඟට ඒ වගේම තමයි උපේක්ෂාව. ලෝකයේ බොහෝ දේවල් කිබෙනවා අපට වෙනස් කරන්න බෑ ඒවා. ඒවා ඒ හැටියටමයි. අපි ඒවා දිහා බලාගෙන ඉන්නවා මිසක්, උපේක්ෂාවෙන් බලාගෙන ඉන්නවා මිසක්, ඒවා එක්ක ගැටෙන්න හියොත් ඒක අපේ පරිභානියට හේතු වෙනවා. ඒ මොකද, ඒ එක එක පුද්ගලයා අරන් ආපු කම් නිසයි. ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ එදිනෙදා ජීවිතයේ ක්‍රියාකාරීත්වය කමානුරූපව පැමිණී දෙයක්. එයින් අපට යම් කිසි ප්‍රමාණයකින් ඒ තැනැත්තාට උදව් වෙන්න සුළුවත් නම් මෙහි කාරුණ්‍ය ආදී ඒ නුවණැති ක්‍රියා මාථීයකින් උදව්වෙන එකයි අපට කිබෙන්නෙ. යම්කිසි විදියකින් එහෙම බැරිනම් එතකොට එතනට උපේක්ෂාවයි ගේන්න කියෙන්නෙ. මැදිහත් බවයි. එය පුද්ගලයාගේ කමියයි. කමානුරූපව ඇතිවෙව්ව දෙයක්. ඒ පිළිබඳව මට වෙහෙසිය යුතු දෙයක් නෑ. වෙහෙසෙන්න ක්‍රමයක් නෑ, කියලා ඒක ගැන උපේක්ෂාව ඇති කර ගන්න ඕන.

මය විදියට මෙහි, කාරුණ්‍ය, මුදිතා, උපේක්ෂා ආදී ඒ ගුණ සමාජයේ වැඩිමේනුත් අන්ත අර බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ අර 'සුසුඛං' කියලා කියන ඒ උතුම් සුවය අත් දකින්න සුසුචන් වෙනවා. එතකොට අපේ මේ ජීවිත හැඩගස්සවා ගැනීම පිළිබඳව අපි අපිම උත්සාහවත් උනේ නැත්නම්

මේ සමාජයේ පැතිරීගෙන යන භයානක ද්වේෂ හිත්නට, ක්‍රෝධ හිත්නට, අහුවෙලා අපේ මේ ජීවිතය විනාශ වෙනවා. දැන් නොයෙකුත් ජනමාධ්‍ය වලින් මුළු දවස කිස්සෙම පැසෙන්නේ ද්වේෂයට ක්‍රෝධයට වෛරයට හේතුවන අරමුණු. ඒවා අහන්න ලැබෙනකොට, දකින්න ලැබෙන කොට, ඒ කුලීන් සිත් තුළ ඇවිස්සීමක් ඇති නොවන ආකාරයට යම්කිසි ආකල්පයක්, ආකල්ප ශක්තියක්, ඇතිකර ගන්නොත් අන්න ඒ කැනැන්තාට පුළුවන් අර මහා කඩු ඇති ප්‍රදේශයක පාවහන් දගෙන ඇවිදින්න වගේ සුරක්ෂිතව සමාජයේ ජීවත්වෙන්න. ඒක නිසා මේ හැම එකකටම උපකාර වෙන්නේ අපේ මේ සිතේ වැඩිමයි. සිත ගැන නොතකා, සිතක ශක්තිය ගැන නොතකා, එදිනෙදා ජීවිතයේ කමන්ගේ රැකීරකෂා ආදිය, අතිකුත් ලෙහෙකික කටයුතුවල පමණක් යෙදෙමින් එපමණකින් සැතීමකට පත්වෙන්න කෙනෙක් හිතුවොත් ඒ කැනැන්තාගේ විනාශය ඉතාමත්ම ළඟයි. බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයේ පහළට් වදාරන්නේ මේ මනුෂ්‍ය සිතක කියෙන උතුම්බව - මේක කොයි තරම් ශ්‍රේෂ්ඨ තත්වයට ගෙනයන්න පුළුවන්ද කියන එක - පෙන්වන්නයි. මේ ශාසනයේ රහස් තත්වය ලබලා දෙවියන් බ්‍රහ්මසිත්තෙන් පවා වැදුම් පිදුම් ලැබුවේ සමහර විට සමාජයෙන් කොන් උහු ඉතාමත්ම කුලභීත හැටියට සැලකෙන නුගත් අය, සමහරවිට ඉතාමත්ම දාමරික හැටියට ජීවත්වුණු මිය අංගුලිමාල ආදීන්, තවත් නොයෙකුත් විදියේ දුශ්චරිතවල යෙදිල හිටිය අය. මේ හැම දෙනෙක්ම බුදු පියාණන් වහන්සේගේ මහා කරුණාවට පාත්‍රවෙලා, මහා කරුණාවේ පිහිටෙත්, ඒ වගේම මහා කරුණාව අනුව බුදු පියාණන් වහන්සේ යොදගත්ත උපාය මාර්ග - ප්‍රඥාවෙන් යොදගත්ත ඒ උපාය මාර්ග - ඒවා නිසා ඒ කැනැන්තන්ගේ සිත්වල තිබුණු ඒ කෙලෙස් ඉවත්වෙලා, තාවකාලික වශයෙන් ආචරණය වෙලා තිබුණු ඒ කෙලෙස් ඉවත්වෙලා, සංසාරයේ පුණ්‍ය ශක්තිය මතු වෙලා තමයි අර විදියේ තත්ව ලබාගත්තේ. බුදු පියාණන් වහන්සේට බෑ කිසි කෙනෙකුන්ට නැති නිවනක් ලබා දෙන්න. ඒ කැනැන්තන් සංසාරය තුළ දියුණු කරගෙන ආපු ශක්තීන් මතුකරල දීලා, ඒවා තියුණු කරල දීලා, මෝදු කරල දීලා, තමයි කෙනෙක් රහස්වීම් ආදී උතුම් තත්වවලට පත් කරන්නේ.

ඒක නිසා අපි හැම කෙනෙක්ම කල්පනා කරන්ට ඕන මේ සංසාරයේ අපි කරන ලද කොතෙකුත් පින් කිබෙන්න පුළුවන්, හොඳ දේවල් කිබෙන්න පුළුවන්. ඒවා යටපත්වෙලා තිබෙන්නේ. අළු යට හිනි පුපුරුවගේ. ඒවා ඉබේ මතු වෙන්නෙත් නෑ. ඒවා මතුකර ගැනීමේ ක්‍රමය තමයි භාවනාව කියන එක. භාවනාවකට සිත හුරු පුරුදු කර ගැනීම. ඒ නිසා මෙබඳු මේ වටිනා පොහොය දවසක අපි අධිෂ්ඨාන කරගන්ට ඕන. මේවා පහත් දේවල්, එහෙම තැත්නම් මේවා ලෝකයේ බොහෝ දෙනා හෙළා දකින

විදියෙ දේවල් හැටියට සලකන්න නරකයි. භාවනාව කියන එක, ඇතැම් කෙනෙක් කල්පනා කරනවා, මේක මහලුවයසට පත්උනාට පස්සේ, පරලොව ගැන හිතන අවස්ථාව කිට්ටු උනහම පමණක්, අපි මේ බණ භාවනා ගැන උනන්දු වෙනවා කියලා. එක වැරදි අදහසක්. එදිනෙදා ජීවිතයේ පැමිණෙන ගැටලු රාශියකට විසඳුම් - ඉතාම සුලු කාලයකදී ඒවාට විසඳුම් - ලබාගැනීමට පුලුවන් ශක්තියක් ලැබෙනවා සමාධිමත් සිතකින්. ඩියෝනියෝස් මෙත්රි, තරුණා, මුදිනා, උපේක්ෂා යන ඒ බ්‍රහම විහරණ චලිත් සකස්වුණු සිතක අර තීරණ ගැනීමේ ශක්තිය ඉතාමත්ම ප්‍රබලයි. එබඳු සිතක් සැලෙන්නේ නෑ යම්කිසි පිරිසිදු තීරණයක් ගැනීමට. දැන් ලෝකය පුරාම මේ සුදු කලකෝලහල ආදිය ඇතිවීමට හේතුව අර නොදියුණු සිතමයි. සිත දියුණු කරනව කියලා ලෝකයා කරන්නේ එක්කො ඉහෙන කියා ගැනීම ආදී දේ, එහෙම නැත්නම් යන්ත්‍ර සූත්‍ර පිළිබඳව, විද්‍යාව පිළිබඳව - ඒවා පිළිබඳව - මේ හිත යෙදීමෙන්. ඒවායින් එක්තරා කෘත්‍රිම විදියක පරිවර්තනයක් සිතේ සිදුවෙන්නේ. සිතේ නියම ක්‍රමානුකූල වර්තනයක් - භාවනාවක් කියල කියන ඒ නියම 'වැටීමක්' - සිදු වෙන්නේ නෑ. සිත තුළ කියෙන එක පහසයක්, අර තක්විතක් ආදිය, විතරයි වැඩෙන්නේ. මේ හිතෙයි කියලා කියන එක, මේක හදවතක් එක්කම යන එකක්. මේ හදවතේ ඇතිවන සිතුවිලි ඒ හැනිම් ඒවායින් තොරව සිතක් පැනනගින්නේ නෑ. එක නියා ඒ හදවත පිළිබඳ යම්කිසි පිරිසිදු කිරීමක් කරනට වෙනවා මේ මෙත්‍රි ආදී භාවනා ක්‍රම වලින්. එහෙම නෑ කෑන, ඒ කෑනෑත්තා යම්කිසි බුද්ධි වාදයකට යටවෙලා, තක්වලට යටවෙලා, වංචක ධරීවලට යටවෙලා, තමන්ගේ හිත දියුණු කරගන්නවා වෙනුවට කිරිසත් තත්වෙකට පත්කර ගන්නවා. තක් මාඨියෙන් නොයෙකුත් විදියේ අකුසල් පාපකම් පවා හොඳ දේවල් හැටියට පෙන්වුම් කරනවා.

දැන් මේ සමාජයේ කරලියට ඇවිල්ල කිබෙන නොයෙකුත් විදියෙ මිථ්‍යා ආජීව මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නවා. දැන් මය ආජීවය පිළිබඳව මේ අවස්ථාවේ සමාදන් උන හිලය රකින්න බැරි හේතු මොනවද කියලා හිතලා බැලුවොත් ලෝකයා නොයෙකුත් විදියෙන් ධාර්මිකය ඉවත්කරල ආර්ථිකය පිළිබඳව පමණට වඩා වෙනෙසීම නිසයි. ඒ තර්ක විතර්ක නිසා අර පාපකම්වල කිබෙන අකුසල් පැත්ත ගැන අමතක කරල ඒ වෙනුවට එදිනෙදා ජීවිතයේ සැපය කියන්නේ ආර්ථික පැත්තෙන් ඇතිකර ගන්න දියුණුවයි. දැන් එකයි සමාජයේ ඉදිරියට ඇවිල්ලා කියෙන්නේ. වාමි ජීවිතයක්, නිරවද්‍ය ජීවිතයක්, බුදු පියාණන් වහන්සේ වදුරල කියෙනවා 'අනවජ්ජ සුඛං' කියලා. නිරවද්‍ය ජීවිතයකින් කෙනෙක් ලබන සැපත එදිනෙදා-තමන්ගේ හිත දොස් කියන්නේ නෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේ

පෙන්නුම් කරල කිබෙනවා අත්තානුවාද භය, පරානුවාද භය, දර්ශන භය, දුග්ගති භය, කියලා භය හතරක්. භය කියල කියන්නේ මෙතන අත්තරාය - අනතුරු හතරක් ලෝකයාට කිබෙනවා. අත්තානුවාද භය, කියල කියන්නේ තමන්ගෙ හිත තමන්ට දොස් කියනවා. තමන් හොයි කරම් ලෝකයාට රහසිගතව ඒ පාපකම් කළත්, මිනීමැරුම් හොරකම් ආදිය කළත්, ඒක තමන්ගෙ හිත දන්නවා. ඒ තැනැත්තාට හරියට නින්ද යන්නේ නෑ. 'හොරෙක් හොරෙක්' කියලා කිව්වොත් තමන් හැරිලා බලනවා. 'මිනීමැරුවෙක්' කියලා කිව්වත් තමන් හැරිලා බලනවා නඟරයක දී, මොකද මේ, තමන්ට කියනවයි කියලා හිතාගෙන. ඒ කරමට අර තමාගේ හිත තමාට දොස් කියනවා. ඒ වගේම පරානුවාද භය. ඒ ගැන දැන ගත්තතම අනුන්ගෙන් අපහාස ආදිය, දෝෂාරෝපණ ආදිය, අහන්ට ලැබෙනවා. ඒ වගේම නීතියේ රැහැනට අහුලනොත් එයින් දුටුවම් විදින්නට සිදුවෙනවා. ඒ හැම එකකින්ම බේරුනත් අවසානයේ දුග්ගති කියලා කියන ඒ භයානක විපාක - අපාය, ආදී කැන්වල ඉපදිලා, සතර අපායේ ඉපදිලා - විදින්නට සිදුවෙනවා, බුද්ධ වචනය සත්‍ය නම්. මේ හැම එකක්ම සිදු වෙන්නේ සිත පිළිබඳව නොතැකීම නිසයි - සිතේ නියම වටිනාකම.

අන්න ඒක නිසා මේව ගැන කල්පනා කරල මේ පින්වතුන් අද මේ වටිනා වෙසක් පෝය දවසෙ එදිනෙදා ජීවිතයේ භාවනා කම්පථානයට විශාල තැනක් දිය යුතුව කිබෙනවා. ආරම්භ වශයෙන් උදාසන සුළු වෙලාවක් හෝ තමන් අතිකුත් කටයුතුවලට, වැඩපලට, යන්න කලින් මේක තමන්ගේ වැඩපලෙයි, මගේ වැඩපොලෙයි, කියල හිතාගෙන සුළු වෙලාවක් හරි යම්කිසි භාවනා කම්පථානයක, විශේෂයෙන්ම මෙහි වැනි දෙයක්-සමාජය සමඟ කටයුතු කරනකොට බොහෝවිට ඒක තමන්ට උපකාරී වන නිසා, එහෙමත් නැතිනම් බුද්ධානුස්සකිය ආදී තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාව වැඩි දියුණුවෙන, අශුභ ආදී ඒ කෙලෙස් මදීනය වෙන, එහෙම නැත්නම් මරණ සතිය වැනි මේ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයේ ඒ වටිනාකම පෙන්නුම් කරල දෙන, එහෙම නැත්නම් ඒවා පිළිබඳව අප්‍රමාදීව කටයුතු කරන්නට පොළඹවන, විදියෙ යම්කිසි භාවනා කම්පථානයක් තුළ සුළු වෙලාවක් හරි සිත හසුරුවලා එදිනෙදා ජීවිතයේ කටයුතු ආරම්භ කරන්නට පුරුදු වෙන්නට මින. ඒ වගේම දවස අවසානයේදීත් තමන් නින්දට යන්න කලින් - සිත සන්සුන්වෙන අවස්ථාවක් ඒ වෙලාව. නින්දට වැටෙන්න කලින් යම්කිසි භාවනාමය සිතක් ඇතිකර ගත්තොත් ඒ තැනැත්තාට අර බුද්ධියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ හැටියට තරක සිහින පෙනීම් ආදී ඒ විදියෙ කරදරයක් ඇතිවන්නෙ නෑ. ඉතාම සැප නින්දකට පත්වෙන්නට සුළුවනි. එකකොට ඒ විදියට දවසෙ ආරම්භයත් දවසේ අවසානයත් කියන

ඒ අවසරා දෙන ගැන විශේෂ අවධානයක් යොමුකරලා තමන්ගේ හිත හාවනාවට දමන කෙනෙකුට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් එදිනෙදා ජීවිතයේ සතර ඉරියව් පවත්වන අතරේම හිත විසිරෙන වෙලාවට තමන්ට නිරායාසයෙන්ම වගේ කමටහන මතක් වෙන තත්ත්වයක් එනවා. එබඳු පුද්ගලයාට ඒ තමන්ගේ ගමන් බිමන් වලදී, එදිනෙදා කටයුතු වලදී, අර 'රස්කියාදු වෙනවා' කියලා කියන ඒ අපතේ යවන අවසරාවලී වල, අර හාවනා කම්පනයා කුලීන් තමන්ගේ හිත විඩාගන්න හැකියාව ලැබෙනවා. මේ බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයෙන් අපි වැඩ ගන්නවා කියලා කියන්නේ මේවා බුද්ධිවාදයට නතුකරගෙන, පොහ පතේ කියෙන දේවල් තමන් ඉගෙන කියාගෙන කටපාඩම් කරගෙන, ඒවායින් යම්කිසි ලොකීක ප්‍රයෝජනයක්, විභාග පාස් කිරීම් ආදියක්, කිරීම නොවෙයි. බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට මේ සංසාරයේ සත්ත්වයා දීඝිකාලයක් දුකට පමුණුවන ලෝභය ද්වේෂය මෝහය කියලා කියන කෙලෙස් මුල් තුන ඉදිරීම සඳහා යම්කිසි ප්‍රයත්නයක් මේ හාවනාමය මනස තුළින් අපි ඇතිකර ගත යුතුව තිබෙනවා.

ඒ නිසා ඒ වගේ හාවනා කම්පනයා දිය හැකි අය වෙත ළංවෙලා ඒ උපදෙස් ආදරයෙන් ලබාගෙන ඒවා තුළ තමන්ගේ හිත හැසිර වීමෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ අර 'සුසුබං' කියලා කියන ඉතාමත්ම උතුම් සැපත මෙලොවම ලබාගන්න උත්සාහකළ යුතුව තිබෙනවා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා අර අනිකුත් දෙවියන් පවා ලබන ඒ සියළු සැපත පරාදයි මේ නිව්න අමානයට, නිවන් සුවයට. නිවන් සුවය කියලා කියන්නේ එක්තරා අමුතු ලෝකයක ලබන, අමුතු පානයකින් ලබන, සැපතක් නොවෙයි. මේ සිතේ තිබෙන සැනසීම් සැපය, සිත තුළින්ම මතුකර ගත හැකි සැනසුමයි. නිවීමයි. මුළුමහත් ලෝකයම හටයම දැවෙන බවයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. 'සබ්බං ආදිත්තං' - මුළු මහත් ලෝකය දැවෙනවා. මේ දැවෙන බව ලෝකයාට තේරෙන්නේ නෑ. දැන් පළහැටියන් පානකට වැටෙනවා දකිනකොට අපට නම් පෙනෙනවා උන් දැවෙනවා වගේ. නමුත් උන්ට ඒක තේරෙන්නේ නෑ. ඒ සතුන්ට තේරෙන්නේ නෑ. අත්ත ඒ වගේ ලෝකයාත් හැම නිස්සෙම කරන්නේ මේ ලෝභ ද්වේෂ මෝහ කියලා කියන මේ ගිහි තුනට සනිත එනයි. ඒ ගිහිතේ කියෙන ආකර්මණ ස්වභාවය නිසා ඒක ගිහිතක් බව තේරෙන්නේ නෑ. ඒ වගේ මුළු මහත් ලෝකයාම ඒ ලෝභ ද්වේෂ මෝහ වශයෙන් ගිහි ගන්නවා වගේම බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ සලායතන කියලා කියන අපේ ඉන්ද්‍රියන් ආශ්‍රිතව ඇති හැම එකක්ම දැවෙනවා කියලා. ඇසත් ගිහිගෙන දැවෙනවා. රූපයනුත් දැවෙනවා.

කණන් හිනිගෙන දැවෙනවා. ගබ්දක් දැවෙනවා. මිය ආදී වශයෙන් මේ ඉන්ද්‍රිය හැම එකක්ම, මුදු මහත් ලෝකයම, ලෝක ද්වේෂ මෝහ ආදී හිනි වලින් දැවෙන හැටි බුදු පියාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරල දීලා තිබෙනවා. එකකොට අන්න ඒ දැවීලි නිවාගත්තු තැන කමයි නිවන කියලා කියන්නේ. නිවීමයි. ඒක සඳහා එකකොට අර මෙහි ආදී භාවනාවකින් සිත හැන්පත් කරගෙන විදහීනා භාවනාව වැඩීමෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ මේ ලෝකයේ යථා තත්වය වන අනිත්‍යා, දුඛ, අනාත්ම කියන ක්‍රියාණය අවබෝධ කරගෙන කෙනෙකුට සෝවාන් සංකදගාමී අනාගාමී අර්හත් කියන මාථිඵල ප්‍රතිවේධයෙන් උතුම් අමාමහ නිවන් සංකෘත් කරගන්න පුළුවන් වෙනවා.

එකකොට බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලා ලෝකයේ පහළ වී වදාරන්නේ ඔත්ත මය කියාපු මය සංසිද්ධි සුවය - නිවීම සුවය - ලෝකයාට හඳුන්වා දීමටයි, තමන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන - ඒක ඉලක්කයයි. හැම බෞද්ධයාගෙම ඉලක්කය විය යුත්තක් ඒකයි. අන්න ඒ ඉලක්කය ඇතිව අද දින හොඳ අධිෂ්ඨාන ඇතිකරගෙන, භාවනාමය ජීවිතයක් මම මෙතැන් සිට ගතකරනවා කියලා අධිෂ්ඨාන කරගෙන, මේ පින්වතුන් අද දින පැයක් පමණ - ඇතැම් කෙනෙක් මේ වටිනා පොතොය අටසිල් ආදී ඒ උතුම් ශීලයක් සමාදන් වෙලා, තවත් සමහර කෙනෙක් ආර්ය අෂ්ටමක ශීලය සමාදන් වෙලා, ඒ විදියේ ශීලයක පිහිටලා - ධම් ශ්‍රවණය කළා. ධම් ශ්‍රවණය කරනවා කියලා කියන්නේ තමන් තුණුරුවන් කෙරෙහි ඇති කරගත්තු ශ්‍රද්ධාව ඇතිව මේ කාලය තුළ තමන්ගේ කණ යොමු කිරීම. ඒ ශ්‍රද්ධාව - ඊළඟට ශ්‍රද්ධාව අනුව මිය වීරියයක් මතු කරගෙන තමයි ඒ කාර්යයෙහි යෙදීලා සිටින්නේ. ශ්‍රද්ධාව, වීරියය, ඊළඟට ඒ එක්කම වීරිය ආශ්‍රයෙන් තමන්ගේ සිතේ යම් කිසි සිහියක්-සහිය කියලා කියන ගුණය - ඇතිකර ගන්නවා. ඒ සහියම සැහෙන වෙලාවක් පැවැත්වීම තුළින් යම්කිසි සමාධියක් අත් දකින්න පුළුවන්. ඒ සමාධිමක් සිතටයි ධම්ය පිළිබඳ ගැඹුරු වැටහීම් එන්නේ ප්‍රඥාව වශයෙන්. ඒක නිසා ඒ ධම්ය පෙන්වුම් කරන සද්ධා වීරිය, සති, සමාධි, පඤඤා, කියලා කියන, යම් කිසි අවසරාවක ඉන්ද්‍රිය ධම් බල ධම්යන් හැටියට නිවනට උපකාරීවන, ඒ කුසල් ධම් වගා කර ගැනීමට අද දින මේ අවසරාව අපි යොදාගන්නා කියලා සතුටු වෙන්න ඕනෑ. මේ එකතුකරගත්තු කුසල් රාශියෙන් ඇතිකර ගත්තු විත්ත ශක්තිය මේ ජීවිතයේදීම උතුම් මාථිඵල ප්‍රතිවේධයෙන් නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමට උපකාරවත් වේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න.

ඒ වගේම මෙතෙක් වේලා අපි මේ ධම් දේශනාමය වශයෙන් ධම් ශ්‍රවණමය වශයෙන් දෙපක්ෂයම රැස්කරගත්තු කුසල සම්භාරය ශාසනාරක්ෂක

දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මංගලිලය ඇතුළු යම්කාක් අවිච්ඡේ පටන් අකනිට්ඨාච දක්වා වූ ලෝක සත්ත්වයින් සිටිනවා නම්, පින් කැමති නිවන් කැමති, අපගේ දොසින් ඇතුළු, ඒ හැම දෙනෙක්ම මේ පින් අනුමෝදන් වෙන්නවා. අනුමෝදන් වී මේ අතිහයානක සංසාර දුක්ඛයෙන් අත්මිදී ජංහි ජරා ව්‍යාධි මරණ ආදී සියලු සංසාර දුකින් මිදුනු උතුම් අමාමහ නිවනින් සැනසීමට පත්වෙන්නවා කියලා එහෙම ප්‍රාර්ථනා කරගෙන දැන් මේ ගාථා කියලා පින් පමුණුවන්න.

'එතනාවතා ච අමෙහති.....'

15 වන දේශනය

15 වන දේශනය

“නමො තසාං නගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසා”

යො ච වසාසනං ජීවෙ
දුසසනෙදාදා අසමාහිතො
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො
සතදාදාවනනසා නධාසිතො හි

- සහසාවග්ග, ධම්මපද

සැදැහැවිත් පින්වතුනි,

මනුෂ්‍යයකුගේ ජීවිතයක සම්පූර්ණ පරිවර්තනයක් සිද්ධ වෙන්න වැඩි කාලයක් අවශ්‍ය වෙන්නෙ නැහැ. සමහර විට සුළු මොහොතක ඇතිවුණු යම් කිසි විෂය විස්ලවයකින් පවා විශාල ජීවිත පරිවර්තනයක්, ජීවිත රටාව පිළිබඳ එහෙම පිටින්න හැකි ගැස්වීමක්, සිද්ධ වෙන්න ඉඩ තිබෙනවා. ඒ විදියට සමහරුන්ගේ විෂය විස්ලවයක් ඇතිවන්නෙ යම්කිසි ප්‍රාතිහාර්යයක් දැක්මෙනුයි. ඉන්පසු වශයෙන්ම ප්‍රාතිහාර්ය කියලා කියන්නේ කෙනෙකුගේ හෝ පිරිසකගේ හෝ සිතේ විශේෂ විෂය විස්ලවයක් ඇති කරන්න සමත් යම් කිසි අරුම සුදුම සිද්ධියකටයි. ඒ වගේ අරුම සුදුම සිද්ධියකින් පොරොදුවක් සහ පිරිසක් බවට පත් කරනු ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් පිළිබඳවයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථා ධර්මය දේශනා කොට වදාළේ.

බුදු පියාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිත් පැවිදිවුණු ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් හිටියා කොණ්ඩසකු කියන නමින්. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් ලබාගෙන ඇත වනයකට වැඩම කරලා භාවනා කරලා රහත් වුනා. රහත් වෙලා ඒ නමින් ප්‍රකාශක කරගත්තු කාරණය ගැන බුදු පියාණන් වහන්සේට දැන්වීමට ආපසු බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්මට වඩින අතර, අතරමගදී ගමන් විඩාව නිසා මාඨියෙන් ටිකක් ඉවත් වෙලා මාඨිය අසළ තිබුණු ගල් කලාවක වැඩ ඉඳගෙන ධ්‍යානයට සම්වැදුනා. එදම ඒ හැන්දෑවරුවේ ගමන් කොල්ල කා ගත්තු, කොල්ල කාගෙන බඩු මිටි මිළුවේ තියාගෙන යන, පන්සියක පොරොදුවක් ඒ මාඨියෙම යන අතර රාත්‍රිය ගත කරන්න අර ගල්කලාව ළඟට පැමිණියා. ඒ හොරු දැක්කා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ. නමුත් අපුරේ මේ වැඩඉන්න ස්වාමීන් වහන්සේ පෙනුනේ කණුවක් හැටියට. හිතුවා මේක කණුවක් කියලා. හිතාගෙන එක හොරෙක් බඩු මිටිය අර ස්වාමීන්වහන්සේගෙ මුලුව උඩ තිබ්බා. තව හොරෙක් කමන්සේ බඩු මිටිය ස්වාමීන් වහන්සේගේ ඇඟට හේන්තු කලා. ඊළඟට මේ ස්වාමීන් වහන්සේ වටේ වැටීල මේ කට්ටිය කවුරුන් බුදිය ගත්තා.

එළිවෙන යාමයේ නැහිටලා නම නමන්ගේ බඩුමිටි සොයන කොට මේ ස්වාමීන් වහන්සේ දැකලා බයවෙලා, යකෙක්කය කියලා ඔක්කොම දුටන්න පටන් ගත්තා. බඩුමිටියක් මළු උඩ කියාගෙන ඉන්න මේ ස්වාමීන් වහන්සේ දැකලා බයවෙලා යකෙක්කය කියලා දුටන්න පටන් ගත්තා. ස්වාමීන් වහන්සේ "උපාසකයනි, බයවෙන්න එපා මම පැවිද්දෙක්" කියලා ඒ පිරිසට කථා කලා. ඉතින් මේ සිද්ධිය නිසා ඊළඟට මේ පිරිස තුළ ලොකු විත්ත විප්ලවයක් ඇති උනා. මේ අය "ස්වාමීනි, අපට සමාවෙන්න අපි හිතුවේ කණුවක්" කියලා ඒ විදියට සමාවෙන්න ගත්තා. ඊළඟට අර සොර මුල් නායකයා ඒ ඇතිඋණු සංවේගය නිසා තීරණය කලා පැවිදිවෙන්න. මේ ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් "මා පැවිදි කරන්න" කියලා ඉල්ලා හිටියා. ඊළඟට ඒ හොරමුල් දනික් අයක් ඒ විදියටම මේ නමන්ගේ නායකයා ගත්තු තීරණය අනුව තීරණය කලා "අපිත් පැවිදි වෙන්න මින" කියලා. ඒ පන්සිය දෙනාම ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් පැවිද්ද ඉල්ලා හිටියා. ස්වාමීන් වහන්සේත් ඒ අය පැවිදි කලා. ඉතින් පන්සිය දෙනෙක් පැවිදි කරනවා කියන එක ලොකු වැඩක්. ඒ විදියට පැවිදි කරගෙන ඒ අය හැඩ ගස්සවාගෙන, බුදු පියාණන් වහන්සේ දැකීමට වැඩම කලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ. මේ ස්වාමීන් වහන්සේට ඒ එක්කම නමකුත් පටබැඳුනා "බාණු කොණ්ඩකු" කියලා. කොණ්ඩකු කියන නමින් හිටියේ, බාණු කියලා කියන්නේ කණුව. අර කණුව පිළිබඳ සිද්ධිය නිසා. කණුවක් කියලා හිතාගත්තු ඒ කාරණය ගැන ආරංචි පැතිරලා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේට නමක් පටබැඳුනා බාණු කොණ්ඩකු කියලා. මේ ගාසනයේ බාණු කොණ්ඩකු නමින් හැදින්වෙන්නේ මේ ස්වාමීන් වහන්සේයි. මොකද අකුණු කොණ්ඩකු කියන ස්වාමීන් වහන්සේ-වඩාත් ප්‍රසිද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් වෙන්කරලා හඳුනාගන්න "බාණු කොණ්ඩකු" කියන නම යොදාගන්නවා.

ඉතින් බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ බාණු කොණ්ඩකු ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩියට පස්සේ, අහනවා "මොකද කොණ්ඩකු ගෙල්ලයො පිරිසක් එහෙමත් ලබාගෙන තියෙන්නේ කොහොමද?" කියලා. එකකොට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ ඒ ප්‍රවෘත්තිය ප්‍රකාශ කලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ අර පිරිසගෙන් විමසුවා "ඇත්තද මහණෙනි මේ කාරණය." එකකොට මේ පිරිස ප්‍රකාශ කරනවා "මේ වගේ සෑද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයක්, සෑද්ධි අනුභාවයක් අපි කාගෙවත් දැකලා නෑ. එක නිසා අපිට පැවිදිවෙන්න හිතනා" කියලා, අන්න ඒ අවස්ථාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා අර අපි කලින් කියාපු ගාථාව:

‘සොඬ වසස සතං ජීවෙ
 දුසසසෙදාදා අසමාහිතො
 එකාහං ජීවිතං සෙසො
 සන්දාදාචන්තසාස කධාසිතො’

මේ පිරිසට කියනවා බුදු පියාණන් වහන්සේ භූඹලා මේ කලින් ගෙනගිය ජීවිතය-ප්‍රඥාවක් නැති, ඒ කියන්නේ අදාන විදියේ ඒ පාපකාරී ජීවිතය-අසහරලා මේ වගේ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත ධාන වඩන මේ විදියේ හොඳ ජීවිතයකට යොමු වීම ඒක තමයි වටින්නේ කියන ඒ අදහසයි මේ ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ. යම් කෙනෙක් ප්‍රඥාව නැතිව සමාධියක් නැතිව අවුරුදු සියක් ජීවත් උනත් ප්‍රඥාවෙන් යුක්තව ධාන වඩමින් ගත කරන එක දවසේ ජීවිතය ඊට වඩා වටිනවා කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. ඒ ගාථාවක් ඒ දේශනාවක් අහලා අර පන්සිය නමම රහත්උනා කියලා සඳහන් වෙනවා.

එකකොට අපි මේ ගාථාවක් කථාවත් ආශ්‍රයෙන් අපේ ජීවිතයට ප්‍රයෝජනවත් වන කාරණා ටිකක් මතුකර ගන්න බලමු. දැන් මේ ගාථාවෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුන්නේ ශාසනික වටිනාකම්, එහෙම නැතිනම් ධර්මානුකූල වටිනාකම් සහ ලෞකික වටිනාකම් කියන ඒ දෙක සංසන්දනය කිරීමක්. ලෞකික වටිනාකම් අනුව බලනවා නම් ප්‍රඥාවක්, ඥානයක්, ධානයක්, සමාධියක්, ගැන හිතන්නේ නැතිව කොයි අන්දමින් හෝ අධාර්මිකව හෝ ජීවත්වෙමින් අවුරුදු සියක් ගත කිරීම ලොකු දෙයක් හැටියට සමාජය සලකනවා. ඒ කැනැන්තා "දිගාසිරි වින්ද" කියලා. නමුත් මේ දිගාසිරි විදීමට වඩා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ ශාසනයේ ප්‍රඥාවක්, ධානයක් වඩමින් ගත කරන එක දවස වටිනවා කියලා. යම් කෙනෙක් අවුරුදු සියයක් ප්‍රඥාවක් සමාධියක් නැතිව ජීවත් වනවාට වඩා එක දවසක් ජීවත් වෙහොත් ප්‍රඥාවක් ඇතිව ධාන වඩමින්, අන්න ඒ එක දවසේ ජීවිතය වඩා වටිනවා කියලා. ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයේ නම් බොහෝවිට අධාර්මිකව නමන්නේ ජීවිතාව පිළිබඳ කාරණය විතරයි සලකන්නේ. කොයි, ආකාරයෙන් නමුත් ජීවත්වෙනවා නම් ඒක තමයි අවශ්‍ය වෙන්නේ කියලා. නමුත් නුව-හීන් කල්පනා කරල බැලිය යුතුයි සැදැහැටතුනි, මේ සාමාන්‍යයෙන් අපේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය කියලා කියන කොට මනුෂ්‍යයාට ඉබේම ලැබීවිට, මනුෂ්‍යත්වය එක්කම ලැබීවිට, විශාල වටිනා වරප්‍රසාදය තමයි මේ මිනිස් සිත. මේ මිනිස් සිතෙන් ගන්න පුළුවන් ලොකුම වැඩේ තමයි මේ සසර දුක් කෙළවර කරගෙන නිවන්

ප්‍රකාශ කරගන්න උපකාර වන්නාවූ ඒ ප්‍රඥාව උදකර ගැනීමක් ඒ ප්‍රඥාවට උපකාර වෙන භාවනාව ධ්‍යානය වැඩීමක්. මේ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවය, විශේෂයෙන්ම බුද්ධෝත්පාද කාලයක ලබාදු මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයක්. එකකොට බුද්ධෝත්පාද කාලය කියලා කියන්නේ ධර්මය අසන්ට ලැබෙන, නිවන් දකින්නට අවස්ථාව තිබෙන, සසර දුක් කෙළවර කරගැනීමට අවස්ථාව තිබෙන, කාලයක්. එබඳු කාලයක ලැබෙන මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයකින් අපට ලැබීවිලි ලොකුම වරප්‍රසාදය වන මිනිස් සිත පාවිච්චි කරන්න මින මේ ප්‍රඥාව වැඩෙන ආකාරයට, සමාධිය ධ්‍යානය ආදිය වැඩෙන ආකාරයට, නමුත් සාමාන්‍ය ලෝකයේ බොහෝදෙනා ජීවිතය ගත කරන්නේ මේවා ගැන කිසිම හැකීමක් නැතිව.

එකකොට දැන් මේ කථාවෙහිත් අපට හොඳ ආදර්ශයක් ලැබෙනවා මේ හොර මුල ගන්න ක්‍රියා මාතීය කුමිත්. මේ කථාවෙ ඇත්ත වශයෙන්ම ප්‍රාතිහාර්ය එකක් නොවෙයි දෙකක්ම තියෙන හැටියට සලකන්න පුළුවන්. එක ප්‍රාතිහාර්යයක් තමයි ඒ සංඝයා වහන්සේ පිළිබඳ ප්‍රාතිහාර්යය. අර මුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට ප්‍රඥාවෙන්, ධ්‍යානයෙන් යුක්තව දක්වනු ප්‍රාතිහාර්යය. ඒ කියන්නේ මුල රැම සමාධියෙන් වැඩිනුන්න කණුවක් වගේ. ඒක එක්කරා ප්‍රාතිහාර්යයක්, නමුත් ඊළඟට තිබෙන ප්‍රාතිහාර්යය තමයි මේ සොරදෙටුවා දක්වනු ප්‍රාතිහාර්යය. දැන් පිරිසක් උනාම, පන්සියක පිරිසක් උනහම, ගතයුතු ක්‍රියාමාතීයක් ගැන තීරණය කිරීමේදී, ඥානවන්ත තීරණයක් ගැනීමේදී, ලොකු ප්‍රශ්න හිටිනවා. නමුත් මේ සොර දෙටුවා ගත්තු එහිතර තීරණය මොකක්ද, මේ නමන් දීපී කාලයක් ගෙනගිය මේ මිථ්‍යා ආජීවය-වැරදි ජීවිතා ක්‍රමය - මේකෙන් වෙන්වෙලා පැවිදි වෙන්න මින ශාසනයේ, කියන එක. මේකට 'ජන්ද විමසීමක්' වගේ දෙයක් උනා නම් මහ පටලැවිලි ගොඩක්. නමුත් මේ පුද්ගලයා කුලත් ජන්දයක් තිබුනා. දැන් මේකට සෘද්ධියක් කියලා කියන කොට සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය දක්වන්නට උපකාර වෙන කාරණා හතරක් ධර්මයේ දක්වලා තිබෙනවා. ජන්ද, චිරිය, චිත්ත, විමංසා කියලා. ජන්දය කියලා කියන්නේ කැමැත්ත, මිනෑකම, කියන එකයි. චිරිය කියලා කියන්නේ ඒ මිනෑකම අනුව, කැමැත්ත අනුව, යොදන චිරියයයි. චිත්ත කියලා කියන්නේ ඒ චිතිය සම්පූර්ණ කරගැනීමට, ඒක සාර්ථක කරගැනීමට, යොදන අධීක්ෂණය ශක්තියයි. ඊළඟට විමංසා කියලා කියන්නේ ඒ හැම එකක්ම කිරීමට, සාර්ථක කරගැනීමට, උපකාර වෙන ප්‍රඥාව, විමසුම් ක්‍රමයයි. මය හතර උපකාර කරගෙන තමයි කෙනෙකුට ප්‍රාතිහාර්ය පෙන්වන්නට පුළුවන් වෙන්නෙ, සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය ආදිය. ඉතින් සෘද්ධිපාද කියලා කියන්නෙ - සෘද්ධිය කියලා කියන්නේ සාර්ථක කරගැනීම -

ඒකට උපකාර වෙන කාරණා හතර. ඉතින් මේ සොර දෙවුවා තුළ තිබුනා දැඩි අධීෂ්ඨානයක්. ඒ අනුව අර අනිකුත් කාරණා සම්පූර්ණ කරගෙන ඒ සොර දෙවුවා පළමුවෙන්ම ඉදිරිපත් වෙලා "මම මහණ වෙන්න මින" කියලා කීව්වා. ඒ අනුව අනිකුත් අනුගාමිකයන් කමන්ගෙ ජීවිත රටාව වෙනස් කරගන්න කීරණය කරගත්තා. ඒකත් ප්‍රාතිහාර්යයක් හැටියට අපට පළකන්න පුළුවන්.

මේ කාලයේ කෙනෙකුට මේ කථාවෙන් ආදර්ශ ගැනීමේදී අන්ත ඒ විදියට තමයි ක්‍රියා කළ යුත්තෙ. ධර්මානුකූලව අර සාදධිසාද මතු කරගෙන තමන්ගෙ ජීවන මාතීය වෙනස් කරගත යුතුව තිබෙනවා. සමහර විට ඇතැම් කෙනෙක් නොයෙකුත් සාංසාරික දෝෂ නිසා, කම්දෝෂ නිසා, නොයෙකුත් වැරදි ආච්චලට නැඹුරුවෙලා සිටිනවා - වැරදි ජීවිතා ක්‍රම වලට. සමහරු මත්පැනට, බේබද්දත් හැටියට නම් වැටීලා තිබෙනවා. "බේබද්දෙක්" කියලා. සමහරු දාමරික මිනී මරුවෙක් කියලා. අහවලා 'මිනීමරුවෙක්' 'හොරෙක්' 'අපරාධ කරුවෙක්' කියලා ඔය විදියට නොයෙකුත් නම් පවා පටබැඳෙන තරමට සමහරු තමන්ගෙ ජීවිත දුෂිත කන්දියට පත් කරගෙන සිටිනවා. නමුත් කිසිම කෙනෙක් පැකිලෙන්න හොඳ නෑ, මේ ජීවිත රටාව වෙනස් කරන්න. අවස්ථාව ලැබුනොත් ඒක කරගන්න ඉදිරිපත් වෙන්න මින ඔය නැතිව. සමහර විට ඒ නිසා සමාජයේ අතින් අයගේ, තමන් අනුවම ජීවත්වෙන අයගේ ගැරහීමට ලක්වෙනවා, ඒ අයගෙ, නින්දාවට හාසායට ලක්වෙනවායි කියලා සමහරු හිත දුච්ච කර ගන්නවා. තවත් සමහරු දැන් මා මේ විදියට ජීවිතයක් ගත කරලා මං කොහොමද පැවිදි වෙන්නේ. අතින් අය මට මෙහෙම කියයි හේද? මේවාට අවලාද කියයි හේද? කියලා. ඒ විදියටත් සමහර විට හිත දුච්ච කර ගන්නවා. නමුත් අර කියාපු මනුෂ්‍යත්වයෙන් ලැබුණු ශ්‍රේෂ්ඨ වරප්‍රසාදයෙන් - මේ මිනිස් සිතෙන් - වැඩගන්න මින කියන ඒ අධීෂ්ඨානය ඇති පුද්ගලයා, ඒ ඥානවත්ත අදහස් ඇති පුද්ගලයා, ඒ කිසිදේකට පැකිලෙන්නෙ නෑ. තමන්ට ආර්ථික වශයෙන් ඒවායින් යම් පාඩුවක් සිද්ධ උනත් තමන් ගෙනහිය ඒ පාපී, එහෙම නැත්නම් වැරදි, ක්‍රියාමාතී වෙනස් කරලා, ධාර්මික ජීවිතයකට හැඩ ගැහෙනවා.

දැන් මේ ශාසනය හැඳින්වෙන්නෙ-බුද්ධ ශාසනය-කරුණා ශාසනයක් හැටියට. බුදු පියාණන් වහන්සෙගෙ මහා ප්‍රඥාවක් මහා කරුණාවක් නිසා මේ ශාසනය හැඳින්වෙන්නේ කරුණා ශාසනයක් හැටියට. මක්නිසාද; මේ ශාසනයෙ මහණ වෙලා රහත්වුණු අය අතරේ ඉන්නවා මහා මිනීමරුවන්, ඊළඟට පළහොරුන්, බේබද්දත්, තව නොයෙකුත් විදියේ නරක විදියට ජීවිතය ගෙනහිය සිහින්, ඔය විදියෙ අය බොහෝ දෙනෙක් මේ ශාසන

ඉතිහාසයෙ සිටිනවා-මේ ශාසනයෙ බුදු පියාණන් වහන්සේ ළඟ පැවිදිවෙලා උතුම් අරහත් භාවය ලබාගෙන දෙවියන්ගෙන් බ්‍රහ්මයින්ගෙන් පවා වැසුම් පිදුම් පැබු බව කියවෙනවා. අන්ත ඒක නිසා දැන් විශේෂයෙන්ම අංගුලිමාල කථාව- ඒ වැරදි විදියට ජීවිතාව ගෙන යන කෙනෙකුට ජීවන මාගීය හැඩගස්සවා ගැනීමට ලොකු ධෙට්ටියක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන් අංගුලිමාල කථාවෙන් එහෙම. දැන් මෙතන මේ පල්හොරුන් පිළිබඳ කථාව වගේම මේක බොහොම දෙනා අතර ප්‍රකටයි. ඒ අංගුලිමාල දහස් ගණන් මනුෂ්‍යයින් මරලා ඒ විදියට හයානක මිනීමරුවෙන් හැටියට නමගිය තැනැත්තෙක්. මේ බුද්ධ ශාසනයෙ පැවිදිවෙලා අංගුලිමාල ස්වාමීන් වහන්සේ හැටියට, රහත් උනාට පස්සේ ඊළඟට ඒක පිළිබඳව බොහෝදෙනා සමහර විට සංසයාවගන්සේලා පවා "මේක මහා ආශ්චය්‍යවක් දෙයක්" කියලා ඒක ගැන කථාකර කර හිටියා. ඒ අවස්ථාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේ එතෙක්ට වැඩිම කරලා දේශනා කොට වදළ ගාථාව කොට උනක් කමන්ගෙ ජීවන රටාව හරිගස්ස ගන්න ලොකු ධෙට්ටියක් ඇති කරවන විදියෙ ගාථාවක්. ඒ ගාථාව

‘යසස පාපං තතං තමමං - කුසලෙන පිටියති
 සො ඉමං ලොකං සභායෙති - අබ්‍හාමුහෙතාට ධනදීමා

යම් කෙනෙක් විසින් කරන ලද පාප කමය, පසුව කරන ලද කුසල් වලින් වැඩි යෙහිද, අන්ත එබඳු ඒ පුද්ගලයා හරියට කලුවලාකුළින් මැක්වුණු සඳමඬල වගේ මුලු ලෝකයම ආලෝකවත් කරනවා, ප්‍රභාවත් කරනවා කියල බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. දැන් පෝය දවසට මය හඳ දිහා බලනකොට එහෙම හඳ බොහොම ශෝභමානයි. බොහොම ලස්සනයි. ඊටත් වඩා ලස්සනයි, හඳ කලුවලා කුළින් මැක් වෙනකොට. ඒකේ විශේෂ ශෝභමාන බවක් තිබෙනවා. අන්ත ඒ වගේ අර වැරදි ජීවිතයක් ගෙවලා, ඒ විදියට කලුවෙලා, කලුවිදියෙ ජීවිතයක් ගත කරපු අය සුදු පැත්තට නැඹුරු වෙනකොට ඒක ලොකුවට කැපිලා පෙනෙනවා. බොහොම ශෝභමානයි. අර කලු විල්ලුද පසුබිමක හොඳ සුදුපාට තිතක් තිබ්බහම ඒක හොඳට කැපිලා පෙනෙනවා. අන්ත ඒ වගේ අර නරක විදියට ජීවිතය ගෙන ගිය කෙනා හොඳ පැත්තට හැරුනහම ඒක ලෝකයට ලොකු ආදර්ශයක්. මේ ශාසනයෙ, මේ කරුණා ශාසනයෙ, ශක්තිය පෙන්වුම් කරන, බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ ශක්තිය පෙන්වුම් කරන, හොඳ සාධකයක් වෙනවා, ඒ වැරදි විදියට ජීවිතය ගෙනගිය කෙනෙක් අර කියාපු අර පොර දෙවුවා කලා වගේ, සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයක් වගේ, කමන්ගෙ දැඩි අධිශ්චාර්යයක් පෙරදැරි කරගෙන ජීවිත පරිවර්තනයක් ඇතිකර ගත්තෙක්.

එකකොට මේ හැම කෙනා ගෙන්ම අපට පෙනෙනවා, බුදුපියාණන් විහන්සේගේ ධර්මය අනුව මේ ශාසනයේ ඒ ඒ අය පැවිදිවෙලා උතුම් තත්ත්ව ලබාගත්තු ආකාරය ගැන හිතලා බලන්නකොට - අපට කිසිම කෙනෙක් අහකදාන්ට බෑ. අපි සාමාන්‍යයෙන් සමාජයේ කොත් කරනවා අහවලා උගත්කමක් නැති, එහෙම නැත්නම් ඉතාමත්ම දුප්පත් දිළිඳු පුද්ගලයෙක්, එහෙම නැත්නම් කුලභීත පුද්ගලයෙක්, පහත් පුද්ගලයෙක්, ඔය විදියට සමහර අය කොත් කරනවා. නමුත් නියම විදියට කල්පනා කරල බලනවා නම් සාංසාරික බුද්ධිය ලොකු කුඩා බව අනුවවත්, ඊළඟට සමාජයේ උස් පහත් හේද, ඔය උගත් නුගත් හේද, දුප්පත් පොහොසත් හේද අනුවවත් මනින්න බෑ. සාංසාරික බුද්ධිය මෝරලා ගිහිවිට, ප්‍රඥාව උදවෙන්න කීට්ටු අය සමහර විට ඔය ඉතාමත්ම කුඩා දරුවන් අතර, සත් අවුරුදු දරුවන් අතර, සිටින්න පුළුවන්. වැඩි හිටියන් අතර සමාජයක් නොවෙයි. ඒ වගේම නුගත් අය, හය හතර නොදන්නා අය අතර, ඊළඟට ඒ වගේම ඉතාමත්ම පහත් යයි සම්මත කුලවල දුප්පත් අය අතර. ඔය විදියට දිළින්දන් අතර සැඩොලුන් අතර ඉන්න පුළුවන්. ඒ විදියට කල්පනා කරලා බලන්නකොට අප හැම තුළම වාසනාව සැහවිලා තිබෙනවා. ධර්මයේ සඳහන් කරන්නේ හරියට අර කළයක් තුළ දැල්වෙන පහතක් වගේ කියලයි ප්‍රඥාව-ප්‍රඥා ආලෝකය - ලෝකයාට පෙනෙන්නෙ නෑ. නියම ආකාරයට ඒක මතුකර ගන්න ඕන. මේක ඉබේ මතුවෙන්නේ නෑ. මේකට තමනුත් උත්සාහයක් දරන්න ඕන. යම්කිසි හොඳ කුශල කම් යට තිබෙන්න පුළුවන්. ඒවා මතුකර ගන්න තමනුත් උත්සාහයක් දරන්න ඕන. දැන් අර සිංහයා කොයිතරම් එඩිතර උනත්, කොයිතරම් දක්‍ෂ උනත්, සිංහයා නිදා ගන්නවා නම් කටට ඇතුල්වෙන්නෙ නෑ සතුන්-ඒත් යම්කිසි උත්සාහයක් දරන්න ඕන. අන්න ඒ වගේ වීර්යවන්තයාට, උත්සාහ වන්තයාට, තමයි ඒ තමාගෙ සැහවිලා තිබෙන පුණ්‍ය ප්‍රාතිභාදීය, වාසනාව, උදකර ගන්න පුළුවන් වන්නෙ.

මේ ශාසනයෙ වාසනාව හැටියට හඳුන්වන්නේ, එහෙම නැත්නම් ශාසනික වාසනාව හැටියට අපි හැඳින්විය යුත්තේ, ඔන්න ඔය ලෝකෝත්තර ධර්ම. ප්‍රඥාව, ධ්‍යානය ආදිය මතුකර ගන්න එක. ඒ උතුම් ලෝකෝත්තර තත්ත්ව - යෝවෘත් සකදගාමී අනාගාමී අරහත් කියන ඒ තත්ත්ව - ලබාගැනීමයි මේ ශාසනයෙ අපි වාසනාවක් හැටියට සලකන්න ඕනෑ. දැන් මේ සමාජයේ කොතෙකුත් මහකොටේ අහන්න ලැබෙනවා ආර්ථික වශයෙන් වාසනාව උදකර ගැනීම ගැන. මේ වාසනාව උදකරගන්න කොතෙකුත් අවසර ගැන සමාජයේ අපට ඔය යකඩ කටවල් වලින් අහන්න ලැබෙනවා. ඒ ආර්ථික වශයෙන් වාසනාව උදකර ගන්න බොහොම

වෙහෙස වෙන අයත් අපිට නිකර දකින්න ලැබෙනවා. නමුත් ධාර්මික වශයෙන් වාසනාව උදකර ගන්න බොහොම ටීක දෙනයි උනන්දු වෙන්නෙ. දැන් අපට කියන්න පුළුවන් ධාර්මික වශයෙන් වාසනාව උදකර ගන්න අයට හොඳ දවසක් තමයි පෝය දවස. ඒක නිසා අපට කියන්න පුළුවන් "පෝයදා වාසනාව" කියලා. මෙන්න මේ "පෝයදා වාසනාව" උදකර ගන්න බොහොම ටීක දෙනයි උනන්දු වෙන්නෙ. අනිකුත් වාසනා වශේ තෙවෙයි. නමුත් යම් කෙනෙක් පෝයදා වාසනාව ගැන කල්පනා කරලා එදාට සිල් සමාදන්වීම් බණ ඇසීම්, ධර්මානුකූලව හිතලා තමන්ගේ ජීවිතය සකස් කරගැනීම් ගැන, අන්න ඒවා ගැන උනන්දු වෙනවා නම් ඒ ඇත්තන් තුළ සිබෙන, අර කියාපු හැගිලා තිබෙන, ප්‍රඥා ආලෝකය මතුකර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. ජීවිත රටාව වෙනස් කරගන්න වික්ක ගස්කියක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. අන්න ඒ විදියට අපි ධර්මානුකූලව අපේ ජීවිත හැඩගස්සවා ගැනීමට උනන්දු විය යුතුව තිබෙනවා.

මේ කථාවෙන් අපට ලොකු ආදර්ශයක් ලබා ගන්න පුළුවන් අපේ ජීවිත සකස්කර ගන්න, වික්ක විස්ලවයක් ඇතිකර ගන්න ධර්මය පිළිබඳව - බුදු පියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය පිළිබඳව. වැඩිදුර නොගියත් ඒ මූලික කාරණා ගැන කල්පනා කරල බලනකොට කෙනෙකුට ලොකු සංවේගයක් ඇතිකරගන්න පුළුවන් මේ සංසාර තත්ත්වය ගැන. දැන් කිරිසන් සතුන්ට ඒ විදියට ප්‍රඥාවක් ධර්මයක් වඩන්න ඒවා පිළිබඳ හැකියාවක් නෑ. කිරිසන් සතුන් ගත කරන ජීවිතය කොයිතරම් දුකකින ජීවිතයක්ද? ඊළඟට යක්ෂ ප්‍රේත ආදී තත්ත්ව වලට පත්වුණු අය - නිරාදුක් - මේවා ගැන බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. මේ අස කිසිම කෙනෙකුට මේ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවය සිත්තක්කරව ලියලා දීල නෑ. මේක මේ අතීතයේ කරන ලද යම්කිසි පිනකින් ලැබීවිට ඉතාමත්ම අගනා අවස්ථාවක්. මේක පිරිහෙලා ගත්තොත්, මේකෙන් ප්‍රයෝජනය නොගත්තොත්, ඊළඟට කොහේ යනවද කියල නෑ. පෝවාන් වැනි තත්ත්වයක් ලබාගෙන සකර අපායෙන් මිදුනේ නැත්නම්, කොයිතරම් හොඳ ලස්සන ආටෝප සාටෝප ජීවිත ගතකලාට මොකද, තමන් පාපකම්වල යෙදීල සිටිනවා නම්, අර කියාපු මිථ්‍යා ආදීව - වැරදි ජීවිතා ක්‍රමවලට නැඹුරුවෙලා සිටිනවා නම්, ඒ කැනැත්තන් කරන පව් නිසා අවසානයේ ගිහිල්ලා උපදින්නෙ යක්ෂ ප්‍රේත ලෝක ආදී කැන්වල. ඊළඟට නෑයින් ලඟට ඇවිල්ලා නෑයන්ට කරදර කරන්ට සිදු වෙනවා. එදාට තමයි පින් පව් පිළිබඳව තේරෙන්නේ. කුසල් අකුසල් පිළිබඳව තේරෙන්නෙ. සමහර අය බුද්ධි වාදයක් අරගෙන තොයෙකුත් තර්ක විතර්ක කරමින් සිටිනවා. මිය පරලොව ගියාට පස්සේ තමයි තේරෙන්නෙ. පින් පව් කුසල් අකුසල් වලින්

තමයි ලෝකයෙ කියෙන නියම ධනය මැනෙන්නේ. වෙනස් නොවන කාසිය. අනික් කාසි, අනික් නෝට්ටු, අවලංගු වෙන්න පුළුවන්. නමුත් පින්-පව් කුසල් අකුසල් වශයෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදලා මෙන්න මේ ධර්මතාව අනුවයි කෙනෙකුගේ සාංසාරික ජීවිතයේ උස්පහන් හේදයක් මැනෙන්නේ. උසස් තත්වවලට හෝ පහත් තත්වවලට හෝ යන්නේ. අන්න ඒ කාරණය කල් ඇතිව තේරුම් ගත්තු පින්වතුන් මේ තමන්ගේ ජීවිත රටාව පිළිබඳව තොදින් කල්පනා කරල බැලිය යුතුව තිබෙනවා. දැන් අපි මෙතන මේ සමාදන්වුනු ආජීව අට්ඨමක ශීලය. මෙතන මිච්ඡා ආජීවය කියලා දක්වන්නේ පාඨුධ වෙළඳාම, සතුන් මසට ඇතිකිරීම, මාංශ වෙළඳාම, මත්පැන් වෙළඳාම, වසවිස වෙළඳුම කියලා කියන දේවල්. මේවා සාමාන්‍යයෙන් සමාජයේ එන සමාජ සම්මතය අනුව බලනවා නම් බොහොම ඉක්මණින් පොහොසත් වෙන්න පුළුවන් දේවල්. නමුත් මේවා නිසා කෙනෙකුගේ සිත කිලිටි වෙන නිසයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ජීවිතාවලින් වෙන්වෙලා හොඳ ජීවන රටාවක් සකස් කරගන්න ප්‍රකාශ කරලා තිබෙන්නේ. අන්න ඒක ගැන නුවණැති පින්වතුන් කල්පනා කරන්න මින.

ඊළඟට මෙන්න මේ ගාථාවේ මෙතන විශේෂයෙන් කියනු ප්‍රඥාව මොකක්ද? මේ ප්‍රඥාව ධර්මයේ හඳුන්වලා තිබෙන්නේ මැණිකක් හැටියට. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා "පඤ්ඤා නරානාං රතනාං" කියලා. මනුෂ්‍යයින්ට ඇති මැණික තමයි මේ ප්‍රඥාව. දැන් මැණික් අතරෙන් තිබෙනවා දියමන්තිය, වජ්‍රමාණිකාය කියලා කියන එක. අනිත් මැණික් කපන්න පුළුවන් විදියේ බොහොම බල සම්පන්න මාණිකායක්. අන්න ඒ වජ්‍රමාණිකාය වගේ එකක් තමයි මේ ප්‍රඥාව. මක් නිසාද, මේ ප්‍රඥාව හඳුන්වලා තිබෙනවා "නිබ්බට්ඨතා පඤ්ඤා" කියලා. විනිවිද යන ප්‍රඥාවක්. ලෝකයේ අපට බැලූ බැලූ පැත්තේ පේන්නේ නිත්‍ය දේවල්. මේ නිත්‍ය දේවල් පිළිබඳව අනිත්‍යතාව දැකීමට උපකාරවන්නේ මේ ප්‍රඥාවයි. නිත්‍ය හැටියට-සන සංඥාව කියලා කියනවා-සන හැටියට හැම දෙයක්ම පේන්නේ. නමුත් මේවා ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවා. මේ වෙනස් වීම නොපෙනෙන නිසා මේවා නිත්‍ය හැටියට වැරදි වැටහීමක් ඇති කරගෙන ඒ නිසාම ඊළඟට මේවා පිළිබඳව දැඩි තණ්හාවල් ඇති කරගෙන නොයෙකුත් විදියේ අපරාධවලට යොමුවෙලා, පාපකම්වලට යොමුවෙලා, මේ සංසාරයේ දීඝි කාලයක් ගමන් කරනවා. එතකොට හිටත් දකින්න පුළුවන් වෙන්න නම් මෙන්න මේවයෙ, මේ නිත්‍ය හැටියට ගත්තු දේවල් වල, අනිත්‍ය ස්වභාවය තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන්න මින. යත්තූ සුත්‍ර මගින් නොවෙයි, අඤ්ඤාත්ත ආදියෙන් නොවෙයි, ඒවා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන්නේ. මෙන්න මේ ප්‍රඥාවෙන්.

ප්‍රඥා ආලෝකයෙන්. මේක විනිවිද යන ආලෝකයක්. මේ සිත ඇතුළතින්ම ඇතිකර ගන්න එක්කරා වැටහීමක්. ඒ වැටහීම ඉබේ ඇතිවෙන්නේ නෑ. මේක සඳහා කමයි ධ්‍යානය, භාවනාව, උපකාර වෙන්නේ.

දැන් ප්‍රඥාවට උපකාර වෙන විදහිනාව වශයෙන් ඒ භාවනාවේදී කෙරෙන්නේ මොකක්ද? මේ ලෝකයේ අනිත්‍යතාව, මේ හැමදේකම ඇතිවෙන නැතිවෙන හැටි බලන්න පටන් ගන්නවා. දැන් ඔය සතර සතිපට්ඨානය හැටියට සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ දක්වනවා මේ කය පිළිබඳව, ඊළඟට වේදනාවන් පිළිබඳව, සිත පිළිබඳව සිතට එන සිතිවිලි පිළිබඳව, මේවා ඇතිවන නැතිවන ආකාරය. මේවා ඇතිවෙනවා ඊළඟට නැතිවෙනවා. මෙන්න මේ ඇතිවීම නැතිවීම දෙක නිතර මෙතෙහි කරන පුද්ගලයාට, හොඳ සිහි නුවණින් යුක්තව මේවා නිතර මෙතෙහි කරන පුද්ගලයාට, ඉතාමත්ම ගැඹුරු වැටහීම් ඇතිවෙනවා. එ අය මූලා වෙන්නේ නෑ, අර බාහිරව පෙනෙන ඒ නිත්‍ය ස්වභාවයෙන්. දැන් කෙහෙල් කඳක් දැකින කෙනෙක් සමහර විට හිතන්න පුළුවන් මේක හොඳට අරවුව ඇති ලියක් කියලා. නමුත් ඒක පිළිබඳව හරියට වැටහීම ඇති කෙනා දන්නවා මෙතන පතුරු ගොඩක්. එන්න ඒ වගේ හැම දෙයක් පිළිබඳව හෝ දේවල් පිළිබඳව හෝ අර කියෙන නිත්‍ය සංඥාව බිඳිලා යනවා. ලිහිලා යනවා.

කෙනෙක් නිතරම හැමදේකම ඇතිවීම් නැතිවීම් බලනවා නම්, මේ කය පිළිබඳව -හරියට පිළිබඳව- ඒ වගේම මේ අපේ ඉරියව් පැවැත්වීම ආදිය යාම් ඊම් ආදිය මේ හැම දේකම ඇතිවීමක්, නැතිවීමක්, බලනවා නම්, ඒකට ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා "සමුදය ධම්මානුපප්පි වා-වය ධම්මානුපප්පි වා-සමුදය වය ධම්මානු පප්පි වා" ආදී වශයෙන්. ඒ කියන්නේ මේක ඇතිවන ආකාරය බලමින් වාසය කරනවා. ඊළඟට මේක ගෙවියන ආකාරය බලමින් වාසය කරනවා. ඊළඟට ඇතිවීමක් ගෙවියාමක් කියන දෙකම බලමින් වාසය කරනවා. මෙන්න මේ විදියට මේ වාසය කිරීමෙන් කමයි, මේ විදියට මේ භාවනාව වැඩිමෙන් කමයි, ක්‍රම ක්‍රමයෙන් මේවායේ අනිත්‍ය ස්වභාවය කමන්ට වැටහෙන්න පටන් ගන්නේ. දැන් ඔය දැලි පිහියක් මදින කොට එහෙමත්, දැලි පිහිය උඩට අදිනවා. ඊළඟට යටට පහකට අදිනවා, ඊළඟට උඩට පහකට දෙපැත්තටම ශීඝ්‍රයෙන්. එහෙම කරල කමයි දැලිපිහිය හොඳට මුච්චක් කරන්නේ. ඒ වගේ මේ ප්‍රඥාව- මේ විදහිනා ප්‍රඥාව-වැඩිමේදීත් විටෙක අර විදියට ඇතිවෙන ස්වභාව බලමින් සිටිනවා. ඊළඟට මේවා ගෙවියන ස්වභාවය ඊළඟට ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිවීම සහ ගෙවියාම් මේ දෙකම, මේ දෙකම, එකතු කරලා දැකින විදියට සියුම් කර ගන්නවා, කියුණු කරගන්නවා. එහෙම කිරීමෙන් කමයි මේක විනිවිද යන ප්‍රඥාවක් වෙන්නේ. ඒ විදියට කියුණුකළ පුද්ගලයා

මේක නැති වෙනකන් ඉන්නෙ නෑ. දැකිනකොටම පේනවා යමක් උපන්නා නම් එය විනාශවන ස්වභාවය ඇති දෙයක්. හැම දෙයකම ඇති අනිත්‍ය ස්වභාවය හැන කල්කබාම වැටහීමක් එනවා. ඒකටයි මේ ප්‍රඥාව කියලා කියන්නේ. ඒ විදියට දැකින පුද්ගලයාට කමයි මේ සංවිස්කන්ධය අතහරින්න පුලුවන් වෙන්නේ. යම්කිසි අවසථාවක ඒ ප්‍රඥාව වැඩීමෙන් කය පිළිබඳව, වේදනාවන් පිළිබඳව, සිත පිළිබඳව, සිතට එන සිතිවිලි, මේ හැම එකකම ඇතිවීම් නැතිවීම් බලමින් ඉඳලා ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ඒ ප්‍රඥාව දියුණුවීමෙන් කමයි යම්කිසි කෙනෙක් චතුරායභී සත්‍යය අවබෝධ කරගන්නෙ - දුඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාභී කියලා කියන. මේ මුලු මහත් පැවැත්මම දුකක්. ඒකට හේතුව තෘෂ්ණාවයි. මේ යටින් තිබෙන තණහාව - මේක යටින් තිබෙන තණහාව - නිසයි මේක මේ එකක් හැටියට නිත්‍ය සංඥාවෙන් ගන්නෙ කියලා ඒ අවබෝධයක් එනවා. ඊළඟට මේ තණහාව නැතිඋන අවසථාව, ඒ තණහා පිපාසය නැතිකර ගත්තු අවස්ථාව - ඒ නිවීම - ඒක කමයි නිවන. ඒකට උපකාරවන්නේ ආයභී අභටාංගික මාභීයයි කියලා ඒ විදියට අවබෝධය එනවා. "සමමා දිට්ඨි, සමමා සංකපප, සමමා වාචා, සමමා කම්මන්ත, සමමා ආජීව, සමමා වායාම, සමමා සනි, සමමා සමාධි කියලා කියන ඒ ආයභී අභටාංගික මාභීය අනුව ගිහිල්ල කමයි නිවන් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. එකකොට ඒ ප්‍රඥාව පිළිබඳව- ප්‍රඥාව ආලෝකයක් හැටියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා.

ලෝකයේ තිබෙන ආලෝක හතරක් බුදුපියාණන් වහන්සේ එක් අවස්ථාවක ප්‍රකාශ කරනවා. චන්ද්‍ර ප්‍රභාව- චන්ද්‍රාලෝකය, ඊළඟට සුයභීලෝකය, ඊළඟට හින්තෙහි ආලෝකය-අත්තිආලෝකය, ඊළඟට මේ ප්‍රඥාලෝකය. හැම ආලෝකයකටම වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ හැටියට, අඟු හැටියට, සළකන්නෙ ප්‍රඥා ආලෝකයයි. හඳ එළියෙන් දැකින දේවල් වලත් ඒවයෙ හෙවනැලි තිබෙනවා. ඉර එළිය-ඒවායින් හෙවනැලි තිබෙනවා. පහන් එළිය, විදුලි එළිය හැටියට හිතන ඒවා-ඒවායින් කමයි අපි කෙනෙක් හරියටම දැකිනවා කියලා හිතන්නෙ-නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම නියම දැක්ම ඇතිවෙන්නෙ ප්‍රඥාවෙන්. ඇතුළතින්ම එන එක්කරා වැටහීමකින්. ඒකෙන් දැකින දේ කමයි සත්‍ය හැටියට ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අනිකුත් මය ඉර එළියෙන් හඳ එළියෙන් වගේ ඒවයින් පවා සමහර විට කමන්ට හරියාකාරව පේන්නේ නෑ. මන්න එකකොට ඒ ප්‍රඥාව පිළිබඳව.

ධ්‍යානය පිළිබඳවත් ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. ධ්‍යානය කියලා කියන්නේ සිත එකඟ කිරීමයි. සමාධිමත් කිරීමයි. සාමාන්‍යයෙන් සිත බොහෝවිට විසිරිලයි පවතින්නෙ. කාමච්ඡද, ව්‍යාපාද,

ඒනමිදං, උදධච්ච-කුකුච්ච, විච්චිච්චා කියලා කියන ඒ නිවරණ ධර්ම පහක් තිබෙනවා. එක්කෝ කාම සිතිවිලිවලින්, එක්කෝ ද්වේෂ සිතිවිලිවලින්, සිත කැලඹිලා. කාම සිතිවිලි වලින් හරි, ද්වේෂ සිතිවිලිවලින් හරි, එහෙම නැතිනම් නිදිමත අලස ගති නිසා, සිත අකර්මණායි. එහෙම නැත්නම් නොසන්සුන් ගති, කුකුස් ආදිය නිසා, එහෙමත් නැත්නම් සැක කිරීම් දෙහිසියාවල් නිසා. ඔය විදියට ඒ සිතේ ඇති සමාධිමත් ගතිය යටපත් වෙන අවස්ථාවල් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තිබෙනවා.

ඒ නිවරණ ධර්මවලින් සිත ඉවත් කර ගැනීමට බුදු පියාණන් වහන්සේ උපමා පවා එක් අවස්ථාවක ප්‍රකාශ කොට වදලා. ආර කාම සිතිවිලි වලින් සිත කැලඹීම-ඒකට උපමාව බුදු රජාණන් වහන්සේ දුන්නේ ඔත්ත දැන් යම්කිසි වතුර භාජනයක් තියෙනවා. මේ වතුර භාජනයට කහසාට රතුසාට නිල්සාට ආදී සායමක් මිශ්‍ර කළොත් හරියට තමන්ගේ මුණ පෙනෙන්නේ නෑ. යථා තත්ත්වය පේන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ සිත කාමරාගාදියෙන් කැලඹුනොත් එබඳු පුද්ගලයාට තමන්ගේ යහපත පේන්නේ නෑ. උනුන්ගේ යහපත පේන්නේ නෑ. දෙපක්ෂයේම යහපත පෙනෙන්නේ නෑ. ඊළඟට ඒ වගේම ද්වේෂය - ද්වේෂයෙන් සිත කැලඹීම. ඒක බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ යම්කිසි වතුර භාජනයක නටන වතුරක, ගින්නෙන් කැකැරෙන වතුරක, කෙනෙකුට තමන්ගේ මුණ හරියට පෙනෙන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ ද්වේෂයෙන් කැකැරෙනකොට යථා තත්ත්වය අවබෝධ වෙන්නේ නෑ. ඊළඟට ආර නිදිමත අලස ගතිවලින් සිත අකර්මණ උනොත්, ක්‍රියාකාරීත්වය නැති උනොත්, එබඳු අවස්ථා පෙන්නුම් කරන්නේ ආර දිය භාජනය දිය සෙවෙල් වලින් වැහිලා තිබෙනවා නම්, දිය සෙවෙල් වලින් වැහිල තියෙන ඒ වතුර භාජනයක තමන්ගේ මුණ හරියාකාරව පෙනෙන්නේ නෑ. ඊළඟට ආර උදධච්ච කුකුච්ච කියලා කියන නොසන්සුන් ගති, ඊළඟට කුකුස්- එහෙම නැත්නම් ඒ තමන් කළ නොකළ දේවල් පිළිබඳව පසුතැවිලි- ආදිය එනවානම් හිතට එබඳු අවස්ථාවලදීත් යථා තත්ත්වය පේන්න නෑ. ඒකට උපමාව දක්වන්නේ යම් කිසි වතුර භාජනයක වතුර හුළහින්-තමන හුළහකින්-රැලි වැටිලා එහෙම නැත්නම් කම්පිතවෙලා- යම් කිසි වතුර භාජනයක් කම්පිත වෙලා - තිබෙනවා නම්, කම්පාවෙනවානම් ඒ රැලිවැටෙන ජලයෙන් මුණ හරි ආකාරව පේන්නේ නෑ. ඊළඟට විච්චිච්චා කියලා කියන දෙහිසියාව. ඒකත් ආර සිතෙහි යථා තත්ත්වය පෙනෙන ශක්තිය නැති කරන දෙයක්. සැක දෙහිසියාවල් වලින් සිත කැලඹුනාම ඒක පෙන්නුම් කරන්නේ මඬවලින් බොරඋනු වතුර භාජනයක, මඬ වූනු වතුර භාජනයකින්, මුහුණ බලන්නා වගේය කියල.

මය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන උපමා අනුව අපිට හිතාගන්න පුළුවන් ඒ සමාධියට බාධක වන ධර්. ඒවා ඉවත් කරනු අවස්ථාවේ තමයි ධර්‍යානය, සමාධිය මතු වෙන්නේ. ඒක නිසා ඇත්ත වශයෙන්ම විත්ත ශක්තිය දියුණුකර ගන්න උනන්දු වෙන පින්වතුන් මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මෙන්ම මේ ප්‍රඥාවත් ධර්‍යානයත් වැඩිම ගැන-මේ පිළිබඳව උනන්දු වෙන්න මින. මේවා පිළිබඳ හොඳ ආරම්භයක් කරන අවස්ථාව තමයි පෝය දවස. ඒකයි අපි අර "පෝයද වාසනාව" කියලා කිව්වේ. තම තමන්ගේ ජීවිත පිළිබඳ යම් කිසි හැඩගස්සව්‍යාව ගැනීමක් ඇතිකර ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න මින. ඒක නොකළොත් ඇතැම් විට තමන්ට අවසාන අවස්ථාවේදී ලොකු පසුකැවිල්ලක් ඇතිවෙනවා. ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ මේ නිව්‍යාණ මාථිය-මේකෙ යන්ට දැඩි අධීක්‍ෂණයක් ඇති කර ගන්න මින. ඒක සඳහා උපකාර වන ඒ ජීවන මාථිය හැඩ ගස්සවන ප්‍රතිපදාව තමයි දායාර් අභ්‍යන්තර මාථිය කියල බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කොට වදාළේ. ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම පොතපතේ තියෙන දෙයක් හැටියට නොවෙයි තම තමන්ගේ හදවතින්ම - හදවත තුළම - ඇතිකර ගත යුතු ප්‍රතිපදාවක්.

සමමා දිට්ඨි කියලා කියන්නෙ හරි දැක්ම. දැන් මිනම ගමනක් යන්න කලින් තමන් මේ යන්නේ කොහේද කියන එක පිළිබඳව යම්කිසි සංඥාවක් ඇති කර ගන්න මින. අපි සමහර විට මය දුර දර්ශී කියලා කියන්නේ- ඒ යන තැන පිළිබඳව, මේක කවු අකුලක් තියෙන තැනක්ද, එහෙම තැනනම් මේ පාරේ ගියහම තමන්ට යහපතක් සැලසෙනවාද, කියන ඒ අවබෝධය. ඒ විදියට තමයි ඒ සමමා දිට්ඨිය කියලා හඳුන්වල දිලා තියෙන්නේ. චතුරායාර් සත්‍යය පිළිබඳව එක්කරා මට්ටමක වැටහීමක්. මේ ශාසනයේ සැලැස්ම සම්පූර්ණයෙන්ම තමන්ගේ හිතට දමා ගන්නවා. සමමා දිට්ඨිය හඳුන්වන්නේ මේ මුලු මහත් සංසාරක පැවැත්මම දුකක් හැටියට. මේක තමන්ට කාම වැටහුනේ නැතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් මෙතනයි ඉලක්කය තිබෙන්නේ. යම් කිසි කෙනෙකුට මේ මාථිය යනකොට තේරෙනවා මේ සංවස්කන්ධයේම දුක් ස්වභාවය. මේක දුකක්. ඊළඟට මේකට හේතුව කෘෂ්ණාවයි. තණ්හාවයි. මේ තණ්හාව යම්කිසි අවස්ථාවක සංසිද්ධා ගත්තහම එයින් ලැබෙන සැනසීම තමයි නිවන. ඊළඟට මේකට උපකාර වෙන්නෙත් මේ දායාර් අභ්‍යන්තර මාථියයි. මේ සමමා දිට්ඨියෙන් පටන් ගන්නේ එතකොට හරි දැක්මක්. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ඒ ධර් පණිවිඩය පිළිබඳ මූලික අවබෝධයක් ලබාගන්නට මින- ඒ සැලැස්ම පිළිබඳව. ඒ සැලැස්ම තමන්ට එදිනෙදා ජීවිතයෙන් අත්දකින්නට පුළුවන්, තමන්ට වෙන සිද්ධි ආශ්‍රයෙන්. අපි හිතමු තමන්ගේ යම්කිසි හිතවත්

කෙනෙක් නැති උනා, එහෙම නැත්නම් ටස්කුවක් නැති උනා. එබඳු අවස්ථාවල හිතාගන්න පුළුවන් අන්න බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ දුක් කොටසක් මට මේ ලැබිලා තියෙන්නේ. ඉතින් මේක පිළිබඳවයි මට මේ දුක ඇතිවෙලා තිබෙන්නේ. හේතුව මේකට මා තුළ තිබෙන තණ්හාවයි. මේ තැනැත්තා පිළිබඳව, මේ තැනැත්තිය පිළිබඳව, මේ දේවල් පිළිබඳව, ඇති තෘෂ්ණාව නිසයි, මට මේ දුක ඇතිවුනේ. ඊළඟට මේ තෘෂ්ණාව යම් කිසි ආකාරයකින්, මේ මොහොතට හරි, මං සංසිද්ධා ගත්ත නම් ධර්මානුකූලව කල්පනා කරල-අන්න ඒ අවස්ථාවේ මට ලොකු සැනසීමක් එනවා. දැන් මිය තමන්ගේ අසල්වායිත්ගෙ මරණය පිළිබඳව කෙනෙක් අඬන්නේ දොඩන්නේ නෑ. නමුත් තමන්ගෙ හිතටතෙක්, ඥාතිවරයෙක්, ප්‍රිය කෙනෙක්, නැති උනාම දුක්වෙන්නේ මොකද? ඒ නැනැත්තා ටෙනුවෙන් අඬනවා කියලා අපි හිතන්නේ. නමුත් අපි ටෙනුවෙන් අඬන්නේ. 'ඒ නැනැත්තා-නැති-අපි' ටෙනුවෙන් අපි අඬන්නේ. අහවලා නැති මමයි මේ. අහවලා එක්ක මම ජීවත් වුනා. 'එයා-නැති-තැනැත්තා, මම', කියලා තමා ගැන මේ අඬන්නේ. ඒක හේරෙන්නේ නෑ. අන්න ඒක නිසා යම්කිසි අවස්ථාවක මේක කුටුණින් කල්පනා කරල, මේක යට තිබෙන්නේ තෘෂ්ණාවයි. ඒ තැනැත්තාගේ හොඳ බව නිසා නොවෙයි, ඒ තැනැත්තාට තියෙන ඇල්ම නිසයි කියලා හිතලා ඒක සංසිද්ධාගන්ට වෙනවා. අන්න ඒකට චතුරායඹි සත්‍යය එදිනෙදා ජීවිතයෙන් තමන් එක්කරා ප්‍රමාණයකට ක්‍රියාත්මක කරන්න ඕන. ඒ විදියට කරල තමයි ක්‍රම ක්‍රමයෙන් භාවනාමය වශයෙන් දියුණු උනාමයි අවසාන වශයෙන් ඒ මාඪිඵල අවබෝධය එහෙම ලබන්න පුළුවන් වන්නේ. එතකොට සම්මා දිට්ඨි කියලා කියන්නේ හරි දැක්ම.

ඒ විදියට අවබෝධයක් ලබාගන්නා නම් ඊළඟට ඒ තැනැත්තා තුළ වෙන ක්‍රමික පරිවර්තනයයි සමමා සංකපප කියලා කියන්නේ. හරි සිතූම් පැතුම්. යම් කිසි කෙනෙකු ඒ ගත්තු දෘෂ්ටිය, එහෙම නැත්නම් ජීවන දර්ශනය අනුවයි සිතූම් පැතුම් සකස් වන්නේ. දැන්, හොරකම් කරන තැනැත්තාට-බලන බලන හැම තැනකම හොරකම් කිරීම පිළිබඳවයි අදහස් එන්නේ. මරණ කෙනාට මැරීම පිළිබඳ අදහස. අන්න ඒ විදියට ඒ තමන් ගත්ත දෘෂ්ටිය අනුව තමයි ඒ සිතූම් පැතුම් ඇතිවන්නේ. ඉතින් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා සමමා සංකපප කියලා කියන්නේ හරි සිතූම් පැතුම්. දැන් සම්මා දිට්ඨි කියලා කියන්නේ හරි දැක්ම. අර විදියට චතුරායඹි සත්‍යය පිළිබඳව හරි දැක්ම ඇතිවුණු පුද්ගලයා ඊළඟට සමමා සංකපප කියලා කියන හරි සිතූම් පැතුම් පිළිබඳව උනන්දු වෙනවා. ඒක බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ තෙකබ්බම සංකපප, අව්‍යාපාද

සංකප්ප අවිභිංසා සංකප්ප කියලා. නොකඩමීම සංකප්ප කියලා කියන්නො, මේ හිඟගෙන් නික්මීම, එහෙම නැත්නම් මේ පංචකාම සම්පත්තියෙන් ඉවත්වීම, මේක තමයි නියම සැනසීම කියන ඒ අදහස - ඒක නිතර මතුකර ගත්ට මින. තමන්ට ඒවායින් නිදහස් වෙන්න බැරි උනත්, මේ සිහිවිලි නිතර එදිනෙදා ජීවිතයේ, සංඝයාටහත්සේලාගේ දැරීමයෙන් හරි, පොත පත කියවනකොට ධර්මය අසනකොට හරි, අහේ මෙබඳු ජීවිතයක් ගතකරන්නට ඇත්නම් කොයිතරම් හොඳද කියලා හිතනකොට අර නොකඩමීම සංකල්පය වැඩෙනවා. අවශ්‍යාපාද සංකල්පය කියන්නො මෙහි සිහිවිලි. අර දවේශය යටපත් වෙන මෙහි සිහිවිලි වැඩි දියුණු කර ගන්නවා. අවිභිංසා සංකප්ප කියලා කියන්නො හිංසාවෙන් ඉවත්වීමට කරුණාවන්ත සිහිවිලි ඇතිකර ගන්නවා. ඔය විදියට හොඳ සිතූම් පැතුම්.

ඊළඟට මේ සිතූම් පැතුම් අනුව පාවිච්චි කරන වචනන් හැඩගැහෙන්න මින. ඒ වචන පිළිබඳව තමයි දැන් මෙතන මේ බොරුකීම, කේලාමිකීම, පරුෂචචනකීම, නිෂඵල වචන ආදිය දෙකීම - ඒවායින් මේ වචනය කිලිටි කර ගන්නවා. තමන්ට ලැබුණු මේ කථාකිරීමේ දයාදය දුර්ලභ දයාදයක්. දැන් කී දෙනෙක් කථානුරූපව ගොලුවෙලා කථාකරගන්න බැරිව සිටිනවද? එතකොට මේකත් අපිට පිනට ලැබීවිච ශක්තියක් කියලා හිතන්න මින. ඒක නිසා බොරුකීම, කේලාමි කීම, පරුෂචචනකීම, නිෂඵල 'දෙලොවටම නැති' කථාන්තර කියමින් සිටීම - මෙන්න මේවායින් අපි මේ කථාකිරීමේ ශක්තිය පිරිහෙලා ගත්තොත් අපිට මේ ලැබීවිච වරප්‍රසාදය නැතිවෙලා යනවා. ඒක නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ වෙනුවට සත්‍ය වචනය, මාදු මොළොක් වචනය, අනුත් සමභි කරවන වචනය ධර්මානුකූල වචනය මේ විදියට හොඳ වචන පාවිච්චි කරන හැටියට ප්‍රකාශ කොට වදාළේ.

ඒ විදියට වචනය සකස් කරගන්න පුද්ගලයා ඒ වචනය අනුව ක්‍රියා කරන්නත් උනන්දු වෙනවා. ඒ ක්‍රියාකිරීම කියලා කියන්නේ සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම කාම මිත්‍යාවාරය කියන ඒ වැරදි ක්‍රියාවලින් වෙන්වීමට අධිෂ්ඨාන කිරීමයි. ඒක සම්මා කම්මන්ත හැටියට හඳුන්වනවා. ඊළඟට ඒකෙම තවත් පියවරක් තමයි, එපමණකට ඒ ඉදහිටලා ඒ විදියට ජීවත් වීම නොවෙයි, තමන්ගේ රැකියාව, තමන්ගේ ජීවිකාව පිළිබඳවත් කල්පනා කරලා වඩාත් ධර්මානුකූලව ජීවත් වීමටයි අර අපි කලින් කියාපු ආකාරයට ආදුට වෙලදුම, සතුන් මසට ඇතිකිරීම, මාංශ වෙලදාම, වසවිස වෙලදාම, මත් පැන් වෙලදුම කියන ඒවායින් ඉවත්වෙලා ධාර්මික ජීවිකාවකින් ජීවත් වෙන්න උත්සාහ කරන්නේ. ඒකයි සම්මා ආජීවය කියලා කියන්නො.

මේක සඳහා ගන්න උත්සාහයෙදී කමන්ට අර සමම වායාමය කියලා කියන සිත ඇතුළේ ඇතිවන එක්කරා භාවනාමය ශක්තියක් ඉබේම පහළ වෙනවා. ඒ සමම වායාම කියලා කියන්නේ කමන්ගේ සිතේ ඇතිවන කුසල් අකුසල් පිළිබඳව සැලකිලිමත්ව කල්පනා කරල අකුසල් ඉවත් කරමින් කුසල් වැඩි වර්ධනය කර ගැනීමට දරණ තීරණකර උත්සාහයයි. මේ සිතට ගලාගෙන එන නුපන් අකුසල් -ගලාගෙන එන්න බලාගෙන ඉන්න-නුපන් අකුසල් කියලා කියන්නේ ඒකයි, ඒ නුපන් අකුසල් නුපදවීම සඳහා යම්කිසි දැඩි උත්සාහයක් වීදියක් දරන්ට වෙනවා. යොදන්ට වෙනවා. අන්න ඒකට කියනවා ඒ නුපන් අකුසල් නුපදවීම සඳහා දරන උත්සාහය, වායාමය. ඊළඟට උපන් අකුසල් තෙරපා හැරීම සඳහා - කමා කුළ වැරදි, අකුසල්- තිබෙනවා නම් ඒවා ඉවත් කරන්නක් ඒ වගේම දැඩි උත්සාහයක් යොදන්ට මින. ඊළඟට ඒ වගේම නුපන් කුසල් ඉපදවීම සඳහාත් විශේෂ උත්සාහයක් යොදන්ට මින. කල්පනාකරලා බලල කමා කුළ මෙන්න මේ මේ හොඳ ගුණධර්ම මේවා කාම නැහැ. මේවා මා වැඩි දියුණු කරගන්න මින කියලා ඒකටත් විශාල උත්සාහයක් දරන්න මින. ඊළඟට ඒ වගේම කමා කුළ හොඳ කුසලධර්ම තිබෙනවා නම් ඒවා විනාශ වී යා දෙන්නේ නැතිව, ඒවා කහවුරු කරගන්න, වැඩිකරගන්න ඒකටත් උත්සාහයක් දරන්ට මින.

ඒ උත්සාහයේ වටිනාකම කොයිතරම්ද කියතොත් ඒ උත්සාහය පිළිබඳව බුදු පියාණන් වහන්සේ පද රාශියක් යොදලා තිබෙනවා "ඡන්දං ජනෙති, වායමති, චිරියං ආරභති, විතතං පගගණනාති, පදහති" කියලා. "ඡන්දං ජනෙති" කියලා කියන්නේ අපි කලින් කීවා ඡන්දය කියන වචනයක්-දැන් මේ කාලේ තියෙන අර්ථය නොවෙයි. ඊට වඩා ගැඹුරු අර්ථයක්. ඡන්දය කියලා කියන්නේ කුසල් පිළිබඳව ඇති කරගන්න මිනැකම, යමක් පිළිබඳව යමක් කරන්න ඇති මිනැ කම. කැමැත්ත. ඒ ඡන්දය ඇතිකර ගන්නවා. ඊළඟට ඒ ඡන්දය ඇතිකරගෙන "වායමති" ඒ සඳහා වැයමකුත් කරනවා. ඊළඟට ඒක විකක් කරල වැයම තතර කරන්නෙ නෑ. ඒක වීදියක් බවට පත් කරගෙන, වඩාත් දෘඪ වශයෙන්, දැඩි වශයෙන්, ඒ උත්සාහය කරගෙන යනවා. ඊළඟට ඒ වීදිය කරගෙන යනකොට ඉදිරිපත්වෙන නොයෙකුත් බාධක ධර්ම - ඒවා හමුවේ සිත පැකිලෙන්න නොදී දැඩි අධිෂ්ඨාන ශක්තිය මතුකර ගැනීමට " විතතං පගගණනාති" කියලා කියනවා. අධිෂ්ඨාන ශක්තියක් මතුකර ගන්නවා. ඊළඟට 'පදහති' කියලා වචනය යොදන්නෙ, අවසාන වශයෙන් ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් පවා "මම ඒක කොහොම හරි කරන්න මින" කියලා දැඩි අධිෂ්ඨානයකින් ඒ කාර්ය කරනවා.

අන්ත ඒ විදියට මේ සතර ආකාරයේ ජීවිය කෙනෙක් යොදනවා නම් සිත ඇතුළේ, අර කමන්ගෙ වැරදි ජීවිකා ක්‍රමවලින් වෙන්වෙලා-අපි හිතමු මත්පැන් බොන පුද්ගලයෙක්, සතුන් මරන පුද්ගලයෙක්, සොරකම් කරන පුද්ගලයෙක්, මිනී මරන පුද්ගලයෙක්, -මේ කැනැන්තා අර කිව්ව විදියට කමන් පෝය දවසෙ හරි වෙන්වෙලා, 'පෝයද වාසනාව' ගැන කල්පනා කරලා, මේ ගැන ටීකක් කමන්ම හිතලා බලනවා. මේක කොහොමද කරන්නෙ කියලා. මේක කිරීමේ ආනිසංස පක්‍ෂය, ඒවායේ ආදීනව පක්‍ෂය. මේ ජීවිකය ගැන පමණක් හිතලා නොවයි මුළු මහත් සංසාරය ගැන බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ධර්මානුකූලව කල්පනා කරලා මේකෙ ආනිසංස පක්‍ෂය ගැන හිතලා මේ මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයෙන් මට ලැබීලා තියෙන ලොකුම වරප්‍රසාදයෙන් මේ ප්‍රදොවයි ධ්‍යානයයි මතුකරගන්න තියෙන ශක්තිය. ඒක මං පිරිහෙලා ගත්තොත් මාත් කිරිපත් තත්ත්වයට වැටෙනවා නේද? ප්‍රේත තත්ත්වයට, යක්‍ෂ තත්ත්වයට, වැටෙනවා නේද, කියලා කල්පනා කරල ඒ ජීවික රටාව පිළිබඳව සම්පූර්ණ පරිවර්තනයක් ඇතිකර ගන්න අර විදියට හිත යොදනවා. අර අකුසල් ඉවත්කර ගැනීමටත් කුසල් ළංකර ගැනීමටත් ඒ විදියට දරණ උත්සාහය කුමින් කමත් දන්නෙම නැතිව යෝගාවචරයෙක් වෙනවා. භාවනා යෝගියෙක් වෙනවා. ඒ කැනැන්තා වටිනාම පුද්ගලයෙක්.

ඒ විදියට කරන උත්සාහයේ ඊළඟ ප්‍රතිඵලය මොකක්ද? ඒ උත්සාහය නිසා නමා කුළ සමමා සතිය කියලා කියන හොඳ සිතිය පිහිටනවා. දැන් අර 'සතර සතිපට්ඨානය' කියලා කියන්නේ මේ කය පිළිබඳව -කමන්ගේ කය හෝ ඵනුන්ගෙ කය හෝ-මේ වේදනා පිළිබඳව ඊළඟට සිත පිළිබඳව, සිතට එන දේවල් පිළිබඳව මේවා පිළිබඳව සිතිය පිහිටුවීමයි. ඒ සිතිය පිහිටුවාගත්තු පුද්ගලයා තමයි ඊළඟට ඒවායේ ඇතිවීම නැතිවීම ආදිය දැකලා ප්‍රදොව මතුකර ගන්නේ. එතකොට මේ සතර සති පට්ඨානයට නැඹුරුවෙනවා මේ සමමා වායාමය.

ඊළඟට ඒ සතිය- ඒ සිති නුවණ, දියුණු කරගන්න පුද්ගලයා ඒකම දීඞි කාලයක් විනාඩි පහක් දහයක්, පැයක් දෙකක්, මය විදියට සිතිය රඳවා ගැනීමෙන් යම්කිසි කුසල් අරමුණක, කමටහනක, ඒ කැනැන්තාට පුළුවන් සමාධියක් වඩන්න. එතකොට ඊළඟට උනන්දු වෙන්න මීන, අර 'පෝයද වාසනාව' මතුකර ගන්න පිත්වතා, භාවනාවක් ගැන. භාවනාව සඳහා බුදු පියාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් කම්ප්ථාන, භාවනා මාතෘකා ඉදිරිපත් කරල තියෙනවා. එදිනෙදා ජීවිතයෙ සරල අන්දමින් පුරුදු පුහුණු කරලා එදිනෙදම කමන්ට ඒවායේ ආනිසංස නොලා ගන්න පුළුවන් විදියෙ

භාවනා කම්පනාන මුදු පියාණන් වහන්සේ මතුකරලා දීලා කියෙනවා. මුදුධානුස්සනිය, මෙමුත්තිය, අශුභය, මරණසනිය කියලා මේ හිඟි පැවිදි කාටත් මුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ මේ සතර කමටහන්. එතකොට මේ මුදුධානුස්සනිය කියලා කියන්නේ මුදු ගුණයේ සිත පැවැත්වීමයි.- මහා සාගරය වගෙයි මුදුගුණ-නවගුණ පාඨයේ කියෙන එක පදයක් හරි මතු කාරගෙන 'අරහං' 'අරහං' 'අරහං' කියන වචනය ආශ්‍රයෙන් මුදු පියාණන් වහන්සේ නිකර මෙනෙහි කරනවා නම් එහෙම නැත්නම් 'බුද්ධො', එහෙම නැත්නම් 'හගවා', ඒ යම්කිසි වචනයක් ආශ්‍රයෙන් මුදු පියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිව එක නිකර සිහියට නඟා ගන්නවා නම්, ඒ අවස්ථාවේ සිතේ අර විසිරුණු සංභාවය නැතිවෙනවා. ඇත්ත වශයෙන් මේ භාවනා කම්පනානායකීන් කරන්නේ මොකක්ද? අපි හිතමු විසිරුණු ජලයක්, එහෙම නැත්නම් ඒ ඒ පැත්තට ගලන වතුර, යම්කිසි වේල්ලක් බැඳලා එක්තැන් කරලා ජලාශයක් හදාගන්නොත් වතුරෙන් අපිට වැඩක් ගන්න පුළුවන්. අන්න ඒ වගේ මේ දුටන සිත එක කුසල් අරමුණක රඳවා ගැනීම තමයි භාවනාව කියලා කියන්නේ. ඒ විදියට එක මුදු ගුණයක් එහෙම නැත්නම් මෙමුත්තිය භාවනාවේ 'සුවසත් වෙත්වා' 'සියලු සත්තවයෝ සුවසත් වෙත්වා' වැනි කෙටි පාඨයක් නිකර හිතට මතුකර ගන්නවා. කාටවත් කියන්න මින නෑ. තමන්ම අර සිත අයාලේ යනකොට, සාපධම්චලට අකුසල් ධම්චලට දුටනකොට, එක මෙනෙත්ට ගේනවා. අන්න ඒ විදියට සති නමැති රැහැනින් මේ සිත හික්මවන්න උත්සාහවත් උනොත් ඒ තැනැත්තාට එදිනෙදා ජීවිතයේ විශාල ආනිශංස රාශියක් ලැබෙනවා. මෙමුත්තිය භාවනාවේ ආනිශංස තමන්ට ඒ දවේණ සිත යටපත් කරගෙන ලොකු සැනසිල්ලක් ලබාගන්නට පුළුවන් වෙනවා. ඊළඟට ඒ වගේම තමයි අශුභ භාවනාව. නොයෙකුත් විදියේ සිත මඬින කෙලෙස් වලින් සිත මුදුගන්න ශක්තියක් ලැබෙනවා. ඊළඟට මරණසනිය භාවනාව සංවේගය ඇතිකරගෙන මේ සංසාර දුක නැතිකර ගන්න, ඉක්ම-සිත්ම, මේවා කල්දන්නේ නැතිව අප්‍රමාදීව ධම්මාභීයේ යන්න, උනන්දුව ඇතිවෙනවා මරණ සනිය වඩන සුද්ගලයාට. අනිත්‍යතාවත් ඒ වගේම වැටහෙනවා.

මන්න මය විදියට මේ භාවනාව පිළිබඳව යම්කිසි කෙනෙක් උනන්දු වෙනවා නම් අන්න ඒ තැනැත්තාට එදිනෙදා ජීවිතයේ අර කියාපු අර ස්වාමීන්වහන්සේට කරම් ප්‍රාතිභායාසීයක් නැතත් තමන්ටම අත්දකින්න පුළුවන් වෙනවා ඇතුළතින් ලබාගන්න පුළුවන් සැනසීම, ධ්‍යාන වැඩීමෙන්, භාවනාව වැඩීමෙන්. මෙබඳු මේ කථානිකරයකීන් අපි මේ අපේ ජීවිතයට ගතහැකි පාඩම්-මුදු පියාණන් වහන්සේගේ මේ එක කෙටි ගාථාවකින් පද හතරක ගාථාවකින් පවා අපේ ජීවිතයට ගතහැකි පාඩම්-හැන

හිතලා මේවා ගැන උනන්දු වෙන්ට මින. දැන් මේ පින්වතුන් මේ වටිනා පෝය දවසෙ ආජීව අභටමක ශීලය සමාදන්වෙලා ඒ වගේම මේ වටිනා ධර්මකථාවක් ආශ්‍රයෙන්, තමන්ට ආදර්ශ ගතහැකි වටිනා ධර්ම කථාවක් ආශ්‍රයෙන්, ධර්ම කාරණා කීපයකට සවන් දුන්නා. මේ අවස්ථාවේ තමන්ගෙ සිත ඇතුළත ඇතිවූන පරිවර්තනය ගැන හිතලා බලන්න මින.

තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවිසි මේ වගේ පුජනීය සභානායකට පැමිණියේ. ඒ වගේම මේ ධර්ම ශ්‍රවණය කරන්ට ඉඳහත්තෙ. ඒ ශ්‍රද්ධාවෙන් පහන් උනා සිත. එක්කරා සිතේ ප්‍රබෝධවත් බවක් ඇතිවූනා. ඊළඟට ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුවම යම්කිසි විධියක් මේ බණ අහන වෙලාවේ ඒ සඳහා හැන්පස්ව සිටීමට ඊට කන් යොමු කිරීමට- ඒකටත් එක්කරා විධියක් යොදන්ට මින. ශ්‍රද්ධාව, ඊළඟට විරියය, ඊළඟට ඒ විධිය අනුව හිසිවිච සතිය. හොඳ සිහි නුවණක් ඇතිව මේකට කන්දෙනවා. ඊළඟට ඒ තුළ බොහෝ වෙලාවක් ඒකට සවන් දෙනකොට යම්කිසි සමාධියක්-ධර්මානුකූලව ඒකට ධර්මානුස්සති වගයෙන්, ධර්මයේ වටිනාකම තේරෙන කොට - බුද්ධානුස්සති - ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ පිළිබඳව සඳහන් වෙනකොට බුද්ධානුස්සති වගයෙන්, ඔය විදියට නොයෙකුත් ආකාරයෙන් තමන්ට යම්කිසි සමාධියක් පවා ඇතිකර ගන්න අවස්ථාවක් ලැබෙනවා. ඒ එකහවු සිතෙන් තමයි ඊළඟට ප්‍රඥාව කියලා කියන ඒ විශේෂ ගැඹුරු වැටහීම් ඇති වෙන්නේ. අර කියපු අර විනිවිද යන විදියේ ගැඹුරු වැටහීම් ඇති වෙන්නේ. ඒ විදියට කල්පනා කරනකොට සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පක්‍ෂ්‍යා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණුකර ගැනීමේනුයි කෙනෙකුට යම්කිසි අවස්ථාවක නිවන් අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අන්න එබඳු ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්, ශාසනයේ දක්වන ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් දියුණු කරගන්ට මේ අවස්ථාව උපකාරවත් උනා කියලා කල්පනා කරල සතුටු වෙන්න මින.

මේ ජීවිතය ගෙවී යනවා ඉතාමත්ම ශීඝ්‍රයෙන්. සමහර විට මේ දිසි කාලයක්ය කියලා හිතන අවුරුදු හැත්තෑවක් අසුවක් කියන එක දන්නෙම නැතිව ගෙවිලා යනවා. ඒ තුළින් අවසානයේ කල්පනා කරන බලන කොට මරණය ළං වෙනකොට තමන් මේ ජීවිතයේ මොකක්ද කළේ? ඒකේ හිස් බවක් පේනවා අවසානයේ. සමහර විට අධාර්මික ජීවිත ගෙවල පාපකාරී විදියට බේබදු කමින් ගතකරපු ජීවිත පිළිබඳව අවසානයේ සිතමාව වගේ දකින්නට ලැබෙනවා තමන්ට එක්කරා දුකබඳයක දඬින රාශියක් මළ ඇදේදි. අන්න ඒක නිසා කල්පනා කරන්ට මින ඊට කලින් මේ විදියට මේ ධර්මානුකූලව ජීවිතයක් ගෙවන්න. තමන්ට එදිනෙදා ජීවිතයේ

එක මොහොතක හරි කමාගැන හිතලා සතුටුවෙන්නට පුළුවන් නම් එබඳු පුද්ගලයා තමයි ඥානවන්ත පුද්ගලයා. වාසනාවන්ත පුද්ගලයා.

එක නිසා හුවැහිත් කල්පනා කරලා අද මේ අවසරාවේ තමන්ගේ විත්ත සන්තානයේ රැස්කර ගත්තු මේ පුණ්‍ය සම්භාරය - ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙන්, මේ රැස්කර ගත්තු පුණ්‍ය සම්භාරය - දැන් කල්පනා කරගන්නට ඕන මේ පින් අපි අනුමෝදන් කරන්නෙන්, ඇත්ත වශයෙන්ම මේ විශ්වයේ සිටිනවා පින් පිළිබඳව සතුටුවෙලා ඒවායින් තමන්ගේ දුකකිසි කැන්පවලින් මිදෙන්නට උත්සාහවත් වෙන අය. ඒ වගේම තමන්ගේ අනාගත පුර්වතා සාර්ථක කරගන්නට ඒ පින් උපකාර කරගන්න අයත් මේ විශ්වයේ සිටිනවා. එහෙම කල්පනා කරල දැන් එකකොට මෙතෙක් මේ අපි දෙතොල්ලම ධර්ම දේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙන් රැස්කර ගත්තු මේ පුණ්‍ය සම්භාරය මේ ස්ථානයට අධිගාහිත දෙව් දේවතාවුන් ඇතුළු ගාසනාරක්ෂක දිව්‍ය මණ්ඩලයක් අනුමෝදන් වෙන්නවා! ඒ තම තමන්ගේ පුර්වකීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්ෂාත් කර ගනින්නවායි කියලා එහෙම පුර්වතා කරල දෙවියන්ට පින් අනුමෝදන් කරන්නට ඕන. ඒ වගේම තමන්ගේ ඒ මිය පරලොව ගිය ඥාතීන් අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා වූ යම් කාක් පින් කැමති සාක්ෂියෙන් වෙන්ද ඒ හැම කෙනෙක්මත් මේ ධර්ම දේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය කුලය අනුමෝදන් වෙන්නවා! අනුමෝදන් වී පුර්වකීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන් සැනසෙන්නවා කියල පුර්වතා කරන්නට ඕන. ඒ වගේම මෙතෙක් මේ ශීලසමාදානයෙන් ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් පින්දීම ආදියෙන් රැස්කර ගත්තු උදර පුණ්‍ය සම්භාරය උපකාර කරගෙන මේ පින්වතුන්ටත් මේ ජීවිතයේදීම හැකිකාක් ඉක්මැහින් සෝවාන් සකදගාමී අනාගාමී අර්හත් කියන මාභීඵල ප්‍රතිචේදයෙන් මේ අතිභයානක සංසාර දුකකියෙන් මිදී උතුම් අමාමභ නිවැණයෙන් සැනසීමට ගත්තිය බලය ලැබේවායි! කියලා එහෙම පුර්වතා කරගෙන දැන් මේ විදියට ගාථා කියලා පින් පමුණුවන්න.

'එකකාවකා ව අමෙහසි

වෙනත් කෘතී

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought -(1971)*
2. Samyutta Nikaya - An Anthology, Part II - Wheel No, 183/185 -(1972)*
3. Ideal Solitude - Wheel No, 188 - (1973)*
4. The Magic of the Mind - (1974)*
5. උත්තරීතර හුදෙකලාව - 'දම්පත්' අංක 172/173 - (1990)*
 -වම- (නව මුද්‍රණය), ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය (2001)
6. Towards Calm and Insight - (1991)
7. විද්‍යුත් උපදෙස් - (1996)
8. නිවනේ නිවීම - (1997 -.....)
 -ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය, මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
 (වෙළුම් 8 ක් මේ දක්වා නිකුත්වී ඇත. සම්පූර්ණ පොත වෙළුම් 11 කි.)
9. From Topsy - turvydom to Wisdom - Volume 1 - (1998)
 (Essays written for 'Beyond the Net, - A website on the Internet
 - Website address [http:// www.lanka.com.dhamma](http://www.lanka.com.dhamma))
10. පහත් කණුව ධම් දේශනා - 1- වෙළුම - (1999)
 ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය, මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව.
11. Seeing Through - (1999)
12. භික්ෂු මහිම - 1 - (1999)
13. නිවනේ නිවීම - ප්‍රථමකාලය - (1-6 වෙළුම්) - පුස්තකාල
 මුද්‍රණය(2000)
14. භික්ෂු තූනීම - (2000)
15. පහත් කණුව ධම් දේශනා - 2 වෙළුම - (2000)
16. Towards A Better World - Translation of 'Lo-wada-Sangarava' - (2000)
17. ඇති හැටි දැක්ම - (2001)

* Buddhist Publication Society, P.O. Box, 61, Kandy
 බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සමිතිය, කැ.පො. 61, මහනුවර